

TAVSİYE KARARI

ŞİKÂYET NO :03.2013/310
KARAR NO :2013/90
ŞİKÂYETÇİLERİN ADI, SOYADI :

1-

2-

3-

4-

5-

6-

7-

8-

9-

10-

11-

12-

13-

14-

15-

16-

17-

ŒIKÂYET EDİLEN İDARE VE ADRESİ

:İçişleri Bakanlığı, İstanbul Valiliği,
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı

ŞİKÂYETİN KONUSU

：“Gezi olayları” olarak bilinen toplumsal olaylarla ilgili kolluğun gösteride bulunanlara karşı hak ihlalleri ve orantısız güç kullandıkları iddiası.

ŞİKÂYET BAŞVURU TARİHİ

:13/06/2013

KARAR TARİHİ

:03/12/2013

USÛL**I-ŞİKÂYET BAŞVURU SÜRECİ**

- 1) Yukarıda açık kimlikleri yazılı şikâyet başvuruçularının yazılı şikâyet tarihlerinde Kuruma müracaatları üzerine yapılan ön inceleme sonucu, inceleme ve araştırmaya geçilmesine karar verilmiş, ilgili Kamu Denetçisi başvurunun karara bağlanması için 28/03/2013 tarih ve 28601 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yer alan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 41/1-a, 46/1 maddeleri ve İmza Yetkileri Yönergesinin 7. maddesinin 1. fıkrasının (e bendi) uyarınca şikâyetlerin kabul edilerek ilgili idareye tavsiyede bulunulması önerisi ile 01/12/2013 tarihinde Kamu Başdenetçisi'ne sunulmuştur.

II-ÖN İNCELEME SÜRECİ

- 2) Şikâyet başvurusunun ön incelemesinde, Kurumumuza aynı konuda toplam 23 başvuru ileildiği görülmüştür. Söz konusu başvurulardan 17 tanesi hakkında, 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 22. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, “şikâyetin aynı sebep ve konudan doğduğu ve biri hakkında verilecek kararın diğerini etkileyecek nitelikte olduğu” sonucuna varıldığından, şikâyet kayıtları kapatılarak birleştirme kararı verilmiştir. İnceleme ve araştırmanın tek dosya üzerinden gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Şikâyet başvurusunun diğer şartları taşıdığı, ancak idarî başvuru yollarının tüketilmesi şartını taşımamakta olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimaline istinaden, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 17. maddesinin dördüncü fıkrası ve 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesi dördüncü fıkrası uyarınca, idarî başvuru

yollarının tüketilmesi şartı aranmadan inceleme ve araştırma aşamasına geçilmiş, şikâyetin incelenme ve araştırmasına engel bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

OLAY VE OLGULAR

I-ŞİKÂYETİN KONUSU, HUKUKİ SEBEPLER VE İSTEMİN ÖZETİ

- 3) “Taksim Gezi Parkı Projesi çalışmalarını protesto etmek ve yıkıma engel olmak amacıyla, demokratik gösteri haklarını kullanan insanlara yönelik başta İstanbul Beyoğlu ve Beşiktaş ilçeleri olmak üzere, ülke genelinde yaygınlaşan orantısız ve aşırı güç ile şiddet uygulandığı”, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye aleyhine verdiği muhtelif mahkûmiyetlere atıfla, “polisin aşırı ve orantısız bir şekilde biber gazı, tazyikli su, plastik mermi ve ateşli silah kullanımından kaynaklanan çok sayıda ihlâlde bulunduğu” iddialarına istinaden, “yıkımın durdurulması ve olaylarda şiddet uygulayan kamu görevlilerinin cezalandırılması” talep edilmektedir.
- 4) Hukukî Dayanak:
- 5) Şikâyet başvurusunun çözüme kavuşturulması için, 6328 sayılı Kanunun 1, 5 ve 19’uncu maddeleri uyarınca Kamu Başdenetçisi ve ilgili Kamu Denetçisi tarafından, 12-16 Haziran 2013 tarihleri arasında İstanbul ilinde inceleme ve araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda bireysel başvuru sahipleri, ilgili birey ve birey grupları, olay tanıkları, İstanbul Valisi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı, Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) ve meslek odalarının temsilcileri ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bireysel başvuru sahiplerinin, temelde kolluk güçlerinin aşırı güç kullandığı yönündeki iddialarından oluşan şikâyetleri, vatandaşların gündelik hayatlarını olumsuz etkileyen aksaklıklar hakkındaki değerlendirmeleri, çevre esnafın karşılaştığı sıkıntılar, şikâyetler, idarenin iddialar hakkında gösterdiği ilk değerlendirmeler ile Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK’nın) çözüm noktasındaki önerileri tutanağa bağlanmıştır.
- 6) Ayrıca bu Kararın ileriki sayfalarda ayrıntılandırılan, idare ile başvuru sahipleri ve ilgili meslek örgütleri arasında uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması adına arabuluculuk girişiminde bulunulmuştur.
- 7) 6328 sayılı Kanununun “Bilgi ve belge isteme” başlıklı 18’inci maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca, aşağıda kayıtlı yazılarımız ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile meslek örgütlerinden bilgi ve belge talep edilmiş ve Kuruma intikal eden bilgi ve belgelerin dosyasında muhafazası temin edilmiştir.

8) Son olarak, 6328 sayılı Kanununun “Bilirkişi görevlendirilmesi ve tanık dinlenmesi” başlıklı 19’uncu maddesi hükmü uyarınca Kurumumuza ulaşan toplam 106 adet DVD kaydından ses ve görüntü çözümünün yapılması; orantısız ve aşırı güç kullanımı iddialarının tespit edilebilmesine yönelik ilgili güvenlik güçlerinin varsa kask numaraları, olay yeri ve tarihi ile belirlenmesi; kayıtların, çekimden sonra kesilip kesilmediği veya silinip silinmediğinin tespiti; ne tür bedeni ve maddi güç unsurlarının (tazyikli su, gaz spreyi, cop, biber gazı, plastik mermi, ateşli silah) kullanıldığının tespiti, ayrıca biber gazı ve tazyikli su kullanımında göstericilerin hangi bölgelerinin hedef alındığının ve ne kadar mesafeden kaç derecelik açı ile atış yapıldığının tespit ve teşhisi amacı ile uzmanlardan usulüne uygun bilirkişi mütalaası ve teknik destek alınmıştır.

9) 6328 sayılı Kanununun “Bilgi ve belge isteme” başlıklı 18’inci maddesinin birinci fıkrası hükmü uyarınca, bilgi ve belge istenen kurum ve kuruluşlar aşağıda liste halinde gösterilmektedir:

9/1-18.06.2013 tarih ve ... sayılı İstanbul Valiliğine muhatap genel bilgi ve belge talep yazısı,

9/2-18.06.2013 tarih ve sayılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına muhatap genel bilgi ve belge talep yazısı,

9/3-18.06.2013 tarih ve sayılı RTÜK’na muhatap yayın kayıt kopyalarının talebi yazısı,

9/4-19.06.2013 tarihli İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliğine muhatap zarar tespit bildirim yazısı,

9/5-26.06.2013 tarih ve sayılı, Ankara, Bilkent, Gazi ve Hacettepe üniversitelerine muhatap bilirkişi tespiti yazısı,

9/6-26.06.2013 tarih ve ... sayılı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına muhatap sanık veya müşteki sıfatı ile soruşturma ve kovuşturma bilgileri talep yazısı,

9/7-26.06.2013 tarih ve ... sayılı Ankara Valiliğine muhatap bilirkişi tespiti yazısı,

9/8-26.06.2013 tarih ve sayılı İstanbul Valiliğine muhatap emniyet görevlileri hakkında yürütülen İdarî ve adli soruşturma bilgileri talep yazısı,

9/9-26.06.2013 tarih ve ... sayılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına muhatap zabıta görevlileri hakkında yürütülen İdarî ve adli soruşturma bilgileri talep yazısı,

9/10-01.07.2013 tarih ve sayılı TRT Genel Müdürlüğüne muhatap bilirkişi yazısı,

9/11-05.07.2013 tarih ve sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap genel bilgi ve belge isteme yazısı,

9/12-05.07.2013 tarihli Güzelleştirme ve Koruma Derneğine muhatap zarar tespit bildirim yazısı,

9/13-11.07.2013 tarih ve sayılı Sağlık Bakanlığına muhatap hayatını kaybeden ve yaralananlar ile yaralanma neden ve şekilleri hakkında bilgi talep yazısı,

9/14-11.07.2013 tarih ve sayılı Ankara Tabip Odasına muhatap hayatını kaybeden ve yaralananlar ile yaralanma neden ve şekilleri hakkında bilgi talep yazısı,

9/15-11.07.2013 tarih ve sayılı İstanbul Tabip Odasına muhatap hayatını kaybeden ve yaralananlar ile yaralanma neden ve şekilleri hakkında bilgi talep yazısı,

9/16-11.07.2013 tarih ve sayılı Türk Tabipleri Birliği Başkanlığına muhatap hayatını kaybeden ve yaralananlar ile yaralanma neden ve şekilleri hakkında bilgi talep yazısı,

9/17-15.07.2013 tarih ve sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap güvenlik görevlileri hakkında yürütülen İdarî inceleme ve soruşturma, el çektirme hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/18-15.07.2013 tarih ve ... sayılı İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına muhatap güvenlik görevlileri hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/19-15.07.2013 tarih ve sayılı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına muhatap güvenlik görevlileri hakkında yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/20-15.07.2013 tarih ve sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap göstericilerin sebep oldukları iddia edilen zararlar hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/21-22.07.2013 tarih ve sayılı İstanbul Valiliğine muhatap çadır kurma, işgal ve diğer gösterilerin başlangıç tarihi, ilk uyarı ve müdahalenin tarih tespiti, tebliğ, tutanak, fotoğraf çekim bilgileri ile gözaltı işlemleri hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/22-22.07.2013 tarih ve sayılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına muhatap Projenin temel mahiyeti, süreç hakkında bilgiler ile açılmış bulunan davaların durumu ve ağaçların sökülüp sökülmediği yönünde bilgi ve belge talep yazısı,

9/23-22.07.2013 tarih ve sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap güvenlik görevlileri hakkında yürütülen disiplin soruşturma işlemleri hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/24-22.07.2013 tarih ve sayılı TRT Genel Müdürlüğüne muhatap bilirkişi mütalaası amacıyla DVD teslim yazısı,

9/25-02.08.2013 tarih ve sayılı İstanbul Valiliğine muhatap göz yaşartıcı biber gazının kullanım miktarı, sertifika sahibi personel sayısı hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/26-27.08.2013 tarih ve sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap tekit yazısı,

9/27-27.08.2013 tarih ve 3922 sayılı Sağlık Bakanlığına muhatap tekit yazısı,

9/28-02.09.2013 tarih ve sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap 26.06.2013 tarih ve 2013/28 sayılı Genelgeye uygun olarak hazırlanan tutanak, kamera kaydı vs. bilgi ve belge talep yazısı,

9/29-06.09.2013 tarih ve sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap ülke çapında gösterilerde kullanılan göz yaşartıcı mühimmat miktarı, göstericiler hakkında bilgiler, hayatını kaybeden ve yaralanan güvenlik görevlileri hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/30-06.09.2013 tarih ve sayılı İstanbul Valiliğine muhatap gösterilerde kullanılan göz yaşartıcı mühimmat miktarı ve sertifikalı personel sayısı hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/31-06.09.2013 tarih ve sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına muhatap çadır kurma ve parkı işgal eylemlerinin başlangıç tarihi ile ilk müdahale tarihi ayrıca uyarı, tebliğ, tutanak, fotoğraf kayıtları hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/32-06.09.2013 tarih ve sayılı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına muhatap yürütülen soruşturmalar ve açılan kamu davaları hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/33-06.09.2013 tarih ve sayılı Sağlık Bakanlığına muhatap tekit yazısı,

9/34-13.09.2013 tarih ve ... sayılı Türk Tabipleri Birliği Başkanlığına muhatap yaralanan kişilerin tespitinde esas alınan esaslar hakkında bilgi talep yazısı,

9/35-13.09.2013 tarih ve ... sayılı İçişleri Bakanlığına muhatap genelgelerin tasdikli suretlerinin talebi yazısı,

9/36-20.09.2013 tarih ve ... sayılı Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulu Başkanlığına muhatap piyasalarda gerçekleştirilen ve hukuk dışı olduğu düşünülen işlemler hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/37-20.09.2013 tarih ve sayılı Başbakanlık Hazine Müsteşarlığına muhatap faiz oranlarında yaşanan gelişmeler ve borçlanma maliyetlerine yansımalarını gösteren rakamsal veriler hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

9/38-20.09.2013 tarih ve sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığına muhatap turizm sektöründe meydana gelen rezervasyon iptalleri ve benzeri olumsuzlukları muhtevi rakamsal veriler hakkında bilgi ve belge talep yazısı,

II-ŞİKÂYET KONUSU OLAYLAR

A) Dosyadaki bilgi ve belgelerin özeti:

10) Kamu Denetçiliği Kurumuna şikâyet başvurusu ile ilgili intikal eden bilgi ve belgeler liste halinde aşağıda gösterilmektedir:

10/1-Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesince hazırlanan 10.12.2012 tarihli Taksim Meydanı 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Tadilatı ile ilgili teknik rapor,

10/2-ICOMOS Türkiye Milli Komitesinin 28.02.2013 tarihli basın duyurusu,

10/3-İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 09.02.2011 tarih ve 4225 sayılı, 04.01.2012 tarih ve 165 sayılı, 10.10.2012 tarih ve 758 sayılı ve 11.12.2012 tarih ve 883 sayılı kararları,

10/4-Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıklarını Koruma Yüksel Kurulunun 27.02.2013 tarih ve 139 sayılı kararı,

10/5-TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesinin, İstanbul II Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna muhatap 23.01.2012 tarih, 13.02.2012 tarih ve 09.11.2012 tarih, 16.11.2012 tarih, 18.12.2012 tarih ve 29.05.2013 tarihli yazıları,

10/6-TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesinin, 30.05.2013 tarih, 31.05.2013 tarih, 05.06.2013 tarih, 06.06.2013 tarih ve 07.06.2013 tarihli (2 adet) basın açıklamaları,

10/7-Taksim Dayanışması Bileşen Listesi, (12 Haziran 2013 tarihi itibari ile)

Taksim Dayanışması Bileşenince yayımlanan, 02.03.2013 tarih, (2 adet) 13.04.2013 tarih, 01.05.2013 tarih, (2 adet) 29.05.2013 tarih, 05.06.2013 tarih, 07.06.2013 tarih, 08.06.2013 tarih, 09.06.2013 tarih, 10.06.2013 tarih ve 11.06.2013 tarih (3 adet) basın açıklamaları,

10/8-İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 2012/778 E. No'lu dosyası, (dava dilekçesi)

10/9-İstanbul 5. İdare Mahkemesinin 2012/2544 Esas No'lu dosyası, (dava dilekçesi)

- 10/10-**İstanbul 4. İdare Mahkemesinin 2013/994 Esas No'lu dosyası,
- 10/11-**İstanbul Valiliğinin 08.07.2013 tarih ve 30308 sayılı yazısı ve ekleri, (24 Sh. 65 adet CD ve DVD)
- 10/12-**Beyoğlu Güzelleştirme Derneğinin 05.07.2013 tarihli yazısı,
- 10/13-**RTÜK'ün 01.07.2013 tarih ve 008818 sayılı yazısı ve eki, (41 adet DVD)
- 10/14-**İstanbul Valiliğinin 12.07.2013 tarih ve 31091 sayılı yazısı ve eki, (4 Sh.)
- 10/15-**Ankara Tabip Odasının 17.07.2013 tarih ve 2495 sayılı yazısı,
- 10/16-**İstanbul Valiliğinin 22.07.2013 tarih ve 32276 sayılı yazısı,
- 10/17-**İçişleri Bakanlığının (Jandarma Genel Komutanlığı) 25.07.2013 tarih ve 336958 sayılı yazısı,
- 10/18-**İçişleri Bakanlığının (Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı) 06.08.2013 tarih ve (34-2) 3538 sayılı yazısı,
- 10/19-**İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 02.08.2013 tarih ve 2013/79334 Soruşturma no sayılı yazısı,
- 10/20-**Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 13.08.2013 tarihli yazısı,
- 10/21-**İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının 16.08.2013 tarih ve 150068 sayılı yazısı,
- 10/22-**Türk Tabipleri Birliği Başkanlığının 22.08.2013 tarih ve 1013 sayılı yazısı,
- 10/23-**İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 27.08.2013 tarih ve 149267 sayılı yazısı,
- 10/24-**İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 28.08.2013 tarih ve 150063 sayılı yazısı,
- 10/25-**Sağlık Bakanlığının 02.09.2013 tarih ve 87307621-401 sayılı yazısı,
- 10/26-**İçişleri Bakanlığının (Jandarma Genel Komutanlığı) 03.09.2013 tarih ve 389647 sayılı yazısı,
- 10/27-**İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 04.09.2013 tarih ve 151627 sayılı yazısı,
- 10/28-**İstanbul Valiliğinin 05.09.2013 tarih ve 15342297-492-38125 sayılı yazısı,

- 10/29**-Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 09.09.2013 tarih ve bila tarih yazısı,
- 10/30**-İstanbul Valiliğinin 12.09.2013 tarih ve 15342297-492-39001 sayılı yazısı,
- 10/31**-Sağlık Bakanlığının 13.09.2013 tarih ve 2510 sayılı yazısı,
- 10/32**-Sağlık Bakanlığının 17.09.2013 tarih ve 6091 sayılı yazısı,
- 10/33**-İçişleri Bakanlığının (Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı) 18.09.2013 tarih ve 663/(34-2)4102 sayılı yazısı,
- 10/34**-İstanbul Valiliğinin 26.09.2013 tarih ve 40965 sayılı yazısı,
- 10/35**-İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 25.09.2013 tarih ve 161047 sayılı yazısı,
- 10/36**-İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 26.09.2013 tarih ve 161501 sayılı yazısı,
- 10/37**-İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının 30.09.2013 tarih ve 172082 sayılı yazısı,
- 10/38**-Başbakanlık Hazine Müsteşarlığının 02.10.2013 tarih ve 15925 sayılı yazısı,
- 10/39**-İstanbul Valiliğinin 04.10.2013 tarih ve 41942 sayılı yazısı,
- 10/40**-Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulunun 04.10.2013 tarih ve 292-10133 sayılı yazısı,
- 10/41**-Kültür ve Turizm Bakanlığının 07.10.2013 tarih ve 193767 sayılı yazısı,
- 10/42**-İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 11.10.2013 tarih ve 168269 sayılı yazısı,
- 10/43**-Sağlık Bakanlığının 11.10.2013 tarih ve 44307383/000 sayılı yazısı,
- 10/44**-İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 11.10.2013 tarih ve 168518 sayılı yazısı,
- 10/45**-İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 24.10.2013 tarih ve 171248 sayılı yazısı,
- 10/46**-İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının 24.10.2013 tarih ve 16128 sayılı yazısı,
- 10/47**-Türk Tabipleri Birliği Başkanlığının 25.10.2013 tarih ve 1319 sayılı yazısı.
- 10/48**-İçişleri Bakanlığının (Emniyet Genel Müdürlüğü) 08.11.2013 tarih ve 176771 sayılı yazısı.

B) Olaylar

- 11) Şikâyet başvuru dilekçelerindeki iddialar ve başvuru sahiplerinin, idarenin işlem, eylem ya da tutum ve davranışından etkilenme süreciyle ilgili iddialar özetle şöyledir:
- 12) Taksim Gezi Parkı Projesi çalışmalarını protesto etmek ve yıkıma engel olmak amacıyla, demokratik gösteri haklarını kullanan insanlara yönelik 28 Mayıs 2013 tarihinden itibaren, başta İstanbul olmak üzere, ülke genelinde yaygınlaşan orantısız ve aşırı güç kullanımından kaynaklanan şiddet uygulandığı, bu noktada toplumsal olaylara müdahale konusunu düzenleyen mevzuata aykırı hareket edildiği,
- 13) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye aleyhine verdiği muhtelif mahkûmiyetlere atıfla, polisin aşırı ve orantısız bir şekilde biber gazı, tazyikli su, plastik mermi ve ateşli silah kullanımından kaynaklanan çok sayıda ihlâlde bulunduğu,
- 14) Hedef gözeterek yakın mesafeden plastik mermi ve gaz tabancalarını kullanan bazı emniyet mensuplarının temel insan haklarını ihlâl ettikleri, çok sayıda kişinin bu sebeple yaralandığı, benzer şekilde aşırı gaz kullanımından dolayı konut, işyeri, dersane, kreş ve hastanelerde bulunan çocuk, yaşlı, hasta başta olmak üzere çok sayıda insanın olumsuz etkilendikleri, halkın emniyetini teminle görevli birimlerin, halkın sağlığını tehlikeye atacak davranışlara girdikleri,
- 15) Demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan muhalif görüşlerin barışçıl şekilde ifade edilmesi noktasında, emniyet güçlerinin, vatandaşları düşman şeklinde gören bir bakış açısıyla müdahalede buldukları,
- 16) Başbakan, İçişleri Bakanı ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanı gibi siyasî kimliğe sahip idareciler ile İstanbul Valisi ve İstanbul Emniyet Müdürü gibi bürokratların tutum, söylem ve davranışları ile tansiyonu gerdikleri, toplumsal muhalefete katılan herkesi çapulcu, marjinal gibi kelimelerle nitelendirerek toplumu kamplaştırıcı söyleme başvurdukları,
- 17) Yaşanan olayların ulusal ve uluslararası boyutta geniş yankı uyandırdığı ve bu durumun Türkiye'nin prestijine ve ekonomisine zarar verdiğinden bahisle, başta Başbakan olmak üzere, tüm devlet görevlilerinin ortamı yatıştırıcı ve barışa sevk edici bir üslupla hareket etmeleri, ötekileştirmeye yönelik söylemlerden uzaklaşmaları gerektiği, bunun yanı sıra, Hükümetin partiler üstü davranması ve olayların yatışması için devlet çarkının çalıştırılması; olaylar karşısında toplumun neden bu ölçekte tepki gösterdiğinin sebeplerinin araştırılması gerektiği ve

ayrıca Taksim Gezi Parkı çalışmalarının durdurularak, olaylarda şiddet uygulayan kamu görevlilerinin cezalandırılması talep edilmektedir.

III-ŞİKÂYET KONUSU İLE İLGİLİ MEVZUAT

18) Şikâyet konusunun inceleme ve araştırılmasında, aşağıda yer alan uluslararası ve ulusal mevzuat hükümleri temel alınmıştır:

18/1-Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi,

18/2-Birleşmiş Milletler; İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme,

18/3-Birleşmiş Milletler; Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme,

18/4-Birleşmiş Milletler; Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretilmesi, Depolanması ve Kullanılmasının Yasaklanması Sözleşmesi,

18/5-Birleşmiş Milletler; Herhangi Bir Şekilde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin İlkeler Bütünü,

18/6-Birleşmiş Milletler; Kanun Adamlarının Zor ve Silah Kullanmalarına Dair Temel İlkeler,

18/7-Birleşmiş Milletler; Kolluk Kuvvetleri Etik Kuralları,

18/8-Avrupa Konseyi; İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS)

18/9-Avrupa Birliği; 2013 Yılı Türkiye İlerleme Raporu,

18/10-Avrupa Birliği; Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı,

18/11-Avrupa Birliği; Avrupa Doğru İdarî Davranış Yasası,

18/12-Avrupa Konseyi; İşkencenin ve Gayri İnsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelelerin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi,

18/13-2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,

18/14-3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun,

18/15-2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu,

18/16-3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu,

18/17-2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, **18/18-5442** sayılı İl İdaresi Kanunu,

18/19-5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı Kanunu,

18/20-5564 sayılı Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması Hakkında Kanun,

18/21-5237 sayılı Türk Ceza Kanunu,

18/22-25 Nisan 1938 tarih ve 3890 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Polis Vazife ve Salahiyet Tüzüğü,

18/23-30 Aralık 1982 tarih ve 17914 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği,

18/24-09 Ağustos 1982 tarih ve 18836 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik,

18/25-1 Haziran 2005 tarih ve 25832 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği,

18/26-Başbakanlığın 27.06.2001 tarih ve 2001/37 sayılı Genelgesi,

18/27-Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü ve bu teşkilatlarda görev yapan kolluk personeli için hazırlanan ve İçişleri Bakanı ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısının imzası ile yayımlanan 24.10.2007 tarihli Kolluk Etik İlkeleri,

18/28-İçişleri Bakanlığının 11/06/2004 tarih ve 2004/100 (Bakanlık Genelge numarası) sayılı “Basın Açıklamaları” başlıklı Genelgesini yürürlükten kaldıran 02.11.2012 tarih ve 2012/64 (Bakanlık Genelge numarası) sayılı “Basın Açıklamaları” başlıklı Genelgesi

18/29-İçişleri Bakanlığının 12/07/2004 tarih ve 2004/129 (Bakanlık Genelge numarası) sayılı “Toplumsal Olaylara Müdahale ve Esasları” başlıklı Genelgesi,

18/30-İçişleri Bakanlığının 12/10/2004 tarih ve 2004/139 (Bakanlık Genelge numarası) sayılı “İnsan Hakları Savunucuları Rehberi” başlıklı Genelgesi,

18/31-İçişleri Bakanlığının 15.02.2008 tarih ve 2008/19 (EGM Genelge numarası) sayılı “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatı” başlıklı Genelgesi ve eki “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı” başlıklı Talimatnamesi (... Sahife)

18/32-25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair İçişleri Bakanlığı Yönergesi,

18/33-İçişleri Bakanlığının 2.11.2012 tarih ve 2012/64 (Bakanlık Genelge numarası) sayılı “Basın Açıklamaları” başlıklı Genelgesi,

18/34-İçişleri Bakanlığının, il emniyet müdürlüklerine muhatap 14.06.2013 tarih ve 1183737526-48285-(12470) sayılı, “Toplumsal Olaylara İlişkin Müdahale Esasları” başlıklı Talimatnamesi,

18/35-İçişleri Bakanlığının 26/06/2013 tarih ve 2013/28 (Bakanlık Genelge numarası) sayılı “Çevik Kuvvet Personeli” başlıklı Genelgesi,

18/36-İçişleri Bakanlığının 22/07/2013 tarih ve 2013/33 (Bakanlık Genelge numarası) sayılı “Toplumsal Olaylarda Hareket Tarzları” başlıklı Genelgesi,

IV-ŞİKÂYET KONUSUNA İLİŞKİN UYGULAMALAR

- 19)** İfade açıklaması ve toplanma özgürlüklerinin kullanımı konusunu teminat altına alan çok sayıda ulusal ve uluslararası mevzuat hükmü ile bu hukuk kurallarının ihlâlinin önlenmesi, ihlâli durumunda ise müeyyide öngören çok sayıda uluslararası ve ulusal mekanizma bulunmaktadır. Bu yöndeki açıklamalar bu Kararın 177 vd. paragraflarında ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Aşağıda, bu Karara dayanak alınan mahkeme kararları ile mevzuat harici diğer kaynaklar liste halinde sıralanmıştır:

19/1-Avrupa Konseyi; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye aleyhinde verdiği aşağıdaki kararları (karar tarihleri itibari ile)

Güleç - Türkiye Davası, 27.07.1998,

Çiloğlu ve diğerleri - Türkiye Davası, 28.10.2004,

Şimşek ve diğerleri - Türkiye Davası, 26.07.2005,

Oya Ataman - Türkiye Davası, 05.12.2006,

Balçık ve diğerleri - Türkiye Davası, 29.11.2007,

Karatepe ve diğerleri - Türkiye Davası, 07.04.2009,

KOP - Türkiye Davası, 20.10.2009,

Pekaslan ve diğerleri - Türkiye Davası, 20.03.2012,

Ali Güneş – Türkiye Davası, 10.04.2012,

DİSK ve KESK - Türkiye Davası, 27.11.2012,

Güneş Kocaman ve diğerleri - Türkiye Davası, 25.06.2013,

Subaşı ve Çoban - Türkiye Davası, 09.07.2013.

Abdullah Yaşa ve diğerleri - Türkiye Davası, 16.07.2013,

İzci - Türkiye Davası, 23.07.2013

19/2-Avrupa Konseyi; İşkencenin ve Gayri İnsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelelerin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesinin Türkiye ve diğer taraf ülke ziyaretlerine dair raporları,

19/3-Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi ve Avrupa Konseyi bünyesinde Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) tarafından hazırlanan Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Rehberi, 2010, ikinci baskı,

19/4-Çevik Kuvvet Temel Eğitimi, Eğitici El Kitabı, Emniyet Genel Müdürlüğü Katalog No: 508,

19/5-Savunma Tüfeği Eğitim Kitabı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Güvenlik Dairesi Başkanlığı Yayın No: 04, 2013,

19/6-Ankara'da Taksim Gezi Parkı Eylemleri ve Analizi, Emniyet Genel Müdürlüğü, Temmuz 2013,

19/7-Başta Avrupa Birliği olmak üzere, ulusal, uluslararası ve bölgesel insan hakları örgütleri temsilcileri ile gerçekleştirilen toplantı tutanakları,

19/8-Siyasî partilerin, araştırma şirketlerinin veya sivil toplum örgütlerin bu konuda yürüttükleri inceleme, izleme ve araştırma raporları,

V-İNCELEME, ARAŞTIRMA ve SONUÇ

20) Şikâyetçilerin İddiaları

21) Taksim Gezi Parkı Projesi çalışmalarını protesto etmek ve yıkıma engel olmak amacıyla, demokratik gösteri haklarını kullanan insanlara yönelik başta İstanbul Beyoğlu ve Beşiktaş ilçeleri olmak üzere, ülke genelinde yaygınlaşan eylemlere hukuka aykırı şekilde müdahale edildiği,

22) Toplumsal olaylara müdahalede orantısız ve aşırı güç kullanıldığı, özellikle aşırı ve orantısız bir şekilde biber gazı ve tazyikli su kullanıldığı, plastik mermi ve ateşli silah kullanımından kaynaklı çok sayıda kişinin yaralandığı ve bazılarının hayatlarını kayb ettikleri,

İdarenin, toplumsal olaylara müdahalede bir bütün halinde hukuk kurallarını çiğnediği iddia edilmektedir.

23) İlgili İdarenin bilgi ve belgeleri

24) Şikâyet konusu hukuk ihlalleri iddialarına yönelik kamu kurum ve kuruluşlarından alınan bilgi ve belgeler iki bölüm halinde aşağıda rapor edilmiştir. Birinci bölümde Proje hakkında ilgili kamu idarelerinin sunduğu bilgi ve belgeler, ikinci bölümde ise protestolar kapsamında gerçekleştirilen müdahalelere ve ihlâl iddialarına yönelik ayrıca sürecin geneli ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından intikal eden bilgi ve belgelere yer verilmiştir:

Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi boyutu:

24/1-İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının 16.08.2013 tarih ve sayılı yazısı ve aynı idarenin yetkilileri ile 13.06.2013 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilen toplantıda Kurumumuza intikal eden bilgi ve belgeler aşağıda kaydedilmiştir:

24/2-“Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesine ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı Tadilatının, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Meclisinin 16.09.2011 tarih ve 2111 numaralı Meclis Kararı ile oybirliği ile kabul edildiği,

24/3-Bu tadilat ile Tarlabası Bulvarı, Cumhuriyet Caddesi, Mete Caddesi, Gümüşsuyu Caddesi ve Sıra Selviler Caddesinin Taksim Meydanı’na varış noktalarında ulaşım yer altına alınmakta olup Taksim Meydanı ve Gezi Parkı olarak bilinen alanın “Meydan Alanı” olarak tanımlanacağı,

24/4-Tadilat süresince, Koruma Amaçlı İmar Planlar ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmeliğin 6.maddesinin (f) bendi gereği, **1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı tadilat teklifi hakkında görüş ve önerileri alınmak üzere iki toplantı yapıldığı, ilgili Odalar, hane halkı ve işyeri sahiplerini temsilen mahalle muhtarlıklarına gerekli duyuların yapıldığı, bu toplantıya TMMOB Mimarlar Odası, TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube Temsilcileri ile hane halklarını temsilen Beyoğlu Gümüşsuyu Mahalle Muhtarlığı katılımcı olarak çağırıldığı, Beyoğlu Belediye Başkanlığı, TMMOB**

Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube Temsilcisi ile Ayaz Paşa Derneği, Beyoğlu Güzelleştirme Derneğinin toplantıya katıldığı, toplantılara ait 2 adet tutanağın hazırlandığı ve İstanbul II Numaralı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kuruluna sunulduğu,

24/5-Toplantıda, Ulaşım Koordinasyon Müdürlüğü ve Proje Müellifince; Taksim Meydanı ve çevresinde parçalı şekilde yaya alanlarının bulunduğu, bu yaya alanlarının birbirine kesintisiz bağlantısının bulunmadığı, İstiklal Caddesi'ne yaya erişiminin ancak sinyalize kavşaklar ile sağlandığı, proje kapsamında Tarlabası Bulvarı Cumhuriyet Bulvarı araç trafiği, AKM Önü ve Taksim Anıtı çevresinde bulunan araç yollarının yer altına alınacağı, bahsi geçen alanların yayalara bırakılacağı, Oteller Bölgesi olarak anılan bölgenin İstiklal Caddesi'ne erişiminin trafik kesişmesiz olacağı, yapılması planlanan proje ile tüm alanların birleştirileceği ve toplamda 98.000 m²'lik yayalaştırılmış alan elde edileceği, araç altgeçitlerinin Tarlabası Bulvarı istikametinde mevcutta bulunan araç otoparkından başladığı ve Cumhuriyet Caddesi-Asker Ocağı kesişimine kadar devam edeceği, Gümüşsuyu istikametinde Atatürk Kültür Merkezi'nden başladığı, Sıra Selviler Caddesi istikametinde ise İstiklal Caddesi kesişiminden itibaren araç trafiği yer altına alındığı, bölgedeki binalara hizmet götürebilmek amaçlı olarak günün belli saatlerinde açık olacak servis yolları dizayn edildiği, Taksim'de durak yapan toplam 38 adet otobüs hattı ve 16 adet Taksim'den transit geçen hattın mevcut olduğu, son istasyonları Taksim olan hatlar için AKM Otoparkı altında bulunan mevcutta hareket amirliği olarak kullanılan alanın, Cumhuriyet Müzesi arkasında bulunan Taksim açık araç otoparkı toplu taşıma araçları için tahsis edilebileceği, ayrıca Haliç Metro Geçişi ve Marmaray ile son durakları Taksim olan birçok hattın kaldırılmasının gündeme geleceği hususlarının belirtildiği,

24/6-Genel olarak, imar planları ülke, bölge ve kent verilene göre kentsel işlevler arasında var olan ya da sağlanabilecek olanaklar ölçüsünde en iyi çözüm yollarını bulmak, belde halkının iyi yaşama düzeni ve koşulları sağlamak amacıyla kentin kendine özgü, yaşayış biçimi ve karakteri, nüfus plan ve yapı ilişkileri, yörenin gerek çevresiyle ve gerekse çeşitli alanları arasında olan bağlantıları, halkın sosyal ve kültürel gereksinimleri, güvenlik ve sağlığı ile ilgili konular göz önüne alınarak hazırlandığı ve koşulların ve mevzuatın zorunlu kıldığı zaman ve biçimde olmak üzere mevzuata öngörülen yöntemlerle değiştirilebileceği,

24/7-Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesine ait 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı Tadilatı sürecinde, 2863 sayılı Kanunun özel hükümlerine

istinaden Kurul kararının bağlayıcılığı çerçevesinde Taksim/Topçu Kışlası'nın ihyasına ilişkin kararın gereğinin yerine getirildiği,

24/8-Bu bağlamda; "İstanbul ili, Beyoğlu ilçesi, 751 ada, 1 2 3 4 parsellerde bulunan ve yerinde mevcut olmayan 'Taksim Kışlası'na ait iletilen bilgi belgelerden, 2863 sayılı Yasanın 6. Maddesinde belirtilen özellikleri taşıdığı anlaşılmadığından korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmesi, koruma grubunun 1 olarak belirlenmesine, ne şekilde ihya edileceği ile ilgili olarak restitüsyon ve rekonstrüksiyon projelerinin Taksim Meydanı Kentsel Tasarım Projeleri ile bir bütünlük içerisinde değerlendirilmesine... karar verildi" şeklindeki 09.02.2011 tarih ve 4225 sayılı Kurul Kararı'nın gereğinin plana işlendiği,

24/9-Taksim Kışlasına ilişkin alınan tescil kararı ve ihya sürecinin "Taksim Meydanı Kentsel Tasarım Projeleri ile bir bütünlük içinde değerlendirilmesine" ilişkin karar çerçevesinde, Beyoğlu İlçesi, Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi'ne ait 15.07.2011 tarih, UTK2011/22-23 sayılı UTK Kararı alındığı, bu doğrultuda 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Plan Paftaları hazırlanarak İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 16.09.2011 gün, 2111 sayılı kararı ile uygun görülerek ilgili Koruma Kuruluna iletilendiği,

24/10-İstanbul II Numaralı Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'nun "...1/5000 ve 1/1000 plan ve tadilatı tekliflerinin 2863 sayılı Yasa kapsamında kültür varlığı açısından sakıncası olmadığına karar verildi." şeklindeki 04.01.2012 gün, 165 sayılı kararı ile uygun görüldüğü ve 17.01.2012 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanınca onandığı,

24/11-Sonuç olarak 09.02.20112 tarih ve 4225 sayılı Kurul Kararı ile "Taksim Kışlasının" Kentsel Tasarım Projeleri ile bir bütünlük içerisinde değerlendirilmesi ve Taksim Meydanı'nın modern şehircilik anlayışı doğrultusunda yayalaştırılması amacını taşıyan 1/5000 ve 1/1000 ölçekli koruma amaçlı planlama sürecinin 04.01.2012 gün, 165 sayılı Kurul kararı ile sonuçlandırıldığı,

24/12-Büyükşehir Belediyesince hazırlanan 31.07.2012 tarihli Taksim Meydanı Düzenleme İnşaat Uygulama Projesinin Kurula iletilmesi üzerine II Numaralı K.V.K.B Kurulu tarafından 10.10.2012 gün ve 758 sayılı kararın alındığı,

24/13-Dava konusunun, salt 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planları olduğu, Uygulama Dairesinin de bulunduğu yaklaşık 8.000 m2 bina yıkılarak Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi kapsamında Gezi Parkı ile bütünleştirilmesinin

sağlandığı ve bu alanın da yeşil alan olarak değerlendirildiği, Koruma Kurulunun onaylı projesinin Gezi Parkı içinde kalmakta olduğu,” belirtilmektedir.

24/14-İlgi yazıda devamla, Taksim Gezi Parkının yaklaşık 50.000 m2 alana sahip olduğu, parkta mevcut 563 adet yetişkin ağaç bulunmakta iken son 1 ay içinde yapılan revizyonla yeni 21 adet ıhlamur, 52 adet akçaağaç, 36 adet manolya, 20 adet zakkum olmak üzere toplam 129 adet yetişkin ağaç dikildiği,

24/15-Ancak Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında Gezi Parkının Asker Ocağı Caddesi'ne bakan tarafında kaldırım genişletilmesi sırasında, 5 adet sofora ağacının sağlıklı olarak **Çağlayan Abide-i Hürriyet Anıt Park'a nakledildiği,**

24/16-Söz konusu gösterilerin nedeni olarak, Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında Gezi Parkının Asker Ocağı Caddesi'ne bakan tarafında kaldırım genişletilmesi çalışmasının gösterildiği,

24/17-Halen Taksim Gezi Parkının 24 saat halkın kullanımına açık bulunduğu,

24/18-Yaşanan olaylara yönelik yürütülen soruşturmaya istinaden, (İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu ve İBBB Teftiş Kurulu Başkanlığınca) 1 Zabıta Başkomiseri, 2 Zabıta Komiseri ve 1 Zabıta memuru olmak üzere toplam (4) personelin, soruşturmanın selameti açısından 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 137 ve 138'inci maddeleri uyarınca 20.06.2013 tarihinde görevlerinden uzaklaştırıldığı, 3 Zabıta Hizmet personelinin de aynı tarih itibari ile iş akitlerinin feshedildiği,

24/19-Görevden uzaklaştırılan 4 memur personelin 01.07.2013 tarihinde, iş akdi feshedilen 3 Zabıta Hizmet personelinin de 29.06.2013 tarihi itibari ile görevlerine yeniden başladıkları, bu konuda disiplin soruşturmasının devam etmekte olduğu,

24/20-Konu ile ilgili Büyükşehir Belediyesi aleyhine 5 adet davanın bulunduğu, bunların;

İstanbul 1. İdare Mahkemesinde 2012/ Esas sayılı, İstanbul 4. İdare Mahkemesinin 2012/ Esas sayılı, İstanbul 7. İdare Mahkemesinin 2012/ Esas sayılı, İstanbul 3. İdare Mahkemesinin 2012/ Esas sayılı, İstanbul 4. İdare Mahkemesinin 2012/ Esas sayılı davalar olduğu, ayrıca Büyükşehir Belediyesinin taraf olmadığı, Kültür ve Turizm Bakanlığına karşı açılan ve İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 2013/ Esas sayılı davanın bulunduğu,

24/21-09.02.2011 tarih ve 4225 sayılı İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Kararı ile; İstanbul, Beyoğlu İlçesi, 751 ada, 3, 4, 5 parsellerde bulunan ve yerinde mevcut olmayan Taksim Kışlasının 2863 sayılı Yasanın 6'ncı maddesinde belirtilen özellikleri taşıdığı anlaşıldığından korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmesine, koruma grubunun 1 olarak belirlenmesine, ne şekilde ihya edileceğine ilgili olarak restitüsyon ve rekonstrüksiyon projelerinin, Taksim Meydanı Kentsel Tasarım Projeleri ile bütünlük içerisinde değerlendirilmesine karar verildiği,

24/22-Büyükşehir Belediye Başkanlıkları tarafından, Kurul kararı gereğince Taksim Kışlasının ihyası ile birlikte Taksim Meydanının düzenlenmesine ilişkin "Taksim Meydanı Kentsel Tasarım ve Taksim Kışlası Restitüsyon-Yeni Kullanım Projesi" çalışmasının başlatıldığı, bu kapsamında yer alan Taksim Topçu Kışlası Avan Projesinde; Müze, Müze Depoları, Kafeterya, Kitabevi, Sergi Salonu, Sanat Galerisi, Kapalı Otopark ve yaklaşık 17.000 m'lik kamuya açık meydan alanı fonksiyonlarına yer verildiği,

24/23-27.02.2013 tarih ve 139 sayılı Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Kararıyla tescilli Kültür Varlığı olan yapının rekonstrüksiyonu ve "Proje alanına ilişkin Taksim Meydanı ve Parkı ile bütünleşen yaklaşık 17.000 m2'lik kamuya açık bir meydan düzenlemesi ve kapalı mekânların ise sosyo-kültürel amaçlı kullanımını öngördüğü anlaşılan avan projenin uygun olduğuna" denilerek onaylanan Avan Projede; **AVM ve Konaklama fonksiyonunun bulunmadığı,**

24/24-09.02.2011 tarih ve 4225 sayılı Kurul Kararı ile tescillenen ve 27.02.2013 gün ve 139 sayılı Kurul kararı ile Rekonstrüksiyon-Yeni Kullanım Avan Projesi uygun bulunan Taksim Topçu Kışlasının bundan sonraki sürecinin, İstanbul 6. İdare Mahkemesi'nin 2013.956 sayılı Yürütmeyi Durdurma kararının neticesine göre değerlendirileceği,

24/25-Ayrıca; Ulaşım Koordinasyon Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Taksim Meydanı Düzenleme İnşaatı Uygulama Projesinin" 10.10.2012 gün ve 758 sayılı Kurul Kararı ile onaylanarak, yine aynı Müdürlük tarafından "Taksim Meydanı Düzenleme İnşaatı 1. Etap Projesi" ihalesi gerçekleştirildiği, yol düzenleme çalışmalarının halen devam etmekte olduğu,"

kaydedilmektedir.

25) Toplumsal Olaylara Müdahale boyutu:

26) İstanbul Valiliğinin 26.06.2013 tarih ve 28908 sayılı yazısında, dosyada yer alan iddialar ile ilgili Kurumumuza, aşağıda kayıtlı bilgiler intikal etmiştir:

26/1-“Olayların gelişiminin başından itibaren aşamalı bir seyir gösterdiği, her aşamada yeni duruma uygun önlemlerle müdahalelerde bulunulduğu,

26/2-Olayların başlangıçta rutin bir oturma eylemi şeklinde geliştiği, zamanla çok katmanlı ve ülke genelini etkiler bir hale geldiği,

26/3-Eylemciler tarafından katılımı arttırmak ve toplumsal destek sağlamak amacıyla yakın tarihimizde ilk defa görülen yöntemlerin kullanıldığı,

26/4-Başta sosyal medya ve çeşitli internet sitelerinde, akıllı telefonlarda kullanılan çeşitli programlar yoluyla çağrılar yapılarak haberleşme sağlandığı, bu mecralarda ve iç ve dış basında olaylara ilişkin çok sayıda provokatör paylaşımlarda bulunulduğunun gözlemlendiği,

26/5-İstanbul ilinin nüfus yoğunluğu ve sosyal hareketliliklerin merkezi olması dikkate alındığında, 27-31 Mayıs 2013 tarihindeki müdahalelerin, her zaman görülen 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu’na muhalefet eylemlerine kolluk güçlerinin müdahalesi şeklinde gerçekleştiği; bu süreçte İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünün rutin olarak yaptığı görevlendirmeler ve toplumsal müdahalede eğitilmiş ve donanımlı kolluk biriminin (Çevik Kuvvet) marjinal gruplar üzerine odaklanması ile müdahaleye çalışıldığı,

26/6-Olaylara katılım ve müdahale belli düzeyde kalmakla birlikte, 01.06.2013 günü CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) Genel Başkanının da katılımıyla yapılacak Kadıköy mitingine izin verilmesi nedeniyle emniyet birimlerinin İstanbul Valisinin bilgisi dâhilinde, İstanbul ilinde önemli etkinliklerde aldığı kurum içi ek görevlendirme tertibatına geçtiği, 01.06.2013 günü sabahından itibaren İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde Asayiş Harekât Merkezinin oluşturulduğu,

26/7-Aynı gün olayların artması üzerine 01.06.2013 gün ve 5638-12 sayılı yazı ile İl Emniyet Müdürlüğü iç birimlerine 24 saat esaslı kriz merkezi tamim edildiği, bununla ilgili tüm ilave görevlendirmeler de İl Emniyet Müdürlüğü ilgili birimlerince rutin olarak yapıldığı,

26/8-Müdahale esnasında kolluğun güç kullanmasının teknik bir husus olduğu, bununla ilgili görüntülerin incelenmesi ya da mağdurun şikâyeti neticesinde hatalı görülen personel hakkında inceleme yapılması yolunun her zaman mevcut olduğu, nitekim İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca incelemenin halen devam etmekte olduğu, İçişleri Bakanlığı

Mülkiye Müfettişlerince de efrada suumuamelede bulunduğu iddia edilen 1 polis memurunun açığa alındığı,

26/9-Bunun dışında 20 günü aşan, zaman zaman şiddeti artarak devam eden, medyanın yoğun olarak izlediği olaylarda polis müdahalesiyle ilgili pek fazla olumsuz görüntü yansımadağı, incelemeye konu olan az sayıda menfi görüntünün münferit kalması, polisimizin genelinin görevini sabırlı ve özenli bir şekilde yaptığını gösterdiği,

26/10-1 Haziran 2013 tarihinde CHP'nin saat 13.00 sularında Kadıköy'de yapacağı izinli mitingi iptal ettiğini duyurarak, marjinal grupların yoğunlaştığı Taksim civarında müdahaleler devam ederken, Taksim'e çıkma ve mitingi Taksimde yapma kararını açıkladığı,

26/11-Önemli sayıda partilinin Taksim'e çıkmasına engel olunmasının, halk açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı değerlendirildiğinden, marjinal grupların yoğunlaşacak kalabalığın içinden polise saldırarak, polisin müdahalesini engellemek istemeleri üzerine görevli kolluk kuvvetlerinin meydanın görünür kısmından, uygun ve yakın bekleme alanlarına çekildiğini, nitekim (50.000) kişilik CHP'li grubun Taksim Meydanı'na herhangi bir müdahale olmadan çıktığı, bu şekilde düşürülen tansiyonla, daha sonraki müdahalelere gelinebildiği, bu önemli karardan itibaren yaşanan ve tüm kamuoyunun önünde cereyan eden hadiselerin, halkımızda marjinal gruplara müdahale kararının haklılığı etkisini uyandırdığı, sonraki müdahalelerdeki sürat ve etkinin bu kararın haklılığını ortaya koyduğu,

26/12-CHP'nin alana çıkışından sonra var olan marjinal grupların yanı sıra, sosyal medya ve basın yoluyla oluşan tepkilerini göstermek isteyen kitlelerin artarak gece ve gündüz alanda beklemeye devam ettikleri, Taksim'e çıkışların kitleselleşmesi ve süreklilik hali alması üzerine 02.06.2013 gün ve 5638-14 sayılı yazı ile ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarından oluşan 24 saat esaslı kriz merkezinin faaliyete geçirildiği,

26/13-Ayrıca, marjinal gruplarla çevre motivasyonlu eylemcileri ayırmak adına bizzat İstanbul Valisi tarafından, daha sonra ülke genelinde sosyal tansiyonu da düşürecek olan Twitter üzerinden eylemcilerle temas kurulduğu, bu süreçte etkin rol oynayan sanatçı ve medya mensuplarıyla telefonla ya da vicahî olarak görüşmeler yapıldığı, eylemcilerden temsili 150 kişiyle 5 saat süren gece görüşmesi yapıldığı, zaman zaman ulusal medya ile canlı yayınlarla da açıklamaların paylaşıldığı,

26/14-Bütün bunlar yapılırken, kolluk görevlileri gibi mesai mefhumu ve gece gündüz gözetilmeden, il Valisi ile İl Emniyet Müdürü ve İl Jandarma Komutanının bizzat çalıştıkları, İstihbarat, TEM ve Güvenlik birimlerinden doğrudan bilgi alınarak, anında durum değerlendirmesi yapılarak talimatlar verildiği, adli makamlarla görüşmeler yapıldığı,

...

Hususları kaydedilmektedir.

- 27) **İstanbul Valiliğinin 05.09.2013 tarih ve 15342297-..... sayılı yazında ise “Beyoğlu İlçesi Taksim Gezi Parkında ilk çadır kurma eyleminin, 27 Mayıs 2013 tarihinde yaklaşık 50 kişilik grubun parkta çadır kurması ile başladığı,**
- 28) **28 Mayıs 2013** tarihinde belediye zabıtasının çadırları kaldırmak istemesi üzerine (150) kişilik grup tarafından Taksim Meydanının yayalaştırma projesi kapsamında çalışan iş makinelerine saldırıldığı, maddî zarar meydana geldiği, yapılan ikazlara rağmen eyleme son vermeyen gruba Çevik Kuvvet tarafından 4-5 defa göz yaşartıcı gaz kullanılmak sureti ile müdahale edildiği, grubun sayısının yapılan çağrılarının ardından (500) kişiye ulaştığı,
- 29) **29 Mayıs 2013** tarihinde sosyal medya üzerinden yapılan çağrılarla eylemci grubun sayısının (1500) ü bulduğu, gece çadırlarda konaklayan eylemci sayısının ise (150) civarında olduğu,
- 30) **30 Mayıs 2013** günü sabah Saat 05:00 sıralarında Taksim Gezi Parkındaki işgale son vermek ve yayalaştırma çalışmalarına devam edilebilmesi amacıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesi zabıta görevlileri ve emniyet mensuplarınca gruba müdahale edildiği, park içerisindeki çadırlar ve diğer malzemelerin zabıta görevlileri tarafından kaldırıldığı, iş makinelerinin yeniden çalışmaya başladığı,
- 31) Saat 08:00 sıralarında milletvekili'nin girişimi ile Taksim Gezi Parkına yoğun girişlerin olduğu, sayının 7000 kişiye ulaştığı, gün içerisinde polis tarafından herhangi bir müdahalede bulunulmadığı,
- 32) **31 Mayıs 2013 günü saat 04:20'de** parkın diğer vatandaşlarca kullanımını engelleyen işgali sonlandırmak için Çevik Kuvvet, Beyoğlu İlçe Emniyet, Foto Film, Güvenlik Şube Müdürlüğü ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi zabıta personeli tarafından müdahalede bulunulduğu,

- 33) Bu kapsamda önce, park içerisinde uyuyan protestocuların olduğu bilindiğinden ses yükseltici cihazlarla defalarca “parktaki mevcut işgali sonlandırmaları, izinsiz kurulan çadırları sökerek ayrılmaları, görevlilere direnmemeleri ve çatışma amaçlı kurulan barikatları kaldırmaları vb.” anons edildiği, bu anonsları dikkate alarak parktan uzaklaşan çok sayıda kişinin olduğunun görüldüğü,
- 34) Zabitanın görevini yerine getirebilmesi amacıyla parka girmesi üzerine park içerisinde bulunan eylemcilerin görevi yaptırmamak için direnme ve fiili saldırılarda bulunmaları üzerine emniyet görevlilerince gerekli ve orantılı müdahaleye başlanıldığı,
- 35) Müdahaleden önce Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı (TOMA) ile su sıkıldığı, mevcut direnç ve çatışma ortamının azalmadığı gibi artmaya devam etmesi üzerine, Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde bu konuda eğitim almış görevlilerce göz yaşartıcı gaz kullanıldığı,
- 36) Yapılan müdahale sonunda çadırların ve yaşam malzemelerinin tamamının belediye görevlilerince İstanbul Büyük Şehir Belediyesinden temin edilen araçlara yüklenerek parktan uzaklaştırılmasının sağlandığı,
- 37) Tekrardan oluşabilecek işgal ve çadır kurma eylemlerine engel olmak amacıyla Saat 05.55 sıralarında Parkın etrafının bariyerlendiği,
- 38) Müdahale edilerek dağıtılan grupların gün boyu İstiklal Caddesi, Sıraselviler Caddesi, Tarlabası Caddesi, Mete Caddesi, Gümüşsüyü, Halaskargazi Cad. vb. yerlerde bekledikleri, polisin tüm uyarılarına rağmen Gezi Parkı ve Taksim Meydanına girmek istedikleri,
- 39) Söz konusu grupların taş, sopa, molotof, ses bombası, sapan ve bilye gibi çeşitli şekillerde polise saldırdıkları, yolları kapatıp barikat kuran marjinal gruplara karşı orantılı bir şekilde müdahale edilerek dağılmalarının sağlandığı,
- 40) 01.06.2013 günü Cumhuriyet Halk Partisinin, Kadıköy Meydanında düzenleyeceği mitingi Genel Başkan Kemal KILIÇDAROĞLU'nun çağrısı ile iptal ederek Beşiktaş'tan Taksim Meydanına yürüyüş ve burada bir gösteri düzenleneceğini açıklaması sonrasında, Taksim Meydanı ve çevresindeki emniyet tedbirlerinin başka bir alana kaydırıldığı ve **aynı gün gezi parkı içerisine tekrar çadır kurularak işgal eylemine başlandığı**, Emniyet tedbirlerinin başka bir alana kaydırılması ile birlikte alanda bulunan polis araçlarına, belediye otobüslerine, canlı yayın araçlarına zarar verildiği, tahrip edilerek yakıldığı ve İstiklal Caddesi-Galatasaray Lisesi-Sıraselviler Caddesi-Tarlabası Caddesi-Mete Caddesi-

Gümüşsuyu-Halaskargazi Caddesi ve Divan Oteli civarında barikat kurularak Taksim Meydanı'na çıkışların marjinal gruplar tarafından engellendiği,

- 41) Taksim Meydanı ve Gezi Parkındaki emniyet tedbirlerinin başka bir alana kaydırılması ile, marjinal gruplar, hedeflerini Başbakanlık Çalışma Ofisi, Gazi Karakolu, Sancaktepe Kaymakamlığı gibi kamu binalarını ele geçirme yönünde sosyal medya üzerinden çağrı yapmaya başladıkları ve bu yönde saldırılar gerçekleştirdikleri,
- 42) **11 Haziran 2013 günü Saat 07:15** sıralarında Emniyet güçlerinin Taksim Meydanı'nda tedbir almasıyla birlikte marjinal grupların hareketlendiği ve yaklaşık **(300)** kişilik grubun polise yönelik saldırılara başladıkları, bir yandan marjinal gösterici gruplara müdahale edilirken diğer taraftan AKM'de, Taksim Atatürk Anıtı'nda ve çevre binalarda partilere ve yasadışı örgütlere ait olan resim, pankart, yazılama, döviz ve afişlerin indirilmesinin sağlandığı,
- 43) **Tarlabası Caddesi Yoğurtçu Faik Sokak'ta bulunan SDP İl binasının bulunduğu yerden polise taş, demir bilve, havai fişek ve molotof kokteylleri atılmaya başlandığı, Cevik Kuvvet tarafından başlatılan müdahale esnasında polise yanıcı, parlayıcı, patlayıcı vb. maddeler atanların SDP mensubu olduklarının tespit edildiği ve bu kapsamda Tarlabası Bulvarı Yoğurtçu Faik Sokak'ta bulunan SDP il binasına mahkemeden alınan arama kararına istinaden yapılan arama sonucunda, (70) kişi ile birlikte; (1) ruhsatsız tabanca ve bu tabancaya ait (67) adet mermi, (41) adet gaz fişegi, (1) adet satır, (4) adet döner bıçağı, çok sayıda gaz maskesi, baretler ve molotof kokteyllerinin ele geçirildiği,**
- 44) Saat 12:00 sıralarında marjinal grupların Atatürk Anıtı'na yasadışı bayrak ve flamalarını tekrar asması üzerine yeniden müdahalenin gerçekleştiği, marjinal gruplar tarafından (1) adet kamyon ile (1) adet seyyar baz istasyonunun ateşe verildiği,
- 45) Müdahaleler esnasında özellikle Gezi Parkı'nda barınan insanların etkilenmemesi için büyük gayret sarf edildiği, gün içerisinde sosyal medya üzerinden saat 19:00'da Taksim Meydanı'na provokasyon ve çatışma amaçlı çağrılar yapıldığı, AKM önünde bulunan Emniyet personeline yönelik göstericiler tarafından yoğun taşlı saldırı başlaması üzerine Gezi Parkı dışında kalan gruba yönelik orantılı şekilde gazlı ve tazyikli su ile müdahale edildiği, müdahale esnasında yine (1) adet gezici baz istasyonunun ve alandaki inşaat malzemelerinin ateşe verildiği, marjinal gruplara karşı müdahaleye devam edildiği, Cumhuriyet Caddesi Divan Kavşağı'ndan Şişli istikametine, Sıraselviler Caddesi'nden Tophane istikametine, İstiklal Caddesi'nden ise

Galatasaray Meydanına doğru dağılımların olduğu, İstiklal caddesi üzerinde taşkınlık yapmaya ve çevreye zarar vermeye devam eden gruplara müdahalede bulunulduğu,

- 46) **15 Haziran 2013 günü** Gezi Parkı içerisindeki gruba ses yayın aracından defalarca “Parktaki mevcut işgali sonlandırmaları, izinsiz kurulan çadırları sökerek ayrılmalari, görevlilere direnme ve çatışma amaçlı kurulan barikatları kaldırmaları vb.” anons edildiği, bu anonsları dikkate alarak parktan uzaklaşan çok sayıda kişinin olduğu, ancak parktan ayrılmayan gruba **Saat 20:50** sıralarında müdahale edildiği ve **21:40’da** park içerisindeki işgal eyleminin sonlandırıldığı,
- 47) **Bu süreçte marjinal grupların provokasyonları sonrasında çoğunluğu AK Parti binası olmak üzere (13) kamu/siyasî parti binası, (134) resmî araç, (44) belediye otobüsü, (11) otobüs durağı, (66) sivil araç, (22) MOBESE kamerası, (5) banka şubesi, (22) ATM, (3) canlı Yayın aracı, (1) baz aracı, (28) işyeri ve birçok bölgede yol ve kaldırım düzenlenmesinin zarar gördüğü,**
- 48) **Gezi Parkı olayları esnasında Güvenlik Şube Müdürlüğünce 2911 sayılı Kanuna muhalefet - görevli memura mukavemet suçu ile 31.05.2013 tarihinde (74) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş ve savcılıktan serbest bırakılmış, 01.06.2013 tarihinde (91) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş ve savcılıktan serbest bırakılmış, 04.06.2013 tarihinde (76) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş ve savcılıktan serbest bırakılmış, 05.06.2013 tarihinde (60) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş. (55) kişi savcılıktan (5) kişi mahkemeden serbest bırakılmış, 11.06.2013 tarihinde (44) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş ve Şubeden serbest bırakılmış, 12.06.2013 tarihinde (42) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş. (24) kişi savcılıktan (18) kişi mahkemeden serbest bırakılmış, 13.06.2013 tarihinde (1) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş, mahkemeden serbest bırakılmış, 16.06.2013 tarihinde (172) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş, (8) kişi şubeden (129) kişi savcılıktan (35) kişi mahkemeden serbest bırakılmış, 23.06.2013 tarihinde (27) kişi gözaltına alınmış, 2013/89741 soruşturma numarası ile işlem görmüş, (18) kişi savcılıktan (9) kişi mahkemeden serbest bırakılmış, 24.06.2013 tarihinde (11) kişi gözaltına alınmış, 2013/93228 soruşturma numarası ile işlem görmüş, (4) kişi savcılıktan (7) kişi mahkemeden serbest bırakılmış, 06.07.2013**

tarihinde (61) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş, 53 kişi savcılıktan serbest bırakılmış (8) kişi tutuklanmış, 08.07.2013 tarihinde (50) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş, (38) kişi savcılıktan (12) kişi mahkemeden serbest bırakılmış, 31.07.2013 tarihinde (10) kişi gözaltına alınmış, 2013/..... soruşturma numarası ile işlem görmüş. (4) kişi savcılıktan (6) kişi mahkemeden serbest olmak üzere, toplam (719) kişi hakkında adli işlem yapılmış olduğu.”

hususları kaydedilmektedir.

- 49) İstanbul Valiliğinin 12.09.2013 tarih ve 39001 sayılı yazısı ile 26.09.2013 tarih ve 40965 sayılı yazısında;**

İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü kadrosunda göz yaşartıcı gazlar ve gaz maskelerinin kullanımı kursuna katılmış ve sertifikası bulunan 1232 (bin iki yüz otuz iki) personelin bulunduğu,

- 50) İstanbul ilinde yaşanan olaylar sadedinde, 31.05.2013 ile 17.06.2013 tarihleri arasında gerçekleştirilen yasa dışı gösterileri engellemek amacıyla gaz fişeği, el bombası, savunma fişeği, ses ve ışık fişeği, OC (gaz solüsyonu) kullanıldığı,**

- 51) Olayların gelişimin başından itibaren aşamalı bir seyir izlediği, her aşamada yeni duruma uygun önlemlerle müdahalede bulunulduğu, başlangıçta olayların rutin bir oturma eyleminden ibaret iken zamanla çok katmanlı ve ülke genelini etkiler bir hale geldiği,**

- 52) Olayların tüm safhasındaki müdahalelerde, toplumsal olaylara müdahalede eğitilmiş ve donanımlı kolluk birimi (Çevik Kuvvet) mensuplarının görev aldıkları,**

hususları kaydedilmektedir.

- 53) Gösteriler sırasında tazyikli suyun içerisine bazı kimyasal maddelerin karıştırıldığı, üniformasız ve kask kullanmayan polislerin görevlendirildiği, ayrıca bazı polislerce “sopa” kullanılarak göstericilere müdahale edildiği iddiaları ve aşırı ve orantısız güç kullandıkları iddia edilen güvenlik güçleri mensupları hakkında yürütülen inceleme veya soruşturma bilgileri ile Türkiye genelinde yaşanan olaylar sırasında, “göstericilerin sebep oldukları iddia edilen”, kamu kurum ve kuruluşlarına ait veya halkın umumi kullanımına sunulan her türlü araç ve gereç ile kamu ve özel kişilerine ait bina, araç vb. müstemilatına verilen zararın, son**

olarak olaylarda kullanılan göz yaşartıcı gaz mühimmatının miktarı noktasındaki bilgi talepleri ve iddialarına yönelik İçişleri Bakanlığından bilgi ve belgeler gönderilmiştir.

- 54) **İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığından** alınan 25.07.2013 tarih ve sayılı yazıya istinaden, adlı ve idarî inceleme ve soruşturma başlatılan jandarma personelinin bulunmadığı,
- 55) **İçişleri Bakanlığı, Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığının** 06.08.2013 tarih ve sayılı yazısına istinaden, yürütölen “soruşturmalar” çerçevesinde, İstanbul ilinde 1 polis memuru ile 4 zabıta memurunun görevlerinden uzaklaştırıldıkları, İzmir ilinde 2 polis memurunun görevden uzaklaştırıldıkları, Ankara ilinde ise görevden uzaklaştırılan emniyet personelinin bulunmadığı; “inceleme” ve “ön inceleme”nin halen devam ettiği,
- 56) **İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün** 28.08.2013 tarih ve sayılı yazısına istinaden, Türkiye genelinde yaşanan olaylar sırasında, bazı göstericiler tarafından, 28.05.2013 15.06.2013 tarihleri arasında toplam (1318) adet araca ve binaya zarar verildiği, bunların arasında (48) adet ambulans, (201) adet özel araç, (334) adet işyeri, (55) kamu binası, (80) adet belediye binasının bulunduğu,
- 57) Aynı dönemde Türkiye genelinde yaşanan olaylar nedeni ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait veya halkın umumi kullanımına sunulan her türlü araç ve gereç ile kamu ve özel kişilerine ait bina, araç vb. müştemilatına bazı göstericilerce verilen maddi zararın tahmini tutarının 141.723.925 TL olduğu,
- 58) **İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 11.10.2013 tarih ve sayılı yazısına istinaden, Türkiye genelinde yaşanan olaylar sırasında 28 Mayıs 2013 15 Temmuz 2013 tarihleri arasında meydana gelen kanuna aykırı eylemler sırasında, silahla (3), bıçakla (2) olmak üzere, toplam (677) güvenlik görevlisinin yaralandığı, Komiser’in Adana’da şehit olduğu, yaralanan güvenlik görevlilerinden (9)’unun vatarak tedavi gördüğu, (667)’inin ise ayakta tedavi gördüğu,**
- 59) **28 Mayıs 2013-5 Temmuz 2013 tarihleri arasında (80) ilde gerçekteşen (4633) eylem/etkinliğe yaklaşık (.....) kişinin katıldığı, gerçekteşen eylem/etkinlikler sırasında olayları provoke eden, güvenlik güçlerine saldıran, çevreye ve insanlara zarar veren (.....) şahsın yakalanıp gözaltına alındığı,**

Kaydedilmektedir.

- 60) **İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 08.11.2013 tarih ve ... sayılı yazısına** istinaden ülke çapında yaşanan olaylara müdahale esnasında, gösterilerin yoğun şekilde meydana geldiği 12 ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Eskişehir, Hatay, Kocaeli, Manisa, Mersin ve Samsun) söz konusu gösterilere müdahale sadedinde 31 Mayıs 2013 - 17 Haziran 2013 tarihleri arasında gaz fişeği, el bombası kullanıldığı bildirilmiştir.
- 61) **İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 11.10.2013 tarih ve sayılı yazısına istinaden, başta İstanbul ili olmak üzere, Ankara, İzmir, Hatay, Adana ve Eskişehir illerinde gerçekleşen protestolara dair ses ve görüntü kayıtları yanı sıra, toplumsal olaylara yönelik güvenlik güçlerince, İçişleri Bakanlığının 26/06/2013 tarih ve 2013/... (Bakanlık genelge numarası) sayılı “Çevik Kuvvet Personeli” başlıklı genelgesinde yer alan esas ve usullere uygun surette müdahalede bulunduğu hususu ile bu konuda delil teşkil edecek kamera kaydı, tutanak ve diğer belgeler aktarılmaktadır.**
- 62) **İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 27.08.2013 tarih ve sayılı yazısına istinaden, İzmir ilinde gerçekleştirilen gösterilere müdahalede, hiçbir polisin eli sopalı olarak görevlendirilmediği, görev esnasında polisin kullanacağı teçhizatın “Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Kıyafet Yönetmeliğince” belirlenmiş olduğu, personelin söz konusu Yönetmeliğe uygun şekilde görevlendirildiği, bununla birlikte bahsedilen iddiaların Mülkiye ve Polis Başmüfettişlerince halen soruşturulmakta olduğu,**
- 63) **Toplumsal Olaylara Müdahale Araçlarında (TOMA) kullanılan suyun içerisine bazı kimyasal maddelerin karıştırıldığı iddiaları ile ilgili olarak, suyun içerisine, OC (Oleoresin of Capsicum) gaz solüsyonu ile renkli gıda boyasının karıştırıldığı, iddia edildiği gibi insan sağlığına kalıcı zarar veren herhangi bir kimyasal madde kullanılmadığı,**
- 64) **İlgi yazıda devamla, OC göz yaşartıcı mühimmatın, 27.03.2003 tarih ve 143 sayılı İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji Ana Bilim Dalı tarafından verilen raporda, “biber gazları ve tozlarının insan sağlığı üzerindeki etkilerinin kalıcı olmadığı”nın belirtildiği, gaz mühimmatının insan sağlığına kalıcı zarar verdiğine veya bu mühimmatın kullanımından kaynaklanan hayatını kaybeden kişilerin bulunduğu dair resmî raporlara intikal eden bir husus bulunmadığı,**
- 65) **Ülke genelinde yaşanan söz konusu olaylarda ilgili mevzuat, emir ve talimatlara aykırı olarak göz yaşartıcı gaz mühimmatı kullandığı ve zor kullanma sınırlarını aştığı iddia edilen personel hakkında derhal adli ve idarî işlem başlatıldığı ve soruşturmaların**

devam etmekte olduğu, olaylar öncesinde önlevici kolluk tedbirlerinin alınması ve uygulanmasında zafiyet olup olmadığı ile olaylara müdahale esnasında gereksiz ve orantısız güç kullanılıp kullanılmadığı hususlarının araştırıldığı ve gerekirse sorumluluğu tespit edilen personel hakkında ön inceleme ve disiplin soruşturması yapılması için Mülkîye ve Polis Başmüfettişlerinin görevlendirilmiş oldukları, yapılan tahkikatın henüz neticelenmediği,

Hususları kayıt altına alınmıştır.

66) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI MÜLKİYE VE POLİS BAŞMÜFETTİŞLERİNCE GERÇEKLEŞTİRİLEN ARAŞTIRMA, İNCELEME VE SORUŞTURMALARA DAİR AÇIKLAMA:

66/1-İçişleri Bakanlığı, Mülkîye Teftiş Kurulu Başkanlığının 06.08.2013 tarih ve sayılı yazısında, yürütülen “soruşturmalar” çerçevesinde, İstanbul ilinde 1 polis memuru ile 4 zabıta memurunun görevlerinden uzaklaştırıldıkları, İzmir ilinde 2 polis memurunun görevden uzaklaştırıldıkları, Ankara ilinde ise görevden uzaklaştırılan emniyet personelinin bulunmadığı; “inceleme” ve “ön inceleme”nin halen devam ettiği kaydedilmektedir.

66/2-İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 26.09.2013 tarih ve sayılı yazısında, ülke çapında protesto eden gruplara polis tarafından yapılan müdahale neticesinde, Bakanlığa ulaşan şikâyet başvuruları ile ilgili olarak verilecek karara esas olmak üzere, Mülkîye ve Polis Başmüfettişleri tarafından çok sayıda inceleme ve soruşturma gerçekleştirildiği bildirilmiştir.

66/3-Söz konusu inceleme ve soruşturma sürecinde;

“Emniyet kuvvetlerinin hukuka aykırı olarak TKP Genel Merkez Binasına müdahalede buldukları” iddiası ile ilgili bir adet Araştırma Raporu; “B.A. isimli kişinin Polis müdahalesinde mağdur olduğu” iddiası hakkında bir adet Araştırma Raporu; “1 erkek ve 2 bayanın çevik kuvvet görevlilerince saçlarından asılarak darp edilmek suretiyle orantısız güç kullanımı” iddiası hakkında bir adet Tevdi Raporu; “bazı vatandaşların darp edilmek suretiyle gereksiz veya orantısız güç kullandıkları tespit edildiği halde yapılan tüm incelemelere rağmen isimleri tespit edilemeyen emniyet mensupları ve siviller” hakkında bir adet Tevdi Raporu; “1 erkek ve 2 bayanın çevik kuvvet görevlilerince saçlarından asılarak darp edildikleri” iddiası hakkında bir adet Disiplin Raporu; “..... Emniyet Müdürlüğü Şube Müdürlüğünde görevli, , tarafından gereksiz ve orantısız

güç kullanılması” iddiası hakkında bir adet Disiplin Raporu; “..... Şube Müdürlüğü personeli olmamakla beraber, Şube Müdürlüğü emrinde görevlendirilmiş bulunan,,,, ve hakkında, kaskların kayıtlarının ve hangi tarihte kullanıldıklarının tespitine imkan vermeyecek şekilde tutulması” iddiası ile ilgili bir adet Disiplin Raporu; “İ.Ö. isimli vatandaşın biber gazından etkilendiği” iddiası ile ilgili bir adet Araştırma Raporu; “hizmet içinde resmî sıfatının gerektirdiği saygınlığı ve güven duygusunu sarsacak eylem ve davranışlarda bulunmak” iddiası ile ilgili Emniyet Müdürlüğünde görevlive hakkında bir adet Disiplin Soruşturma Raporu; Medyada yer bulan, “bu eli sopalı siviller de sokaklarında, sopalı demir çubuklu Polis timi’den sonra’da”, “18 yaşındaki V.O’nun yakın mesafeden yapılan gaz kapsülü atışı ile ağır yaralandığı” ve “Gözaltı yok dayak var” haberleri hakkında,Emniyet Müdürlüğünde değişik rütbelerde görevli toplam 43 personel hakkında bir adet Soruşturma Raporu; “Ankara ilinde meydana gelen protesto eylemleri esnasında polis memuru’nin, E.S. isimli şahsın vurularak ölümüne sebep olması” hakkında bir adet Disiplin Raporu; “Adalet ve Kalkınma Partisi Çiğli ilçe teşkilat binasının Molotof kokteyli atılmak suretiyle yakıldığı olayda güvenlik zafiyeti olduğu” iddiası ile ilgili İzmir Emniyet Müdürlüğünde görevli,,, ve hakkında bir adet Ön İnceleme Raporu; “.....’de meydana gelen olaylar sırasında, basın yayın organlarına yansıyan sopa ve demir çubukla sivil kişilerin polisin arkasında vatandaşlara saldırdığı” iddiaları ile ilgiliValisi ve Emniyet Müdürü ile Emniyet Müdürlüğünde değişik rütbelerde görevli 14 personel hakkında bir adet Araştırma Raporu; “Ankara’da meydana gelen olaylarda, olaylar öncesinde önleyici kolluk tedbirlerinin alınması ve uygulanmasında zafiyet olup olmadığı ile olaylara müdahale esnasında gereksiz veya orantısız güç kullanılıp kullanılmadığı” hususunda bir adet Araştırma Raporu tanzim edildiği görülmüştür.

66/4-İlgi yazıda ayrıca, söz konusu inceleme ve soruşturma raporlarının suretleri Kurumumuza iletilmiş bulunmaktadır.

- 67) İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığının 03.09.2013 tarih ve sayılı yazısı ile** göstericilerce 3 adet Toplumsal Olaylara Müdahale Aracına zarar verildiği, verilen maddi zararın tutarının 5.920 TL olduğu bildirilmiştir.
- 68) İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 26.09.2013 tarih ve sayılı yazısı ile** ülke çapında protesto eden gruplara polis tarafından yapılan müdahale neticesinde

Bakanlığa ulaşan şikâyet başvuruları ile ilgili olarak verilecek karara esas olmak üzere Mülkîye ve Polis Başmüfettişleri tarafından çok sayıda inceleme ve soruşturma gerçekleştirildiği bildirilmiştir. İlgili yazıda ayrıca, söz konusu inceleme ve soruşturma raporlarının suretleri Kurumumuza iletilmiş bulunmaktadır.

69) İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 10 Temmuz 2013 tarihli Taksim Gezi Parkı Eylemleri ve Analizi başlıklı Raporunda,

70) “Başlangıç anında çevre düzenlemesi ve ağaçların sökülmesine yönelik bir protesto şeklinde gelişen toplumsal olayların, takip eden günlerde toplumdaki değişik gruplar tarafından fırsat alanı olarak değerlendirildiği, Taksim Meydanının kullanıma açık alanların kitlelerce işgal edildiği, barikatlar kurularak yolların kapatıldığı, güvenlik güçlerine karşı taş, sopa, bilye, Molotof kokteyli, kesici aletler, havai fişek ve ateşli silah kullanıldığı, protestoların salt bir çevre duyarlılığı amacıyla yapılmadığı,

71) **Her biri farklı motivasyona sahip olan, farklı ideolojik duruşları bulunan grupların ortak bir amaç etrafında hareket ettikleri, bu kitleleri motive eden faktörün “ortak bir düşman” olduğu, diğer bir deyişle başta Sayın Başbakanın şahsı olmak üzere, Hükümet, Ak Parti ve onu sembolize eden kurumlar olduğu, bu gruplar arasında; ulusalcı grupların, marjinal grupların ve terör örgütlerinin (DHKP-C gibi) bir dizi STK’nın ve sosyal medya etkisi ile hareket eden apolitik gençlerin bulunduğu,**

72) Dünyanın başka yerlerinde görülen (New York-Wall Street, Paris, İspanya gibi) benzer protesto eylemleri ile Türkiye’de yaşanan olaylarda kullanılan söylemler, örgütlenme yöntemleri ve uygulanan taktikler açısından benzerlik göstermekte olduğu, ancak, bu eylemlerin nedenlerine bakıldığında, ülkemizdeki eylemlerle bu ülkelerdeki eylemler arasında büyük farklar olduğu, örneğin, Paris ve Londra eylemlerinin temel nedeni ekonomik eşitsizlik olmasına rağmen, ülkemizde yaşadığımız son olayların arka planının ideolojik olduğunun gözlemlendiği,

73) **Yaşanan olaylarda kamu binalarına yönelerek işgal girişiminde bulunulduğu; kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, araçlar ile kişilere ait işyerlerine zarar verildiği, yağmalamada bulunulduğu; ana cadde ve sokaklarda barikat kurma, ateş yakma ve yol kapama eylemlerinin gerçekleştirildiği¹; halk üzerinde korku, panik ve endişe oluşturulmaya çalışıldığı; toplumda öne çıkan bir dizi kişilerin önderliğinde, geri kalmıs**

¹ Emniyet Genel Müdürlüğünün bilirkişi mütalaasına gönderilen DVD’si

ve anti demokratik ülkelerde örnekleri yaşanan, sivil direniş, şiddet dışı pasif aktivizm teorisine uygun yöntemlerin uygulandığı,

- 74) Eylemci grupların, genellikle sosyal paylaşım siteleri ve telefonlara yüklenebilen telsiz programları vasıtasıyla örgütlendikleri, ayrıca polisle çatışırken nelere dikkat etmeleri gerektiğiyle ilgili sürekli bilgi paylaşımında buldukları, kendilerince yeni taktikler geliştirmeye çalıştıkları,
- 75) Eylemlere aktif olarak katılmayan şahısların, her akşam Saat: 21:00'de, evlerinde ışıklarını yakıp söndürdükleri, kapı kapı dolaşarak milleti protesto eylemlerine katılmaya zorladıkları, balkonda tencere, tava, kaşık gibi araçlarla ses çıkardıkları, araba konvoylarıyla korna çaldıkları, çevrede eyleme destek vermeleri için mahalle baskısı kurdukları,
- 76) Eylemlere karşı güvenlik güçlerinin hareket tarzı sadedinde; eylemlerin ilk başladığı andan itibaren gruplara, istihbarı bilgiler ışığında kontrollü ve koordineli bir şekilde ölçülü ve orantılı müdahale edildiği, tüm protesto eylemlerinde grupların; izinsiz yerde toplanmaları, çevreye zarar vermeleri, toplumun huzurunu bozmaları, taşkınlık yapmaları, izinsiz yürüyüş yapmaları, barikatlar kurarak trafiğin akışını engellemeleri, yol kesmeleri, herhangi bir kamu kurumuna veya polise saldırmaları halinde, öncelikle gruplar dağılmaları ve yasadışı eylemlerine son vermeleri yönünde megafon anonsları ile ikaz edildikleri, grupların ikazlara uymamaları durumunda orantılı bir şekilde su ve gaz ile müdahale edilerek tamamen dağılmalarının sağlandığı (1)
- 77) Grupların özellikle ana hedef olarak TBMM ve Başbakanlık binasını, Sayın Başbakan'ın İstanbul'daki çalışma ofisini ve civarındaki tarihi binaları, Keçiören'deki evini, AK Parti Genel Merkez binasını belirledikleri, buralara yönelik işgal ve tahrip girişiminde bulunulduğu, bu itibarla meşru yöntemlerle seçilmiş bulunan bir hükümetin düşürülmesinin hedeflendiği, (Bkz. ileride DVD numaraları bölümü (par.))
- 78) Söz konusu girişimlerin planlı bir şekilde alınan anlık istihbarata dayalı güvenlik tedbirleri, uzun saatler süren mücadele ve müdahaleler sonucunda bertaraf edildiği,"
- Hususları kaydedilmektedir.
- 79) Raporda ayrıca, yaşanan gösterilerin geri planına dair bir dizi analizler ile asayişin sağlanmasına yönelik alınan güvenlik önlemleri hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

- 80) Ülke genelinde yaşanan olaylarda hayatını kaybeden ve yaralananlara ait bilgilerin yer ve tarih itibari ile sayısı, ayrıca ölüm ve yaralanma olaylarının sebebi hakkında Sağlık Bakanlığından talep edilen bilgiler aşağıdaki gibidir.
- 81) **Sağlık Bakanlığının 02.09.2013 tarih ve 87307621-..... sayılı yazısına istinaden,**
“16.10.2009 tarih ve 27378 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Yataklı Sağlık Tesislerinde Acil Servis Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğin 14. maddesine atfen hastanelere müracaat eden hastaların hangi bilgilerinin ne şekilde alınıp kaydedileceği tarif edildiği, buna göre Gezi olaylarında Ankara ili hastanelerine başvuran kişilere öncelikle gerekli ilk ve acil yardım müdahalesi yapıldıktan sonra rutin yapılan işlemler dâhilinde kimlik bilgileri alınanların kayıtları yapıldığı, kimlik ibrazını yapamayanlar için mezkûr tebliğde belirtildiği şekilde beyana esas kayıtları yapıldığı,
- 82) Anayasanın “Özel hayatın gizliliği” başlıklı 20. maddesine atfen, herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerinin korunmasının Anayasa tarafından güvence altında olduğu, Gezi Parkı olayları sonrası Ankara ilinde hizmet vermekle olan tüm özel sağlık kuruluşları ve kamu sağlık kurum ve kuruluşlarına başvuran hastaların kişisel bilgilerinin gizli tutulduğu, Anayasada belirtilen haller dışında başka kurum, kuruluş veya kişilerle paylaşılmadığı, 112 acil servis ambulanslarının hem gezi olaylarında müdahale ettikleri vatandaşların, hem de olaylar dışında rahatsızlanarak hastaneye nakli gereken hastaların nakledilecekleri hastaneleri koordine edebilmek için gezi olayları sonucunda etkilenen ve kendi imkânı ile hastaneye başvuran hastaların hangi hastanelere başvurduğunun istatistiksel verileri Sağlık Müdürlüğü tarafından takip edildiği, bu takip sonucunda yoğun bakım, servis boş yatak ve acil servis yoğunluğuna göre hastaların en çabuk sağlık hizmetine ulaşabilecekleri sağlık kuruluşlarına hastaların nakledildiği,
- 83) Gerek yukarıda bahsedilen mevzuat gerekse tıbbî deontoloji nizamnamesi gereğince hastanelere başvuran kişilere ait hiçbir verinin başka kişi ve kuruluşlarla paylaşılmadığı gibi, acil sağlık hizmetine gerek duyan vatandaşların acil servislere müracaatını engelleyecek herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı,
- 84) Gezi Parkı Olayları sonrası acil sağlık hizmeti almak için sağlık kurum ve kuruluşlarına başvuran vatandaşların fişlenme mahiyeti taşıyan kişisel verilerinin başka kurum ve kuruluşlarla paylaşılacak amacıyla ayrı formlar düzenlenerek bu bilgilerin paylaşılmasının söz konusu olmadığı,”

Hususları kaydedilmektedir.

- 85) Sağlık Bakanlığının 17.09.2013 tarih ve sayılı yazısına istinaden,
- 86) Olayların meydana geldiği illerde 28 Mayıs 2013 tarihinden itibaren eylemlerin gerçekleştiği alanlara yakın mesafelere 112’e ait kara ambulanslarının konuşlandırıldığı, yaralılara en kısa sürede müdahale edilerek hastane ortamında gözlemlenmeleri, tıbbi tetkik ve tedavisi gereken hastaların da uygun olan en yakın hastaneye sevklerinin sağlandığı,
- 87) Ayrıca olayların gerçekleştiği zaman diliminde motorize ekiplerinin ve’lerin de 112kara ambulanslarına destek sağlamak üzere görevlendirildiği,
- 88) 28 Mayıs 2013 ile 16 Eylül 2013 tarihleri arasında kamu hastanelerine toplam 4316 (dört bin üç yüz on altı) kişinin başvurduğu, bunların 1264 ünün 112 ambulansları ile nakledildikleri,
- 89) Bu süreç içerisinde 4801 ve 112 personelinin görev yaptıkları, 457 adet 112 ambulansının görevlendirildiği,

Kaydedilmektedir.

- 90) İstanbul ve Ankara illerindeki protestolarda hayatını kaybeden ve yaralananlara ait bilgilerin yer ve tarih itibari ile sayısı, ayrıca ölüm ve yaralanma olaylarının sebebi hakkında Türk Tabipleri Birliği, İstanbul Tabipler Odası ve Ankara Tabipler Odasından alınan bilgiler aşağıdaki gibidir:
- 91) **Türk Tabipleri Birliğinin 22.08.2013 tarih ve 1013 sayılı yazısında;** ülke geneli itibari ile 31 Mayıs 2013 - 1 Ağustos 2013 tarihleri arasında, 5 kişinin hayatını kaybettiği; toplam 8163 (sekiz bin yüz altmış üç) kişinin kamu ve özel hastanelere, tıp merkezlerine ve göstericiler tarafından oluşturulan revirlere müracaat ettikleri; yaralanmaların içeriğinin biber gazına bağlı yüzeysel yangı, yanık, solunum yetmezliği, astım krizi, epilepsi atakları, TOMA’lardan sıkılan ve gaz içerikli olduğu iddia edilen sulara bağlı yanıklar, tazyike bağlı yumuşak doku travmaları, yakın mesafeden atılan biber gazı kapsülleri, plastik mermiler ve darpa bağlı kafa travmaları, kas-iskelet sistemi yaralanmaları; yine gaz kapsülü ve plastik mermilerden kaynaklı görme kayıplarına varan göz problemleri ve karın içi organ yaralanmalarından oluştuğu; 106 kişinin kafa travmasına uğradığı, bunlardan 63 kişinin ağır yaralı olduğu; 11 kişinin gözünü kaybettiği; 1 kişinin dalağının alındığı kaydedilmektedir. Bunun nasıl ne şekilde elde edilip oluşturulduğu gerekçeli şekilde bildirilmemiştir. Tereddütlü bir durum söz

konusudur. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin 26 Kasım 2013 tarihli raporunda da bu hususun tereddütlü olduğu vurgulanmaktadır. (Bkz. anılan rapor sayfa 20 paragraf 93)

- 92) **Türk Tabipleri Birliğinin 22.08.2013 tarih ve sayılı yazısında** ise yukarıda kayıtlı veriler, Türk Tabipleri Birliğine bağlı Tabip Odaları ve hekimlerden alınan bilgilerin derlenerek ulaşıldığı, vaka olarak tespit edildiği bilgisi aktarılmaktadır.
- 93) **Ankara Tabip Odasının 17.07.2013 tarih ve/2013 sayılı yazısına** istinaden, Ankara ilinde yaşanan olaylar çerçevesinde 17 Temmuz 2013 tarihi itibari ile toplam 1003 kişinin hastaneler ve tıp merkezlerinde tedavi altına alındığı, yaralanma vakalarının en çok 1-3 Haziran 2013 tarihleri arasında gerçekleştiği ve ayrıca bir kişinin hayatını kaybettiği kaydedilmektedir.
- 94) İstanbul Tabip Odasından Kurumumuza herhangi bir bilgi ve belge ulaşmamıştır.
- 95) İstanbul ve Ankara illerinde, güvenlik kuvveti mensupları hakkında adli yönden yürütülen, inceleme, soruşturma ve kovuşturma bilgilerinin talep edildiği İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının Kurumumuza ilemiş olduğu veriler aşağıdaki gibidir:
- 96) İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 02.08.2013 tarih ve 2013/..... sayılı yazısına istinaden, toplumsal olaylara müdahale sırasında değişik şekillerde yaralanan vatandaşlarımız tarafından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılıklarına şikâyet dilekçelerinin intikal ettiği, dilekçelerin her birisi için ayrı soruşturma gerçekleştirilmekte olduğu, müştekilerin bahsettiği olayların detaylıca araştırılması, mobese kamera görüntüleri ve işyeri kamera görüntülerinin temini, şikâyet dilekçelerinde yer verilen bilgiler eşliğinde tanıkların, diğer dinlenecek kişilerin ve şüphelilerin tespiti, şüpheli güvenlik görevlilerinin açık kimlik ve görev yeri bilgileri ile fotoğraflarının gönderilmesi ve delillerin toplanması talimatının İstanbul Emniyet Müdürlüğüne verildiği,
- 97) Ayrıca televizyon kanalları, haber ajansları vs. yayın gruplarından, olayların başlangıcından itibaren özellikle güvenlik güçlerinin müdahalelerine ilişkin olarak tespit edilmiş olan fotoğraf, görüntü ve sair belgelerin, yer ve zaman kaydı yapılarak gönderilmesinin talep edildiği,
- 98) Görüntülerin bir kısmının ulaştığı, halen görüntü vs. delillerin gelmeye devam ettiği, İstanbul ilinde bulunan hukuk fakültelerinde ceza hukuku alanında görevli uzmanlardan oluşacak bilirkişi komisyonunun oluşturulmak üzere yazışmaların yürütüldüğü,

- 99) Yaşanan olaylar kapsamında, ihlâlde bulunduğu iddia edilen güvenlik görevlileri arasında henüz şüpheli tespit edilmediği, çalışmaların devam etmekte olduğu kaydedilmektedir.
- 100) Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 13.08.2013 tarihli yazısına istinaden, olaylara müdahalede görevli güvenlik görevlileri hakkında toplam 104 şikâyet başvurusunun intikal ettiği, şikâyet edilen emniyet personelinin kimliklerinin tespiti ve delil toplanmasına devam edildiği belirtilmektedir.
- 101) Türkiye'nin uğradığı ekonomik zararın tespitine yönelik olarak, yaşanan olayların piyasalara, faiz oranlarına ve turizm sektörüne etkisi konusunda elde edilen bilgi ve belgeler aşağıdaki gibidir:
- 102) Faiz oranlarında yaşanan gelişmeler ve borçlanma maliyetlerine yansımalarını gösteren rakamsal verilerin talebi sadedinde, **Başbakanlık Hazine Müsteşarlığının 02.10.2013 tarih ve 15925 sayılı yazısı ile** 2013 yılı Nisan - Eylül dönemi borçlanma tutarları ve aynı döneme ait ikinci piyasa faiz oranları verileri aktarılmıştır. Söz konusu verilerde, yurtiçi faiz oranlarında ve Hazine'nin borçlanma maliyetlerinde artış olduğu, ancak bu artışın yorumlanmasında, Amerikan Merkez Bankasının mevcut varlık alım programını azaltabileceğine ilişkin açıklamalarının da etkisinin olduğu bilgisi paylaşılmıştır.
- 103) Piyasalarda gerçekleştirilen ve hukuk dışı olduğu düşünülen işlemler ile ilgili bilgilerin talebi sadedinde, **Başbakanlık Sermaye Piyasası Kurulunun 04.10.2013 tarih ve sayılı yazısı ile** 20.05.2013 - 19.06.2013 döneminde gerçekleştirilen işlemlerden hukuk dışı olan olup olmadığı yönünde yerli ve yabancı finansal otoriteden ve aracı kurumdan bilgi ve belge istenildiği, ancak işlemlerin gerçek faydalanıcısının tespitinin ardından bu yönde bir kararın verilmesinin mümkün olduğu, bilgisi aktarılmıştır.
- 104) **Turizm sektöründe meydana gelen rezervasyon iptalleri ve benzeri olumsuzlukları muhtevi rakamsal verilerin talebi sadedinde, Kültür ve Turizm Bakanlığından alınan 07.10.2013 tarih ve 193767 sayılı yazıda;**
- 105) **“Yaşanan toplumsal olayların başlangıcından itibaren, olayların turizme etkisini değerlendirmek üzere bu alanda faaliyet gösteren sektör temsilcileri (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Türkiye Otelciler Federasyonu, Turist Rehberleri Birliği, Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği, Turizm Restaurant Yatırımcıları ve İşletmecileri Derneği, Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği, Türkiye Özel Sektör**

Havayolu İşletmeleri Derneği ve Deniz Turizmi Birliği) ile sürecin en az kayıpla atlatılması konusunda çalışmalar yapıldığı,

- 106) Aynı zamanda Bakanlıklarının yurt dışı temsilcilikleri aracılığı ile yabancı basın ve sektör kuruluşlarının doğru bilgilendirilmesi çalışmalarına ağırlık verildiği, muhtemel rezervasyon iptallerinin önüne geçilmesini teminen üç büyük pazardaki (Almanya, Rusya ve İngiltere) muhataplar nezdinde temaslar yürütüldüğü,
- 107) Söz konusu süreçte Türkiye'ye yönelik rezervasyon akışında yavaşlama görülmekle beraber, yabancı tur operatörleri tarafından uçak iptalleri ya da uçakların başka ülkelere çevrilmesi olayının yaşanmadığı,
- 108) Sektör temsilcilerince hazırlanan İstanbul ili konaklama sektörüne dair rezervasyon iptalleri ve geceleme sayılarındaki düşüslere işaret eden rakamsal verilerin, sektör temsilcilerinin sadece kendilerine üye olan konaklama tesislerinden elde edilen yaklaşık değerleri içerdiği cihetle bilimsel bir mahiyet arz etmedikleri,
- 109) **Bakanlıklarınca Emniyet Genel Müdürlüğünden temin edilen, Türkiye'ye ve İstanbul'a gelen yabancı ziyaretçi sayılarında, (sınır giriş-çıkışları bilgileri) sene başından itibaren yakalanan artış eğiliminde bir yavaşlama olduğu, olayların bitmesine müteakip Ağustos ayı itibari ile Türkiye'ye ve İstanbul'a gelen ziyaretçi sayılarında belirgin bir artışın olduğu,**

Hususları kaydedilmektedir.

110) İnceleme ve Araştırma Bulguları

- 111) 6328 sayılı Kanununun 1, 5 ve 19. maddeleri uyarınca Kamu Başdenetçisi ve ilgili Kamu Denetçisi tarafından, 12-16 Haziran 2013 tarihleri arasında İstanbul ilinde gerçekleştirilen inceleme ve araştırma kapsamında bireysel başvurucular, ilgili birey ve birey grupları, olayların şahitleri, İstanbul Valisi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı, sivil toplum kuruluşlarının ve meslek odalarının temsilcileri ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiş; bireysel başvuru sahiplerinin, temelde kolluk güçlerinin aşırı güç kullandığı yönündeki iddialarından oluşan şikâyetleri ile vatandaşların gündelik hayatlarını olumsuz etkileyen aksaklıklar; çevre esnafın karşılaştığı sıkıntılar; idarenin iddialar hakkında gösterdiği ilk değerlendirmeler ile STK'ların çözüm noktasındaki önerileri tutanağa bağlanmıştır.

- 112)** Başvurucuların, şahitlerin, göstericilerin dinlenmesi, ilgili sivil toplum örgütleri ve idare ile görüşme, yerinde inceleme ve arabuluculuk girişimi:
- 113)** Bireysel başvurucuların dinlenmesinde, şikâyetlerinin temelinde, kolluk birimlerinin aşırı ve orantısız şekilde tazyikli su ve biber gazı kullandıkları ve hedef gözeterek plastik mermi attıkları iddia edilmiştir.
- 114)** Taksim Dayanışması temsilcilerinin dinlenmesinde ise 2012 yılı Şubat ayında Projenin askıya çıkmasıyla birlikte kurulduklarını belirterek, öncelikle Taksim Gezi Parkının ve bu park üzerine yapılması tartışılan Taksim Topçu Kışlasının tarihi ve inşa çalışmaları aşamalarına ilişkin görüşlerini aktarmışlardır. Bu kapsamda;
- 115)** Başından itibaren Projenin sadece görsellerle tanıtıldığı, belgelerin eksik olduğu; kurul tarafından onaylanan Projeye uygun olmayacak şekilde yeni dalış tünellerinin yapılmaya çalışıldığı; hâli hazırda Projenin avam projesi olduğu, uygulama projesinin mevcut olmadığı; polisin bu ruhsatsız, kaçak işlemin yapılmasına mani olmak istedikleri için müdahale ettiği; bu konuda yargı önünde görülmekte olan çok sayıda dava bulunduğu;
- 116)** Olayların bütünü açısından aşırı ve orantısız güç uygulandığı, polisin kasıtlı olarak ve işaret ederek kendilerini hedef alıp biber gazı attığı; proje eksenindeki tartışmalar kadar göstericilere yönelik müdahalenin de kriz oluşturacak bir sorun oluşturduğu; polisin biber gazını kurallarına göre kullanmadığı, müdahalenin göstericileri cezalandırma noktasına kaydığı;
- Öne sürülmüştür.
- 117)** Söz konusu görüşmede ayrıca, Dayanışmanın bugüne kadar gerçekleştirdiği çalışmaları ve hedefleri, göstericiler adına yetki ve etkilerinin derecesi, gösterileri organize mi ettikleri yoksa sadece destek mi verdikleri, uzlaşma sağlanması noktasında göstericiler üzerindeki etkileri, çözüm önerileri ve katkıları, idare ile anlaşabilecekleri asgari müştereklerinin neler olduğu hususlarında görüş alış verişinde bulunulmuştur.
- 118)** Son olarak ise söz konusu Dayanışma üyelerinin, idare ile uzlaşılmasına yönelik bir mutabakat belgesi üzerinde fikirlerine başvurulmuştur. Bununla birlikte Dayanışma Üyelerinin, polis şiddetinin durdurulması şartına bağlı olarak idare ile uzlaşma eğiliminde olmadıkları hususu tespit edilmiştir.

119) Yaşanan olayların tanıkları sıfatı ile göstericiler içerisinde yer alan veya gösterilerle ilgisi olmayan kişilerle gerçekleşen görüşmelerde ise ilgililerin olayların başlangıcı ve seyri hakkındaki görüşleri kaydedilmiştir.

120) Bundan başka ilgili sivil toplum kuruluşlarının ve meslek örgütlerinin temsilcileri ile de görüşülmüştür. Bu kapsamda, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları Derneği, Mazlum-Der, İstanbul Esnaf ve Sanatkârları Birliği, Beyoğlu Güzelleştirme ve Koruma Derneği temsilcileri ile görüşülmüştür. Görüşmelerde ilgili temsilciler tarafından, yaşanan olaylarda gözlenen hukuk ihlalleri, aşırı ve orantısız güç kullanımı yanı sıra, vatandaşların gündelik hayatlarını olumsuz etkileyen aksaklıklar, çevre esnafın uğradığı zararlar ve karşılaştığı sıkıntılar ile olayların yatışması noktasında çözüm önerileri tutanağa bağlanmıştır.

121) İstanbul Valisi ve heyeti ile görüşmelerde ise Vali tarafından;

121/1-“Bahse konu olaylar çerçevesinde Kamu Denetçiliği Kurumunun çalışmalarını takdir ile karşıladıklarını ifade ederek, kitle iletişim araçlarının günümüzde oldukça geliştiği, bu nedenle insanların, yaşanan olayların her yerde gözlenen çok yaygın bir şekil almış gibi yanlış içerisine girilebileceği,

121/2-Aşırı gaz kullanımı iddialarının net olarak aydınlatılabilmesi için gaz kullanımı verilerinin mukayeseli olarak incelenmesi gerektiği,

121/3-Göstericilerin, yaralı sayısının arttırılmasına yönelik organize bir çalışma içerisinde olduklarının tespit edildiği,

121/4-Bazı kötü niyetli marjinal grupların toplumsal olayları provoke etmeye çalıştıkları, ülkemizin huzurunu sağlamakla görevli kamu görevlilerinin görevini yapmasına engel olunmaya çalışıldığı, polisin savunmada kaldığını, bu noktada kendisinin kolluk güçlerinin arkasında olduğu,

121/5-Çeşitli örneklerden hareketle, belli büyüklükteki gruplara örneğin 500 kişilik bir gruba su ile müdahale etmenin mümkün olmadığı, diğer müdahale araçlarına başvurmak zorunda kalındığı,

121/6-Dolmabahçe olaylarını örnek vererek, olayların hedefinin İstanbul’daki Başbakanlık Ofisi olduğu, kolluğun müdahale etmemesi durumunda Ofisin basılabileceği ve olayların çok

daha vahim bir noktaya ilerleyebileceği o nedenle Emniyetin gerekli önlemleri almak zorunda olduğunu ve aldıklarını,

121/7-Barışçıl gösteri yapan grupların durumuna ilişkin olarak, yasadışı flama ve pankartların toplanması için yapılan çalışmalardan ve kolluğun tutumu hakkında örnek vererek, STK'ların çağrısı üzerine toplanan gösterici gruplar karşısında kolluk güçlerini geri çektiklerini, fakat bazı grupların Taksim'de bekleyen polis gücüne saldırmak istediğini bunun üzerine polis güçlerinin duruma müdahale etmek zorunda kaldığı, sağduyulu hareket eden göstericilere yönelik iyi niyet içerisinde yaklaştıkları,

121/8-Göstericilerin özellikle halkın yoğun olduğu yer ve saatlerde toplanma eğiliminde olduğu, kendilerinin bunları ayırt etmek ve toplum üzerinde etkisinin en aza indirilmesi amacıyla sabah erken saatlerde müdahale ettiklerini, her müdahale öncesi, göstericileri megafonla, medyayla uyararak kademeli bir şekilde davrandıklarını,

121/9-Müdahalelerin kamuoyunda algılanış şekli hakkında bilgi vererek, çevreyi korumak isteyen kişilere müdahale edildiği yönünde yanlış bir algı oluşturulmaya çalışıldığı,

121/10-Toplu ulaşım araçlarına gaz atıldığı iddialarına yönelik olarak, metro istasyonları havalandırma sisteminin dışardaki temiz havayı içeri alma esasına göre çalıştığını, dışarıda gaz kullanıldığında bu gazlı havanın metroya girmesinin önüne geçilemediği, bu durumun da istasyonlara gaz atıldığı yönünde bir izlenim doğurabildiğini, bu nedenle tedbirler alındığını,

121/11-Kendisinin ilgili STK temsilcileri, sanatçılar ve değişik bireylerle görüşüğünü, bu noktada muhatap bulmakta zorlandıklarını,

121/12-Bahse konu toplumsal olayların renksiz, kimliksiz ve apolitik başladığını, sonrasında ortak payda etrafında yoğunlaşan kitlelere bir lider oluşturulmaya çalışıldığını,

121/13-Şiddetin büyütülmesi yönündeki bazı grupların sistemli çalışmalarından bahsederek, şiddet yanlısı gruplar olduğunu, bu grupların çatışma içindeyken gözaltına alınmalarına rağmen, ifadelerinin alınmadığını ve serbest bırakıldığını, ayrıca çatışma durumunda olanların fotoğflanması ve tespitinde zorluklarını,

121/14-Kamuoyunda tartışılan bir dizi görüntülerden bahisle, görüntülerdeki bazı şahısların aslında organizatör olarak toplumu provoke ettiklerini,

121/15-Niyet sorgulamadıklarını ama göstericilerin taleplerinin demokratik hak aramaya yönelik olmadığına dair birtakım karinelerin de bulunduğunu, bu hareketlerin niyetine yönelik

istihbarî bazı çalışmalar yapılması gerektiğini, aslında sürecin 1 Mayıs'tan bu yana devam ettiğini, amacın toplumun sinir ucuna vurup, sivil kalkışmayı sağlamak olduğunu, bu sinir ucuna vurma çalışmalarının Emek sineması üzerinden başlatıldığı ve çevre konusu üzerinden devam ettirildiği,”

Hususları ifade ve beyan edilmiştir.

- 122)** İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı ve heyeti ile görüşmelerde, İBB Başkanı; toplumsal olaylara gerekçe olarak gösterilen Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesinin usulüne uygun şekilde izinlerinin alınıp Belediye Meclisinin tüm üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilerek hayata geçirilmekte olduğu, sürecin ilgili odalar dâhil tüm aktörlerin katılımına fırsat verecek şekilde işletildiği ve meselenin mahkemeye intikal ettiği, mahkeme kararına göre hareket edileceği, ayrıca eylemlerin başlangıç noktası olarak gösterilen ağaç sökmeye iddialarının gerçeği yansıtmadığı, esasen ağaçların numaralandırılarak usulüne uygun şekilde Taksim Gezi Parkından alınıp, Abide-i Hürriyet Meydanına taşındığı, Projeye dâhil olmayan bir çalışma yapılmadığı, yaşanan olaylar nedeni ile çevre esnafının zarara uğradığı ve bu konuda kendilerine çok sayıda şikâyet ulaştığı,

Hususları dile getirilmiştir.

123) Şikâyetçi ve Tanık Beyanları:

Kamu Denetçiliği kurumuna birden çok yapılan şikâyet başvurusu üzerine tarafların bir araya getirilerek sürece katkı yapılması ve uzlaşma sağlanabilmesi adına başvuru sahiplerine ait iletişim bilgileri ile kendilerine ulaşılmış, şikâyet ve görgüye ilişkin beyanları alınmak üzere bir araya gelinmiştir.

123/1-Şikâyetçi: beyanında özetle;

“...Bilindiği gibi gezi parkı olayları 31.05.2013 tarihinde başladı. Özellikle bende oraya merak ettiğim için gittim. Birçok vatandaşımızda ileriki günlerde Taksim Gezi Parkında neler oluyor diye meraktan gitti. Ancak İdarecilerin bu süreci iyi yönetememeleri ve polislerin özellikle ilk gün aşırı şiddet uygulaması ve sosyal ağlarda örgütlenmeye kalabalıkların artmasına neden oldu. Medyada yalan haberlerde oluyordu. Aynı zaman da bu guruplar içerisinde siyasî guruplarda vardı. Hatta hemen Taksim'in alt tarafında tam adresini bilmiyorum bu guruplar barikat kurup ateş yakmışlardı. Yani bu topluluğa marjinal kesimlerde katılmış olabilir. Eğer yöneticiler sağduyulu olsalardı ve yumuşak üslup ile bu isteklere olumlu cevap verselerdi bunlar olmayacaktı. Fakat maalesef idarecilerden böyle bir

tavır gelmedi. Ben hem bu olaylar ile ilgili hem de bundan sonraki olaylarla ilgili polis in hukuk ve yasa çerçevesinde hareket etmesini, yetkililerin Taksim Gezi Parkına dokunmayacaklarını açıklayıp tansiyonu düşürmeleri gerekirdi ve gerekmektedir. Şimdi bana sorduğunuz üzere ben herhangi bir maddi manevi zarar görmedim. İlk defa sizin kuruma şikâyet ettim. Sizin kurumdan beklentim vardır. Beşiktaş'tan evime giderken kalabalık halk gurubu, dar koridorda önden ve arkadan polis tarafından kuşatılmıştı. Ön tarafta marjinal guruplarca polise taş atıldığı söyleniyordu. Bildiğim kadarıyla arka tarafta halk vardı kaçışıyorlardı. Hatta bende kaçarken bu kalabalıkta düşüp, ezilme tehlikesi geçirdim. Bu anlamda iyi yönetim göstermeyen Hükümet ve yetkililerden şikâyetçiyim. ...Buradaki ortak talep Gezi Parkının, Gezi Parkı olarak kalması ve orada herhangi bir yapılaşmaya gidilmemesi. Bu sağlanırsa sorun büyük olarak ortadan kalkar. Halkın talebi de budur. Bundan sonra da olaylar devam ederse marjinal gurupların faaliyetleri olarak kalır halkta bunu kabul etmez. Emniyet güçleri gerekli müdahale de bulunur. Bana göre hükümetin istifası gibi taleplerin yeri burası değildir. Bunun yeri seçimlerdir.”

Gezi Parkının mevcut şekliyle muhafaza edilmesi şeklinde yetkililerin açıklama yapılması bilahare İBB Mimarlar Odası ve Sivil Toplum Örgütleriyle konunun görüşülüp ortak bir proje geliştirilmesini düşünüyorum.

Hükümetin en büyük katkısı sağduyulu davranması ve teminat vermesi, Protestocuların katkısı da konu ile ilgili olmayan taleplerde ısrarcı olmamalıdır.

123/2-Şikâyet Başvurucusubeyanında özetle;

“...Ben kuruma başvurduğumda doğrusu bir cevap geleceğini beklemiyordum. Gelince de mutlu oldum ve bunu arkadaşlarımla paylaştım. Böyle bir kurumun olduğunu da ifade ettim.

Bilindiği gibi Gezi Parkı olayları olarak nitelendirilen toplumsal olaylarda göstericilerin müdahale edilmesine rağmen doğrusu Emniyet Müdürünün halka zamanında bir açıklama yapmasını beklerdim. Fakat bunu tespit edemedim. Diğer yönden polis in bu tür olaylarda vatandaşlara karşı tavrının da doğru olmadığını düşünüyorum. Polislerin vatandaşlara karşı orantısız güç kullandığının düşüncesindeyim. Ayrıca polislerin kasklarındaki kimliklerini bilmemize yarayan numaralarını kapattıklarını gördüm. Bunu acaba yetkililer mi yoksa görev yapan polisler kendiliğinden verdi oysa polisler vatandaşın can ve mal güvenliğini korumakla (aynı zamanda protestocuların da) görevlidirler. Yine polislerin biber gazı sıkarken

protestoculara karşı mesafe ve protestocuların açılarını gözetmediklerini gördüm. Bu nedenlerle Emniyet Müdürü, Polisler ve onların amirlerinden şikâyetçiyim.

Taksim'e iki kez gittim. Yanılmıyorsam 4 ve 6 Haziran günü İstiklal Caddesindeydim. Taksime doğru yürüyordum çünkü bir duyuru yapılmadan metro kapanmıştı. Ancak bana fiili bir müdahale yapılmadı. Dolayısıyla herhangi bir zararım yoktur. İdareye de herhangi bir başvuruda bulunmadım. Bu konuda herhangi bir görüntü, kayıt, ses kaydı vb. yoktur. Uygun gördüğünüzde olayların içinde yaşayan ilgili veya tanık arkadaşım vardır. Basından ve televizyondan yukarıda bahsettiğim hususları bizzat takip edip gördüm.

Topluluk içerisinde sivil polislerinde dolaştıklarını ifade ediyorlar. Doğrusu polisler üniformalı olur. Hatta bunu söyleyenlere bu tespiti nasıl yaptınız diye sorma ihtiyacı hissettim ve sordum. Bende doğrusu çok inandırıcı bulmadım. Ancak daha sonra basında resmî üniformalı polislerin yanında polis yeleği giymeden kısa kol gömlekli yüzünde maske bulunan ve tüfek ile göstericilere biber gazı atan fotoğrafı gördüm. Bir vatandaş olarak Emniyetin dolayısıyla polislerin bu tutumundan dolayı bir vatandaş olarak güvensizlik duydum. Doğrusu başıma bir iş gelirse polise başvurmakta tereddütlüyüm. Tüm bu konuların araştırılıp ilgililerin mevzuat çerçevesinde araştırılıp sonlandırılmasını istiyorum. İstanbul'da yaşayan birisi olarak yerel yöneticilerimizin neler yaptığını merak ediyorum. Bizim muhatabımızın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı o olmadığı Beyoğlu Belediye Başkanı olması gerekir. Cumartesi günü İBB Başkanının olumlu sayılacak açıklamasından sonra kendisinin nerelerde olduğunu merak ediyoruz. Aslında burada Başbakanımızla muhatap olmamalıyız veya o bizimle muhatap olmamalı. Onun bu ülke için çok daha önemli işleri vardır. Ancak bu tespiti de burada açıklamak durumundayım.

Hükümetin istifa etmesi talebim yoktur. Protestonun Gezi Parkı düzenlemesi ile ilgili olarak başladığını daha sonra da bunu Sayın Başbakanımızın bireysel özgürlüklere müdahale edilmemesi şeklinde geliştiğini düşünüyorum. Üsluba da dikkat edilmesini ifade etmek isterim. Bana göre süreç iyi yönetilmedi.

Sosyal medyayı takip ettiğim kadarıyla protestocular taleplerinin değerlendirilmesinin en azından makul olan isteklerinin yerine getirilmesini istiyorlar. Benim tespit ettiğim dört talep vardır.

Gezi parkına herhangi bir işlem yapılmaması

Gözaltına alınanların serbest bırakılması (zaten bu gerçekleşti)

Polisin orantısız güç kullanması

Gezi Parkında yıkım olmaması ve gezinin park olarak kalması

Polis şiddetinin derhal sonlandırılması bu yalnız bu olaylara ilişkin olmayıp bundan sonraki olaylarda da tekrarlanmaması bunun yasal hukuk çerçevesinde belirlenmesi, uyulması, hatta benim bu dediklerim geçmişte başörtülülere de yapılan şiddet için de geçerlidir.

Objektif bir bilirkişi kurulunun kurulmasının bu sürece büyük katkısı olur. Ayrıca bana göre üslup çok önemlidir. **Aslında Başbakanın ağzından AVM çıkmadı** alışveriş yapılacak dükkânlardan bahsetti. Bu yanlış anlaşıldı. Hatta geçen gün ben uzman bir mimarı dinledim Atatürk Kültür Merkezinin son derece riskli bir bina olduğunu ifade etti. Bana göre de çok çirkin bir bina. Doğrusu Başbakanın bu konuyu ısrarla dile getirmesini doğru bulmuyorum.

Benim başvuruda bulunmam ve burada söylediklerimin bir katkı olduğunu düşünüyorum. Ayrıca Facebook'ta provokatörlere savaş açmış durumdayım. Aynı zamanda arkadaşlarıma da bunu öneriyorum. Geçen gün hem sosyal medya da hem de basında bir vatandaşın olaylar sırasında vefat ettiği öldürüldüğü söyleniyordu oysa bu vatandaşımız kalp krizinden ve olay mahallinin dışında gerçekleşmiş.

Yukarıda ifade ettim. Benim herhangi bir maddi manevi zararım yoktur. Barış ortamının tekrar sağlanması. Ancak makro bakıldığında borsanın düşmesi, döviz fiyatlarının artması, turistlerin ülkemize gelmesinde tereddüt etmeleri hepimizin zararlarıdır.”

123/3-Taksim Gezi Parkının yayalaştırılması çalışması münasebetiyle beliren toplumsal olayların önlenmesine ve toplumsal barış sürecinin sağlanmasına yönelik istişare toplantısı kapsamında dinlenen MAZLUM-DER Genel Başkanı beyanında özetle;

“Olayların bu noktaya gelmesinin ardından yatan faktörler aşağıdaki gibidir: Taksim'deki Gezi Parkında oluşturulması planlanan ve içerisinde AVM ve rezidansın da yer alacağı kışlanın inşa edileceği üzerine başladı. Sayın Başbakan daha önceki söylemlerinde açıkça Topçu Kışlası ve AVM yapılacağını ifade etmiştir. Bana göre tepkilerin ilk ortaya çıkışının nedeni budur. Bu açıklama üzerine insanlar oralarda toplanmaya başladılar. 31 Mayıs 2013 tarihinde de Polis aşırı güç kullanıp operasyon yapınca olaylar tırmandı ve Türkiye sathına yayıldı. Temel iki nedeni budur. Üçüncüsü de yargı YD kararı vermesine rağmen, yöneticilerden bu yönde yargının kararının sonucunun beklenmesi uygun olur şeklinde açıklama yapmaları gerekirken en nihayet dün akşam yani 13/06/2013 günü gecesi Parti sözcüsü Hüseyin Çelik bey yargı kararına itiraz edeceklerini ve sonucunu bekleyeceklerini

açıkladı. Ve sonuç kendi lehlerine bile olsa plebisite götüreceklerini ve o tarihe kadar inşaat faaliyetini başlatmayacaklarını söyledi. Bana göre bu gecikmiş bir açıklamadır.

Ben Ankara'da bulunuyorum. Şubemiz de hemen Mithat Paşa Caddesinde Ankara'da yapılan gösterilerin merkezindedir. İstanbul olaylarında ben bulunmadım ancak İstanbul Şube Başkanlığımız olayları yakinen takip etmiştir. Bunu internet sitemizde bulabilirsiniz.

Bana göre Polisin aşırı ve gereksiz güç kullanması durumu çığırından çıkardı. Sayın Gül ve Sayın Arınç'ın olumlu açıklamaları ortamı kısmen yumuşatmıştır. Arkasından da Sayın Başbakan'ın AVM ve rezidans yapılmayacağı yönündeki açıklaması geldi.

Kent planlamasının nasıl olacağı neticede belediyeyi ilgilendirmektedir. Sayın Başbakan'ın belediyeyi ilgilendiren bir meselede bu kadar angaje olması da toplumu rahatsız etti. Olayların bu noktaya gelmesinde rol oynayan temel hatalar bunlardır.

Hükümet sözcüsü Sayın Çelik'in açıklamasına göre Hükümet, mahkeme kararının kesinleşmesini bekleyecek ve ardından Gezi Parkı Projesi hakkında plebisit yapacağı yönündedir ve bu çok olumlu bir adımdır.

Neticede gerilen toplum birden polisin aşırı müdahalesi ile olaylar çığırından çıktı. Mahkeme kararından Hükümetin anladığı Topçu Kışlası Projesinin durdurulması ise Mahkemenin sonucunu beklemek gerekmektedir.

Olaylarda dört kişi ölmüştür. Birinin de beyin ölümünün gerçekleştiği belirtilmektedir.

Mahkeme kararları elbette eleştirilebilir ama neticede uyulması gerekmektedir.

Sonuç olarak olaylar yaygınlaştı. Yapılması gereken ise Hükümet sözcüsünün dün belirttiği gibi mahkeme kararına uyulması, Danıştay kararının çıkmasına kadar her iki tarafın susması sakin olması ve inşaat faaliyetinin bulunmamasıdır.

Bu kaotik ortam, Türkiye ile hesabı olan gerek ulusal gerekse uluslararası bir takım güçlere fırsat vermiştir. Olayları bu odaklar doğurmadı ama bu kaotik ortamdan nemalandılar.

Gerek polisin aşırı şiddet kullanması ve gerekse olayların buraya gelmesi ile ilgili etkin bir soruşturma yapılması ve sorumluların bulunması gerekmektedir.

Kuralları ihlâl eden eylemciler hakkında da ilgili makamlar gerekeni yapacaktır.

Ankara'da yaşıyorum, Ankara'da yaşanan olayları arkadaşlarım ile beraber bizzat gözlemlerim. İstanbul'daki şubedeki arkadaşlarım da Taksim olaylarını gözlemlerim. Polis

ve siyasetçilerin gereken sorumlulukla davranmadıklarını düşünüyorum. Dernek olarak gözlemci heyet gönderdik. Yolladığımız gözlemcilerin raporları internet sitemizde bulunmaktadır.”

123/4-İnsan Hakları Derneği Genel Merkez MYK Üyesi ve İstanbul Şube Başkanı ile aynı derneğin İstanbul Şubesi Yöneticileri konuyla ilgili olarak beyanlarında özetle;

“...Tek tip tek ses insan haklarına aykırıdır. 25 Mayıs 2013 tarihinde polisler İstiklal Caddesinde Demirören AVM önünde üç genci kaskları ile dövüyorlardı. Polisler gençlerin önünde durmayın diye ikaz ettiler. Oysa ben gençlere işkence yapılmasına engel olmaya çalışıyordum. Yüzüme gaz sıkarak kollarımdan tutarak enterne ettiler. Bu olay üzerine Valilikten randevu talep ettim. Valilik talebimize geç yanıt verdi. Görüşmek ve çözüm önerilerimizi sunmak için randevu istemiştik. Geç te olsa Vali beyle görüştüğümüzde sözün bittiği yerdedik.

Aslında istenen küçük bir demokratik talepti.

...Hastane, İstiklal Caddesi, Tarlabası, Gezi Parkı sürekli gözlemcilerimiz bulundu. UA Af Örgütü, Baro ve diğer yapılarla beraber çalıştık. Çok kez yoğun polis şiddetine tanık olduk. İnsan Hakları Vakfı tıbbi tespit yapıyor. Şu an 19 ağır yaralı var sadece İstanbul’da Gazların kanserojen olduğu ve çok zarar verdiği biliniyor. Gazı kullanırken talimatnameye uyulmadığını tespit ettik. Kafa bölgesi, batın ve Köprücük kemikleri ve benzeri ölümcül yerlerinden yaralı olarak geliyor yaralılar. 12.06.2013 tarihi itibari ile 4345 yaralı, 19 ağır yaralı.

...

Bazı polisler kask numaralarını kapatıyordu. Bu hatanın üzerinde bir durum.

Biz şiddet kimden kaynaklanırsa kaynaklansın karşısındayız. Parkın içerisinde küçük çocuklar bebekler vardı.

4 küçük çocuk kaybolmuştu. Gaz aşırı miktarda uygulandı. Asla hoş görülemeyecek ve kabul edilemeyecek bir müdahaleydi.

Olayların nedeni demokratik masum taleplerdir. İlk başlangıçta Gezi Parkındaki ağaçların kesilmemesi idi. Erdoğan’dan başka lider tanımayan bir nesil bu gençler. Mustarip durumdalar. Samimice şekilde demokratik tepkilerini göstermektedirler. Bu normal makul bir

şeydir. Demokratik rejimlerde bu idare ile gerekli bir armoni içinde oluşur. Bizde ise şiddetle karşılık buluyor.

Polisin baskısı karşı şiddeti doğurdu.

Gezi parkındaki gruplar: parkın içerisinde illegal bir örgüt flaması yoktur. Eğer bunları illegal görüyorsanız bunları yasaklamalısınız. Böyle değilken bunlara yönelik olumsuz söylem doğru değildir.

Akşam polis AKM önüne çekilerek 60-70 bin kişinin meydana girmesine fırsat verdi. Bir şenlik havası oluştu. Sebepsiz yere polis kitleye saldırdı. Adeta 77 yılındaki 1 Mayıs duygusunu yaşadı herkes. Sanki bir katliam isteniyor gibi bir duyguya kapıldık, polis bunu hissettirdi.

İnsanlar evlerine gidemiyorlardı. Çıkış noktaları kapalıydı.

Eğer Vali bizimle konuşmuş olsaydı baştan, bu olaylar yaşanmazdı.

Bu topluluk çok amorfik bir topluluk. AKP taraftarları da meydandaydı.

Herkes için kötü, bir puan oldu. Hepimiz kendimizi kötü hissediyor, ıstırap yaşıyoruz.

Polis eğitimlerini kimlerden alıyor? Bu polislerin başlarında kiler neden şiddeti körüklüyor.

Gaz yasak olmalı Türkiye’de. Şiddet uygulamadan da müdahale edilebilir. Kapsülleri topladık. İlgili kurumlara araştırılması için sunduk. Helikopter ile alanın uzak bir noktasına gaz atıldı. Bu bir intikamcı yaklaşımdır. 20 yaş grubu bu nesil düşmanca yaklaşımla hareket etmiyor. Bu gençlerle iftihar etmeliyiz.

Olaylarla ilgili bilgi belge dokümanları hazırlıyoruz. Kurumunuza ulaştırabiliriz. ...Çağlayan Adliyesinde göz altına alınan 13 Haziran 2013 tarihinde 47 kişi, toplantıya gitmek için Taksim’e gitti gerekçesi ile göz altına alındılar. Varsayıma göre gözaltına alındılar. Neden çantanda maske var diye sorgulandılar. Suçun maddi unsurları bile oluşmamışken adliyeye sevk edildiler. 2 gün boyunca gözaltında bulunduruldu. Bu nedenle de işin hukukî boyutuna değinmek istedim.

İkinci olarak Çağlayan adliyesinde avukatlara uygulanan muamele kabul edilemez. Yerlere sürülerek arabaya atılarak götürüldüler. Bu kabul edilemez bir durum. Bunların önüne geçilmesi gerekmektedir. Sonuçta avukatlar da yargı faaliyetinde bulunan ve yargının üçüncü ayağı konumundadırlar dedi.

Demokratik gösteride bulunanların 4 temel talebi vardır.

Gezi parkının park olarak kalması

Gözaltına alınanların serbest bırakılması,

Olaylara sebebiyet verenlerin etkin şekilde soruşturulması

Aleni işkence suçu ile ilgili etkin ve yetkin bir soruşturma yapılması gerekmektedir.

Gecikmiş olmakla birlikte olayların bir konsensüsle sonuçlandırılması gerekmektedir.”

123/5-Sayın, Sayın ile Sosyal Medya hesaplarından kendilerin ulaşılmış ve beyanlarına başvurulmuştur. Beyanlarında özetle;

Sayın M., sosyal medyada paylaşılan “Gezi Parkında Neler oluyor” yazısını (<https://www.....>) kendisinin yazdığını ifade etmiştir.

Sayın, sosyal medyada bu görüşme isteğini tartıştıklarını, çoğu arkadaşının isteğinin Kurumumuz heyetini Taksim Gezi Parkında görmek istediklerini iletmiştir. ...bazı siyasi oluşumların özellikle parkın girişinde yer aldıklarını, flama ve parti bayraklarının da özellikle bu kısımda görünmesi için yer aldığını ancak birkaç metre sonra bu kimselerin haricinde asıl toplantı hakkını kullananların bulunduğunu söyledi. Ayrıca, Sağlık Bakanlığının Hipokrat yeminini yerine getiren doktorlara soruşturma açması gibi kendi gruplarının bulunduğu parkın bölümünden kendilerinin de görüntü almasına izin verilmediğini ifade etmiştir.

....., siyasi oluşumların bu olaya karışmasını en başından beri istemediklerini ifade etmiştir.

....., 28 Mayıs'tan bu yana Gezi Parkında olduğunu ifade etmiş ve eve döndükten sonra polisin müdahale ettiğini, kendisinin kamuoyuna da yansıyan polisin kırmızı elbiseli bir kıza bir böceğe sıkarak gibi ölçsüz bir şekilde gaz kullanmasıyla vicdanın rahatsız olduğunu ve parka geri döndüğünü söylemiştir. Polisin, tek kişi olsa bile göstericilere gaz atıldığını gördüğünü, aşırı bir güç kullanıldığını buna tepki doğduğunu söylemiştir.

...

Orhan, parka yaklaşık 5 müdahale olduğunu, kendisinin Taksim meydana helikopterden gaz atıldığını gördüğünü söylemiştir., gaz kullanımının kendilerini haşerat gibi görmelerine neden olduğunu, on yaşında çocukların bile gaza maruz kaldığını gördüğünü söylemiştir. Bu nedenle de gaz yiyen kimsenin parktan ayrılmadığını söylemiştir.

Kendileri parka sadece park nedeniyle gelmediklerini idarecilerin biz kararımızı verdik ne yapılırsa yapılısın demeleri üzerine geldiklerini söylemiştir. Kendilerinin demokrasi ve katılımcılık istediklerini söylemişlerdir.

..... sadece Taksim meydanın oturduğu için gözaltına alındığını söyledi.

....., arkadaşlarının bu görüşme duyulduğunda korku ve endişeleri nedeniyle görüşmeye gitmesini istemediklerini ya da bir şey çıkmayacağını düşündüklerini, istediklerinin ülkeyi zora sokmak istemediklerini sadece herşeyin bir kişinin ağızına bakmasından diğer Devlet görevlilerinin bile yok sayılmasından rahatsız olduklarını söylemiştir.

Sorunun nasıl çözüleceğinin sorulması üzerine, ve Taksim Dayanışmasının anketle belirlediği ve katılımcı şekilde belirlenen ve ilgililere ilettiği 7 talebin makul ve genel kabul gördüklerini söylemiştir. Bu talepler, Taksim Dayanışmasının internet sitesinde yer almaktadır.

..... dengenin nasıl sağlanacağı sorusu üzerine, asıl sorunun her şeyin sandığa bağlanması olduğunu, her yetkinin buna dayandırılması olduğunu söyledi.

...

....., İstanbul müdürünün personeline mesaj attığını bu mesaj da polisin Çanakkale'de mücadele eder gibi gösterildiğini, kendilerini bu durumda Yunan gibi mi görüldüklerini sormuş ve bunun kendilerini incittiğini söylemiştir.

..... ve kendilerinin bu tür hakaretvari sözlerden rahatsız olduklarını söylediler. Şimdi yargı kararma uymanın bir lütuf gibi gösterilmemesi gerektiğini söylediler.

...

....., sözkonusu SMS mesajına atfen kendisinin başörtülüler okula alınsın diye eylemlere de katıldığını bu nedenle kınama aldığını, ancak bu mesajın kendisini oldukça incittiğini söylemiştir.

..... ve, Ankara'da ölümle sonuçlanan olaya atfen kasıt ya da hata olsa bile ilgili polisin hala tespit edilememesinden de rahatsız olduklarını söylemiştir. Orhan yaralı sayısının

yüksekliğinden bahisle sadece 4 polisin açığa alındığını (3'ü İzmir biri Beyoğlunda) bu yaralılara sadece bu 4 polisin mi neden olduklarını merak ettiklerini söyledi.

Sayın Başdenetçi ilgililerin açıklamalarından bazı hususları ve ile paylaşmış ve bu olaylar hakkında yorumlarını almıştır. ve kendilerini polisi korumak için, molotof kokteyli ve taş atılmasını engellemek için anılan günlerde polisin etrafında insan zinciri oluşturduklarını söylemiştir.

...

31 Mayıs-01 Haziran gecesi vuku bulan olayların nedenine ilişkin olarak ve soru yönelmiştir. Kendileri göstericilerin de şiddet gösterdiklerini, kendilerinin taş atılmasına engel olmak için çok uğraştıklarını ama gaz ve kitle psikolojisi nedeniyle bunun pek mümkün olmadığını söylemiştir.

...

123/6-Kendileri ile görüşülen İstanbul Esnaf ve Sanatkârları Birliği Başkan Vekili konuyla ilgili olarak beyanlarında özetle;

“...Birlik içerisinde yer alan Terziler, Büfeciler, Milli Piyangocular, Kuaförler, Lokantacılar, Elektrikçiler, Hamamcılar ve Çiçekçiler Odalarının Beyoğlu merkezinde yer aldığını ancak onların bugün Çanakkale gezisine gittiklerini, önerilen şekilde oda başkanları ile pazartesi günü yapılacak toplantı sonucunda Salı günü Kurumumuza gelmeye çalışacaklarını, olmaz ise Odaların resmî antenli dilekçeleriyle ve ekli belgeleri ile Kurumumuza göndereceklerini ifade etmiştir. Devamla biz bu olaylardan mağduruz, esnaf olarak dükkânlarımızı açamıyoruz, yukarıda bahsettiğim Odaların Başkanları burada olabilselerdi birçok esnafın dükkânlarının zarar gördüğünü, dükkânlarını açamadıklarını size açıklayabilirlerdir. İş yerlerinin camlarına yazı yazılmakta, dükkânların önünde eylem yapılmakta ve itiraz ettiklerinde “konuşmayın dükkânınızı dağıtırız” şeklinde tehditte bulduklarını ifade etmiş devamında;

Taksim Meydanı, Gümüşsuyu, Sıra Selviler, İstiklal Caddesi ve Talimhanedeki bazı dükkanlar etkilenmiştir.

Eylemcilerin attığı taş ve bilyelerden dolayı bazı esnafın vitrin camları kırılmıştır.

Bazı esnafımız kepenklerini yarıya kadar indirmiş ve bu şekilde olayların yatışmasını beklemeyi tercih etmiştir.

Bir kısım esnafımız eylemcilerin arasına provakatörlerin girdiğini ve maddi kayıpların olduğunu ifade etmektedir.

Daha geniş bir kesimde kepenk kapatarak bölgeye gelmemeyi tercih etmişlerdir.

Manevi olarak da kepenkleri kapalı dükkânların dış cephelerine duvar yazıları ile slogan yazılması en çok rastlanan olgudur.

Bazı esnaf da fikir beyan etmemeyi tercih etmektedir.

123/7-..... Güzelleştirme ve Koruma Derneği Başkanı, konuyla ilgili olarak beyanlarında özetle;

“...Ben ilçesi Güzelleştirme Derneği Başkanım, aynı zamanda otelim var, esnaflık yapmaktayım, ilçesinde oturmaktayım. Bu olayları doğrudan yaşadım ve biliyorum

.....’nda yaşayan ve iş yapanlar olarak, semt derneklerinin hiçbiri bu olaylarda muhatap alınmamıştır. En ilgisiz kimselere dahi fikir sorulurken bizlere herhangi bir şey sorulmamıştır. Oysa bir kısım sanatçılar bu konuyla ilgileri olmadığı, olayları yaşamadıkları,’nu yeteri kadar tanımadıkları halde muhatap alınıp dinlenmişler, semt dernekleri olan, Cihangir, Ayaz paşa vb. Güzelleştirme Dernekleri yok sayılmıştır.

İlgisiz kişiler buraya gelerek hüküm vermektedirler. Bizim üyelerimiz arasında farklı görüş ve gruplardan birçok kişi bulunmaktadır. Belediye bize Taksim Yayalaştırma Projesi ile ilgili olarak görüşümüzü sormuştur. Bizde Gümüşsuyu ve Sıra Selviler’de battı-çıktıkları yapmayın, burayı bitirirsiniz dedik, belediye de bu itirazlarımızı dikkate aldı ve bunları yapmadı. Gezi Parkına dönersek, bu park senelerdir ihmal edilen, ancak çocuk parkı olarak kullanılabilen bir yer. Fransız mimarı bu parkı inşa ederken buradan deniz görülebiliyordu. Maalesef çeşitli otellerle mahvedilen bu mevkiinin elden geldiği kadar bu proje çerçevesinde ıslahı kısmen mümkün olabilecektir. Bu tabii Berlin’deki gibi parklar gibi olamayacaktır. Gezi parkı ufak ve işlevsiz haldedir. Kanaatimce, iyi bir projeye ve mekânı da genişleterek daha güzel bir park yapılabilirdi. Bence ekonomik olarak kamunun gücü bu kısımları istiklak etmeye yeterdi.

Maalesef şimdi kimin sesi daha çok çıkıyorsa, o daha haklı görülüyor. Aslında sorun daha geniş ve kapsamlı, Gezi Parkının tartışılmadan önce bunların tartışılması gerekmektedir.

Kendisine, barışçıl şekilde gösterilere katılanlar için ne düşündüğü sorulduğunda kendisi bazı gruplara asıl sorulması gereken sorunun nerede oturdukları olması gerektiğini söylemiştir.

Olayların başlangıcında sosyal medyanın etkisinden ve bu medyada yer alan haber ve görüntülere araştırmadan inanan bir neslin mevcudiyetinden bahsetmiştir.

Bir esnaf olarak da olaylarda işyerinin camlarından kırıldığından, civar otellerin doluluk oranlarının düşmesinden bahsetmiştir. Bu olaylar masum olarak gösterilmektedir demiştir. Ama ne yapabiliriz bunları da konuşmalıyız. Bazı tespitlerim de var, oteller işgal edilmiştir bu esnada. Maalesef devletin olmadığı yerlerde bunlar türemiştir. İnsanlar korkmaktadır. Bir Kızılkayalar örneği mevcuttur. Büfeye saldırılmış, yağmalanmış ve iş yerlerini kapatmak zorunda kalmışlardır. Yine’nda yağmalanan mağazaları söyleyeyim; Mavi Jeans, Mado, Saray Muhallebici, Levi’s, Adidas, Pizzahut yağmalanan mağazalardır. Diğerleri de camları kırılmış ve saldırıya uğramıştır. Ben bizzat bunları gördüm.

Bu toplulukla ilgili gözlemleri sorulduğunda, Sayın bu olayların masum gösterildiğini tekrarlamıştır. Şu anda Alman, İtalyan ve İlk Yardım Hastanesi güzergâhında barikat kurulmuştur. Hastaların güzergâhı üzerinde bu barikat ne hakla kurulmaktadır. Ambulanslar geçmemektedir.

...Bununla birlikte, tabi kolluk güçlerinin de hatası oldu. Örneğin 30 kişiye şehir içinde, turist, normal insanlar, hamileler varken 80 tane gaz bombası atıyor. Tabi polise taş da atıldı, hakaret de edildi bunu da söylemek lazım.

Ülkemizin en büyük sorunu ekonomik değil ahlaki ve saygı sorunlarıdır.

Sonuç olarak topluluk sürekli olarak içerisindeki yasadışı örgüt üyesi veya marjinal grup veya belli siyasî grup mensuplarınca etrafa zarar verilmiş, polise taş da atıldılar, sapan da kullandılar. Büyük otellerin lobilerini işgal ettiler. Lobilerde yere yataklar serildi, bunları bizzat gördüm. Devlet devletliğini yapmalıdır. Polisin de yanlışı oldu. Ancak insanlar korkudan konuşamıyor.”

Şeklinde konuya ilişkin açıklamalarda bulunmuşlardır.

124) Arabuluculuk

Kamu Başdenetçisi ve ilgili Kamu Denetçisi tarafından, idare ile bireysel başvuruçular ve sivil toplum kuruluşları arasında bir uzlaşının sağlanması amacıyla arabuluculuk girişiminde bulunulmuştur. İstanbul İli Taksim Meydanının yayalaştırılması ve meydan düzenlemesi ile

Gezi Parkı Projesi çalışmalarında gelinen son durum ve yaşanan toplumsal olaylar, ayrıca bu olaylara müdahale noktasında oluşan siyasî ve toplumsal gerginliğin, demokratik iyi yönetim ilkelerine uygun şekilde, karşılıklı uzlaşma ile yatıştırılmasını ve bir ortak kamuoyu açıklamasında bulunulmasını hedefleyen ve 19 maddeden oluşan bir “mutabakat metni” hazırlanmış, **fakat arabuluculuk girişimi ve idare ile bir araya gelip uzlaşma sağlanması teklifi, bireysel başvurular tarafından olumlu karşılanmakla beraber, Taksim Dayanışması bileşenince benimsenmemiştir.**

125) Mutabakat belgesi ile temelde, olayların yatışmasına fırsat verecek şekilde Başkanetçi tarafından önerilen hususlar aşağıda açıklanmıştır:

125/1-“Devlet-toplum-birey ilişkilerinin “**katılımcı demokrasi**” temelinde kurulması ve bu ilişkinin güçlendirilmesi,

125/2-Bireysel hak ve özgürlükleri, toplumsal sorunların çözümü için aktif olarak hareket eden bir toplumsal kimlik olarak algılayarak “birey” anlayışımızı daha fazla geliştirmesi,

125/3-Her bireyin gündelik yaşamını kendisinin tayin etmesinin önemi,

125/4-Güven oluşturacak söylemlerin geliştirilmesi, empati yapılması, bunun kamuoyuna yansıtılmasının önemi,

125/5-Demokratik yönetimin olmazsa olmazları olan **hukukun üstünlüğü, adalete hızlı ve güvenli erişim, insan hakları alanında uluslararası norm ve standartlara uygunluğun sağlanmasının önemi,**

125/6-Tüm toplum kesimin tüm karar alma süreci aşamalarına katılımının ve süreci etkileyebilmelerinin sağlanmasının önemi,

125/7-Hesap verilebilirliğin geliştirilmesinin önemi,

125/8-Sivil toplumun güçlendirilmesinin önemi,

125/9-Temel hak ve özgürlüklerin (cebir, şiddet ve tehdit olmaksızın) özgürce ve barışçıl kullanılmasında **Devletin pozitif yükümlülüğünü** yerine getirmesinin önemi,

125/10-Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını, barışçıl ifade ve düşünce açıklama özgürlüğü kapsamında kullananlara, **orantısız güç kullananlar hakkında etkin, ivedi inceleme ve gerektiğinde soruşturma yapılması, bunların kamuoyuna açıklanmasının gereği,**

125/11-Temel hak ve özgürlükleri kullanma adı altında cebir, şiddet ve tehdit kullananlarla vatandaşın can ve mal güvenliğine zarar veren, **başkalarının özgürlüklerine engel olan, kırıp, döküp, yakanların ivedi olarak yakalanarak yetkili yargı makamlarına teslim edilmesinin gereği,**

125/12-Temel insan hak ve özgürlüklerini gözetmek koşuluyla, **kamu düzeninin de toplum için zorunlu bir gereklilik olduğu,**

125/13-Demokratik protestolarda bulunan, cebir, şiddet ve tehditte bulunmayan gençliğin ve üniversitelilerin, kamuyu ilgilendiren konularda süreçlere katılım ortamının daha da artırılması,

125/14-Başından beri demokratik protestoda bulunan gençlerin kendilerini ifade etme biçimlerine, (aktif Apolitizm) yöneticilerimizce saygı gösterildiği ve kendilerini önemsendikleri algısının sağlanması,

125/15-Demokratik protestoda bulunanların, provokatif eylemlere, yasa dışı girişimlere karşı gelmeleri, demokratik tepkilerini gösterip sosyal medyada paylaşımları, tarafların dayatma kültürü yerine uzlaşma kültürünü benimsemeleri,

125/16-Barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşçüleri arasına karışıp can ve mala karşı şiddete dönüşen eylemleri yapanların bu topluluk arasından uzaklaştırılmasının sağlanması,”

Hususlarında kararlılık ve inancın imza altına alınması öngörülmüştür.

126) Söz konusu mutabakat belgesi, Taksim Dayanışma Bileşeni temsilcilerince kabul görmemiştir. Bu cihetle mutabakat belgesi, karşı taraf sıfatı ile idare ile gerçekleşen görüşmelerde konuşulmuştur.

Bilirkişi

127) 6328 sayılı Kanununun “Bilirkişi görevlendirilmesi ve tanık dinlenmesi” başlıklı 19. maddesi hükmü uyarınca Kurumumuza ulaşan toplam 106 adet DVD ses ve görüntü çözümünün yapılması; orantısız ve aşırı güç kullanımı tespit edilebilen güvenlik güçlerinin varsa kask numaraları, olay yeri ve tarihi ile belirlenmesi; göstericiler arasında şiddete başvuranların olay yeri bilgileri ve ne türden şiddet içerdiğinin tespiti; kayıtların, çekimden sonra kesilip kesilmediği veya silinip silinmediğinin tespiti; ne tür bedeni ve maddi güç unsurlarının (tazyikli su, göz yaşartıcı gaz, cop, boya ve darbe etkili kapsül, plastik mermi, ateşli silah) kullanıldığının tespiti, ayrıca göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su kullanımında göstericilerin hangi

bölgelerinin hedef alındığının ve ne kadar mesafeden kaç derecelik açı ile atış yapıldığının tespit ve teşhisi amacı ile **uzmanlardan** teknik destek alınmıştır.

- 128)** İlgili Kurumdan alınan bilirkişi mütalaası raporunun içeriği özetle aşağıdaki şekildedir:
- 129)** 16 Adet DVD’de yer alan video kayıtları için içerik çözümlemesinin yapılarak, Gezi Parkı olaylarının detaylandırılarak fotoğrafların tespiti, fotoğraflandırılması ve rapor edilmesi işlemi yapılmıştır.
- 130)** 16 adet DVD’nin; (5) adedi Anadolu Ajansına, (3) adedi Kanal 7 Televizyonuna, (3) adedi Halkhaber Televizyonuna, (Halk TV) (3) adedi Ulusal Kanala, (1) adedi Kanal D Televizyonuna ait 28 Mayıs 2013 - 18 Haziran 2013 tarihleri arasında yayımlanan ana haber bültenlerinin, mezkûr olaylarla ilgili bölümlerinin yayın kayıt kopyalarından oluştuğu, (1) adedinin ise Emniyet Genel Müdürlüğüne ait kamera görüntülerinden oluştuğu görülmüştür.
- 131)** Raporda yer alan çözümlenmeler;
- 132)** Olayların başlangıcı ve şiddetlenmesi itibari ile ses ve görüntü kayıtlarına dayanarak, polisin kullandığı göz yaşartıcı gazın görüntüleri, kişiler üzerinde bıraktığı etki üzerinden analizine,
- 133)** Polisin kullandığı tazyikli su ve savunma silahından çıkan gaz, boya ve darbe etkili kapsüllere ait görüntülerin mesafe ve açı bilgileri, kişiler üzerinde bıraktığı etkinin analizine,
- 134)** Yasa dışı örgütlerin bayrak flama ve benzeri unsurlarının tespiti, göstericilerin bir kısmının polise, kamuya ve özel kişilere ait araç ve taşınmazlara saldırıları, göstericiler arasına karışan bir takım kişilerin provokatör olabileceği düşüncesi ile suç teşkil eden davranışların tespiti, polisin veya kişilerin yaralanma anına dair görüntülerin analizine,

Dayanmaktadır.

- 135)** DVD kayıt numarasına göre ses ve görüntü çözümlenmeleri özetle aşağıda kaydedilmiştir:

- 136)** DVD numaraları: _.....

136/1-Gezi Parkı olaylarının başlangıç anında gerçekleştirilen polis ve zabitanın müdahalesi, devamında gerçekleştirilen müdahaleler,

136/2-İş makinelerinin müdahale esnasında görüntüleri, bunlara engel olmak isteyen göstericilerle yaşanan arbede,

136/3-Gezi parkındaki çadırlara yönelik gerçekleşen polis müdahalesinde eylemcileri organize eden bireylerin komutlar vererek oturmalarını ve parkı terketmemelerini sağlama girişimleri,

136/4-DVD numarası: _

136/5-Yolu kapatan göstericilere yönelik

136/6-Savunma silahı ile zemine doğru 30 derecelik, havaya doğru 20 derecelik açıda gaz kapsülü atan polis,

136/7-Göz yaşartıcı gazın etkisi ile yere uzanmış ve fenalaşmış göstericiler,

136/8-DVD numarası:

136/9-Bir dizi sloganlar eşliğinde yoldan söktüğü dubaları polise doğru fırlatan eylemciler, polise fişek atılması,

136/10-Savunma silahı ile zemine doğru 0 derecelik açıda (zemine paralel) gaz kapsülü atan polis,

136/11-Polis araçlarının göstericiler tarafından yumruklanması,

136/12-Polisin etkisiz hale getirdiği göstericiye, orada bulunan sivil giyimli bir kişinin tekmelemesi,

136/13-DVD numarası:

136/14-Eskişehir’de toplanan göstericileri, polisin müdahalesinin ardından ses cihazı ile toparlamaya çalışan ve kaçmamalarını dikte eden kişi,

136/15-İzmir ili Konak ilçesi AK Parti binasına yürüyen göstericilerce binanın yakılması ve yangına ilişkin görüntüler,

136/16-DVD numarası:

136/17-Tencere, tava vb. aletler ile protestoda bulunan vatandaşlar,

136/18-İstanbul ili Beşiktaş ilçesinde yaralı taşıyan ambulansın önünün kesilmesi, ambulans görevlisinin “bakın kapı açık bakabilirsiniz, lütfen zarar vermeyin, lütfen sizin arkadaşlarınız” diye uyarması üzerine ambulansın geçişine izin verilmesi,

136/19-Taksimdeki iş makinelerinin göstericiler tarafından ateşe verilmesi görüntüleri,

136/20-Yayın aracının göstericilerce devrilmesi ve yakılması,

136/21-DVD numarası:

136/22-Göstericileri içeri almak istemeyen esnafın, bir kadın ve bir erkek gösterici ile olan diyalogu, “ne demek almıyorsun bu güne kadar para kazandın tabi ki alacaksın” diyerek bağırarak göstericiler,

136/23-TOMA aracının hızla gelerek, barikatları yıkması anında, barikatların arkasında saklanan bir kişiyi yaralanması,

136/24-Gözüne alındığı, etkisiz hale geldiği halde polisin tekme attığı gösterici,

136/25-Ankara’da savunma silahı ile gaz kapsülünü zemine doğru 60 derecelik açıda kullanan polis,

136/26-DVD numarası:

136/27-Beşiktaş’ta bir iş makinasını ele geçiren göstericilerin, aracı Başbakanın Ofisine doğru hareket ettirmeleri,

136/28-İstanbul’da metrobüs yollarının ve D100 yolunun göstericiler tarafından trafiğe kapatılması,

136/29-Ankara, Kızılay mevkiinde, göstericiler yolu kapatmış halde iken göstericilerin üzerine bir sivil aracın hızla sürülmesi, yolda bulunan göstericilerin yaşadığı zor anlar,

136/30-İzmir’de göstericilerin bankaları yakmaları,

136/31-İzmir AK Parti binasının göstericiler tarafından ateşe verilmesi,

136/32-DVD numarası:

136/33-Polisin müdahale öncesi uyarıları, dağılmaları yönünde yoğun uzlaşma çabası, “sizin düşmanınız değiliz, size zarar veremeyeceğiz, aranızda provokatörler var, onlara uymayın” vb. sözlerle polisin göstericiler ile teması,

136/34-Göstericilerin ve bir taraftar grubunun sloganları,

136/35-İzmir’de polisle birlikte müdahalede bulunan eli sopalı kişiler,

136/36-DVD numarası:

136/37-İstanbul’daki Başbakanlık Ofisine yürüyen göstericilere TOMA ile su sıkılması, savunma silahı ile gaz ve darbe etkili mermi kullanımı, göstericilerin havai fişek ile karşılık vermeleri,

136/38-Ankara Tunalı Hilmi Caddesinden manzaralar, göstericilerin kurdukları barikatlar, barikatların göstericiler tarafından yakılması, bir gaz kapsülünün bir göstericiye isabet etmesi,

136/39-Adana’ da göstericilerin çöpleri tekmelediğini gören polisin: “Kamu malına zarar vermeyin. Bayrağa zarar vermeyin” şeklindeki uyarıları,

136/40-DVD numarası:

136/41-İçerisinde çok sayıda sivil insan olan bir otobüse ve bir karakola, göstericilerin saldırma görüntüleri,

136/42-Göstericilerin gaz kapsüllerini metro istasyonunun mazgallarından aşağı atma görüntüleri,

136/43-Göstericileri örgütleyen, değişik gruplarla görüşen bir bayan,

136/44-Göstericiler tarafından Ankara Sıhhiye’de vola devam edememiş bir iş makinesinin ilk önce taşlanması sonra ele geçirilip Kızılay’a doğru sürülmesi,

136/45-DVD numarası:, DVD numarası:

136/46-Polisin Ankara ve Adana’da müdahale öncesi uyarıları,

136/47-İstanbul Gazi mahallesinde göstericilerin Molotof kokteyli, havai fişek atma görüntüleri, polisin ise gaz bombası ve tazyikli su ile karşılık vermesi, tahmini olarak zemine 0 derecede (zemine paralel) atış,

136/48-İstanbul Gazi Mahallesinde eli silahlı ve yüzü maskeli bir kişinin göstericilere komut vererek yönlendirmesine dair görüntü,

136/49-DVD numarası:, DVD numarası:

136/50-Çeşitli şehirlerde göstericilerle polis arasında arbede manzaraları, göstericilerin barikat kurmaları, polisin uyarılarında, kadın ve çocuklara yönelik vurguları,

136/51-DVD numarası:, DVD numarası:, DVD numarası:, DVD numarası:

136/52-Polisin Taksim Meydanına müdahalesi, yaşanan arbede, tazyikli su, gaz ve darbe etkili mermi ile müdahale, göstericilerce barikat kurulması, araçların ve iş makinalarının yakılması,

136/53-Divan Otel'e polisin müdahalesi, göz yaşartıcı gaz atılması, bir dizi politikacı ile polis arasında yaşanan diyalog,

136/54-DVD numarası:

136/55-Ankara'da gezi eylemlerini kınama amaçlı, toplu taşıma araçları ile gösterilen tepki konvoyu,

136/56-Ankara Kennedy Caddesinde yaşanan arbede, göstericilerce barikat kurulması, havai fişek ve molotof ile polise saldırı, polisin tazyikli su ve tahmini olarak zemine 0 derece ile (zemine paralel) gaz ve darbe etkili kapsül atışı,

136/57-Ankara Emniyet Müdürlüğü Kamerası:

136/58-Ambulans ve itfaiye aracının şoförlerine fiziki müdahale, araçları durdurma, yumruklama, özel kişilere ait otomobillerin yakılması, polis ve belediye araçlarına ve binalarına yönelik saldırı, içerisinde bir sivil kişinin bulunduğu halde bir özel aracın devrilmesi,

136/59-Polise yönelik sin-kafli sözler ve hareketler, bir polis memurunun linç edilme girişimi,

136/60-Bir özel bankaya molotof ile saldırı, camların kırılarak içeri girilmesi, talan edilmesi, cam, kapı ve ATM'nin kırılması,

136/61-E. S.'nin vurulma anı öncesi maktule ait görüntüler, adı geçeninin vurulma anı,

136/62-DVD numaraları:

136/63-Ülkenin çeşitli şehirlerinde yaşanan gösterilere ait yüzlerce karşılıklı arbede görüntüleri,

136/64-Ülkenin çeşitli şehirlerinde yaşanan gösterilere canlı bağlantılar eşliğinde, veya görüntüler eşliğinde göstericilerin verdiği tepkilerin rafine edilmeden doğrudan, bazen küfür içerikli olarak aktarıldığı kareler, yorumlar.

136/65-Televizyon sunucularının veya editörlerinin toplumu tahrik ve isyana sevk edici üslup ve içerikte sarf ettikleri cümlelerden bazıları örnek için gösterilmiştir: “...Hükümet düşene kadar eyleme direnişe devam... Taksim düştü, yeni hedef ise AKP iktidarını yıkmak... vüzbınların yeni hedefiyse Dolmabahçe'deki Başbakanlık Ofisi... kutsal isyan ... keşke birkaç ölüm olsa, ne güzel olurdu...”

136/66-DVD numaraları

136/67-Gösterilerde yaşanan arbede görüntüleri, göstericilerden kaynaklı şiddet kareleri,

136/68-DVD numaraları:

136/69-Gösterilere katılan insanlarla görüşmeler, göstericilerin yol açtığı şiddet manzaraları ve gerçek dışı olduğu ispat edilmeye çalışılan bir dizi görsel eşliğinde ver almaktadır.

137) Siyasî partiler, resmî ve gayrı resmî kurum ve kuruluşlarca yayımlanan rapor, anket, analiz ve bildirimler:

138) Konu hakkında siyasî partiler ile resmî ve gayrı resmî kurum ve kuruluşlarca yayımlanan çok sayıda rapor, anket, bildiri, analiz ve kararın bulunduğu gözlenmiştir. Bunlar titizlikle dosyasında muhafaza edilmiş ve incelenmiştir. Başvuru dosyasında muhafaza edilen söz konusu belgeler özetle aşağıda kaydedilmektedir:

139) Avrupa Parlamentosu tarafından alınan 13 Haziran 2013 tarih ve (2013/2664 (RSP)) sayılı Karar²:

140) Avrupa Parlamentosu, “Türkiye'deki Durum” başlığı altında yayımladığı Kararında özetle,

²Kararın İngilizce tam metni için bkz:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B7-2013-0309&language=EN> veya Türkçe metni için <http://www.avrupa.info.tr/tr/resource/news-archiv/news-single-view/article/tuerkiyedeki-durumla-ilgili-olarak-avrupa-parlamentosu-tarafından-alinan-13-haziran-2013-tarihli.html>

140/1-“Polisinin, 31 Mayıs 2013 Cuma günü erken saatlerde, İstanbul Taksim Meydanı'nda yer alan Gezi Parkında yeni bir inşaat projesi dolayısıyla kesilmesi planlanan ağaçlar için haftalardır protestolarını sürdüren bir grup göstericiyi dağıtmak üzere aşırı güç kullandığı,

140/2-Polisin sert müdahalesinin, protestocularla arasında yaşanan ve kısa bir süre içinde Türkiye'nin diğer kentlerine yayılan çatışmalarda dört kişinin ölümü, binden fazla kişinin yaralanması, toplu tutuklamalar ve özel ve kamu mülküne zarar verilmesiyle neticelendiği; gaz kapsülleri doğrudan protestoculara doğru ateşlenerek ciddi yaralanmalara neden olan göz yaşartıcı gaz aşırı düzeyde kullanıldığı,

140/3-Gösterilerin Türk toplumunun farklı kesimlerinde destek sağladığı, Hükümet tarafından yapılan sert kınamaların ters etki doğurduğu,

140/4-Ana akım medyanın gösterilerle ilgili olarak sessiz kaldığı ve Twitter kullanıcılarının tutuklandığı,” iddiaları dile getirilerek,

140/5-“AB'ye katılım için aday bir ülke olarak Türkiye'nin, demokrasiye saygı gösterme, demokrasiyi destekleme ve demokrasi ve insan hakları bağlantılı hak ve özgürlükleri güçlendirme mükellefiyeti,

140/6-Toplanma özgürlüğü, (online ve offline sosyal medya aracılığıyla da dâhil olmak üzere) ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün AB'nin temel ilkelerinin olduğu,” hatırlatılmakta,

140/7-“Türk makamlarını, polis şiddetini bütün yönleriyle soruşturmaya, sorumluları adalete teslim etmeye ve kurbanlara tazminat ödemeye çağırmakta, olayların daha fazla tırmanmasının önüne geçilmesi amacıyla Başbakanı birleştirici ve uzlaştırıcı bir tutum takınmaya ısrarla teşvik etmekte,

140/8-Türk makamlarına tüm vatandaşların ifade özgürlüğü ile barışçıl toplanma ve barışçıl protesto hakkını teminat altına alması ve bu hakka saygı göstermesini; gözaltına alınan ve hâlihazırda tutulan tüm barışçıl göstericilerin derhal serbest bırakılmasını; gözaltında tutulan herkesin herhangi bir kısıtlama olmaksızın seçtiği avukata erişiminin sağlanmasını; gözaltına alınan ve yaralananlara ilişkin tam sayıların açıklanmasını talep etmekte,

140/9-Kapsayıcı ve çoğulcu bir demokraside tüm yurttaşların temsil edildikleri duygusunu taşımaları gerektiğini ve çoğunluğun muhalefeti ve sivil toplumu karar alma sürecine dâhil etme sorumluluğu bulunduğunu Hükümete; ayrıca muhalefet partilerine farklı görüş ve

düşüncelere saygı çerçevesinde demokratik bir siyasal kültür oluşturulması için üstlerine düşen görevi yerine getirmeleri gereğini hatırlatmakta,

140/10-Siyasî partiler arasında süregelen cepheleşme ve hükümet ile muhalefetin kilit reformlar konusunda bir uzlaşa sağlamak üzere çalışmaya hazır olmamasından duyduğu endişesini dile getirerek, tüm siyasî aktörleri, hükümeti ve muhalefeti, siyasî çoğulculuğu devlet kurumları içinde geliştirmek ve devlet ile toplumun modernleşme ve demokratikleşmesini sağlamak üzere birlikte çalışmaya davet etmekte,

140/11-Modern demokratik bir devlet yönetiminde kontrol ve denge sisteminin oynadığı önemli rolü ve bu sistemin devam etmekte olan anayasa sürecinde uygulanması gerektiğini vurgulayarak; bu sistemin yürütme, yasama ve yargı işlevleri arasında denge sağlanması suretiyle güçler ayrılığı ilkesine, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü başta olmak üzere insan hakları ve temel haklara saygıya ve demokratik bir toplumun çoğulculuğunu gerçek anlamda yansıtan katılımcı bir siyasî kültüre dayanması gerektiğini hatırlatarak; barışçıl ve meşru protestoların düzenlenmesinin Türkiye'deki sivil toplumun canlılığının başlı başına bir göstergesi olduğu; Türkiye'ye, demokratik kurumları, hukukun üstünlüğü ve temel özgürlüklere saygının geliştirilmesine yönelik çabaların devam etmesinin önemli olduğunu hatırlatmakta;

140/12-Polis kuvvetlerinin ve yargı kurumlarının resmî eğitimleri ve görevlerinin ifası süresince İstanbul Protokolü'nün (işkence ve kötü muameleye ilişkin uluslararası rehber ilkeler bütünü) uygulanmasına ve temel hak ve özgürlüklere öncelik verilmesi gereğini vurgulamakta,

140/13-Türkiye'deki yerel ve ulusal makamları, tüm kentsel ve bölgesel kalkınma planları konusunda halkın fikirlerini alma; ekonomik büyümenin sosyal, çevresel, kültürel ve tarihi faktörlerle dengelenmesi gereğini yineleyerek, Türkiye'deki istisnasız tüm söz konusu projeler için, çevresel etki değerlendirmesi yapılması çağrısında bulunmakta,

140/14-Demokratik yönetimlerde hükümetlerin hoşgörüyü geliştirmek ve tüm yurttaşlar için din ve inanç özgürlüğünü sağlamalarının gerektiğine işaret ederek, hükümeti, Türk toplumunun çoğulculuğuna ve zenginliğine saygı duymaya davet etmekte,

140/15-İfade özgürlüğünün ve medyada çoğulculuğun Avrupa değerlerinin merkezinde yer aldığını ve gerçekten demokratik, özgür ve çoğulcu bir toplum için gerçek ifade özgürlüğünün gerektiğini; ifade özgürlüğünün yalnızca kabul edilebilir ya da zararsız görülen bilgi ve

düşünceler için değil Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi uyarınca, devlet ya da toplumun herhangi bir kesiminin hoşuna gitmeyecek, rahatsız ya da şok edebilecek, bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğunu hatırlatmakta,

140/16-Basın özgürlüğünün zayıflamasından, bir takım sansür eylemelerinden ve internet de dâhil olmak üzere Türk medyasında artan oto sansür uygulamasından duyduğu endişeye dile getirerek, Türk Hükümeti’ni basın özgürlüğü ilkelerini savunmaya davet etmekte, bağımsız bir basının demokratik bir toplum için son derece önemli olduğunu vurgulamakta, Gezi Parkı olaylarını başından beri haber yapan televizyon kanallarına “çocukların ve gençlerin fiziksel, ahlaki ve zihinsel gelişimine zarar vermek” gerekçesiyle RTÜK (Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun) tarafından verilen cezalardan büyük rahatsızlık duyduğu,”

Hususlarında tespit, ikaz ve tavsiyelere yer vermektedir.

141) Stratejik Düşünce Enstitüsünün Taksim Gezi Parkı Eylemleri İzleme ve Değerlendirme Raporu, Haziran 2013,

Raporda özetle;

141/1-Taksim Gezi Parkı’nı koruma adına başlatılan ve bütün Türkiye sathına değişik tezahürlerle yansıyan toplumsal hareketliliğin birçok açıdan ele alınmayı hak ettiği, bu tür olayların toplumda belli bir süre içinde cereyan etmiş olan değişimleri, dip hareketlilikleri, sorunları, rahatsızlıkları gözlemlemeye imkân veren önemli fırsatlar olduğu, normal şartlar altında değişik anket veya saha çalışmalarıyla, çoğu kez seçimler yoluyla bu toplumsal siyasal değişimler kendini hissettirse de bu çapta eylemler ve bu eylemler yoluyla harekete geçen kitlelerin ortaya koydukları tepkiler, düşünceler, sloganlar ve bütün bu sloganların toplumun değişik kesimlerinde yol açtığı başka tepki ve düşünceler, toplumun dinamiklerinin ne kadar farklılaştığı konusunda paha biçilmez veriler sağladığı, normalde kendi rutininde yaşayıp gitmekte olan bir toplumda görülemeyecek semptomların bu tür ortamlarda açığa çıktığı, toplumu iyi anlayıp toplumun beklenti ve ihtiyaçlarıyla uyum içinde siyaset üretmek isteyenler için o yüzden bu tür ortamların gerçek bir laboratuvar ortamları sağladığından bahisle, Enstitü tarafından 07 Haziran 2013 tarihinde Gezi Parkı olayları etrafında gelişen toplumsal ve siyasal olayları farklı boyutlarıyla analiz edebilmek için geniş katılımlı olarak gerçekleştirilen çalıştayda ortaya çıkan bulgu ve değerlendirmeler aşağıdaki gibi aktarılmaktadır:

141/2-“Türkiye'nin yerel siyasetinin çoğu kez en büyük handikabının vatandaşıyla gereğinden fazla yüzgöz olmaktan ve vatandaşın taleplerine karşı başta alınan ilkesel kararlardan çok kolay tavizler verebiliyor olmasından ileri geldiği, gecekondusunu diken insanların, demokrasi sürecinin içinden buldukları kanallarla hemen değilse bile kısa süre içinde şehre dayattıkları fiili durumu kanuni hale getirebildikleri,

141/3-Göstericilerin çevre konusundaki hassasiyeti, toplumun hayatîyetinin önemli bir işareti olduğu ve saygıdan başka hiç bir şeyi hak etmediği, velev ki, bu kitleler birileri tarafından başarılı bir propaganda faaliyeti ile kandırılmış bile olsa bu, ülkede devlet bir yanlış yaptığında onu eylemleriyle, itirazıyla, muhalefetiyle düzeltmeye hazır kitlelerin olduğu için, ulaşmaya çalıştığımız demokratik toplum ideali açısından sevinilecek bir durum olduğu,

141/4-Yıllarca Türkiye'nin onca ormanlık arazisi katledilip yerine villalar kondurulurken, terörist avlamak uğruna binlerce dönüm arazi yakılırken, üniversite kurma bahanesiyle elli bin ağaç kesilirken hiç harekete geçmemiş bir çevre duyarlılığının bu olay vesilesiyle bile olsa harekete geçmiş olması yine de bir umut ışığı olduğu,

141/5-Fakat tam da bu hassasiyetin birilerinin elinde istendiğinde büyük bir koz olarak kullanılabildiğinin de bu olay vesilesiyle görüldüğü, şimdiye kadar toplumsal manipülasyonların “din elden gidiyor”, “laiklik elden gidiyor”, “rejim elden gidiyor” endişelerine hitaben yapıldığının çok görüldüğü, muhtemelen ilk defadır, “ağaçlar, yeşil elden gidiyor” sloganı altında kitleler tam bir Patrona Halil marifetiyle harekete geçirilmiş olduğu, nihayetinde olay belli bir aşamaya geldiğinde, bu işin nereye doğru çevrildiği biraz ortaya çıktığında, bunun tipik bir Ergenekoncu, darbeci operasyonu olduğunun da görülmüş olduğu, daha açık bir ifadeyle, 2007’de Cumhurbaşkanlığı seçimleri arifesinde yaşanan “tehlikenin farkında mısınız?” başlığı altında başlatılan kampanya ve sonrasında düzenlenen Cumhuriyet mitingleri serisinin çok benzer bir örneğiyle karşı karşıya kalınmış olduğu, **bu olayların Başbakanın bazı söylemlerine kızan sıradan halkın bir tepkisinden ibaret olmadığını çok net bir biçimde görüldü,**

141/6-Düne kadar demokrat, tarafsız, hakkaniyetli gibi görünen birçok gazetecinin, sanatçının, bu olayın ilerleyen saatlerinde bile yangına körükle giden, olayı kışkırtan tavırlarının ağaç hassasiyetiyle veya hükümetin otoriterliğiyle hiç ilgisinin olmadığını çok açık olduğu, bu olay dolayısıyla harekete geçen muhalefetin daha önceki gibi bir olağanüstülük arayışı içinde olduğunun giderek daha iyi anlaşıldığı, fakat bu olayın kuşkusuz askerden medet uman, klasik anlamda bir darbe teşebbüsü olmadığı ancak hükümeti sokak

gösterilerini yönetemez hale getirmek suretiyle, oluşturulacak bir kaosun kast edildiği ve ona çalışıldığı da sır olmaktan uzak olduğu,

141/7-Ankara'da Başbakanlık Ofisi, konutu ve AK Parti Genel merkezini, İstanbul'da da Dolmabahçe çalışma ofisini hedef alan saldırgan göstericilerin bayağı saldırgan eylemlerinin medyada polis şiddetinin mağduru masum çocuklar olarak yansıtılması, hareketin basit bir gençlik hareketinden ibaret olmadığını ve alabildiğine organize bir iş olduğunun yeterli ipuçlarını verdiği, normalde hiçbir medya anlayışında tolere edilmeyen bu şiddet saldırılarının hem ulusal hem de uluslararası medyada karşılaştığı olağanüstü sempati ve desteğin tesadüfe bağlanamayacağı,

141/8-Hareketin Taksim dışına da bir yansıması olduğu ve bu yansımadan saldırgan bir Vandalizm, militarizm, faşizme kadar giden bir ulusalcı anti-siyasallık, bu sokak gösterilerine yansıyan şiddeti kendi varlığı ve gücü için bir gösterge olarak sunmaktan hiç de çekinmediği, hiç mesafe koymaya çalışmadığı, bu harekete dair yapılan güzellmelerin sahiplerinin büyük çoğunluğunun daha önceki sahnelerden tanıdığımız oyuncular oldukları, “Yok yok bunlar çok farklı” diyenlerin 6 sene önceki Cumhuriyet mitingleri için de aynı tahlilleri yaptıkları,

141/9-Bu harekette tezahür ettiği söylenen “yeni gençliğin” ne olduğu, özelliklerinin gerçekten ne kadar özgün olduğu sorgulanarak, Türkiye'de vatandaş profili ilk defa bu gençlik biçimiyle mi ortada bulunduğu merak edildiği; yani bu eylemci profilinin ne olduğuyla ilgili gerçeklerden ziyade bu tahlillerden, tahlilleri yapanların psikolojisi, anlam dünyası ve gelecek tasarımlarının anlaşıldığı,

141/10-Olayın dışında kalana deli, hain, gerici, yobaz muamelesinin yapılmasıyla başlayan, daha ötelere biraz pasif davrananların bile alabildiğine itibarsızlaştırılmaya çalışmasına uzanan bir baskı olduğu,

141/11-(Kamuoyunda yaşanan uzun süreli bıkkınlık algısının) bir patlama noktasına gelmesinde muhtemelen CHP üzerinden bu durumu değiştirebilmenin bir umudunun görülüyor olmasının da yattığı, o yüzden her ne kadar giderek sadece CHP'lilerin desteklediği eylemlere dönüşse de bu eylemlere katılanların CHP ile aralarına mesafe koymalarının nedeninin bu olduğu, CHP'nin de bu eylemi halka mal etmek, buradan bir halk ayaklanması görüntüsü üretmek için eylemlerle arasına ne kadar mesafe koymaya çalışırsa çalışsın sonuçta bu mesafe 2007'deki Cumhuriyet mitingiyle koyduğu mesafe ölçüsünde kaldığı,

141/12-Bu eylemci kitlenin halk olduğu görüntüsü dış dünyaya başarılı bir biçimde verilmeye çalışıldığı, bununla aslında AK Parti'ye karşı uluslararası bir ittifakın içinde yer alındığı bu özdeşleştirme yoluyla Türkiye'nin Arap Baharı ülkelerine model olma iddiası veya umudunun köreltilmek istendiği, Türkiye'nin model olma iddiasından rahatsız olan herkesin bu olaylara bu umutla sarılıp işlediği,

141/13-Türkiye'nin siyasî ve ekonomik düzeyde yakalamış olduğu yükseliş trendinin bu olay vesilesiyle büyük darbe yemiş olduğu, Türkiye'nin uluslararası zeminde taşıdığı bütün iddiaları tartışılır hale getirmek isteyenlere inanılmaz bir fırsat sağladığı, örneğın İstanbul'u bir olimpiyat şehri, bir uluslararası finans merkezi haline getirme iddiaları konusunda Türkiye'nin rakip ülkeleri ile bu ülkelerin Türkiye'de işbirliği içinde oldukları sermaye çevrelerine bakmak gerektiği,

141/14-Bu olayın, demokrasi ve istikrar yolunda Türkiye'nin rehavete kapılma lüksünün olmadığı uyarısını bu aşamada vermiş olduğu, sokakta Patronaların tahriklerine kapılıp giden kitlelerden çok daha büyük halk kalabalıklarının ciddi anlamda uyarılmış bulunduğu,

141/15-Sosyal medyada çok sayıda takipçisi bulunan bazı gazeteciler ile sanatçıların toplumu kışkırtmaya yönelik ve çoğunun mesnetsiz olduğu daha sonradan anlaşılan çok sayıda mesaj atarak toplumu yanlış yönlendirdikleri,

141/16-Gezi Parkı hadisesi yaşanmamış olsa dahi, başka bir bahaneyle ya da kurguyla benzer eylemlerin örgütlenebileceği ve bu doğrultuda hazırlıkların yapıldığının görüldüğü,

141/17-Gezi Parkı olayı bağlamında hükümeti zora sokan durumun, polis müdahalelerinin ilk günkü sertliği nedeniyle, eylemcilerin kamuoyunda bir mağduriyet algısı üretebilmiş ve bu doğrultuda hareket etme şansı yakalamış olmalarının olduğu,

141/18-Zina ve kürtaj düzenlemeleri, alkol yasağı, 3 çocuk, dindar gençlik ifadesi, eğitimde 4+4+4 sistemi, İstanbul'da yapılacak olan üçüncü boğaz köprüsüne Yavuz Sultan Selim adının verilmesi, Çamlıca ve Taksim'e cami yapılması, THY'deki kıyafet düzenlemeleri ve "kırmızı ruj yasağı" gibi olayların tamamının medya tarafından ajite edilerek ve büyütülerek verildiği, bu tartışmaların hepsinin "yaşam tarzı"na müdahale edildiği gibi bir yaklaşımın uzantısı olarak ele alındığı,

141/19-Aslında birbiriyle alakasız gibi görünen olayların tamamının, bugün bir bütün olarak bakıldığında ortak bir kampanyanın parçası olduklarının anlaşıldığı, bir bakıma, bunların tamamının, iktidara gelememenin doğurduğu öfke nedeniyle zaten bir kısmı dolmuş olan

bardağa eklenen su damlaları olduğu, Gezi Parkı olayları vasıtasıyla bardağın taşması sağlandığı ve önceden hazırlanan stratejinin uygulamaya konulduğu,

141/20-Eylemcilerin kullandıkları “yaşam tarzı” gibi dilin, Cumhuriyet mitinglerinin aksine saldırgan değil, savunmacı olduğu, buradan bir mağdurluk ya da ezilmişlik psikolojisi üretilmesinin mümkün olduğu, böylece eylemcilerin, kendilerinden başkalarının haklarına saygı duyduklarını, aynı şeyi kendileri için de istediklerini zımnen ifade etmiş oldukları,

141/21-Başörtülülerin de eyleme katıldıkları vurgusu, başörtülü kızlara yönelik saldırıların ısrarla inkâr edilmesi, söz konusu psikolojinin derinleştirilmesi çabasının ürünü olduğu,

141/22-Eylemcilerin hükümet ve AK Parti’den daha çok doğrudan Başbakan Erdoğan’ı hedef aldıklarının görüldüğü, bu hedef alma durumunun çoğunlukla Başbakanın siyasal tasfiyesiyle sınırlı bir amaca matuf olduğu ve tüm AK Parti’yi sürece dâhil edecek bir erken seçim çağrısına dönüşmediğinin gözlemlendiği, bunun da AK Parti içinde bir çatlak oluşturma arayışı ile yakından bağlantılı olduğu, tam da bu noktada, Cumhurbaşkanının üslubunun ve tavrının sürekli olarak övülmesinin, bu vurgunun, AK Parti içinde ayrıştırma meydana getirme çabasının en belirgin örneklerinden birisi olarak gösterilebileceği,

141/23-Gezi Parkı eylemleriyle başlayan süreçte, her ne kadar yabancı istihbarat güçlerinin ve çeşitli sermaye gruplarının açık ya da örtük işbirliğiyle ve manipülasyonlarının da etkili olduğu kolayca tahmin edilebilse de eylemcilerin çoğunun bu dayanışmadan habersiz bir şekilde ve kendi talepleri doğrultusunda sürece dâhil oldukları,”

iddia ve tespitleri yer almaktadır.

142) GENAR, Gezi Parkı Profili, Haziran 2013

Raporda özetle;

142/1-..... Araştırma Danışmanlık Eğitim Şirketinin, 8-9 Haziran 2013 tarihleri arasında %77,9’u Gezi Park içerisindeki göstericiler ile geri kalanı da Taksim ve civarındaki kişilerle yüz yüze görüşerek gerçekleştirdiği (Toplam 498 kişi) ve Haziran 2013 tarihinde paylaştığı “Gezi Parkı Profili” başlıklı analizde, gösterilerin sebebi olarak katılımcıların %58’i Recep Tayyip Erdoğan’ı, %13,7’s, Hükümeti, %8,2’si polis şiddetini, %3,4’ü ağaçların kesilmesini, %2’si özgürlüklerin kısıtlanmasını, %2’si AVM kurulmasını, %2’si ayrımcılığı, %1,8’i rantı, %1,6’sı yanlış üslubu, %1,2’si inatlaşmayı ve %1,2’si faşist uygulamaları işaret etmişlerdir. (diğer %2,9 ve fikri olmayan %2)

142/2-Aynı katılımcı grubun, Gezi Parkı Eylemlerine katılma nedenine verdiği cevabın orantısız yansıması söz konusu analizde aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:

142/3-%46,4 direniş, %11,8 özgürlük, %9,4, parkın yıkılmaması ağaçları korumak, %4,8, demokrasi, %3,4 insan hakları, %2,8 hükümet, %2,8 Kürtlerin bağımsızlığı, %2,8 Recep Tayyip Erdoğan'ın üslubu, %1,8 devrim, %1,6 halkın bilinçlendirilmesi, %1,2 polis şiddeti, %1,2 asgari ücretin yükseltilmesi ve %1 fikri yok.

142/4-%74,3 CHP, %15,8 BDP, %2,4 TKP, %2,1 İP, %1,8 DSP, %1,2 AKP, %1,2 MHP, %0,6 Bağımsız, %0,3 DP ve %0,3 SP

142/5-Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımı ise söz konusu analizde şu şekilde tespit edilmiştir:

142/6-%53,8 ücretli, maaşlı, %24,1 öğrenci, %10,8 işsiz, %6,4 ev kadını (geliri var), %2,4 kendi hesabına çalışan, %2,2 emekli ve %0,3 ev kadını. (geliri yok)

143) Cumhuriyet Halk Partisince hazırlanan Gezi Parkı Eylemleri İnsan Haklar İhlalleri Raporu

143/1-Cumhuriyet Halk Partisinin İnsan Hakları Çalışma Grubu tarafından hazırlanan, kamuoyuna da yansıyan “Gezi Parkı Eylemleri İnsan Hakkı İhlalleri” başlıklı Merkez Yönetim Kurulu Raporunda özetle;

143/2-“Eylemler esnasında 8 bin 163 kişinin, polisin “orantısız güç” uygulaması nedeniyle yaralandığı, 11 bin kişinin gazdan etkilendiği, 3 bin 600 kişinin gözaltına altına alındığı ve tutuklu sayısının 133'e çıktığı, bu anlamda “işkence yasağı ve yaşam hakkı”nın ihlâl edildiği,

143/3-Hukuksuz yakalama ve gözaltı işlemleriyle, yurttaşların “özgürlük ve güvenlik hakkı”nın ihlâl edildiği,

143/4-Polis tarafından belki de dünyada bugüne kadar örneği görülmemiş şekilde yoğun biber gazı kullanılarak, gaz kapsülleri göz ve diğer organ kaybı ve yaralanmaları yaratacak şekilde atılarak, eylemcilerin üzerine içine biber gazı kimyasalı karıştırılmış tazyikli sular sıkılarak ve hatta ateşli silah kullanılarak, eylemcilere şiddet uygulanarak, çadırları yakılarak dağıtılması uluslararası ve ulusal mevzuat ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre açıkça “toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının” ihlâl edildiği,

143/5-Eylemler sırasında gazetecilere şiddet uygulanması, gözaltına alınması, bazı televizyon kanallarına eylemler sırasında “yayın hizmetleri ilkesine aykırı olarak” yayın yaptıkları gerekçesi ile ceza kesilmesi, Başbakan ve hükümet üyelerinin direniş eylemlerini haber yaptıkları için basın hakkında adeta aba altından sopa göstererek ağır suçlamalarda bulunmalarının ifade ve basın özgürlüğünün ihlâli olduğu,

143/6-Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Gezi eylemlerine katılan öğretmen ve öğrencilerin isimlerinin, Sağlık Bakanlığı tarafından Gezi eylemleri nedeni ile sağlık hizmeti alanlar için ayrı bir form doldurulmasının, Adalet Bakanlığı tarafından da Gezi eylemleri ile ilgili gözaltına alınanların listesinin istenmesi kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarını kullanmalarının engellenmesine yönelik bir girişim olduğu gibi ayrıca özel hayatın dokunulmazlığı, sağlık ve eğitim hizmeti alma hakkı ihlâli niteliği taşıdığı,

143/7-Gezi eylemlerinde adeta eylemci başına bir kapsül düşecek oranda biber gazı kapsülü fırlatıldığına, bu biber gazı kapsülleri nedeniyle onlarca vatandaşa organ kaybı ve yaralanması meydana geldiğine, biber gazının toplantı ve gösteri yürüyüşünü dağıtmak amacı ile değil eylemcileri cezalandırmak amacı ile kullanıldığına dehşet içinde tanıklık edildiği,

143/8-Ethem Sarısülük, Abdullah Cömert, Ali İsmail Korkmaz başına aldığı darbeler nedeni ile iki vatandaş da biber gazına maruz kalma neticesi kalp krizinden, bir polis memuru da eylemler sırasında görev başında iken köprüden düşerek yaşamını yitirdiği, eylemler sırasında polis tarafından uygulanan hukuksuz ve orantısız güç ile “işkence yasağı” ve hayatını kaybeden yurttaşların “yaşam hakkı” ihlâl edildiği,

143/9-Gezi eylemleri sırasında ne yazık ki birçok çocuğun biber gazından etkilendiği, gaz fişegi ve plastik mermi isabet ettiği, gözaltına alınan çocuklara polisler tarafından şiddet uygulandığı, kelepçe takıldığı, hakaret ve küfür edildiği,

143/10-Gezi Parkı projesine yönelik 28 Mayıs 2013’te protestolarda 15 Temmuz 2013 tarihi itibarıyla 8 bin 163 kişi yaralandığı veya kimyasal gazdan etkilendiği, Türk Tabipleri Birliği’nin düzenlediği ankete katılan 11 bin 155 kişi kimyasal silah/gösteri kontrol ajanlarına maruz kaldığını belirttiği, 11 kişinin de gözünü kaybettiği, 48 kişinin gözaltına alınmasına Twitter mesajları gerekçe gösterildiği,

143/11-Tüm Türkiye’de gözaltına alınanların sayısı ise Türkiye İnsan Hakları Vakfı verilerine göre 3.636’ya, tutuklanan kişi sayısı ise 16 Temmuz 2013’te itibarıyla 133’e

yükseldiği, tutuklamalara, “yasadışı örgüt yöneticisi veya üyesi olmak, halkı isyana teşvik etmek, kamu malına zarar vermek, silah ve mermi bulundurmak veya cami basmak” gerekçe olarak gösterildiği,

143/12-Evlerinin balkonundan tencere ve tava ile ses çıkartarak katılan şu ana kadar 10 kişiye “Kabahatler Kanunu’na muhalefet ettikleri” gerekçesiyle 88’er lira, 9 öğrenciye ise aynı Kanundan dolayı 1000’er lira para cezası verildiği,”

iddia ve kaydedilmektedir.

(Prof. Dr. Hurşit Güneş-CHP Parti Meclisi Üyesi 28 Temmuz 2013 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde şu değerlendirmede bulunmuştur.) “Bir başka araştırma da, eylemcilerin %74 ünün CHP ve %16 sının BDP ye oy verdiğini bulmuştur. Kısacası Gezi direnci aslında sol aktörlerin oluşturduğu bir eylemdir.” ... Gezi Parkı olayları üzerinden hiçbir siyasî parti bir siyasî tablo değişimi beklememelidir. ... Gezi Parkı eylemlerinden mutlaka bir ders çıkarmak gerekirse, 1. “İddiada bulunan muhafazakârlara bu modern orta sınıfın/aydın kesimin bir sosyolojik bir gerçek olduğunu kabul etmesi gerekir. 2. İse; doğrudur, geçmişte muhafazakar kesime Paternalist yada kötü davranmış olsalar da bu gün gezi geçlerine önemli bir hoşgörüyeye ulaşıldığını ve muhafazakar kesimle bir arada özgürce yaşamak istediklerini göstermişlerdir. Sahip çıkılırsa, iyi anlaşılırsa işte bu empati, siyasette Türkiye için bir çıkış olabilir.” Tespitinde bulunmaktadır.

144) AK Parti Sosyal Medya Değerlendirmesi;

144/1-AK Parti tarafından, 29 Nisan 2013 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirilen, “Sosyal Medyanın Siyasete Etkisi” başlıklı Çalıştay’da ele alınan hususların ve Gezi Parkı olaylarının ardından 14 Haziran 2013 tarihinde gerçekleştirilen, AK Parti Genişletilmiş İl Başkanları Toplantısında gerçekleştirilen sunumda yer alan bilgilerin özeti aşağıdaki gibidir:

144/2-“...Sosyal Medya, anlık olarak içerik ürettiğimiz, bu içeriği ajanslar, medya kuruluşları vs. araçlar ve bu araçların sağladığı düzeltme imkânlarını kullanmadan kitlelere ulaştırdığımız, anında geri besleme aldığımız, esasen içeriğin gelişimini dahi kontrol edemediğimiz çok hızlı bir kolektif etkileşim ve içerik (yazı, fotoğraf, video vs.) paylaşımına dayalı bir internet ortamı olarak görülmektedir.

144/3-Sosyal medyanın toplumsal yaşama etkisi neticesinde, artık kamuoyu yapıcılığı büyük medya gruplarının ve devletin tekeline çıkarak doğrudan topluma geçmiş durumdadır. Bu şekilde internet ve sosyal medya açık toplum olma yönünde ilerlemeyi de hızlandırmaktadır.

Sonuçta, herkesin adeta birer gazeteciye ve yorumcuya dönüştüğü, olabildiğince şeffaf ve bizzat toplum tarafından doğrudan denetlenen bir siyasî yapı ortaya çıkma yolundadır.

144/4-Türkiye’de Facebook ve Twitter kullanıcılarına ait temel profil bilgileri şu şekildedir:

144/5-Facebook Kullanıcısı, Türkiye: 31.247.000. Türkiye’de Facebook kullanıcılarının %34’ü 18-24 yaş aralığında yer alıyor. 25-34 yaş aralığı %28, 35-44 yaş aralığı ise %12 olarak dikkat çekiyor. 55 yaş üzeri Facebook kullanımı %1’lik bir dilimi oluşturuyor.

144/6-Twitter Kullanıcısı, Türkiye: 9.600.000. Günde toplam 8 milyon tweet gönderiliyor. Yani saniyede yaklaşık 92 tweet gönderiliyor. En çok Saat 21.00 – 23.00 aralığında gönderiliyor. Kullanıcıların %61’i cepten (akıllı telefonlar) %39’u webten (sabit bilgisayar vs.) bağlanmakta. %53’ü kadın %47’si erkek olarak karşımıza çıkmaktadır.

144/7-Gezi Parkı olayları ve sosyal medya arasındaki bağlantı sadedinde, 31 Mayıs 2013 tarihi itibari ile dakikada 3 bin adet Tweet gönderildiği, öne çıkan hastag’lar arasında “direngeziparki” ve “occupygezi”nin en önde geldiği, Tweetlerin %88’i Türkçe olduğu, ve %50’sinin İstanbul’dan gönderildiği, 1 Haziran tarihinin tepe noktası olduğu,

144/8-Kanaat önderlerinin sosyal medya aracılığı ile olaylar üzerinde etkili oldukları, bununla birlikte sosyal medya üzerinden yayılan gerçek dışı bilgi ve görseller nedeni ile toplumun provoke edilmeye müsait olduğu görülmektedir.”

144/9-ifadelerinin ardından Çalışmada, “Gezi Parkı Olayları ve Sosyal Medya Yalanları” başlığı altında aşağıdaki hususlar sıralanmaktadır:

144/10- “Pervane kazası, (yabancı bir ülkede vuku bulmuş olan bir pervane kazası resmînin, panzerle ezilen bir gence ait olduğu yalanı)

İspanya’da çekilmiş olan ve göstericileri kanlar içinde gösteren bir fotoğraf,

Mısır’ın Tahrir meydanında çekilmiş bir fotoğrafın, Taksim’de sabahın erken saatlerinde çekildiği yalanı. Bu sayede halkın daha bu saatlerde bile galeyan içerisinde olduğu izlenimi verilmeye çalışılmıştır,

Boğaziçi köprüsünde maraton yarışında çekilmiş resmîn, 1 Haziran günü çekilmiş gibi servis edilmesi,

Köpeğe biber gazı sıkın yabancı polis görevlisine ait bir resmîn, Türk polisine aitmiş gibi sunulması,

Polislerin ilaçlı su ile göstericileri bayılttığı yalanı,

Çarşı grubunun polise ait bir TOMA'yı ele geçirdiği yalanı,

Sahte bir NTV hesabı açarak, İstanbul Emniyet Müdürünün istifa ettiği yalanı,

Binlerce polis görevlisinin istifa ettiği yalanı,

Polisin gerçek mermi kullandığı ve çok sayıda kişinin öldüğü yalanı,

Eylemler 48 saat daha devam ederse, AB yasalarına göre hükümetin istifa etmek zorunda kalacağı yalanı, (AB organları veya kurumları, bir üye ülke hükümetinin istifasına yol açacak hiçbir yetkiye sahip değildir.)

.....'nin hesabından gönderilen bir dizi yalan tweetler,

Şehit polisin kız kardeşi sıfatı ile ortaya çıkan bir sahte facebook kullanıcısının göstericilerin lehinde ve idarenin aleyhinde bir mesajı,

144/11-[...] TV'nin bir dizi yalan tweetleri,

144/12-B.B., C.B., U.O., R.G., K.Ç., B.Ş., L.Ü., A.K., F.P., F.T., [...] Online., [...] Gazetesi'nin hesaplarından gönderilen gerçek dışı mesajlar,

144/13-Hakkari'de görevli askerlerin, polisi destekleyen pankartlarının, eylemcileri desteklermişçesine photoshop'lanması,

144/14-Sosyal medyanın engellendiği yalanı,

144/15-Suriye askerinin vurduğu bir çocuğa ait resmîn, polis vurdu diye servis edilmesi,

144/16-Olayların yatışmasının ardından, dikilmek üzere getirilen ağaçların, sökülen ağaçlar diye servis edilmesi,

144/17-Yurt dışında oldukları halde, Gezi Parkta imiş gibi içerik paylaşanlara ait bir dizi mesaj örnekleri.

144/18-Ayrıca bir takım bilgisayar programları vasıtası ile çok sayıda kişinin hesabı üzerinden, halkı galeyana getiren otomatik mesajlar atılmıştır. Hesap sahipleri hesaplarından böyle mesajların gittiğinden haberdar değillerdi. Bu sahte mesajlarda, halk belirlenen yer ve saatte toplanmaya davet edilmiştir.”

144/19-Çalışmada devamla, sosyal medya konusunda siyasetçilere yönelik bir dizi önerilere yer verilmekte ve öne sürülmektedir.

145) Doç. Dr. Atilla Sandıklı ve Erdem Kaya'nın hazırladığı, "Gezi Parkı Olayları: Çıkarılması Gereken Dersler" başlıklı Rapor,

Raporda özetle;

145/1-"Gezi Parkı olaylarının geri planında, siyasî iktidarın sorumluluğu, güçlü iktidar-zayıf muhalefet ilişkisinin yol açtığı gerilim ve yaklaşan seçimlere doğru iktidar ve muhalefet partileri arasındaki artan kutuplaşmanın olduğu, olayların Türkiye'deki iç dinamiklerin etkisi ve siyasî iktidarın ilk tepkisiyle başladığı,

145/2-Park alanında çevreci duyarlılıkla başlayan ilk protestoların yapıcı bir üslupla yatıştırılması mümkünken siyasî iktidarın tercihinin bu yönde olmadığı, gösterilerin, Başbakan Erdoğan'ın kışlanın mutlaka inşa edileceği yönündeki ısrarı ve eylemlerin 4. gününde doğrudan Başbakan'ın talimatıyla park alanına yapılan müdahalenin ardından genişlemeye başladığı, Başbakan Erdoğan'ın krizi direnç göstererek yönetmeyi tercih ettiği,

145/3-Protesto gösterilerinin seyri incelendiğinde olayların üç aşamada değerlendirilebileceği;

145/4-Birinci aşamada demokratik taleplerle Gezi Parkına gelen ve taleplerini dile getiren küçük bir grubun park alanında gösteri yaptığı, bu aşamadaki taleplerin büyük ölçüde Gezi Parkının mevcut şekliyle korunmasına yönelik olduğu ve siyasî iktidar karşıtlığından beslense de gösterilerin hükümetin devrilmesi gibi bir amaç taşımadığı,

145/5-Birinci aşamadaki gösterilerin çağcıl demokrasilerin gereği olduğu, benzer taleplerle düzenlenen bu tür gösterilerin sıradan bir gelişme olduğu, yönetim ilkesinin işletilmesi ve taleplerin dikkate alınması ile bu aşamadaki protesto gösterilerinin bir güvenlik problemine dönüşmeden yatıştırılmasının mümkün olduğu,

145/6-İkinci aşamada protesto gösterilerinin yaygınlaştığı, daha kalabalık bir kitlenin Gezi Parkı ve Taksim meydanına toplanmaya başladığı, küçük bir gösterici grubunun başlattığı eylemlerin, Türkiye'deki siyasî gerilimden beslenerek iktidar aleyhinde kitlesel bir harekete dönüştüğü, radikal sol grupların (.....vs.) ve terör örgütlerinin (.....) müdahil olmasıyla şiddet ihtiva etmeye başladığı,

145/7-Birinci aşamayla mukayese edildiğinde bu aşamadaki belirgin özelliğin eylemlerin radikal sol çizgiye kayması ve göstericiler arasında şiddete başvuran unsurların ortaya çıkması olduğu,

145/8-Bu aşamada sürece müdahil olan aşırı sol grupların ve terör örgütlerinin, Gezi olaylarını kullanarak devrimci halk ayaklanması gerçekleştirmeye ve böylece hükümetin devrilmesine çalışıldığı,

145/9-Bu aşamada MHP dışındaki muhalefet partilerinin göstericileri desteklemek suretiyle süreçten istifade etmeye çalıştığı, iktidara karşı ülke genelinde güçlü bir tepki cephesi oluşturmaya gayret ettikleri,

145/10-Üçüncü aşamada krizin büyümesiyle dış aktörlerin devreye girdiği, protesto gösterilerini yönlendirmeye başladığı ve uluslararası medyanın Gezi olaylarını sıra dışı bir dikkatle dünya kamuoyuna yansıtma çabası taşıdığı,

145/11-Bölgesel ve küresel faktörlerin bu aşamada sürece dâhil olduğu, bazı dış aktörlerin Türkiye'deki potansiyel siyasî ve sosyal gerilim noktalarını istismar etmeye çalıştığı,

145/12-Orta Doğu'da Suriye krizi ile birlikte artan mezhepsel gerilimi Türkiye'de bir Alevi-Sünni gerilimine dönüştürmeyi amaçlayan aktörlerin protesto gösterilerini kullanmaya teşebbüs ettiği,

145/13-Batıdaki ekonomik krize rağmen ekonomisinin büyümeye devam etmesi ve Orta Doğu'da bağımsız politikalar takip etmeye başlayan Türkiye'nin güçlenmesinden rahatsız olan büyük güçlerin Gezi Parkı olaylarını değerlendirme gayreti içinde oldukları,

145/14-Gezi olaylarının AK Parti iktidarına verdiği temel mesajın çoğulcu demokrasi anlayışının uygulanması olduğu, AK Parti'yi iktidara getiren, güçlendiren, Türk siyasetinin merkezine taşıyan çoğulcu anlayışın muhafaza edilmesi ve AK Parti'nin tüm Türkiye'nin partisi olmaya devam etmesinin bu nedenle oldukça önemli olduğu,

145/15-Başbakan Erdoğan'ın, Türkiye'de kendisine oy vermeyen bütün muhalif unsurların da başbakanı olduğu ve çoğulcu demokrasi anlayışıyla bu toplulukların talep ve beklentilerini karşılayacak şekilde hareket etmesi gerektiği,

145/16-Gelecekteki benzer kitlesel hareketler karşısında nasıl hareket edilebileceği noktasında Gezi Parkı olaylarından çeşitli dersler çıkarılması gerektiği, protesto gösterilerinin kitlesel bir eyleme dönüşmeden teskin edilebilmesi için siyasî karar mercilerinin proaktif bir yaklaşım geliştirmesi, ikna edici olmaya çalışması ve yönetim ilkesini uygulamasının önem arz ettiği,

145/17-Proaktif (koşulları değiştirmek için inisiyatif kullanmak) yaklaşımla toplumun bilgilendirilmesinin, protesto gösterilerinin krize dönüşmeden yatıştırılmasını mümkün kılacağı,

145/18-Gezi Parkı olaylarının, geniş halk kitlelerinin yönlendirilmesi ve kısa süre içinde örgütlenmesinde sosyal medyanın oldukça etkili olduğunu gösterdiği, olaylar sırasında halk kitlelerinin desteği ve iktidara duyulan tepkinin hızlı biçimde yükselmesinin kısmen sosyal medya aracılığıyla yayılan asılsız haberlerle sağlandığı, bu nedenle benzer protesto hareketlerinde sosyal medyanın hızlı ve etkin biçimde kullanılması, gelişmelerle ilgili toplumun doğru bilgilendirilmesi ve provokasyonların engellenmesi açısından gerekli olduğu,

145/19-Siyasî karar mercilerinin protesto gösterilerinde dile getirilen talepleri dikkate alarak ikna edici olmaya çalışması gösterilerin yaygınlaşarak krize dönüşmesini engelleyebileceği; meydanlarda protesto gösterileri düzenleyen eylemcilerin bütün taleplerinin yerine getirilmesinin mümkün olmadığı, ancak dile getirilen demokratik taleplerin topyekûn yok sayılmasının da katılımcı demokrasi ilkesiyle çelişmekte olduğu,

145/20-Bu nedenle protesto gösterileri ortaya çıktığında ikna edici olmak ve demokratik talepleri dikkate almak gerektiği, yönetim ilkesine işlerlik kazandırarak toplumun farklı kesimlerinin karar süreçlerinde yer aldığı hissine sahip olmasını sağlamanın, benzer krizlerin ortaya çıkmasını engelleyeceği, yönetişimin uygulanmaması muhalif unsurların aşırı gruplarla birlikte hareket etmesine, böylece aşırı grupların meşruiyet kazanmasına da hizmet edebileceği,

145/21-Gösterilerin güvenlik problemine dönüşmesi halinde ise güvenlik tedbirlerine dengeli ve kararlı bir şekilde başvurmak, güvenlik tehdidinin büyüklüğüne göre diğer unsurları devreye sokmak krizin yönetilmesi için gerekli olduğu,

145/22-Gezi Parkı olaylarından muhalefet partilerinin ve göstericilerin çıkarması gereken temel dersin, demokratik tepki hakkının demokratik sistemin sınırları dâhilinde gerçekleştirilmesi gerektiği,

145/23-Eylemlere iştirak ettiklerini alenen beyan etmeseler de CHP ve BDP'nin çevreci duyarlılıkla başlatılan girişimi iktidar aleyhinde bir cephe oluşturmak amacıyla istismar ettiği,

145/24-CHP ve BDP'nin yanında diğer marjinal sol partilerin de Gezi olaylarını iktidarı devirmeye yönelik kullanma çabası içinde olduğu,

145/25-Muhalefet partilerinin bu tutumunun Türkiye’de katılımcı demokrasinin yerleşmesine hizmet etmediği, siyasî kutuplaşmayı derinleştirdiği, çevre duyarlılığıyla siyasî iktidarı protesto eden göstericilerin orantısız güçle bastırılması ne kadar yanlışsa, göstericilerin şiddete tevessül ederek provokasyona açık bir çatışma ortamına yol açması ve bu yolla iktidarı devirmeye teşebbüs etmesinin de o kadar yanlış olduğu,”

kaydedilmektedir.

146) Kurgu ile Gerçeklik Arasında Gezi Olayları, 2013, SETA - Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı

146/1-12-16 Haziran tarihleri arasında İstanbul, Ankara, İzmir ve Eskişehir’deki eylemcilerle yüz yüze derinlemesine mülâkatlardan elde edilen verilere; gazete haberleri ve köşe yazılarına; siyasî parti açıklamalarına ve araştırma kuruluşlarından elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan analizin, Gezi Parkı olaylarının ortaya çıkışı, seyrediş biçimi, sonlanışı ve kısa vadedeki sonuçlarına dair gözlemleri kayıt altına aldığını görmekteyiz.

146/2-Bu kapsamda söz konusu Analizde özetle;

146/3-“Gezi Parkı olaylarına insanları katılmaya iten nedenlerin arasında, eylem alanındaki insanlara polis müdahalesi, çıkan çatışmalar, medyanın olayları yansıtmaya biçimi ve eylem alanları kadar eylem biçimlerinin de elverişliliği; katılımcı profilinin değişmesine paralel olarak AK Parti hükümetine ve Başbakan’a duyulan kızgınlık ve nefret; temel hak ve özgürlükler kadar gündelik yaşamdaki bireysel özgürlüklere de müdahale edildiği yönündeki endişe; etnik, mezhepsel ve dini bakımdan birikmiş öfke; devlet otoritesine ve siyasal sisteme karşı edinilmiş muhalif pozisyonların yer aldığı,

146/4-Eylemlerin yekpare, eylemcilerin homojen olmadığı, eylemcilerin herhangi bir partiye yakın olmadıklarına, herhangi bir partinin seçmeni olmadıklarına dair söylemin gerçeği yansıtmadığı, anketlerde eylemcilerin yarıya yakın bir kısmının CHP’ye geçmiş seçimlerde oy verdiğini, bundan daha fazla bir kısmının ise gelecek seçimlerde CHP’ye oy vermeyi düşündüğü,

146/5-Bu durumda eylemcilerin neden siyasal sistem içerisindeki muhalefet mekanizmasının yerine sokak muhalefetini tercih ettikleri sorusunun önem kazandığı, eylemcilerin önemli bir oranının CHP’nin politikalarına güven duymadıkları, bu grubun “sistem karşıtı radikal sol” eğilime sahip gençler olarak nitelendirilebileceği; bu eylemcilerin Türkiye’de tüm sorunların

arkasında yatan esas sorunun bir “sistem sorunu” olduğunu düşündükleri ve sistem değişmeden hiç bir sorunun çözülmeyeceğine inandıkları,

146/6-İlk günden itibaren, hem eylemcilerin amacı, siyasî eğilimleri, demografik özellikleri ve eylemlerin örgütsel yapısı; hem eylemlerin nedeni, hedefi ve yansımaları; hem de eylemcileri meydanlara yönelten dinamikler üzerine çok canlı bir tartışma başladığı,

146/7-Eylem(ci)lere destek veren kesimlerin, eylem(ci)lerin süreç içerisinde katılım ve misyon düzeyinde yaşadığı farklılaşmayı ve dönüşümü dikkate almadan zaman ve mekandan bağımsız ideal bir tasvirde ısrar ederken; eylem(ci)lere mesafeli duran kesimlerin, eylem(ci)leri zaman içerisinde geçirdikleri dönüşümü ve farklılaşmayı gözetken bir tasnife tabi tutarak somutlaştırmayı tercih ettikleri,

146/8-Eylemlere destek verenlerin, ilk haftanın ardından, eylemci profilindeki değişimden, eylemlerin yöneldiği ‘anti-demokratik’ hedeflerden, şiddetin eylemlerin temel dinamiği haline gelişinden hoşnut kalmayarak, eylem(ci)lerin ilk günlerdeki imajını dondurmaya yönelik bir söylem ürettikleri; eylemlere karşı çıkanların ise eylem(ci)lerin ilk günlerdeki ‘spontane’liğini kabul etmekle beraber, ilk haftadan sonraki dönüşümün altını çizen bir söylem ürettikleri; eylemcilerin profili, eylemlerin niteliği ve eylemcilerin motivasyonu konusunda ilk grupta yer alan kesimlerin eylem(ci)lere demokratik bir işlev yüklerken; ikinci gruptakilerin anti-demokratik bir anlam atfettikleri, Gezi eylemleri boyunca birbiriyle kıyasıya mücadele eden bu iki okuma biçiminin, eylemler sona erdikten sonra da devam ettiği,

146/9-Adalet ve Kalkınma Partisinin (AK Parti), Gezi Parkı eylemlerinin zaman içerisinde geçirdiği dönüşümü izleyebilen dinamik bir politika yürüttüğü, eylemlerin misyon ve hedef değiştirmesine, eylemcilerin kimlik değiştirmesine paralel olarak AK Partinin de eylemlere yönelik söylem ve politikasını değiştirdiği,

146/10-Cumhuriyet Halk Partisinin (CHP), Gezi Parkı eylemleri sürecinde göstericilere verdiği destek ve ortaya çıkan toplumsal enerjiyi kendisine kanalize etme çabasıyla öne çıktığı, eylemlerin ilk günlerinde hareketin siyasî vitrinini İstanbul Milletvekili özelinde BDP-Blok temsilcilerine kaptıran partinin, takip eden dönemde BDP’nin gösterilerle arasına mesafe koymasının da etkisiyle- eylemlere açık destek vermeye ve eylemlerin siyasî sözcüsü olmaya başladığı,

146/11-Milliyetçi Hareket Partisinin (MHP), diğer partilerle karşılaştırıldığında Gezi eylemlerinden en az etkilenen siyasî parti olduğu, görece daha rahat bir pozisyona sahip

olduğu, siyasal yelpazede üstlendiği konum ve gözettiği öncelikler itibariyle, eylemlerle arasına mesafe koymak, dahası, eylemleri gündemine almamak konusunda zorluk yaşamadığı, eylem(cilere) yönelik net bir mesafe takınırken, hükümetin pozisyonuyla da özdeşleşmemeyi başardığı, başka bir deyişle, aynı anda hem eylem(cilere) hem de hükümetin eylemlere yönelik tutumuna eleştirel-mesafeli bir siyaset yürüttüğü,

146/12-Barış ve Demokrasi Partisinin (BDP) Gezi Parkı eylemlerine ilişkin tutumunda en belirleyici faktörün çözüm süreci olduğu, İstanbul Milletvekili'nin aktif katılımı üzerinden eylemleri desteklerken, partinin yetkili kurullarının demeçleri üzerinden eylemlere mesafeli bir tutum takındığı, Önder'in şahsi katılımı paranteze alındığında, BDP'nin çözüm sürecinin selametini önceleyerek Gezi eylemlerine mesafeli bir tutum takınmasının, eylemi destekleyen çevrelerde yoğun bir şekilde eleştirildiği,

146/13-Gezi eylemlerinin siyasî anlamı ve yansımaları üzerine sürdürülen tartışmalarda genellikle ifrat ve tefrite düşüldüğü; bazı analizlerin, Gezi eylemlerini bir milat olarak lanse etmekte ısrar ederken, başka analizlerin ise eylemleri geçici, konjonktürel bir asayiş sorunu olarak ele almakta ısrarcı olduğu, esasen, eylemleri değersizleştirme teşebbüsüne karşı dururken eylemlere aşırı anlamlar yüklenmesine de rezerv koymakta yarar olduğu,

146/14-Gezi eylemlerinin en önemli siyasî anlamının, mevcut siyasal gelişmeleri kristalize etmek olduğu, öteden beri var olan siyasal hareketlenmelerin, Gezi ile beraber, hızlanmış, netleşmiş, somutlaşmış oldukları; kısacası, Gezi eylemleri, tarihi hızlandırdığı, gizli-muğlak süreçleri görünürleştirdiği,

146/15-Eylemcilerin, proaktif değil reaktif bir duyguyla, (bir şeyler) talep etmek için değil (bir şeylere) itiraz etmek üzere sokağa çıktıkları; “Yeter be” ve/ya “Kahrolsun Bağzı Şeyler” gibi sloganlardan da anlaşılabilieceği üzere, Gezi eylemcilerinin iddiası, hedefi, tezi olan bir kitle olmayıp; itirazı, hoşnutsuzluğu, kızgınlığı olan bir kitle olduğu,

146/16-Nitekim itirazın talepten daha önde olması dolayısıyla kolayca birbiriyle telif edilemeyecek, aynı siyasal düzlemde birleştirilemeyecek birçok farklı siyasal-toplumsal kesimin eylemlere katıldığı veya en azından destek verdiği; bu nedenle, Gezi eylem(cil)lerine kurucu-proaktif anlamlar-misyonlar atfetmekten uzak durmakta yarar olduğu, bunun, Gezi eylemlerinin siyasete olası yansımalarını inkâr etmek anlamına gelmeyeceği, bilakis Gezi eylemlerinin, siyasete, ihmal edilemeyecek önemde birçok yansıması olduğu, siyaseten kurucu bir işleve sahip olmaması veya proaktif bir mesaj içermemesi, bir siyasal hedefe sahip

olmadığı anlamına da gelmediği, ancak siyasal hedeflerin ve yansımaların somutluğuna karşın, eylemcileri bir araya getiren en önemli dinamiğin, normatif bazı siyasî önermeler veya Türkiye'nin kadim sorunlarına bazı esaslı çözümler yerine mevcut siyasal aktör ve değerlere yönelik bir tepki ve itiraz olduğu,

146/17-Gezi eylemlerinin arkasındaki en belirleyici yaygın dinamiğin, AK Parti eliyle ve Erdoğan önderliğinde yeni Türkiye'nin inşa edilmesine yönelik bir itiraz olduğunun söylenebileceği, bu itirazın yer yer zımnen, yer yer de açıkça dillendirildiği eylem paradigmasında kısa ve orta vadeli hedefin, doğrudan 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile ilişkilendirilebilirken, uzun vadeli hedefin, yeni Türkiye'ye ilişkin projeksiyonlarla ilgili olduğu,

146/18-Ülke çapındaki eylemler bir bütün olarak ele alınırsa eylemlerin kısa ve orta vadeli hedeflerinde muhatap Erdoğan iken, uzun vadeli hedefin muhatabının Erdoğan'ın yanı sıra AK Parti'nin kadroları ve AK Parti'yi mümkün kılan, destekleyen toplumsal-siyasal kesimler olduğu,

146/19-Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde Erdoğan'ın karar alma yetisini sınırlandırmak, Erdoğan'ı yalnızlaştırmak, zayıflatmak, işbirliğine razı etmek, pazarlık yapmaya mecbur bırakmak, kısaca, vesayet altına almak olduğu,

146/20-Gezi eylemlerinin askeri vesayet sonrası -yeni- Türkiye'nin ilk ve en etkili eylemi olduğu, bu kapsamda sokağın, siyaseti terbiye etmek üzere hareketlendirildiği; siyaseti vesayet altına almanın yeni enstrümanı olduğu, normal siyasal süreçleri devre dışına çıkararak, demokratik süreçleri geçersizleştirmek pahasına, sokağın gücüyle siyasetin karar almaya zorlamaya çalışıldığı;

146/21-Eskiden askeri ve sivil bürokrasinin imtiyazları üzerinden hayata geçirilen vesayetin, şimdi sokak üzerinden veya demokratik süreçleri sokak hareketliliğine feda eden cazip siyasal kavram ve söylemler üzerinden hayata geçirilmekte olduğu,

146/22-Sandık-demokrasi ilişkisi, çoğunlukçuluk-katılımcılık ikiliği gibi birçok kavramın bu çerçevede tedavüle sokulduğu, bunun postmodern bir vesayet teşebbüsü olduğu,

146/23-Eskiden vesayetçi aktörler marifetiyle talepleri görmezden gelinen toplumsal çoğunluğun, şimdi de aktör ve talepleri meşruiyetten arındırılarak, karikatürize edilerek iradesiz kılınmaya çalışıldığı; eskiden vesayetçi aktör ve kurumlar eliyle etkisizleştirilen milli iradenin, şimdi söylemsel enstrümanlarla etkisizleştirilmeye çalışıldığı, Taksim Dayanışma

Platformu'nun Belediye Meclisi kararına, seçmenler tarafından Meclis'te alınan kararları hayata geçirmek üzere yetkilendirilen İdarî birimin iradesine, yargı kararına ve son olarak da muhtemel bir referanduma karşı, kendi görüşünü 'bilimsel gerçekliğin' oylamaya sunulamayacağıyla ilişkilendirmesi böylesi bir vesayet teşebbüsünün ürünü olduğu,

146/24-Bu vesayetçi siyasal tahayyülün aldığı yeni formun başka bir örneğinin, 'Gezi ruhu'nu süreklileştirmek ve yaygınlaştırmak üzere, bir vatandaşın, bir gün uyanıp İstanbul'un Cihangir semtindeki Salı Pazarı'na çıkan merdivenleri sıkıcı bularak gökkuşağına boyadığı, yerel hizmetleri görmek üzere dört yılda bir yenilenen seçimler neticesinde yetkilendirilen yerel yönetimlerin karar alma ve hizmet üretme süreçlerini iptal ederek, mahallede yaşayan bir vatandaşın kendi estetik beğenisini bütün mahalleliye dayatması anlamına gelen merdiven boyama pratiğinin, Gezi'ye destek veren çevreler tarafından otoriter yönetime karşı katılımcı demokrasi pratiği olarak selamlandığı,

146/25-Burada meselenin, bazı naif söylemlerin sığındığı gibi yaşadığımız şehirlerin estetik düzeyiyle ilişkili olmayıp, vatandaşların hangi mekanizmalar üzerinden yaşadıkları şehirlerin kaderi üzerinde etkili olabilecekleri meselesi olduğu,

146/26-AK Parti'nin yeni siyasal sistemi inşa etme teşebbüsünün, vesayet sistemini geriletme sürecinde AK Parti'ye destek veren birçok siyasal kesimi ürküttüğü; bireysel yaşam kaygılarını siyasal sistem kaygılarının önüne geçirdiği; AK Parti'nin muhafazakâr-dindar kimliğinin, bu değerlerden korkan birçok kesimi ürküterek birleştirdiği,

146/27-Demokrasi siyasetin kurucu dinamiği olmaktan çıkınca, liberal ve sol çevrelerin büyük çoğunluğu demokratik cepheden koparak kimlik siyasetine tutunduğu, bu anlamda, Gezi eylemlerinin, hem siyasetin kurucu dinamiğinin değiştiğini teyit ettiği, hem de bu değişimi tahkim ettiği; demokrasi talebinin yaşam tarzı kaygılarına feda edilmesini sembolize ettiği; Gezi eylemleriyle güçlenen siyasal dinamik varlığını sürdürürse, bundan sonra siyasal haritanın, demokrasi yanlılığı-karşıtlığı üzerinden değil yaşam tarzı benzerliği-farklılığı üzerinden şekilleneceği,

146/28-Yıllarca vesayet sistemi tarafından üretilen ve türlü türlü enstrümanlarla toplumsal dayanaklara da kavuşturulan korku ve kaygıların, Gezi eylemleri sonrasında tekrar canlandığı; ideolojik, siyasal, dinsel ve mezhepsel fay hatlarının tetiklendiği; bu faylara yeni enerji yüklendiği; bu çerçevede, Gezi eylemlerinin, yeni döneme ciddi bir toplumsal gerilim riskini miras bıraktığı,

146/29-Gezi eylemlerinin ana gövdesini oluşturan, Türkiye'nin son on yılda geçirdiği demokratik reformlardan rahatsız radikal sol Kemalist çevrelerin, demokratik bir söyleme sahip liberal kesimin saflarına katılımıyla söylemlerini meşrulaştırmaya çalıştıkları, yine de birbirleriyle uyumsuz bu iki kesimin birlikteliğinin sağlıklı bir muhalif dil oluşturup oluşturmayacağına şüpheli görüldüğü,

146/30-Gezi eylemlerinin, Kemalist-ulusalcı kanadın da siyasetle kurduğu ilişkiye dair önemli değişim göstergeleri sunduğu, Kemalist ulusalcı kesimin, son birkaç yıldır, Suriye, Ergenekon, çözüm süreci, alternatif kutlamalar gibi başlıklar üzerinden bir ivme yakalamış olması, doğal tabanını oluşturan örgütlü kesimlerin dışındaki kesimlerle kurduğu ittifaklar üzerinden siyasal etkisini arttırması noktasında Gezi eylemlerinin bu eğilimin doruğunu teşkil ettiği,

146/31-Gezi eylemlerinin önümüzdeki dönemde pek çok başka açıdan da siyasal faaliyetleri etkileyeceği, bu nedenle, Gezi eylemlerinin, eylemler üzerinden hayat bulan yeni siyasal eğilimlerin ve siyasal ittifakların detaylı bir şekilde analiz edilmesinde, siyasal sistemi demokratikleştirme ve toplumsal barışı inşa etme ajandasına yönelik muhtemel olumsuz yansımaların engellenmesine dönük yeni siyasal tedbirler geliştirmekte yarar olduğu,

146/32-Yeni siyasal sistemin demokratik bir yapı üzerinden inşa edilmesinin yegâne imkânının, demokrasi ortak zemininde buluşabilen aktör ve kesimlerin siyasal enerjilerini başka hesaplar üzerinden tüketmek yerine demokratik bir siyasal sistemin inşa edilmesi sürecine kanalize etmeleri olacağı,

146/33-AK Partinin, toplumun belirli kesimlerinin kaygılarını depreştiren söylemlerden uzak durup, yeni siyasal sistemin hangi siyasal değerler üzerinden inşa edileceğine yönelik kendisine yöneltilen soru ve eleştirileri, demokratik reformlarla cevaplaması, yaşam tarzı kaygılarını gidermeye yönelik bir siyaset geliştirmesinin önemli olduğu,

146/34-Karar alma süreç ve mekanizmalarının çoğulculuştırılması, yeni bir yerel yönetim anlayışının geliştirilmesi, İdarî yapının yerelleştirilmesi gibi birçok başlığın yeni siyasal kültür ve talepler dikkate alınarak yeniden tanımlanmasına ihtiyaç bulunduğu,

146/35-Etnik ve dinsel ayrışmaya-hiyerarşiye dayalı vesayetçi ideolojinin siyasal-toplumsal tahayyülden arındırılması ve eşitlikçi bir demokratik tasavvurun hayata geçirilmesi için Kürt ve Alevi kesim başta olmak üzere bütün siyasal kimliklerin hak taleplerinin karşılanmasına yönelik bir demokratik reform sürecine aciliyet kazandırılması gerektiği,

146/36-Alevi kesimin taleplerini siyasetle buluşturarak, şiddet enstrümanlarına yakınlaşan kısmını legal sınırlar içinde kalmaya ikna edecek etkili siyasal kanallara ve aktörlere ihtiyaç bulunduğu,”

hususlarında değerlendirmelerde bulunmaktadır.

147) Taksim Gezi Parkı Olayları Raporu, 2013, MAZLUM-DER İstanbul Şubesi

Raporda Özetle;

147/1-Rapor, Taksim Gezi Parkı alanının tarihçesinin ve olayların genel analizinin yapıldığı giriş bölümünün ardından, “Tarafların Tutumu” başlığı altında devlet yetkilileri, İçişleri Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı ve polis ile protestocu grupların resmî beyanları ile yazılı ve görsel medyaya yansıyan açıklamaları eşliğinde tutum ve tavırlarının analizine yer vermektedir.

147/2-Raporun üçüncü bölümünde ise ölüm, yaralanma vakaları ile şahıslara ve kamuya ait mallara verilen zararlar hakkında bir dizi veri paylaşılmaktadır.

147/3-Bir sonraki bölümde Rapor, protestocu grupların konu hakkındaki değerlendirmelerini nakletmekte olup, ardından gelen bölümde ise olayların dış basında bulunduğu yansımayı, medya organlarından alıntılar vermek sureti ile ortaya koymaktadır.

147/4-Raporun “Tespit Edilen İhlaller ve Kanaatimiz” başlıklı yedinci bölümünde ise kolluk birimlerince yol açılan ihlallerin ayrıca göstericiler açısından bir dizi tespitin altı çizilmektedir. Bu çerçevede Raporda öne çıkan ihlâl iddialarının ve tespitlerin bazıları aşağıdaki gibidir:

147/5-“Polisin; çevreye zarar verenler, polise taş, bilye, molotof fırlatmak suretiyle karşı koyalara yönelik meşru müdahalesinin, şiddet eylemlerine katılmayan barışçıl toplantı talebindeki diğer göstericileri de etkileyecek ve toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlâlini doğuracak şekilde (gaz bombası, taş, cop, tazyikli su ve fiziki engel) genişletilmesinin hukuka aykırı olduğu,

147/6-İçişleri Bakanlığı tarafından Taksim Gezi Parkı’ndaki olaylara ilişkin orantısız güç kullandığı tespit edilen personel hakkında yasal işlem yapılacağı belirtilmişse de soruşturmaların yetersiz durumda ve daha çok basına yansıyan olaylara ilişkin olduğunun gözlemlendiği, bu bakımdan kamuoyuna yansımayan ve orantısız güç kullanımı teşkil eden olayların da aynı şekilde incelenmesi ve etkili bir şekilde soruşturulmasının elzem olduğu,

147/7-Yüzleri kapalı şekilde gösteriye katılan, çevreye zarar veren ve polise taş, bilye, molotof fırlatmak suretiyle şiddet eylemleri sergilemenin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ile bağdaşır bir yanının olmadığı, hukuka aykırı olduğu,

147/8-Bazı göstericiler tarafından Başbakanlık Dolmabahçe Ofisi'ne ve Ak Parti binalarına yönelik taşlı ve molotoflu saldırıların, ifade ve gösteri yürüyüşü hakkı ile bağdaşmasının mümkün olmadığı ve hakkın kötüye kullanılması boyutuna ulaştığı,

147/9-Gezi Parkının yayalaştırma ve düzenleme çalışmalarının akıbetine ilişkin 14 Haziran tarihinde, içerisinde taksim dayanışma grubunun da bulunduğu eylemciler, sanatçılar ve gazeteciler ile Başbakan arasında yapılan görüşmelerde; yargı kararının kesinleşmesinin bekleneceği, karar aleyhte çıkarsa zaten uyulacağını, lehte çıkarsa plebisite götürüleceği ve plebisit sonucuna göre hareket edileceği noktasında mutabakata varıldığı halde, eylemcilerin gezi parkındaki çadırlarını kaldırmayıp, eylemi işgal haline dönüştürmelerinin, gerek polise gerek göstericilere gerekse olaylarla ilgisi olmayan şahıslara yönelik hak ihlallerinin devam etmesine yol açtığı,

147/10-Göstericilerin 14 Haziran sonrası gittikçe siyasallaşan taleplerinin, seçimle işbaşına gelen meşru hükümeti düşürme ve darbe çağrıcılığına vardığı ve bu da ülke sathında bir cepheleşme yaşanmasına neden olduğu,

147/11-Olaylar esnasında basın mensuplarına yönelik gerek kolluk kuvvetleri gerekse eylemciler tarafından fiili müdahalelerin gerçekleştirilmesinin hukuka aykırı olduğu,

147/12-Taksim Gezi Parkı protestolarında çevreci ve barışçıl talepler dışında, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı kötüye kullanılmak suretiyle hatta ceza Kanununda suç olarak tanımlanan fiiller işlenmek suretiyle başörtülü kadınlara ve dindarlara yönelik ayrımcı muamelelerde de bulunulduğu, basına yansıyan, Kabataş'da yaşanan ve 6 aylık bebeğine yönelik saldırı başta olmak üzere birçok hak ihlalinin; din ve vicdan hürriyeti, kişilik haklarına saldırı ve ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğu,

147/13-Dış basın üzerinden belli başlı haber kaynaklarına yönelik yapılan haber ve makale incelemelerine istinaden, olayların başlamasını takiben hiç vakit kaybedilmeksizin ve olağanüstü bir ilgi ile dış basın tarafından protestoların barışçıl nitelik taşıdığı vurgulanmak suretiyle kolluk kuvvetlerinin tutumunun orantısız olduğu tespitinin dünya kamuoyuna yansıtılmaya çalışıldığı,

147/14-Olayların sosyal medyada Türkiye dışında da yoğun bir ilgi ve alaka gördüğünün gözlemlendiği, Gezi Parkı olaylarına ilişkin yurt dışından yapılan haberlerin, Başbakan'ın üslubuna ve hükümetin politikalarına yönelik eleştirilerin Türkiye'nin demokrat bir ülke olmadığı ve gezi eylemlerinin buna bir başkaldırı olduğu vurgusu ile kimi dış basın tarafından asılsız haberler ile birlikte servis edilerek ülkenin yıpratılmaya ve itibarsızlaştırılmaya çalışıldığının endişe ile gözlemlendiği,”

147/15-Rapor, toplanma ve ifade özgürlüğü konusunda devlet organlarına düşen görev ve sorumlulukların ayrıca hak aramaya ilişkin taleplerin barışçıl mahiyetten uzaklaşmaması noktasında da kamuoyuna yönelik sorumlulukların hatırlatıldığı sonuç bölümü ile tamamlanmaktadır. Sonuç bölümünde ayrıca, Gezi Parkı olayları bağlamında hukuk dışına çıkan tüm gerçek ve tüzel kişiler hakkında gerek adli gerek İdarî yönden etkin soruşturma yürütülmesi ile emniyet mensupları bakımından açığa alma tedbiri de içerecek şekilde sorumluların tespiti ve yasal müeyyideye çarptırılması gereğinin altı çizilmektedir.

148) Gezi Parkı Eylemleri, Türkiye’de Toplanma Özgürlüğü Hakkı Şiddet Kullanılarak Engelleniyor, Ekim 2013, Uluslararası Af Örgütü

Raporda özetle;

148/1-Uluslararası Af Örgütünün 1 Ekim 2013 tarihinde kamuoyu ile paylaştığı Raporunun ilk bölümlerinde, “Gezi Parkı eylemleri boyunca yetkililerin defalarca ve keyfi bir şekilde barışçıl toplanma hakkını ihlâl ettikleri; çoğunda eylemlerin neden engellendiği konusunda bir açıklama yapılmadığı; yapılan açıklamaların ise uluslararası insan hakları hukuku ile uyumlu olmayan açıklamalar olduğu,

148/2-Barışçıl toplanma hakkının demokratik toplumlarda temel hatta böyle bir toplumun temeli olarak görülen bir hak olarak tanımlandığı ve diğer insan haklarının kullanılabilmesi için oldukça önemli bir yere sahip olduğu,” belirtilerek, toplanma özgürlüklerinin kullanımına ilişkin uluslararası ve ulusal standartlar ve kurallara yer verilmektedir. Uluslararası standartlar açısından aşağıda kayıtlı hususlar Raporda öne çıkmaktadır:

148/3-“Uluslararası hukuk uyarınca, barışçıl toplanma hakkına olağanüstü durumlarda dahi dokunulamayacağı, bu hakkın ancak belli koşullar altında, belli nedenlerle kısıtlanabileceği, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin barışçıl toplanma hakkının “demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu

düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabileceği”ni belirttiği,

148/4-Yetkililer, genellikle, göstericilerin işlediği iddia edilen şiddet içeren fiillere dikkat çektiği ve önceden bildirimde bulunulmamasını, eylemlerin dağıtılmasına bir neden olarak gösterdiği, ancak, uluslararası insan hakları hukuku uyarınca bu nedenlerin hiçbirinin toplanma hakkının engellenmesi için yeterli olmadığı,

148/5-BM Barışçıl Toplanma ve Gösteri Yapma Özgürlüğü Özel Raportörü’nün beyanına atıfla, “Devletlerin uluslararası insan hakları hukuku uyarınca sadece barışçıl gösterileri korumak değil aynı zamanda da bu hakkın kullanılabilmesini sağlamak konusunda pozitif yükümlülükleri vardır... Önceden planlanmamış şiddet içeren ve suç teşkil edebilecek diğer fiiller nedeniyle, barışçıl bir şekilde eylem yapan kişiler, barışçıl toplanma hakkından mahrum bırakılma”yacağı,

148/6-AGİT Barışçıl Toplanma Kılavuzu’na atıfla, “bir gösteride küçük bir grup tarafından şiddet kullanılması (kışkırtıcı bir dil kullanılması da dâhil), diğer türlü barışçıl olan bir gösteriyi doğrudan barışçıl olmayan bir gösteriye dönüştürmez ve herhangi bir müdahale tüm eylemi dağıtmaktan ziyade şiddet eyleminde bulunan kişilere yönelmelidir [...] Dolayısıyla küçük bir grup göstericinin şiddet eylemlerinde bulunması bütün eylemin dağıtılması ile sonuçlanamaz. Bu tür durumlarda, bu küçük gruba müdahale edilebilir. Aynı şekilde eğer ajan provokatörler barışçıl bir gösteriye sızarlarsa, yetkililer tüm eylemi dağıtmak ya da eylemin kanuna aykırı olduğunu ilan etmekten ziyade bu ajan provokatörleri alandan ayırmak için gerekli adımları atmalıdır.” Kılavuzda ayrıca şöyle denilmektedir: “Bir eyleme katılan ve şiddet içeren bir fiilde bulunmayan kişiler, diğerleri düzen bozucu ya da şiddet içeren fiillerde bulunsalar bile yargılanmayacağı”, göstericilerin toplumsal bir gösteri düzenleme niyetleri konusunda yetkilileri bilgilendirmemesi ile ilgili olarak, bildirim gerekliliğinin, izin verme süreci ile karıştırılmaması gerektiği,”

Raporda devamla;

148/7-“Gezi Parkı eylemlerinin başlamasından bu yana yetkililerin - münferit ya da küçük istisnalar dışında - ulusal ve uluslararası hukuk uyarınca güvence altına alınan barışçıl toplanma hakkını açık bir şekilde ihlâl ettikleri,

148/8-Hükümetin sıklıkla göstericilerin saiklerini, bütünlüklerini ve davranışlarını gözden düşürme arayışına girdiği, kamu görevlilerinin göstericileri “çapulcu” olarak niteledikleri ve

gösterilerin arkasında marjinal ve hatta terörist grupların olduğu iddiasında buldukları, ayrıca sıklıkla, ağırlıklı olarak barışçıl eylem yapan ve hatta polisin gösterileri dağıtmak için kullandığı şiddet derecesi düşünüldüğünde oldukça barışçıl olan göstericileri şiddet kullanmakla suçladıkları,

148/9-Barışçıl toplanma hakkının uluslararası ve ulusal hukuk tarafından tanınan bir insan hakkı olmasına rağmen, yetkililerin Gezi Parkı eylemlerini bir an önce durdurulması gereken ve demokrasiyi tehdit eden bir durum olarak gösterdikleri, Bu iddianın ülke genelinde gösterilerin dağıtılması ve yasaklanması için bir mazeret olarak kullanıldığı,

148/10-Kararların zamana ve yere göre değişiklik göstermesi ve ne tür bir gösteri olduğundan bağımsız alınmasının, yetkililerin konuya keyfi yaklaşımını gösterdiği, (örnek olarak) eylemlerin başladığı ilk hafta boyunca (31 Mayıs – 2 Haziran) İzmir’deki gösterileri engellemek amacıyla polis tarafından müdahale edilirken, bu tarihten sonraki eylemler Ağustos ayının sonu itibariyle müdahale olmadan düzenlendiği, İstanbul’da 15 Hazirandan ve Ağustos ayının sonuna kadar düzenlenen gösterilerin bir kısmı müdahalesiz gerçekleşirken, bazılarının polis müdahalesi ile karşılaştığı, eylemlere bu şekilde farklı tepkiler verilmesi konusunda ise herhangi bir açıklama yapılmadığı gibi gerekçe de gösterilmediği,

148/11-Eylemlere katılan doktorlar, avukatlar ve aktivistlerin, eylemlere katıldıklarının ortaya çıkacağı ve keyfi gözaltı ve yargılamalara maruz kalacakları korkusuyla yaralanan birçok kişinin hastanelere başvurmadığını belirttikleri,

148/12-Gezi Parkı eylemleri sürecinde polisin aşırı güç kullanmasının, yeterince eğitim almamış ve yeterince denetlenmeyen polis memurlarının güç kullanmaları yönünde talimat verildiğinde, ayırım yapmaksızın güç kullanmaya teşvik edildiklerinde ve tespit edilmeyeceklerini ya da yargılanmayacaklarını bilmeleri durumunda neler yaşanacağını gösterdiği,”

hususları, ifade edilmekte ve öne sürülmektedir.

148/13-Raporun ilerleyen bölümünde, kolluk kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen güç kullanımının, işkence ve kötü muamele konusunda belirlenen uluslararası ve ulusal standartlar ışığında hukuka aykırılıkları ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasî Haklar Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, İşkence ve İnsanlık Dışı ve Küçültücü Muamele ve

Cezanın Önlenmesine ilişkin Avrupa Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Kolluk Kuvvetleri Tarafından Kuvvet ve Ateşli Silah Kullanılması Hakkında Temel İlkeler ve ilgili ulusal mevzuat hükümleri temel referans olarak alınmaktadır.

148/14-Raporun ilerleyen bölümlerinde, “eylemlere katılan ya da eylemleri düzenleyen kişilere yönelik gözaltılar, soruşturmalar ve yargılamalar” başlığı altında uluslararası ve ulusal standartlara aykırı uygulama örnekleri ile “eylemlerle ilgili haber yapan, göstericilere yardım eden ya da haklarını savunanlara yönelik saldırılar” konusunda iddialara yer verilmektedir.

148/15-Rapor, Hükümete ve Türkiye’ye toplumsal olaylara müdahale ekipmanı sağlayan ülkelere tavsiyeler ve iki ek belge ile sona ermektedir.

148/16-Hükümete yönelik tavsiyeler altında;

148/17-Uluslararası insan hakları hukuku uyarınca, görüşlerini barışçıl bir şekilde ifade etmek isteyen herkesin barışçıl toplanma hakkını güvence altına alınması,

148/18-Hiç kimsenin barışçıl toplanma özgürlüğü hakkı kapsamında olan eylemler nedeniyle gözaltına alınmaması ya da yargılanmamasının sağlanması,

148/19-Kolluk kuvvetleri tarafından işlenen insan hakları ihlalleri ile etkin mücadele edilmesi, hususları hatırlatılmaktadır.

149) Sosyal Medya Uzmanı verdiği röportajında; gezi parkı olaylarıyla ilgili olarak soru-cevap tarzında değerlendirmelerde bulunmuş, konunun uluslararası boyutu ile bilişim sistemlerinin nasıl kullanıldığına ilişkin çarpıcı tespit ve analizlerine raporda yer verilmesi uygun görüldüğünden aşağıda özetlenmiştir.

149/1-Sosyal Medya’da sıkça söz edilen Twitter, Facebook, Zynga, LinkedIn, Youtube, Google gibi şirketler ve platformlar var. Bunlar ne işe yarar?

Bunlar sosyal medyanın sosyalleşme platformlarıdır. Bazıları girişimcilerin zekası sonrası ortaya çıkmış bazıları ise dünyayı yönetme amacı ile teknoloji geliştiren şirketlerin maksatlı projeleridir. Mesela, Facebook ve Twitter gibi projeler özel amaçlı geliştirilmiş projelerdir. Bize sunulduğu gibi birkaç cin fikirli gencin bir araya gelerek ürettiği projeler değildir. Dünyada asayişin sağlanması, toplumların ve bireylerin merkezi bir sistemden yönetilmesi, yönlendirilmesi için kurgulanma sonucu geliştirilen projelerdir. Twitter, Facebook gibi sosyal medya platformlarında insanlar geçmişine gider, yaşadığı hayatı bir daha yaşamak ister.. Mesela mutsuz bir birey en son nerede kimle nasıl mutlu olduğunu gözden geçirir, lisedeki

aşkı ile mutlu ise döner sosyal medyada lisedeki aşkını arayabilir. Yüz binlik futbol stadlarıyla idare dilen toplumlar artık sosyal medya platformları ile idare edilecek. Sosyal medya dünyanın asayişini sağlama ve insanı yönetme için kurgulanmıştır...

Sosyal Medya kullananın amacına göre hizmet eder. Örneğin bir bıçak doktorun elinde başka anlam ifade eder, katilin elinde başka anlam ifade eder. Sosyal Medyanı'nın ticari, reklam, tanıtım, bireyi bilgilendirme, hak aramayı kolaylaştırıcı etkisi var. Ama bu röportajda ben sosyal medya ile kitlelerin yönlendirilmesi konusunu ele aldım. Sonuçta olaylara sorduğumuz sorulara göre cevap alırız...

Siz Facebook ve Twitter gibi sosyal medya platformlarının bir planına/projeye hizmet ettiğinizi söylüyorsunuz, nedir bu proje?

“Sanayi Çağı”nın yönetim şekli olan bildiğimiz Demokrasi çağı artık kapanıyor... “Bilgi Çağı”nın iletişim imkanları ile “Doğrudan Demokrasi” kavramı hayatımıza giriyor. Normalde Türkiye’de yönetim seçimle belirlenir. Seçimi kazanan parti iktidar olur. Belediyelerde ise başkan ve meclis vardır. Örneğin Gezi Parkı düzenlemesi Belediye Meclisi’nde kabul edilmiş bir proje idi. Demokratik olarak bir usul hatası yok. Bu tür mahalle, park, kamulaştırma vs düzenlemeleri Meclis onayı ile oluyordu. Ancak, Sosyal Medya kültürü ile hareket eden/ettirilen gençler olayların ilk gününde Gezi Parkı’nı işgal ederek, benim onayımı almadan bu düzenlemeyi yapamazsınız dedi. Bu gençler bildiğiniz demokrasiye itiraz ediyoruz dediler. Belediye Meclisini tanımıyoruz dediler. Ve olaylar başladı. ...Dünya bildiğimiz anlamda demokrasi çağı kapanıyor, artık doğrudan demokrasi var...

149/2-Sosyal Medya bireylerinin özellikleri nelerdir?

Sosyal Medya bireyi, yaşadığı dünyadan kopartır. Topraktan kopartır. Sanal Bir dünyanın içine sokar. Artık, devletler, bayraklar, kültürler ve dinin dışında yeni değerler ve algılar dünyası ortaya çıkar. Sanal dünyanın “aklı gözündedir” dili de argodur. Birkaç kelimeden oluşur. Grafik ve tasarımlar dünyası ile anlaşma sağlanır. Gülümseme ve hissedişler de sembollerle olur... Sosyal Medya'nın kendine özel bir dili vardır. Bireyin içinde yaşadığı kültürel atmosferin dışında başka bir atmosfere sokar. Sosyal Medya'nın popüler kavramları “özgürlük” ve “Doğrudan Demokrasi”dir... Sosyal Medya'yı kurgulayanlar tüm dünyada yeni bir “İnsan Modeli” ortaya çıkartmanın peşindedir...

Yan yana akan yüz tane dereyi atlayıp geçebilirsiniz ama bu derelerin bir kanal ile birleştirilmesi ile oluşacak nehirden geçemezsiniz. Sosyal Medya'da birbirinden habersiz olan

farklı dnyaların insanları, grupları küçük bir linkleme ile herhangi bir neden için bir araya gelebilir. Sosyal Medya kurgucuları tarafından bu bireyler ve gruplar istem dışı da bir araya getirilebilir... Aynı “amaç” için yan yana bir araya gelen bireyler aslında birbirine de karşı olabilirler. Ama güçlü bir “sanal şartlandırma” ve “sanal hipnoz” bu bireyleri bir arada utabilir...

Yaklaşık 6 ay önce bir makalenizde Kentsel dönüşüm nedeniyle İstanbul’da kaos olabileceğinizi yazmıştınız. Bu öngörünüzün sosyal medya ile ilişkisi var mıydı?

17.12.2012 tarihinde “Kentsel Dönüşümün Siyasal Riski: Başbakan” isimli bir makale yazmıştım. O zaman çevremdeki birkaç yakın arkadaşım bu nasıl başlık demişlerdi. Bu makalede, İstanbul’da Polisle Vatandaş arasında meydan savaşı çıkacağını, illegal grupların sahaya ineceğini ve İstanbul’da huzurun yerini kaosun alacağını öngörmüştüm. Bu öngörüm tamamen sosyal medyayı analiz etmemden kaynaklanıyordu. Çünkü, sosyal medyanın Türkiye’deki gelişim sürecinde bireyin yönetime başkaldırması, el koyması kodlanıyordu...

Sosyal Medya’daki hareketlilikleri uzun süredir izliyorum. Gezi Parkı olayları öncesinde Türkiye’ye sosyal medya üzerinden bir operasyon yapılacağını görmüştüm. Bu nedenle devletin en tepede olan kurumlarının birini Gezi Parkı olaylarından yaklaşık bir ay önce uyarılmıştım. Ancak, sosyal medyanın ne olduğunu anlamayan yöneticiler uyarımı da anlamadı sanırım...

149/3-Sosyal Medya alemi, kurgulanmış bir alem dediniz, sosyal medya merkezi bir yerden izleniyor mu, yönlendirilebilir mi?

Gezi Parkı olaylarından sonra Amerikan İstihbarat Teşkilatı CIA için çalışan Edward Snowden, ABD Ulusal Güvenlik Kurumu (NSA)nın dünyada milyonlarca kişinin telefon ve internet kayıtlarını izlediği bilgisini basına sızdırıyor ve ülkeden kaçıyor. Bugünkü gazetelerde Edward Snowden’ın Ekvador’dan sığınma talebi istediği haberi var. Bu tuhaf bir haber, çünkü CIA zaten kendi sayfasında bunu yaptığını duyuruyor.

Amerikan İstihbarat Örgütü CIA, In-Q-Tel (IQT) şirketi ile bir anlaşma imzalıyor. In-Q-Tel (IQT) şirketi ise “Visible Technologies” şirketi ile anlaşma yapıyor. Bu şirketlerin altında ayrıca 25’e yakın başka şirketler de var. Bu şirketlerin CIO’larının toplantısında toplantı yönetmeni David H. Petraeus’un sosyal medya analiz ve yönlendirmeler ile ilgili uzunca bir konuşması var. Bu konuşmayı merak edenler CIA’nın resmî internet sitesine bakabilirler... 2013 yılında CIA sosyal medya ajanı olarak 3 bin kişiyi işe alıyor...

Visible Technologies şirketi, Sosyal Medya üyelerini analiz eder. Üyelerin duygusal ve ruhsal tepkilerini izler. Duygusal tepkileri, öfkeleri, sevinçleri aynı olan insanları gruplayarak sanal askerler oluşturur... Sanal askerler reel eylemlerinde kendi iradesi ile hareket ettiğini düşünür. ABD ilk sanal orduyu hava kuvvetlerinde kurarak 10 adet sahte kimlikli sanal askeri işe başlatır. CIA, bu çalışmalarını Amerika'nın güvenliği için yapar. Dünyanın herhangi bir ülkesinde ABD için tehdit olabilecek potansiyel insanları, sosyal medyadaki ayak izlerini takip ederek fişler... David H. Petraeus'a göre CIA, günlük 12 farklı dildeki 5 milyon internet mesajını analiz edebiliyormuş...

149/4-Gezi Parkı olaylarında ortaya çıkan 12-20 yaş grubu içerisindeki çocuklar, gençler Sosyal Medya'da nasıl örgütlendi? Normalde yan yana gelmeyecek farklı gruplar Gezi Parkı'nda bir araya geldi. Sizce bu nasıl gerçekleşti?

Gezi Parkı olaylarında ortaya çıkan ilk genç kitle, son 10 yılın ürünüdür. AKP döneminin gençliğidir. Bu gençler, Harry Potter, Yüzüklerin Efendisi gibi filmler ile özel kurgulanmış Play Station oyunları ile yetiştiler. Sosyal Medya kültürüne aittir. Kendilerini bir Play Station oyunun kahramanı sanıyorlar. Gezi Parkı eylemleri sürecinde her gün gündüz ve gece Parka gittim, hemen hemen her kesim ile her çadırın konaklayıcıları ile sohbet ettim. Sosyal Medya dünyası ile ilgili bilgi birikimimi test ettim. Sonradan parka gelenler ile ilk gelenler arasında fark var. Sonradan parka gelenler politik ve marjinal gruplardı.

Sosyal Medya'da kitle hareketlerini yönlendirmede kullanılan taktikler normal hayatta kullanılan taktiklerden daha başkadır. Sosyal Medya'da bireyi bir göreve hazır hale getirmek için "Uyarma" "Yönlendirme" "Şartlanma" ve "Kışkırtma" ve "Sanal Hipnoz" aşamaları var. Gezi Parkı olaylarında hedefe Başkana Recep Tayyip Erdoğan kondu. Bu gençlerin normalde siyasetle işi olmaz. Ailesi, okulu, arkadaşları vs vardır. Başbakanla hiç işi olmaz... Ama parkta gençler "Tayyip İstifa" diye bağırıyorlardı. Türkiye'nin dünyadaki siyasal ve ekonomik konumundan habersiz bu gençler kendilerine verilen görev çerçevesinde "Tayyip İstifa" diye bağırıyorlar...

149/5-Gezi Parkı öncesinde devletin Polisi, MİT'i kısacası İstihbarat Teşkilatları bu süreci görmedi mi?

Sosyal Medya'da eylem yapan gençler yeni dünyanın bireyleri. Devleti yönetenler ise eski dünyanın yöneticileri. Yani devlet bu süreci okuyamadı, algılayamadı. Başbakan'ın yakın çevresindeki danışmanları, reklamcılarını bu süreci göremedi ve hala da gördüklerini

sanmıyorum. Olayların arkasında yabancı güçler var, Türkiye'nin yükselişini durdurmak istiyorlar vs açıklamaları yapıyorlar. Bunlar doğru tespitler ama bu sürecin nasıl işlediğinin farkında değiller. Başbakan Sosyal Medyayı benim gözlerimle görse Gezi Parkı eylemleri daha farklı gelişebilirdi. Türkiye bu kadar zarar görmeyebilirdi. Olaylar bir kurgunun ürünü ama bu kurguyu yapanlar, Polisin ve Hükümetin bu süreci anlamadığı için önceden nasıl tepki vereceklerini de biliyorlardı...

149/6-Sosyal Medya ile yeni bir alem oluşturuldu, yeni bir demokrasi şekli geldi vs dediniz. Bunu kimler niçin kurguluyor sizce?

Normal yaşadığımız dünyanın söz sahibi, finans sahibi ailelerinin eskiden beri zaten “Tek Dünya Devleti” hayali vardı. Her fırsatta bunu seslendiriyorlardı. Tek Dünya Devletini isteyenler bu hayallerine sosyal medya ile kavuşmak istiyorlar. Tek Dünya Devleti ve altında özerk cumhuriyetler olacak. Bu özerk Cumhuriyetler ise Facebook, Twitter gibi sosyal medya platformları olacak. Tek dünya devleti için bireylerin hızlıca sosyal medya kayıtlarının yapılması gerek. Gezi Parkı olayları sonrasında Türkiye’de tek dünya vatandaşlığına katılım süreci hızlanmıştır. Herkes kendine bir Twitter veya Facebook hesabı açarak karşıt görüşte olanlara cevap verme telaşında. Zaten sistem bunu istiyor...

Amerikan devletinin yönetiminin belirlenmesinde çok etkili olan CFR-Dış İlişkiler Konseyi onursal başkanı David Rockefeller “Dünyada 200 civarında olan devlet sayısı yakın gelecekte 1000’e çıkacaktır. Dünyada ulus devletlerin modası geçmiştir.. Gelecekte devletler, finans sektörü tarafından idare edildiğinde dünyaya barış ve huzur gelecektir...” diyor. Rockefeller yaptığı bir konuşmada da “Tek dünya devleti”nin kurulması gerektiğini söylüyor..

Ayrıca bu fikre Henry Kissinger, George Kennan, Zbigniew Brezezinski, Samuel Huntington’da bu fikrin savunucularıdır. Rothschild ailesi de tek dünya devleti isteyen ailelerdendir..CFR’nin alt örgütleri Trilateral ve Bilderberg konseyi uyeleri de tek dünya devletçileridir.. Sosyal Medya, tek dünya devletçilerinin dünyayı merkezi sistemden kontrol etme projesidir...

149/7-Sırbistan’da faaliyet gösteren CANVAS ve OTPOR gibi kuruluşlar Mısır ve Ukrayna’daki devrimlerde etkili olduğu söyleniyor. Bu kuruluşların Gezi Parkı olaylarında etkisi oldu mu?

CANVAS, Sırbistan’da faaliyet gösteren “Şiddet İçermeyen Direniş ve Strateji Merkezi”... Tamamen sosyal medyadaki kitle hareketlerini yönlendirmek için kurulmuştur. 50 farklı

ülkede faaliyet gösteriyor. Sivil toplum çerçevesi içinde finansörlerinin çıkarları için "aktivist" yerleştiriyor!... Otpor, Sırpça-Hırvatçada "direniş" anlamına geliyor...

Demokrasilerde TV ve Gazeteler ile yönlendirilen kitleler, Tek dünya devletinin doğrudan Demokrasisi'nde sosyal medyadan organize ediliyor. Sosyal medyada bireyler eğitiliyor. Canvas ve Otpor bilinen merkezlerdir. Mısır'daki öğrenci liderleri, Ukrayna ve Gürcistan'daki turuncu devrim sırasındaki liderlerin burada eğitimden geçirildiği bilgisi var. Ama Sosyal Medya'daki kitle hareketlerini yönlendirmek için bireyin bir merkeze gitmesine gerek yok. Oturduğu masasında eğitimi fark etmeden alır... Canvas ve Otpor'un Gezi Parkına da etkisi olmuştur. Amerika'da yapılan ilk Occupy Wall Street eylemleri de sosyal medyada organize edilmişti. 2011 yılından beri Türkiye'de sosyal medya adım adım eğitildi... Türkiye'de Gene Sharp'ın yazdığı "Sivil Direniş Metodları" kullanıldı. Yere yazı yazma, duran adam eylemi, soyunma eylemi vs gibi eylemler Gene Sharp'ın metodlarındandır.

149/8-Gezi Parkı Eylemlerini bir kurgu olarak nitelendirdiniz. Bu kurgunun amacı ne idi?

Bu kurgunun amacı, tek dünya devletçilerinin sosyal medyanın "özgürlükçü" ve "demokrasi" peşine düşüp hak arayan bireyleri kullanarak Türkiye'nin soyulması denemesi idi. Başarılı da oldu.

Ayrıca, Mısır'da Arap Dışişleri Bakanları Toplantısında, Mali ve Gabon'da ve Birleşmiş Milletler'de Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın yaptığı konuşmalar da etkili oldu. Başbakan yaptığı konuşmalar ile düzene çomak soktu. Afrikalılara "Sizi sömürdüler" dedi.. Afrikalıları sömürenlerle, sosyal medyayı kurgulayanlar aynı çevrelerdir. Fransızların ünlü asker Devlet adamı De Gaulle finansçıların sistemine çomak soktu 1968 hareketleri kurgulandı ve istifa etildi.. ABD Başkanı John F.Kennedy de sisteme çomak soktu öldürüldü...

Papa 16. "Yaşanan ekonomik krizin kapitalist sistemin zayıfların yanında olmadığını açık göstergesi", "Yeni bir ekonomik model üzerinde çalışılmalı", "Yüksek kar, sınırsız tüketimin ve sonuçları düşünülmezsizin rekabeti salık veren kapitalist sistemin toplumun en temel ihtiyaçlarına cevap verme konusunda yetersiz kaldı", "Bu gelişmeler sosyal patlamalara da neden oluyor"... dedi ve sonrasında istifa ettirildi...

Gezi olaylarında çok neden arayabiliriz. Ama ana neden, Türkiye'ye net bir mesaj verildi "Finans sistemi bizim.. Sende bu düzen içindesin. Diyetini daima ödeyeceksin, yoksa biz almasını biliriz" dendi... Ayrıca, toplumdaki huzursuzlukta ortaya döküldü...

149/9-Gezi olaylarının Türkiye'nin son yıllardaki ekonomik başarılarının durdurulması için yapıldığı söyleniyor? Bu olaylarda Türkiye'nin kaybı ne kadar oldu?

Bu olay sonrası dolar yükseldi, 8 milyar dolarında sıcak para çıktı, borsa ise 100 milyarın üzerinde eridi... Turizm ve ticaret gelirlerinden kayıplar var. Toplasan 120 milyar TL yapar. Bunlar telefı edilebilir rakamlar. Ama çok iyi bir yönetim stratejisi belirlenmez ise telafi edilemeyecek ekonomik kayıplar söz konusu. Bu kayıplar bireysel sermaye hareketlerinin Türkiye'ye yönelmesinin durmasıdır. Türkiye'nin geçen yılki ihracatı 153 Milyar dolar civarında. İthalatı ise 240 milyar dolar civarında. Yani bir dış ticaret yaptıkça zarar ediyoruz. İhracatımızda sattığımız ürünler ucuz ürünler. İleri teknoloji ürünlerinin ihracatı için ise yeterli yatırım yok...İhracat dışı döviz gelirlerine ihtiyacımız var...

Türkiye “güvenli liman” olma algısı ile yabancıya 5 milyon konut satma potansiyeli var. Bu da en azından 750 Milyar dolar demektir.. Konut alan kişilerin sağlık tedavisi, çocuğunu okutması, ticaret yapması, birikimlerini Türkiye’de değerlendirmesi sonuçta gayrimenkul ile birlikte bir trilyon doların üzerinde bir değer oluşturuyor. 20.yy boyunca Londra, Paris, New York gibi önemli şehirler, finans, gayrimenkul, eğitim, tedavi, turizm gelirleri ile ayakta. Afro-Avrasya Coğrafyasının zenginleri gözünü İstanbul’a dikmişti... Aslında gençler Gezi Parkı’nda “Tayyip İstifa” diye zıpladıkça dünya televizyonları, dünyanın tanınmış film yıldızları hep bir ağızdan sözde Türkiye’ye sahip çıkma adına “Türkiye güvenilirmez” bire ülke diye bağırdılar... Sonuçta yatırımcılara görüyorsunuz Türkiye'nin halini, gitmeyin kaybedersiniz dediler...

149/10-Gezi Parkı Eylemlerinde sıkça polis teşkilatı eleştirildi. Polisin ilk gün gaz sıkması, orantısız güç kullanması ve zabıta'nın çadırları yakması olaylarda nasıl etki etti?

Gezi Parkı eylemlerini planlayanlar zaten polis ve zabıta teşkilatının sosyal medya hareketlerinin farkında olmadığını biliyorlardı. Polis gaz sıkma ile zabıta çadır yakma ile olayları alevlendirdi... Emniyet teşkilatının sosyal medya sosyolojisi ve bireyin psikolojisi üzerine eğitilmesi gerekir. Normal hayatta polis gaz ile bu işi hallediyordu. Ama sosyal medyada gaz sıklıkça kalabalık dağılmaz artar....

149/11-Gezi Parkı Olayları bu kadar hızlı dünya gündemine nasıl taşındı?

Sosyal Medya'nın iletişim hızı ışık hızı gibidir. Sosyal Medyanın kurgulayıcılar tarafından oluşturulan sanal idolleri, kahramanları var. Örneğin Justin Bieber 19 yaşında Amerikalı bir

şarkıcı. Twitter takipçisi 43.500 bin, Facebook takipçisi 100 milyona yakın. Lady Gaga'nın Twitter kullanıcısı 38.500 bin kişi. Dünyada hiçbir liderin, hiçbir şeyhin bu kadar takipçisi yoktur. Justin Bieber Gezi Parkı eylemleri ile bir Tweet atsa bu saniyeler bazında bir milyar kişiye ulaşır...

Nitekim, Bruce Wills ve Madonna Gezi Parkı eylemlerinin ilk gününde "Türkiye'de sokaklarda insanlar ölüyor" diye duyuru yaptılar... Sosyal Medya'nın sanal kahramanları ile yurtdışı duyuru işi gerçekleştirildi. Sonra'dan BBC ve CNN International devreye girdi... Dünyada bir milyardan fazla insan bir gün içerisinde Gezi Parkı'nı konuşmaya başlayınca doğal olarak yabancı medyada devreye girdi. Bu olayı haber arzı ve talebi olarak değerlendirmek gerekir...(Daha fazla bilgi için netpano.com.) adresine bakılabilir.

150) AB 2013 İlerleme Raporu;

"Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü" başlığı altında, "Kolluk görevlilerinin işlediği suçlara yönelik bağımsız bir denetleyici organ olarak Kolluk Gözetim Komisyonunun kurulmasına ilişkin Kanun tasarısının kabul edilmesi için gerekli prosedürler halen tamamlanmamıştır. Söz konusu bağımsız organ sayesinde, emniyet güçleri tarafından yapıldığı iddia edilen görev suiistimallerine ilişkin soruşturmaların, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı doğrultusunda ve mağdurların sürece katılımı ile bağımsız, tarafsız ve etkin bir şekilde yürütülmesi mümkün olacaktır." beyanı ile 2.2. "İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması" başlığı altında, "Mayıs ve Haziran'daki gösterilerde belirgin olan orantısız güç kullanımı endişe konusu olmaya devam etmektedir. ...polisin işkence ve kötü muamele yaptığı yönündeki iddiaların bağımsız ve tarafsız bir biçimde soruşturulmasının teşvik edilmesi... için daha fazla çaba gerekmektedir." Şeklinde tespitler yer almaktadır.

151) Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserinin Taslak Raporu

151/1-Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Nils Muiznieks'in 1-5 Temmuz 2013 tarihleri arasında Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmî ziyaretin ardından hazırlanan ve 26 Kasım 2013 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan Raporda, aşağıda kayıtlı tespitlere yer verilmektedir:

151/2-28 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul Gezi Parkı gösterilerini (Gezi olayları) ve bu gösterilere polislin aşırı müdahalesini takip eden Türkiye'deki gösteri dalgasında kolluk kuvveti mensuplarının aşırı güç kullanımı ve diğer insan hakları ihlalleri ile ilgili çeşitli, ciddi ve tutarlı iddialar ile birlikte aşırı ve orantısız göz yaşartıcı gaz ve fırlatıcılar ile göz yaşartıcı kapsül kullanımına ilişkin yaygın iddiaların öğrenildiği,

151/3-Bu iddiaların çoğunun tanık ifadeleri, itibarlı ulusal veya uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının raporları, fotoğraflar, videolar, adlî deliller ve olayların gidişatı süresince ölen ve yaralanan insanlarla desteklenmiş durumda olduğu,

151/4-En ciddi suçlamalar içerisinde, aşağıdakilerin özellikle hala güncel konumda olduğunun görüldüğü: (I) Biber gazının ölçsüz kullanımı, (II) Biber gazı kapsüllerinin kurşun gibi yanlış kullanımı, (III) Kapalı alanlarda biber gazı kullanımı, (IV) Göstericilere su ile karıştırılarak biber gazı sıkılması, (V) Tazyikli su kullanımı, (VI) Çıkış rotalarının yetersiz sağlanması, (VII) Tutuklama sırasında ve sonrasında kullanılan aşırı şiddet, (VIII) Polislerin rütbelerini ve kimlik numaralarını gizlemeleri, (IX) Gazetecilere yönelik polis şiddetinin olduğu,

151/5-Türk yetkililerinin, hukukun üstünlüğüne güveninin fazlaca sarsılmasına neden olacağını göz önünde bulundurarak, bütün bu iddiaları hemen, yeterli ölçüde ve etkin olarak araştırmalarının gerektiği; ayrıca Türk yetkililerinin, ifade ve toplanma özgürlüğü hakkının uygulanmasına ilişkin caydırıcı bir etkiye neden olabilecek uygulamalardan kaçınmalarının gerektiği; özellikle profesyonel gruplar arasında, şiddete başvurmadan Gezi olaylarına katılıma yönelik adli ve İdarî merciler tarafından misilleme korkusu iklimi oluşmasından derin bir kaygı duyulduğu,

151/6-Gösterilerin denetimi ve toplantı özgürlüğü hakkının uygulanması ile ilgili birçok problemin Türk kamuoyunun dikkatini çektiğini,

151/7-Türkiye’de insan haklarının korunmasının güçlendirilmesine ilişkin Türk mercileri ile yapıcı diyaloga devam etmeyi arzu ettikleri,

151/8-Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 ve 11. maddelerine ve Uluslararası Medeni ve Siyasî Haklar Sözleşmesinin 21. maddesine göre, ifade ve barışçıl toplanmanın korunmasına ilişkin uluslararası standartları ve bundan başka Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, (OSCE) Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi (ODIHR) Barışçıl Toplanma Özgürlüğü İlkeleri ve Avrupa Konseyi’nin Hukuk Yolu ile Demokrasi (Venedik Komisyonu) gibi araçlar uyarınca Türkiye’deki göstericilere karşı aşırı güç kullanımı iddialarının incelenmesi gerektiği,

151/9-Özellikle göstericilere karşı aşırı güç kullanımı iddialarından ve tansiyonun yükselmesinde polisin şiddetinin çok önemli bir sebep olmasından dolayı, gezi olaylarının polis şiddeti sorununu çok yoğun bir şekilde gündemde tuttuğu,

151/10-Bu olayların, geçmişte barışçıl gösterilere karşı aşırı güç kullanımı problemini gösteren ve giderek artan AİHM kararlarının temeline karşı olduğunun görüldüğü,

151/11-Söz konusu AİHM kararlarının **Türkiye’de bu problemin sistematik bir nitelikte olduğunu doğruladığı**... Temmuz 2013 itibariyle, AİHM kararlarının kırkıdan fazlasında kolluk kuvveti mensuplarının kaba kuvvet ile gösterilere müdahalesinin olduğu ya da barışçıl göstericilere karşı yapılan ceza takibatlarının başlatılmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesine (işkencenin engellenmesi) ve/ya da 11. maddesine (toplama ve dernek kurma özgürlüğü) aykırı olduğu,

151/12-Belirli zamanlarda ya da yerlerde toplantı düzenlenmesini yasaklayan genel yasal hükümlerin gerekçelerinin, bireysel toplanmaları kısıtlayan hükümlere göre çok daha büyük bir gerekçeye dayanmasının gerektiği; çünkü bu kısıtlamaların özel durumları göz önüne alarak uygulanmadığı ve çok kolayca orantısız bir şekilde uygulanabildiği, aksi halde barışçıl gösteri yapma hakkının özünün ortadan kalkacağı,

151/13-Türk mercilerinin Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu yeniden gözden geçirirken ve insan haklarına getirilen sınırlamaların uygunluğu gözden geçirilirken, Avrupa standartlarının göz önünde bulundurulmasının gerektiği,

151/14-(İçişleri Bakanlığınca son dönemde yayımlanan) Genelgelerin çıkarılmasına sebep olan ve AİHM içtihatlarında bolca yansıtılan sorunların tekerrürünün, **Türkiye’de gösterilerin kontrolü noktasında yapısal bir problemin olduğunu gösterdiğinin** düşünüldüğü,

151/15-Avrupa Polis Etiği Yasası ile uyumlu olarak polisin işe alım politikasının, toplumun çeşitli kesimlerinden gelen farklı etnik grupların varlığının da dikkate alındığı kadın ve erkeklerden seçilecek şekilde ve böylece polisin toplumun genel amaçlarına duyarlı hale getirilmesinin önemli olduğu,

151/16-İnsan haklarını ihlâl eden kolluk kuvveti mensuplarının cezasız kalmasının Türkiye’de kalıplaşmış bir problem olduğu ve cezasızlıkla mücadelede en etkili yöntemlerden birinin etkili ve bağımsız şikâyet mekanizmasının kurulmasının olduğu; söz konusu mekanizmanın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin etkili soruşturma için öngördüğü içtihadına uygun şekilde, 5 ilkeyi sağlaması gerektiği; bu ilkelerin (a) bağımsızlık (b) yeterlik (c) çabukluk (d) kamu tetkiki (e) mağdurun sürece dâhil edilmesi olduğu.

151/17-Toplanma ve ifade özgürlüklerinin Türkiye’de kullanımı konusunda yaşanan sorunların altını ayrıntılı olarak çizmekte olan söz konusu Rapor, bir dizi çözüm önerileri ile tamamlanmaktadır. (Komiserin kesin raporu ise 26/11/2013 tarihinde benzer şekilde yayınlanmıştır.)

152) İnceleme ve araştırma bulguları sonuçları aşağıda kaydedilmektedir:

153) İstanbul ili İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi çalışmalarına engel olmak amacıyla, bir araya gelen küçük ölçekteki birey ve birey gruplarının, Ekim 2012 tarihinden itibaren spontane veya sürekli şekilde Gezi Parkı civarında oturma eylemi yaptıkları ve benzeri gösterilerde buldukları, 27 Mayıs 2013 tarihine kadar sözü edilen gösterilerin kamuoyunun yoğun şekilde dikkatini çekecek bir boyuta ulaşmadığı, ayrıca söz konusu ifade açıklama ve toplanma eylemlerinin kamu düzenini, güvenliğini ve toplumsal yaşamını sekteye uğratacak boyuta ulaşan bir olumsuzluk içermediği,

154) Bununla birlikte, olayların ilk başlangıcındaki gösterici ve gösterilerden oluşan toplumsal hareketlilik ile ilerleyen günlerdeki hareketliliğin profili arasında çok keskin şekilde ayrımın bulunduğu, ilk başlangıç anında çevre düzenlemesi ve ağaçların sökülmesine yönelik beliren gelişen protestoların, ilerleyen günlerde, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ile **2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun tarif ettiği ifade ve toplantı özgürlüğü kullanımı** kapsamının dışına çıkan, ayrıca demokratik bir hukuk devletinde olması gereken bir hak arama mücadelesi sınırını da zaman zaman aşan, yer yer **hukuk dışı kitlesel bir eyleme** dönüştüğü,

155) Siyasî iktidarlara yönelik zaman içerisinde oluşan toplumsal muhalefetin bir kısmının, kendisini meşru eylem ve gösterilerle dışa vurmak yerine, şiddet ve saldırı içerecek şekilde sokağa yansımalarının Türk siyasî tarihinde daha önceden de gözlemediği, ancak bu ölçekte, yaygınlıkta ve kalabalık örgütlenmeler şeklinde şiddet içeren ve suç teşkil eden hukuk dışı sokak eylemlerin yakın zamana kadar gözlenmediği,

156) Sokağa yansıyan bu şiddetin, bir demokratik hak arama mücadelesi olarak değerlendirilemeyeceği gibi kamu düzeni, mal ve can güvenliği açısından müdahale edilmesinin zorunlu bulunduğu,

157) Zira kamu kurumlarına ve özel şahıslara ait çok sayıda taşınır ve taşınmaz zarar verildiği, bunlar arasında; toplu taşıma araçları, ambulans, itfaiye, kan alma, özel, medya, çöp, polis araçları; özel işyerlerine, kamu kurumlarına, siyasî partilere, özel gerçek ve tüzel kişilere ait

binalar; kaldırım, reklam panoları ile trafik levhaları ve sinyalizasyonları, sokak aydınlatmaları, çöp konteynırları, polis noktaları, MOBESE kamera ve direkleri, ATM cihazları, telefon saha cihazları; park ve çevre gibi umumi alanların yer aldığı,

- 158) Yaşanan olaylarda çok sayıda kişinin değişik şekilde yaralandığı, bunlar arasında 4 vatandaşın hayatını kaybettiği ve bir polis görevlisinin şehit düştüğü,
- 159) Olayların 31 Mayıs 2013 gecesine ila 1 Haziran 2013 gününde zirve noktasına ulaşmış olduğu, bu tarihin aynı zamanda, olayların başta Ankara ve İzmir olmak üzere diğer şehirlere ve geniş kalabalıklara ulaşmamakla birlikte ülke geneline yayılma eğilimine işaret etmekte olduğu,
- 160) Olayların, Gezi Parkında yapılması planlanan projenin protesto edilmesi gerekçesiyle ile başlamasına rağmen takip eden günlerde toplumdaki değişik gruplar tarafından fırsat alanı olarak değerlendirildiği, siyasî iktidara yönelik toplumsal muhalefetin topluca bir anda boşalması şeklinde şiddet içererek devam ettiği, demokratik bir hukuk devletinde olması gereken bir hak arama mücadelesi sınırını aşmış olduğu,
- 161) Bu tarihten sonra gelişen olaylarda, Taksim Meydanının kullanıma açık alanlarının göstericiler tarafından işgal edildiği, barikatlar kurularak yolların kapatıldığı, barışçıl amaçla toplanan geniş gösterici grupları arasına sızan belirli gruplarca taş, sopa, bilye, Molotof kokteyli, kesici aletler, havai fişek ve ateşli silah kullanılması ve provokatif yönlendirmeler sureti ile toplumsal olayların seyrinin çok farklı bir aşamaya geldiği,
- 162) Tüm ikazlara ve tedbirlere rağmen, şiddeti araç edinen bir dizi grupların manipülasyonundan ve arındırılmadığı,
- 163) Göstericiler arasına yasa dışı terör örgütleri mensup ve gruplarının karışması ile birlikte ayrıca sosyal medyanın bu noktadaki bilgi kirliliği ve kışkırtmalarının etkisi ile gösterilerin ve göstericilerin genel profilinin, sayıları bazen on binleri bulan geniş çaplı, zaman zaman siyasî iktidara yönelik yasa dışı örgütlü bir direniş, bir başkaldırı şekline büründüğü,³
- 164) Münferiden barışçıl şekilde hareket eden ama galeyana gelmiş ve heyecana kapılmış olan geniş kitleler içerisinde karışan yasa dışı örgüt üyeleri veya yasa dışı kimliğe sahip olmamakla beraber, karışıklıkları olaylar itibari ile hiçbir hukukî gerekçeye sığınamayacak bireylerin yol açtıkları manzaranın, gündelik hayatı tamamen kesintiye uğratan, kamu düzenini büsbütün

³ DVD Numaraları: KDK.03.2013/310-1; KDK.03.2013/310-2; KDK.03.2013/310-3; KDK.03.2013/310-4

ortadan kaldıran, can ve mal güvenliğine kasteden ve dolayısı ile demokratik hukuk devletlerinde asla müsamaha edilemeyecek türden şiddet ve suç örnekleri oluşturduğu,

- 165)** Yaşanan olaylarda siyasî anlamı olan bazı kamu binalarına yönelik işgal girişiminde bulunulduğu; kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, araçlar ile kişilere ait işyerlerine zarar verildiği, yağmalamada bulunulduğu; ana cadde ve sokaklarda barikat kurma, ateş yakma ve yol kapama eylemlerinin gerçekleştirildiği, halk üzerinde korku, panik ve endişe oluşturulmaya çalışıldığı; toplumda öne çıkan bir dizi kişilerin önderliğinde, geri kalmış ve anti demokratik ülkelerde örnekleri yaşanan, sivil direniş, şiddet dışı pasif aktivizm teorisine uygun yöntemlerin de uygulandığı, (karşılaştırma için bkz. Abdullah ÇİFTÇİ röportajı par. 149)
- 166)** Ayrıca görsel ve basılı medya kuruluşları hakkında da kamuoyunda derin soru işaretleri oluşturan gelişmelerin gözleendiği, bazı televizyon kanallarının ilk günlerde yaşanan olaylara duyarsız kaldığının gözlenmesi yanı sıra, diğer bir kısım televizyon kanallarının da siyasî iktidara yönelik muhalif duruşlarını, toplumda çatışma, şiddet, kin ve nefreti körükleyen hatta suça teşvik eden yayınlar gerçekleştirmek sureti ile yansıttıkları,
- 167)** Bundan başka, toplumun sağlıklı ve gerçek bilgiye erişim kanallarının belirgin şekilde tıkandığı, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bu konuda toplumu yeterince aydınlatmadıkları, bu kurumların kurumsal iletişim mekanizmalarının etkin işlemediği, toplumun geniş bir bölümünün, gerçek ve sağlıklı bilgiye erişim hakkından mahrum kaldığı, klasik medya kuruluşlarının geneli hakkında beliren, sağlıklı ve gerçek bilgiye erişim ihtiyacının, büyük oranda, **gerçeği yansıtma konusunda tartışmalı** sosyal medya ve internet yayımları ile giderildiği,
- 168)** İnternet ve sosyal medyanın yaşanan olayların hızlandırıcısı ve çabuklaştırıcısı olarak Türkiye’de ilk kez bu çapta kullanılabilir hale geldiği, sosyal medyanın devlet uygulamalarının bizzat toplum tarafından doğrudan denetlenmesine fırsat veren, siyaset açısından kontrol edilmesi çok daha zor özgür birer müzakere zemini oluşturma, geniş kitlelerin karar alım veya yönetim müzakere sürecine katılmasına yardımcı olma, toplumun müzakereci kültüre ve müzakereci demokrasi anlayışına doğru ilerlemesine katkıda bulunma gibi olumlu yönlerinin bulunmasına rağmen; yaşanan geniş çaplı toplumsal olaylarda, sosyal medyanın **kendisinden beklenen objektif, barışçıl ve sorunun çözümüne yardımcı olma sorumluluğuna aykırı şekilde provakatif gelişmelere zemin hazırladığı,**

- 169)** Sosyal medya üzerinden geniş kitlelere yayılan ve bu kitleleri galeyana getiren gerçek dışı paylaşımların arasında, başka ülkelerde yaşanmış polisiye veya adi olayların Türk güvenlik güçlerince irtikâp edildiği, (işlendiği) Mısır'daki olaylarda yaşanan manzaraların Türkiye'ye aitmiş gibi gösterilmesi, Türkiye'ye ait bir dizi olayın fotomontaj ile değiştirilerek veya tarihlerinin farklılaştırılması sureti ile paylaşıldığı, siyaset, sanat ve bilim dünyasında öne çıkmış bir dizi karakterin toplumu şiddete ve nefrete sevk eden gerçek dışı verilere dayalı bir dizi paylaşımlarının yer aldığı, (Bkz. Abdullah ÇİFTÇİ, "sivil direniş metotları" Gene Sarp)
- 170)** Dolayısı ile olumlu yönleriyle birlikte sosyal medyanın, ifade özgürlüğünün istismarı, nefret duygusunu körüklemesi, özel hayatın gizliliğinin ihlâli, kişisel verilerin istismarı, kara propagandanın ve dezenformasyonun kolaylaşması, gerçek dışı içerik gibi olumsuz etkilerine de yaşanan olaylar esnasında yoğun şekilde şahit olduğu,
- 171)** Kamuoyunu sağlıklı ve gerçek bilgiler ile buluşturma noktasında, klasik medya kurumlarının bir gerekçe ile pasif kaldığı, resmî makamların da yetersiz kaldıkları bu dönemde, gerçek dışı bilgi ve görseller nedeni ile sosyal medya tarafından toplumun provoke edilmeye çalışıldığı,
- 172)** Tüm bu zeminde gelişen olaylarda, özellikle göz yaşartıcı gaz, tazyikli su ve plastik mermi ile yapılan müdahaleler ile göstericilerin yol açtığı şiddet manzaraları ekseninde kamuoyunda derin tartışmaların yaşandığı,
- 173)** Neticede, İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi çalışmalarını protesto etmek ve yıkıma engel olmak amacıyla İstanbul ilinde başlayan ve kısa sürede Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlere ardından ülke geneline yayılan toplumsal olayların ülke genelinde derin iz bıraktığı, ulusal ve uluslararası medyada geniş yankı bulduğu ve ülke ekonomisi, turizmi, siyasî atmosferi ve toplumsal yaşantısı üzerinde olumsuz etkiye yol açtığı,
- 174)** Yukarıda tasvir edilen toplumsal olayların, Türkiye'de demokrasinin standartlarının yükselmiş olması, siyasi istikrarın varlığı, siyasal ve sosyal katılım yollarının açık olması, demokrasi ve hukuk devletine halkta olan sağlam inanç toplumunun şu an sahip olduğu ekonomik refah düzeyi, yaşam standardının birçok gelişmiş Avrupa ülkesine paralel seviyede bulunduğu ve halkın genel ekonomik beklentilerinin olumlu olması gibi faktörlerin de etkisi ile toplumun ezici çoğunluğunun desteğini alamadığı, yatışma gösterdiği,
- Tespit edilmiş olup, yaşanan olaylara yönelik idarenin müdahalesinin hukuka uygunluk açısından tespitine bu Tavsiye Raporunun VI HUKUKİ DEĞERLENDİRME bölümünde, hakkaniyete uygunluk incelemesinde yer verilmiştir. (bkz. par. 354 vd.) yer verilmiştir.

VI-HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I) Hukuka Uygunluk Denetimi Yönünden

Kapsam:

175) İnceleme ve Araştırma Planı: Kamu Başdenetçisinin şikâyetleri değerlendirilmesi şu şekilde olacaktır:

Birinci Ayrım:

Temel Hak ve Özgürlüklerden olan **Yaşam Hakkı** (Anayasa; madde 17/1, AİHS madde 2, **İşkence Yasağı** Anayasa madde 17/3 AİHS madde 3, **İfade Özgürlüğü** Anayasa madde 25, 26, AİHS madde 10, **Dernek Kurma ve Toplantı Özgürlüğü** Anayasa madde 33, 34, AİHS madde 11, **Hakların Kötüye Kullanılması** Anayasa madde 13, 14, AİHS madde 17, **Hakların Kısıtlanmasının Sınırları** Anayasa madde 13, AİHS madde 18) ihlâl edilip edilmedikleri konusunda olacaktır.

AİHM bu konuda üç ayrı ölçüt ortaya koymuştur.

1-Hukukilik; özgürlüğe müdahalenin meşru sayılabilmesi için “öngörülebilirlik” şarttır. Bir diğer anlatımla birey keyfi ve beklenmedik devlet müdahalesiyle karşılaşmaksızın belirli bir yasal çerçevede hareket edebilmelidir. Yasa yeterli derecede erişilebilir, öngörülebilir, ve devletin keyfi müdahalelerini engelleyebilir olmalıdır. Yasa kavramı şeklen değil özü itibarıyla bu ölçüte uymalıdır.

2-Meşru Amaç: Bunlar “kamu güvenliğinin, kamu düzeninin genel sağlık veya ahlâkın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” amaçlarından biri olmalıdır. (Bu amaçlar AİHS’in “özel hayatın ve aile hayatının korunması” ile ilgili 8. Madde, ifade özgürlüğü ile ilgili 10. Madde, Dernek kurma ve toplantı özgürlüğüyle ilgili 11. Maddelerdeki amaçlara göre dar kapsamdadır.)

3-Demokratik Toplumda Gereklilik: Bunun anlamı özetle, müdahalede bulunmak için zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaç bulunup bulunmadığıdır. Bunu kuvvetli ölçülerde makul ve makbul gerekçelerle devlet ortaya koymalıdır. Ayrıca “Avrupa Konsensusunu” göz ardı etmemelidir. Şüphesiz bu durumda AİHS’in “ikincilik ilkesi” uyarına devletlere takdir yetkisi tanımaktadır. Ancak bunu yaparken “Etkili koruma ilkesi” yani özgürlükleri korumaya yönelik güvencelerin “teorik veya içi boş değil” fiili ve etkili olması gözetilecektir.

Bu özgürlüğün sınırlandırılmasında toplumsal gereklilik ne kadar baskın ise özgürlüğe müdahaleyi kabullenmek mümkün olabilir. Ayrıca AİHM'in gereklilik değerlendirilmesinde aradığı bir diğer önemli kriter, kamu menfaati ile bireysel menfaat arasındaki dengedir. Kamusal yarar (geniş toplum katmanları) ile bireysel yarar arasındaki denge gözetildiğinde kamusal yarar ön plana çıkmalıdır.

Gereklilik değerlendirmesinde bir diğer önemli ölçüt "ölçülülük" ilkesidir. AİHM bir çok kararında bunu göz önüne almıştır. "Kullanılan araçlar ile izlenen amaç arasında makul ve ölçülü ilişki bulunmalıdır." (Bkz. Cha'are Sholom ve Tsedek-Fransa. Por. 87. age sh. 348)

Bu özgürlüklerden "Yaşam Hakkı" inceleme ve araştırmamızın kapsamı dışında bulunmaktadır. Zira gösteriler, sırasında/esnasında/sonrasında hayatında kaybeden vatandaşlarla ilgili yargı süreci başladığından ve bazı şüpheliler tutuklandığından, bazı davalar açıldığından Kurumumuzun yarası gereği incelenememiş keza yargıya intikal eden konular, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar kapsamında kalabileceğinden Anayasanın 138/2 maddesi gözetilerek inceleme ve araştırma kapsamına alınmamıştır.

İkinci Ayrım:

Gezi olayları bu kararda; ilki 27-31 Mayıs 2013 tarihleri arasındaki olaylar ve kolluğun müdahalesi, ikincisi ise 01 Haziran 2013 tarihinden sonraki olaylar ve kolluğun müdahalesi olmak üzere iki aşamada ele alınmıştır.

Özgürlükler yönünden ise delil, bulgu, belge, tanık, kamera görüntüsü ve fotoğraf ve bunun gibi somut bulgularla ve birbiri ile iç içe geçecek şekilde yukarıda sayılı Temel Hak ve Özgürlüklerin ihlâl edilip edilmediği incelenmiş, araştırılmış ve değerlendirilmiştir.

Başvuru dosyası, önce ulusal mevzuat açısından, sonra da 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının "Milletlerarası anlaşmaları uygun bulma" başlıklı 90. maddesi son fıkrasında yer alan, "usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar kanun hükmündedir" hükmü uyarınca, başta Türkiye'nin insan hakları alanında taraf olmuş olduğu uluslararası sözleşmeler ve mekanizmalar açısından değerlendirilmiştir.

- 176)** 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kanununun 1'inci maddesi uyarınca, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışları; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelenmiş olup, hakkaniyete uygunluk açısından tespitlere ilgili bölümde yer verilmiştir.

177) 6328 sayılı mezkûr Kanununun 17. maddesi üçüncü fıkrası (b) bendi uyarınca, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar ve yargı organlarında görülmekte olan uyuşmazlıklar bu Kararın kapsamı dışında bırakılmıştır.

178) Şikâyete konu iddialar, bu iddialar hakkında idarenin sunmuş olduğu bilgi ve belgeler, görüşme, ses ve görüntü kayıtları, teknik inceleme raporları ile ilgili Kamu Başdenetçisinin bulguları esas alınarak, İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi çalışmalarını protesto etmek ve yıkıma engel olmak amacıyla İstanbul ilinde başlayan ve kısa sürede Ankara ve İzmir gibi büyükşehirilere ardından ülke geneline yayılan toplumsal olaylar hakkında, ilgili Kamu Denetçisinin 6328 sayılı Kanun ve 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği uyarınca yürütmüş olduğu inceleme ve araştırma sonucu, aşağıdaki hukukî sonuçlara ulaşılmıştır.

179) İdarenin hukuka bağlılığının mutlaklığı

180) 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, “Anayasanın Bağlayıcılığı ve Üstünlüğü” başlıklı 11. maddesinin birinci fıkrası, “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.” hükmü uyarınca, devlet organları ve idarî makamlar ile kamu yetkisi kullanan kişiler tüm işlem, eylem, tutum, tavır ve davranışlarında hukuka uymak mecburiyetindedirler.

181) Düşünce ve ifade özgürlüğü ile barışçıl amaçlı ve şiddet içermeyen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının uygulanışı, hem ulusal hem de uluslararası hukuk tarafından güçlü şekilde güvence altına alınmıştır. Bu anlamda ifadeyi açıklama ve toplanma özgürlüklerinin kullanımına müdahale karar ve usulü, idarî makamlara, onların takdir ve inisiyatifinden (takdir yetkisi) bağımsız olarak tanınan bir “bağlı yetkidir.” İdareye bu konuda tanınan yetki sınırlı bir yetkidir. İdare burada, üst hukuk kurallarının çizdiği çerçeveye uygun surette karar almak ve bu kararı uygulamak durumundadır. Bu alanda idareye tanınan düzenleme yetkisi ise üst hukuk kurallarına uygun olmak şartı ile sadece bu hak ve özgürlüklerin kullanılış şeklinin ayrıntılarını belirlemekten ibarettir.

182) İlke olarak uluslararası hukuk ve ulusal hukuk bu alanda, “barışçıl amaçla” ve “şiddet içermeyen” hakları koruma altına almış bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak, barışçıl olmayan ve şiddet unsuru içeren ifade açıklama, toplanma ve gösteri düzenleme eylemleri birer hak olarak hukukun korumasından yararlanamayacaktır.

- 183) Nitekim Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi** 20. maddesi, “herkesin silahsız ve saldırısız toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğü vardır” hükmünü,
- 184) BM Medeni ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi** “İfade özgürlüğü” başlıklı 19. maddesi, “Herkesin, bir müdahale ile karşılaşmaksızın fikirlere sahip olma hakkı vardır.” hükmünü ve “Toplanma özgürlüğü” başlıklı 21. maddesi, “Barışçıl bir biçimde toplanma hakkı hukuk tarafından tanınır. Bu hakkın kullanılmasına ulusal güvenliği veya kamu güvenliğini, kamu düzenini, sağlık veya ahlakı veya başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma amacı taşıyan, demokratik bir toplumda gerekli bulunan ve hukuka uygun olarak getirilen sınırlamaların dışında başka hiç bir sınırlama konamaz.” hükmünü,
- 185) İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi** “İfade özgürlüğü” başlıklı 10. maddesi birinci fıkrası, “Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir...” ve ikinci fıkrası, “Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.” hükmünü,
- 186) Aynı Sözleşmenin** “Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü” başlıklı 11. maddesi birinci fıkrası, “Herkes barışçıl olarak toplanma ... hakkına sahiptir.” ikinci fıkrası, “Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz...” hükmünü,
- 187) Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Rehberinin** “Barışçıl Toplanma Özgürlüğü” başlıklı birinci paragrafının birinci bendi, “Barışçıl toplanma özgürlüğü, bireylerin, birey gruplarının, kayıt dışı derneklerin, tüzel kişilerin sahip oldukları ve kullandıkları en temel bir insan hakkıdır. Toplanma özgürlüğü, farklı, azınlıkta kalan ve rağbet görmeyen görüşlerin ifadesi dâhil çok değişik amaçlara hizmet etmektedir... Barışçıl toplanma özgürlüğünün korunması, farklı inanç, yaşayış veya politikalara sahip grupların barış içerisinde birlikte yaşayabilecekleri, hoşgörülü ve çoğulcu bir toplum oluşturmak için çok önemlidir.” hükmünü,

188) 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti” başlıklı 26. maddesi birinci fıkrası, “Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir...” aynı maddenin ikinci fıkrası, “Bu hürriyetlerin kullanılması, milli güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.” hükmünü, “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı” başlıklı 34. maddesi, “Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir” hükmünü,

189) 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı” başlıklı 3. maddesi, “Herkes, önceden izin almaksızın, bu kanun hükümlerine göre silahsız ve saldırısız olarak kanunların suç saymadığı belirli amaçlarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.” hükmünü, taşımaktadır.

190) Birey ve birey gruplarının hukuku aşan, şiddet içeren eylemlerinin hukuk âleminde birer hak olarak koruma kalkını bulamaması, bu eylemlere yönelik kamu idaresinin müdahale usul ve kurallarını değiştirmez. **Yani ister barışçıl amaçla şiddet unsuru içermeyen toplanmalar olsun, isterse de şiddet içeren ve barışçıl amaçtan uzak eylemler olsun, kamu idaresinin müdahalesi her şartta hukukun çizdiği sınırlar içerisinde kalmak zorundadır.** Zaten barışçıl amaçla ve şiddet içermeyen toplanmalara müdahale teorik olarak akla gelmemesi gerekir. Bu noktada kamu idaresinin bir takdiri ve lütfu beklenemez. Yüzyıllar içerisinde kök bulmuş en temel hakların kullanılması karşısında idarenin tavrı sadece eylemlere karışmamaktan ve bu hakkın kullanımı için gerekli ortamı sağlamaktan ibarettir. Bunun karşılığında barışçıl olmayan ve şiddet unsuru içeren toplumsal olaylara müdahale ise kamu düzeni açısından idarenin bir sorumluluğu olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat burada asıl tartışma oluşturan husus, bu tür şiddet unsuru içeren ve hukuk açısından hak olarak tanımlanamayacak eylemlere yönelik müdahalenin usulü ve derecesidir.

191) Birey, birey grupları ve özel hukuk tüzel kişilerinden farklı olarak, devlet organları ve kamu yetkisi kullanan kişiler, her şart, durum ve olayda, hukukla bağlı olmak zorundadırlar. Özel hukuk gerçek veya tüzel kişileri çok değişik gerekçelerle hukuku çiğneyebilirler. Bu durum, hukuk kurallarının geçersizliğine, önemsizliğine veya çiğnenmesinin göz ardı edilebileceği anlamına yol açmaz. Ama idare hata yapma, hukuku çiğneme lüksüne hiçbir zaman sahip olamaz. **İdare hata yapma lüksü olmayan, her daim hukuka bağlı hareket etmek durumunda kalan, toplumda tek taraflı buyurma ve davranma yetkisine sahip yegâne güçtür.** Bu anlayış sayesinde modern demokratik kamu idaresi anlayışı o toplumda yer bulmaktadır.

192) Bu durum ifadeyi açıklama ile toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı açısından özellikle geçerlidir. Hukuk, sadece barışçıl amaçlı ve şiddet içermeyen eylemleri hak kavramı altında koruma kalkanına alsa da barışçıl olmayan ve şiddet içeren eylemlere yönelik kamu müdahalesini başıboş bırakmamıştır. Daha somut ifade ile barışçıl amaçla olmadığı ve şiddet içerdiği için bir hak olarak tanımlanamayan ve bu anlamda kanuna aykırı bir toplanma ve gösteri şeklinde başlayan veya sonradan dönüşen bir toplumsal eyleme müdahale noktasında, o eylemin içerisinde yer alan her birey ve birey gruplarının, işkence ve kötü muamele görmeme ve hukuka uygun şekilde muamele görme hakları vardır. Yani eylem hukuksuz olduğu gerekçesi ile müdahale edilirken de hukuka uygun şekilde muamele edilmek mecburiyeti vardır. Bu durum, müdahale edilen eylemin hukuksuzluğunun derecesi veya şiddet vasfının boyutundan bağımsız aynı hukukî hassasiyeti gerektirir. Aksi halde hukuksuz bir eyleme hukuksuz bir şekilde aynı yöntemle müdahale edilmesi durumu ortaya çıkar ve bu da bir başka hukuksuzluk durumunu doğurur.

193) Olayların başlangıcı ve evreleri itibari ile müdahale

194) Başvuru dosyasında mevcut bilgi ve belgeler ayrıca görüşme, ses ve görüntü kayıtları ilgililer ve tanık beyanları, bilirkişi mütalaasına istinaden, İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi ve bununla bağlantılı Meydan ve Gezi Parkı düzenlemesi çalışmalarına engel olmak amacıyla, Taksim dayanışması grubunun bir bölümünün dinlenmesi sırasında küçük ölçekteki birey ve birey gruplarının, Ekim 2012 tarihinden itibaren spontane veya sürekli şekilde Gezi Parkı civarında oturma eylemi yaptıkları ve benzeri gösterilerde buldukları, 27 Mayıs 2013 tarihine kadar sözü edilen gösterilerin kamuoyunun dikkatini çekecek boyuta ulaşmadığı, ayrıca söz konusu ifade açıklama ve toplanma eylemlerinin kamu düzenini, güvenliğini ve

toplumsal yaşamı sekteye uğratan bir olumsuzluk içermediği ancak yine yasadışı olduğu görülmektedir.

195) Bu noktada 27 Mayıs 2013 - 31 Mayıs 2013 tarihleri arasında söz konusu birey ve birey gruplarına yönelik müdahalenin kamera görüntülerine istinaden⁴ hukukî durumu aşağıdaki kayıtlı mevzuat hükümlerine göre şu şekilde tespit edilmiştir:

196) Birleşmiş Milletler Kanun Adamlarının Zor ve Silah Kullanmalarına Dair Temel Prensiplerin “Yasadışı toplantılarda asayiş sağlama” başlıklı 13. maddesi, Kanun adamları yasadışı olan ve fakat şiddet içermeyen toplantıların dağıtılması sırasında zor kullanmaktan kaçınırlar; zor kullanmaktan kaçınmak mümkün değilse, bu zor kullanmayı gerekli olan asgari ölçüyle sınırlı tutarlar.” hükmü, “Genel hükümler” başlıklı 5. maddesi a bendi, kanun adamlarının zor ve silah kullanmalarının kaçınılmaz hale geldiği zaman, “suçun ciddiliği ile gerçekleştirilmek istenen meşru amaçla orantılı bir şekilde zor kullanılır.” hükmü uyarınca kolluk birimlerince zor kullanmanın son çare olarak başvurulması gereken bir çare olduğu vurgulanmaktadır.

197) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM) de bu konuda içtihadı, **her kanun dışı durumun, toplantı ve gösteri özgürlüğüne müdahale gerekçesi olamayacağı ve bu müdahaleyi haklı göstermeyeceği** noktasında belirlemektedir.

198) Mahkeme, Sözleşmenin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 11. maddesinde düzenlenen toplanma ve dernek kurma özgürlüğünün mevzuata aykırı şekilde kullanımını, kamu düzenini aksatmadığı sürece **hoşgörü ile karşılanması ve derhal müdahalede bulunulmaması** yönünde yorumlamaktadır. Nitekim Oya Ataman - Türkiye davasında, (Başvuru no:74552/01) bildirim yapılmadığı için 2911 sayılı Kanuna göre kanundışı sayılan bir gösterinin biber gazı ve diğer araçlar ile dağıtılması gerekçesi ile AİHM Türkiye’yi mahkûm ederken, “göstericilerin şiddet içeren faaliyetlerde bulunmadığında, kamu güçlerinin, AİHS 11. maddesi tarafından güvence altına alındığı sekliyle toplantı özgürlüğünün geçerli olabilmesi için, barış yanlısı toplanmalara **hoşgörüyle yaklaşması** önem arz etmektedir.” **tespitinde bulunmuştur.** Bu ölçüte göre ilk günlerde 27/05/2013 - 31/05/2013 tarihlerinde gezi parkı eylemlerinin Kamu düzenini aksattığı, barışçıl bir toplantı ve gösteri olmadığını söyleyebilir miyiz?

⁴ 001_20130528191255, 004_20130530191305 ve 005_20130531181309 numaralı DVD’ler.

- 199)** Pekaslan ve diğçerleri - Türkiye, Başvuru numarası: 4572/06 ve 5684/06 Kararında; AİHM Türkiye'yi mahkûm ederken, 11 Haziran 2004 tarihinde İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan 2004/100 sayılı Basın Açıklamaları Genelgesine dikkat çekerek, Bakanlığın, polislerden ifade ve toplantı özgürlüğü dâhil bazı hak ve özgürlüklere saygı göstermelerini istemekte ve polislere bu hak ve özgürlüklerin sadece kısıtlı şartlarda sınırlandırılabilceğini hatırlatmakta olduğunu, Genelgeye göre ayrıca, polisler gösterilerle karşı karşıya kaldıklarında kendilerini tutmak, baskı uygulamamak konusunda uyarılmış ve yetkilerini sivil toplum haklarını teşvik etmek için kullanmaya davet edilmiş olduklarını hatırlatmaktadır. Mahkeme devamında, a) “kanun ile öngörülmedikçe”, b) bu hükmün ikinci fıkrası uyarınca bir veya birden fazla meşru bir amacı gözetmedikçe ve c) bu amaçların gerçekleştirilmesi “demokratik bir toplumda gerekli” olmadıkça yapılan müdahalenin Sözleşme'nin 11. maddesini ihlâl edeceği” tespitini yapmaktadır.
- 200)** Söz konusu davada Mahkeme, polislerin gösteriye müdahalesinin ve ayrıca bu nedenle göstericiler haklarında soruşturma başlatılmasının, orantısız olduğunu ve Sözleşme'nin 11. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında düzenin bozulmasının önlenmesi için gerekli olmadığını belirtmektedir.
- 201)** Bir başka davada Mahkeme, (Balçık ve Diğçerleri - Türkiye, Başvuru numarası: 25/02) Davaya konu basın açıklamasının 2911 sayılı Kanuna aykırı olduğu yönündeki Hükümetin iddiasını kabul etmekle beraber, Türkiye'yi Sözleşme'nin 11. maddesi ile mahkûm ederken, “Devletlerin yalnızca barışçı toplantı hakkını korumakla değil aynı zamanda, söz konusu hakka ilişkin makul ve direkt olmayan kısıtlamalardan kaçınmakla yükümlü olduklarını” belirtmekte, “bu ilkelerin, kamuya ait alanlarda düzenlenen gösteri ve yürüyüşlerde de uygulanabileceği kanaatinde” olduğunu kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, “söz konusu tarihte kamuya açık alanda gösteri düzenlemek için izin gerekmediğini ancak, olaydan yetmiş iki saat önce bilgi vermek gerektiğini gözlemlemektedir. Esas itibarıyla, bu nitelikteki düzenlemeler, AİHS tarafından koruma altına alınan barışçı toplantı özgürlüğüne getirilen gizli bir engeli temsil etmemelidir.”, “(basın açıklaması yapan) grubun tramvay hattını engellemek dışında kamu düzenine bir tehdit oluşturduğuna ilişkin kanıt bulunmamaktadır... Gösterinin öglene doğru başladığı ve yarım saat içerisinde, 12:30'da grubun yakalanması ile sona erdiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle AİHM, özellikle **yetkili makamların gösteriyi sona erdirmedeki sabırsızlığını anlaşılır bulmamaktadır.** Bu noktada AİHM ayrıca hiçbir bilgi verilmemesine rağmen yetkili makamların, o tarihte bu tür bir gösteri yapılacağına ilişkin

bilgi almış ve böylece önleyici tedbirler alabilmiş olduğunu hatırlatmaktadır. AİHM, göstericiler şiddet içeren fiiller sergilemedikleri sürece, AİHS'nin 11. maddesince teminat altına alınan toplantı özgürlüğünün esasına bağlı kalınmak isteniyorsa, resmî makamların barışçı toplantılar hususunda belirli derecede hoşgörü göstermelerinin önemli olduğu kanısındadır.” şeklinde hüküm tesis etmiştir.

- 202) Mahkeme, aynı dönemde ve benzer olgulara dayanan Uzunget ve Diğerleri - Türkiye, (Başvuru numarası:21831/03) davasında da Türkiye'yi mahkûm ederken, “AİHM, göstericilerin şiddet içeren eylemlerde bulunmadıkları durumlarda, yetkili makamların barışçı toplantılara belirli derecede hoşgörü göstermelerinin, AİHS'nin 11. maddesince güvence altına alınan toplantı özgürlüğünün bütünüyle ihlâl edilmemesi bakımından önemli olduğu kanaatindedir. (par. 10/11’de yazılı olduğu üzere kolluk güçlerinin bu içtihadı aykırı davrandıkları tespit edilememiştir.) Dolayısıyla, AİHM mevcut davada polis memurlarının müdahalede bulunurken kullandıkları gücün orantılı olmadığı ve AİHS'nin 11. maddesinin ikinci paragrafı uyarınca kargaşanın önlenmesi için gerekli olmadığı kanaatindedir.” şeklinde karar vermiştir. (Ayrıca benzer davalar için bakınız: Djavit An - Türkiye Başvuru numarası: 20652/92 ve Ärzte für das Leben - Avusturya, Karar tarihi: 21 Haziran 1988)
- 203) Ayrıca, gösterilerin başlangıç evresindeki kolluk müdahalelerinin, **Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Rehberinin** 165. paragrafında yer alan, “Gösterilerin dağıtılması: Gösteriler barışçıl olduğu sürece, kolluk kuvvetleri tarafından dağıtılmamalıdır. Gösteriler, ancak son çare olarak ve uluslararası standartların getirdiği kurallar uyarınca dağıtılmalıdır...” hükmüne de aykırılığı tespit edilmiştir.
- 204) Bundan başka, güvenlik güçlerinin, **İçişleri Bakanlığının 11/06/2004 tarih ve 2004/100 sayılı “Basın Açıklamaları” başlıklı Genelgesini yürürlükten kaldıran, İçişleri Bakanlığının 2.11.2012 tarih ve 2012/64 sayılı “Basın Açıklamaları” başlıklı Genelgesinde yer bulan sıralı amirler** ve kolluk kuvvetlerinin, düşünce ve ifade ile toplantı ve gösteri yürüyüşleri özgürlüklerinin kullanımına ilişkin esnek davranılacağı hükmüne, **Başbakanlığın 27.06.2001 tarih ve 2001/37 sayılı Genelgesinde yer bulan “mülkî amirler ve kolluk kuvvetleri yetkilileri** yasalarla kendilerine tanınan yetkileri **sivil toplumun teşviki ve gelişmesi amacına yönelik olarak** kullanacaklardır.” hükmüne ve İçişleri Bakanı ile Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısının imzaları ile yayımlanan **24.10.2007 tarihli Kolluk Etik İlkeleri**, “F- Kolluk Uygulama ve Müdahaleleri” başlığı altındaki 28 numaralı bentte yer

alan, “Kolluk personeli, zorunlu durumlarda ve sadece meşru bir amacı elde etmek için orantılı güç kullanır.” hükümlerine tam olarak uygun hareket etmedikleri anlaşılmaktadır.

205) Güvenlik güçlerinin, toplumsal olayların sosyolojik derinliği ve katılımcıların diyaloga açık kitle olma özelliği itibari ile müdahale öncesi müzakereci ve uzlaşmacı bir anlayışla bu olaylara yaklaşması hususu, vazgeçilmez bir modern demokratik kolluk uygulamasıdır. **25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair İçişleri Bakanlığı Yönergesi** 10. maddesi 4 numaralı bendi, “Toplulukları zor kullanarak dağıtmanın en son çare olduğu, ikna edici yol ve yöntemlerle dağıtılmasının ön planda tutulması hususunda sıralı amirlerce gerekli hassasiyet gösterilir”, hükmünü, 9. maddesi 13 numaralı bendi, “Topluluğa hitap edecek ya da topluluğun lideri ile görüşecek personel, kitle psikolojisi ve müzakere teknikleri konusunda bilgili ve duyarlı personel arasından seçilir.” hükmü ile **İçişleri Bakanlığının, il emniyet müdürlüklerine muhatap 14.06.2013 tarih ve 1183737526-..... sayılı, “Toplumsal Olaylara İlişkin Müdahale Esasları” başlıklı Genelgesinde** yer alan “Güvenlik kuvvetlerimizce kitleleri yönlendiren kişilerle iletişim kanalları mutlaka açık tutularak müzakere yapılması ve kesintisiz devam ettirilmesi,”,

206) Son olarak kolluk güçlerinin, **Çevik Kuvvet Temel Eğitimi, Eğitici El Kitabında** yer alan “grup”, “kalabalık”, “kalabalıkların psikolojik özellikleri”, “kalabalık içinde bulunan kişi tipleri”, “yanıltma taktikleri,”, “caydırıcılık”, “arabuluculuk” ve “uzlaşma” kavramlarına dayalı olarak muhatap kitleyi iyi analiz edemediği, kuvvet kullanımına tıpkı ilaç kullanımında olduğu gibi, her zaman son çere olarak başvurulacağı kuralına ilk günlerde tam anlamıyla uyduğu tespit edilememiştir. Ancak daha sonraki günlerde iyi yönetim ilkeleri gözetilerek üst düzey şehir yöneticileri Vali, Büyükşehir Belediye Başkanı göstericilerle diyaloga girerek sorunun çözümüne ve uzlaşmaya çalışmışlardır.

Burada yeri gelmişken Hükümetin, başta Başbakan olmak üzere beraberinde İçişleri Bakanı, Çevre ve Şehircilik Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanı; sivil toplum örgütleri temsilcileri, Taksim Dayanışması Temsilcileri, sanatçılar vb. kişi ve gruplarla uzlaşma yolu aradıkları, diyalog, ikna ve inandırma, inisiyatif üstlenerek çoğulculuk yöntemini uyguladıkları, kamusal karar alma sürecine iştirak ilkesini uyguladıkları, sorunun karşılıklı görüşülerek çözümüne çalıştıkları bir gerçektir.

207) Mevzuata aykırı bile olsa, kolluk kuvvetlerinin fiili saldırı ve şiddete başvurmeyen birey ve birey gruplarına karşı mümkün olduğunca sabırlı ve sağduyulu hareket etmesi, kamu düzenini

bozmayan ve suç teşkil etmeyen bir dizi unsurları müsamaha ile karşılaması, müdahale gibi kolaycı bir yönteme derhal başvurmaması **demokratik hukuk devleti ilkeleri açısından da beklenir. Bu durumda hem kolluk güçleri hem de hukukun üstünlüğü kazanacaktır.**

- 208)** Sonuç olarak; 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11. maddesi a bendinde yer alan “Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilâtının âmiridir.” şeklindeki düzenleme ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı Kanununun 18. maddesi a bendinde yer alan ve Büyükşehir belediye başkanının görevlerinden sayılan “Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilatını sevk ve idare etmek...” hükmü uyarınca “diyalog, ikna ve inandırma, inisiyatif üstlenmek ve profesyonel sorumluluk taşımak” her üst düzey idarecide olması gereken vasıflardır. Dosyada mevcut ses ve görüntü kayıtlarına istinaden haftalar öncesi başlayan ve 27 Mayıs 2013 tarihinde patlak veren olaylarda, göstericilerle bu diyalogun sağlanması yerinde olacaktı. Ancak bu diyalog olsa dahi olayların sonraki günlerde seyrediş şekli dikkate alındığında organize direniş yanlısı göstericilerin 31.05.2013 tarihinden itibaren gerçekleştirdikleri şiddet ve taşkınlıklarının önlenemeyeceği de bu olaylarla kanıtlanmıştır.
- 209)** Daha sonraki günlerde Basta Başbakan, Bakanlar, İstanbul Valisi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanını ve üst düzey yöneticilerin göstericilerle, STK’larla, Taksim Dayanışması Temsilcileriyle birebir diyaloga geçip ikna ve inandırma, inisiyatif üstlenme yöntemiyle iyi yönetim kurallarını uygulamalarına rağmen sokak muhalefeti giderek yayılmıştır. Gerçekte bunun takdir edilmesi gereken bir davranış olduğunun da altı çizilmek gerekir.
- 210)** Alevlenen eylemlerde gözlemlenen bazı kolluk güçlerinin makul ölçüyü asan güç kullandıkları saptanmış ise de bu ihlâllerin, daha çok barışçıl göstericilerin arasına karışıp provoke eden, yakıp yıkan grupların, kalabalık göstericilerin içinden daha büyük olaylara neden olmamak için tecrit edilememelerinden kaynaklandığı, ancak bunun da özellikle sıralı amirler tarafından önceden öngörülmesi ve tedbirlerin alınması, bu unsurların grubun içerisine girmelerinin engellenmesi gerektiği de bir başka gerçektir.
- 211)** Dosyada mevcut bilgi ve belgeler ile görüşme, ses ve görüntü kayıtları ve teknik değerlendirme raporlarına dayanarak, başvuru konusu olayların seyri ve müdahalenin hukukî durumu aşağıdaki gibidir:

- 212)** 27 Mayıs 2013 tarihinde Gezi Parkı'nın Asker Ocağı caddesine bakan duvarın 3 metrelik kısmının gece saatlerinde yıkılması, Abide-i Hürriyet Meydanına taşınmak üzere Gezi Parkındaki bazı ağaçların sökülmeğe başlanması üzerine, çevre düzenleme çalışmalarını protesto için uzun süredir eylemlerini sürdüren grupların hareketlilikleri artmış ve aynı tarihte polis ve zabıta müdahalesi başlamıştır. 31 Mayıs 2013 tarihine kadar aralıklı olarak süren olaylar neticesinde, eylemler basılı ve görsel medya ile sosyal medyanın da etkisi ile belli kesimlerin desteğini arkasına almıştır.
- 213)** İlk müdahalenin meşruiyet sorunundan hareketle, çevre duyarlılığından destek alan ve belli çevrelerin genel hoşnutsuzluk havasından beslenen bu tansiyon, 31 Mayıs 2013 gecesi ile 1 Haziran 2013 gününde zirve noktasına ulaşmıştır. Bu tarih aynı zamanda, olayların başta Ankara ve İzmir olmak üzere diğer şehirlere ve ülke geneline yayılmasına ve **2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun tarif ettiği ifade ve toplantı özgürlüğü kullanımı kapsamının aşılması noktasına gelmiştir.**
- 214)** Bu tarihten sonra gelişen olaylarda, Taksim Meydanının kullanıma açık alanlar göstericilerle işgal edilmiş, barikatlar kurularak yollar kapatılmış, daha çok siyasî protesto amacıyla gösterici grupları (Bkz. yukarıdaki paragraflarda CHP ve SETA raporları) arasına sızan belirli gruplarca taş, sopa, bilye, molotof kokteyli, kesici aletler, havai fişek ve ateşli silah kullanılması ve provokatif yönlendirmeler sureti ile toplumsal olayların seyri çok farklı bir aşamaya gelmiştir.⁵
- 215)** 31 Mayıs 2013 tarihinden sonra gelişen toplumsal olaylar ve bunlara müdahale sadedinde, Sağlık Bakanlığının verilerine göre toplam 4316 (dört bin üç yüz on altı) kişinin yaralandığı 4 kişinin hayatını kaybettiği,
- 216)** Türk Tabipleri Birliğinin verilerine göre ise ülke geneli itibari ile 31 Mayıs 2013 - 1 Ağustos 2013 tarihleri arasında, 5 kişinin hayatını kaybettiği; toplam 8163 kişinin kamu ve özel hastanelere, tıp merkezlerine ve göstericiler tarafından oluşturulan revirlere müracaat ettikleri; yaralanmaların içeriğinin biber gazına bağlı yüzeysel yangı, yanık, solunum yetmezliği, astım krizi, epilepsi atakları, TOMA'lardan sıkılan ve gaz içerikli olduğu iddia edilen sulara bağlı yanıklar, tazyike bağlı yumuşak doku travmaları, yakın mesafeden atılan biber gazı kapsülleri, plastik mermiler ve darba bağlı kafa travmaları, kas-iskelet sistemi yaralanmaları; yine gaz kapsülü ve plastik mermilerden kaynaklı görme kayıplarına varan göz problemleri ve karın içi

organ yaralanmalarından oluştuğu; 106 kişinin kafa travmasına uğradığı, bunlardan 63 kişinin ağır yaralı olduğu; 11 kişinin gözünü kaybettiği; 1 kişinin dalağının alındığı kaydedilmektedir. Ancak bu tespitlerin nasıl, ne şekilde, nerede ve hangi kriterlere göre yapıldığı sorulduğunda yeterli ve inandırıcı cevap verilmemiştir. TBB tespitleri tartışmalıdır. Nitekim Avrupa Konseyi (AK) İnsan Hakları Komiseri Nils Muiznieks 26/11/2013 tarihli raporda TTB'nin bu tespitini ifade etmekle birlikte tereddütte olduğunu açıklamaktadır. (Bkz. anılan rapor sh. 20 par. 93)

217) Ayrıca göstericiler içerisine karışan saldırgan kişi ve kişi gruplarca kamu kurum ve kuruluşlar ile özel kişilere ait veya halkın umumi kullanımına sunulan her türlü araç, gereç ve binaya vb. müstemilata zarar verilmiştir.

218) Zarar verilen taşınır ve taşınmazlar arasında, otobüs, ambulans, itfaiye, kan alma, özel, medya, çöp, polis araçları; özel işyerlerine, kamu kurumlarına, siyasî partilere, özel gerçek ve tüzel kişilere ait binalar; kaldırım, reklam panoları ile trafik levhaları ve sinyalizasyonları, sokak aydınlatmaları, çöp konteynırları, polis noktaları, mobese kamera ve direkleri, ATM cihazları, telefon saha cihazları; park ve çevre gibi umumi alanlar yer almaktadır.

219) İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğünün 28.08.2013 tarih ve sayılı yazısına istinaden, Türkiye genelinde yaşanan olaylar sırasında, bazı göstericiler tarafından, 28.05.2013 - 15.06.2013 tarihleri arasında toplam (1318) adet araca ve binaya zarar verildiği, bunların arasında (48) adet ambulans, (201) adet özel araç, (334) adet işyeri, (55) kamu binası, (80) adet belediye binasının bulunduğu;

220) Aynı dönemde Türkiye genelinde yaşanan olaylar nedeni ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait veya halkın umumi kullanımına sunulan her türlü araç ve gereç ile kamu ve özel kişilerine ait bina, araç vb. müstemilatına bazı göstericilerce verilen maddi zararın tahmini tutarının ise 141.723.925 TL olduğu;

Bilgisi aktarılmıştır.

221) İdarenin yukarıda aktarılan bilgileri ışığında ve ayrıca yetkililerle gerçekleştirilen toplantılarda aktarılan bilgi ve belgeler ile **ve görsel olgulara** istinaden Kamu Denetçiliği Kurumu, çevre duyarlılığı gerekçesiyle başlayan gösterilerin seyrinin, 31 Mayıs 2013 tarihi ve sonrasında, **2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun tarif ettiği ifade ve toplantı özgürlüğü kullanımı kapsamını hakkını ihlal ettiği gibi demokratik bir hukuk**

devletinde olması gereken bir hak arama mücadelesi sınırını da defaatle aşmış olduğunu tespit etmiştir.

- 222) Olaylar, Gezi Parkında yapılması planlanan projenin protesto edilmesi amacı ile gösteri şeklinde başlamasına rağmen takip eden günlerde toplumdaki değişik gruplar tarafından fırsat alanı olarak değerlendirilmiştir. Siyasî iktidara yönelik toplumsal muhalefetin topluca bir anda boşalması şeklinde **şiddet içererek kitlesel bir eyleme** dönüşmüştür.
- 223) Kamu Başdenetçisi, dosyada mevcut bilgi ve belgeler ile görüşme, ses ve görüntü kayıtları ve yetkililer ile gerçekleştirdiği toplantı tutanaklarına istinaden, 31 Mayıs 2013 akşam saatleri ile 2 Haziran 2013 tarihi arasında İstanbul ve Ankara illerinde aralıksız olarak gerçekleşen gösterilerin; bir dizi terör veya yasa dışı örgütlerce sistemli şekilde yönlendirilerek, Başbakan'ın Ankara'daki ofisi ile ikametgâhının ve İstanbul'daki ofisi ile civarındaki tarihî mekânların işgali, bu suretle meşru yöntemlerle seçilmiş bir hükümetin, kamu düzenini temin edemeyip iş yapamaz hale getirilmesi ve meşru olmayan yöntemlerle düşürülmesine yöneldiğini tespit etmiştir.⁶ **Bu yöntem, hiçbir hukuk düzeninde meşru bir hak arama aracı olarak kabul edilemeyeceği gibi hukukî korunma görmesi de mümkün değildir.**
- 224) Kamu Başdenetçisi, idarenin her şartta hukuka bağlılığının mutlaklığı ve hukukla sınırlılığı konusunda inancını en başta ifade etmektedir. Bu konuda herhangi bir tereddüdünün bulunmadığını da en baştan teyit etmektedir. Kamu Başdenetçisi ayrıca, 01/06/2013'ten sonra yoğun olarak yaşanan olaylarda başta İstanbul ve Ankara illerinde gerçekleşen, barışçıl gösteri sınırlarının tamamen dışında mevzuata aykırı eylemler ile suç içeren olaylara müdahalede de idarenin hukukun çizdiği ve verdiği sınırlar içerisinde hareket etmekle mükellef olduğu görüşüne de sınıksız sarılmaktadır.
- 225) Gösteriye katılanlarla gerçekleştirilen ifadeyi açıklama ve toplanma özgürlüklerinin, tüm ikazlara ve tedbirlere rağmen, şiddeti araç edinen bir dizi grupların manipülasyonundan arındırılmaması, büyük oranda sosyal medya üzerinden örgütlenen bireylerin oluşturduğu ve bu anlamda barışçıl olarak görülebilecek kitlelerin arasına bazı yasa dışı grupların karışması ile birlikte, gösterilerin ve göstericilerin genel profili, sayıları on binleri bulan geniş çaplı, zaman zaman siyasî iktidarı devirmeyi hedefleyen yasa dışı bir kitlesel direniş, bir başkaldırış şekline bürünmüştür. Bu durumda kullanılan araç ve gereçlerin (biber gazı, gaz bombası, sprej vb.) miktarının oranlanması, bunu ortaya koyacak uluslararası bir kriterin olduğuna dair

6

bilgi ve bilimsel veri elde edilememiştir. Yer yer makul ölçüyü aşan mühimmat kullanıldığı iddia edilmekle birlikte, kolluğun bunu kasıtlı ve istikrarlı, süreklilik arz edecek şekilde uyguladığına dair kesin bulgulara ulaşılamamıştır. Sadece kamera görüntülerinden bu sonucu çıkarmak ve hüküm vermek de kolay değildir.

226) Sözü edilen gösterici profilinin bileşimi aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:

226/1-Tepkilerini barışçıl yollarla ifade etmek isteyen münferit bireylerden oluşan topluluklar,

226/2-Yukarıda sayılan geniş barışçıl kitleyi provoke ederek, bu kitleyi bir bütün halinde yasa dışı hale getiren terör örgütler, yasa dışı örgütler,

226/3-Siyasî iktidara muhalif yasal örgütler,

226/4-Bir kısım sivil toplum örgütleri,

226/5-Samimi düşünceler ve **merak saiki** ile toplananlar.

227) Her biri farklı motivasyona sahip olduğu halde, yukarıdaki grupların, siyasî iktidara yönelik muhalefete dayalı ortak bir amaç etrafında hareket ettikleri, protestoların salt bir çevre duyarlılığı amacıyla yapılmadığını söylemek mümkündür. Gösteriye katılanların büyük çoğunluğunun muhalif görüşe mensup oldukları, ancak partilerinin politikalarından yeterince hoşnut olmadıkları demokratik yollardan değişimin gerçekleşeceğine inançlarını kaybetmiş oldukları ve demokratik yollardan gelen iktidarı sokak muhalefeti ve çoğu kez şiddet içeren eylemlerle devirmeye çalıştıkları araştırma ve Kamuoyu yoklamaları ortaya konduğu gerçeği abartılı bir yorum sayılmamalıdır.

228) Göstericilerin bir kısmınının 18 yaş altı genç bireylerden oluştuğu, arkadaş grupları halinde eylemlere katılarak polis ile çatıştıkları, eylemlerde manipülasyona en müsait grup oldukları, 18-25 yaş grubunun çoğunlukla üniversite öğrencilerinden oluştuğu, 26-35 yaş gruba ilişkin net bir genelleme yapılamamakla beraber çoğunlukla çalışanlardan oluştuğu, 36 yaş üstü grubunun ise çoğunlukla parti, sendika ve meslek örgütleri mensupları olduklarınının tespit edildiği ifade edilmektedir.

229) Sosyal paylaşım sitelerindeki bilgi kirliliği ve kışkırtmalarının etkisi ile gösterici grupların bir kısmınının, eylemlerin artarak devam etmesi durumunda hükümetin istifa etmek zorunda kalacağına ve askerinin yönetime müdahale edeceğine dair inanca sahip oldukları ve bu yönde

propaganda yaptıkları tespit edilmiştir. Başlı başına bu olgunun dahi 1 Haziran 2013 tarihinden sonra yaşanan olayların gerçek nedenini ortaya koymaktadır.

230) Yaşanan olaylarda;

230/1-Siyasî anlamı olan bir dizi kamu binalarına yönelerek işgal girişiminde bulunulduğu,

230/2-Kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, araçlar ile kişilere ait işyerlerine zarar verildiği, yağmalamada bulunulduğu,

230/3-Güvenlik güçlerine yönelik taşlı, sopalı, sapanlı, sert cisimler (demir çubuk, şişe vs.) ve Molotof kokteyli ile saldırı girişiminde bulunulduğu,

230/4-Ana cadde ve sokaklarda barikat kurma, ateş yakma ve yol kapama eylemlerinin gerçekleştirildiği,

230/5-Halk üzerinde korku, panik ve endişe oluşturulmaya çalışıldığı,

230/6-Sosyal medyada gerçek dışı paylaşımlar ile halkın tahrik edilmeye çalışıldığı ve eylem yapmaya yatkın grupların yoğun şekilde ajite edildiği,

230/7-Toplumda öne çıkan bir dizi kişilerin önderliğinde, geri kalmış ve anti demokratik ülkelerde örnekleri yaşanan, sivil direniş, şiddet dışı pasif aktivizm teorisine uygun yöntemlerin de uygulandığı,

Tespit edilmiştir.

231) Bu noktada akılda tutulması gereken temel husus, kolluk güçlerinin, gösterilerin başlangıcı evresindeki müdahalede hukukun sınırları aşıldığı kabul edilse dahi ifade açıklaması ve toplanma özgürlüklerinin kullanılmasını şiddet eylemleri ile istismar etmeyi hiçbir zaman haklı göstermez. Büyük gösteriler sırasında can kaybının ve ciddi yaralanmaların daha fazla olmamasında şüphesiz kolluk güçleri ve sıralı amirlerinin büyük bir kesiminin mesai mefhumu gözetmeden asayişî sağlamaya gayretleri yatmaktadır. Yapılan bir kısım hatalar, ihlaller ve aşırı güç kullanılması nedeniyle kamu otoritesini sağlamakla görevli kolluğun tümünün suçlanmasına gerekçe olamaz. Bu tespit kuşkusuz kolluğun aşırı ve orantısız güç kullanımını haklı çıkarmak anlamına gelmemektedir. Sadece toplumsal olaylara hâkim olan psikolojinin, taraflar arasında yol açtığı etkileşime ve olgulara işaret etmek amacını ortaya koymaktadır. Aksi düşünce, Kamu Denetçiliği Kurumunun, hukuk dışı ve kanunsuz eylem ve işlemler hiç bir durumda cevaz vermeyeceği inancına gölge düşürür.

232) Kolluk birimlerinin, göstericilerden kaynaklanan şiddet içerikli eylemlerden sorumlu tutulmaları mümkün olmadığı gibi, bu olaylara müdahale etmemesi esasen sorumluluktan kaçmak anlamına gelecektir. Zira heyecana kapılmış olan geniş kitleler içerisine karışan yasa dışı örgüt üyeleri veya yasa dışı kimliğe sahip olmamakla beraber, karışıklıkları olaylar itibari ile hiçbir hukukî gerekçeye sığınamayacak bireylerin yukarıda zikredilen tarihler arasında meydana getirdikleri manzara, gündelik hayatı tamamen kesintiye uğratan, kamu düzenini büsbütün ortadan kaldıran, can ve mal güvenliğine kasteden ve dolayısı ile demokratik hukuk devletlerinde asla müsamaha edilemeyecek türden şiddet ve suç örnekleri oluşturmuştur. **Bu anlamda ölçü AIHM içtihatlarıyla istikrar kazanmıştır. Zira Mahkeme, müteaddit kararlarında, kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanmasını teminen, bu amaca ulaştırılacak ölçüde orantılı güç kullanımına her zaman cevaz vermektedir.**

233) Kamu Başdenetçisi, sadece idareden kaynaklanan hukuk ihlallerini incelediği bu kararında, göstericiler arasına karışarak yukarıda yer verilen olaylara sebep olan kişi ve örgütlerin hukuk düzenine kasteden eylemleri ve suçlarını adlî makamların **soruşturmakta olduğunu tespit etmekle yetinmektedir.** Aynı şekilde bu kararda, sadece idareye atfedilebilecek hukuk ihlallerini tespit ederken, kamu hizmeti gören özel hukuk tüzel kişileri, meslek teşekkülleri vb. bunun, gösterici grupların tamamen kusursuz, hukuka uygun ve yasal sınırlar içerisinde hareket ettikleri anlamına gelmediğinin altını özellikle çizmektedir. Bu husus, Kararın “Hakkaniyete Uygunluk Açısından Denetim” kısmında ayrıca değerlendirilmektedir. Sosyal medya Türkiye’de ilk kez bu çapta anlık olarak içerik üreten, bu içeriği ajanslar, medya kuruluşları vs. araçlar ve bu araçların sağladığı düzeltme imkânlarını kullanmadan kitlelere ulaştıran, anında geri besleme alınan kolektif bir etkileşim ortamı olarak karşımıza çıkmıştır. Olumlu yönleriyle birlikte sosyal medyanın, ifade özgürlüğünün sınırlarının aşılması, nefret duygusunu körüklemesi, özel hayatın gizliliğinin ihlali, kişisel verilerin istismarı, kara propagandanın ve dezenformasyonun kolaylaşması, gerçek dışı içerik gibi olumsuz etkilerine de yaşanan olaylar esnasında yoğun şekilde şahit olunmuştur.

234) Ayrıca görsel ve basılı medya kuruluşları hakkında da kamuoyunda derin soru işaretleri oluşturan gelişmeler gözlenmiştir. Bazı televizyon kanallarının ilk günlerde yaşanan olaylara duyarsız kaldığının gözlenmesi yanı sıra, diğer bir kısım televizyon kanallarının da siyasi

iktidara yönelik muhalif duruşlarını, toplumda çatışma, şiddet, kin ve nefreti körükleyen hatta suça teşvik eden yayınlar gerçekleştirmek sureti ile yansıttıkları tespit edilmiştir.⁷

- 235) Sosyal medyanın da tahriki ile gelişen olaylarda, özellikle göz yaşartıcı gaz, tazyikli su ve plastik mermi ile yapılan müdahaleler ekseninde kamuoyunda derin tartışmalar yaşanmıştır.
- 236) Bundan başka, toplumun **sağlıklı ve gerçek bilgiye erişim kanalları** belirgin şekilde tıkanmış, olayların büyümesine kadar İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İstanbul Vali ve Belediye Başkanı vb. ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının da bu konuda toplumu yeterince aydınlatmadıkları, bu kurumların kurumsal iletişim mekanizmalarının acze düştükleri tespit edilmiştir. **Toplumun geniş bir bölümü, gerçek ve sağlıklı bilgiye erişim hakkında mahrum kalmıştır.** Klasik medya kuruluşlarının geneli hakkında beliren, sağlıklı ve gerçek bilgiye erişim endişesi, büyük oranda sosyal medya ve internet yayımları ile giderilmiştir.
- 237) İnternet ve sosyal medya yaşanan olayların hızlandırıcısı ve çabuklaştırıcısı olarak Türkiye’de ilk kez bu çapta kullanılabilir hale gelmiştir. Sosyal medyanın **kamuoyu yapıcılığı** vasfı açık toplum olma yönünde olumlu etkisi ve devlet uygulamalarının bizzat toplum tarafından doğrudan denetlenen bir siyasal yapı ortaya çıkma yolunda olumlu izleri bu olaylar vesilesi ile görülmüştür. Ayrıca sosyal medya, siyaset açısından kontrol edilmesi çok daha zor özgür birer müzakere zemini oluşturmakta, geniş kitlelerin karar alım veya yönetim - müzakere sürecine katılmasına yardımcı olmakta, toplumun müzakereci kültüre ve müzakereci demokrasi anlayışına doğru ilerlemesine katkıda bulunmaktadır. Nitekim Kurumumuz, tanık olarak dinlemiş olduğu kişilerin bir bölümüne, sosyal medya üzerinden ulaşmıştır.
- 238) Bununla birlikte, geniş çaplı toplumsal olayların yaşandığı, kamuoyunu sağlıklı ve gerçek bilgiler ile buluşturma noktasında, klasik medya kurumlarının bir gerekçe ile pasif kaldığı, resmî makamların da yetersiz kaldıkları görülmüştür. Bu dönemde, sosyal medyanın, ifade özgürlüğünün istismarı, nefret suçunun yaygınlaşması, özel hayatın gizliliğinin ihlâli, kişisel verilerin istismarı, kara propagandayı ve dezenformasyonu kolaylaştırıcı etkileri de tespit edilmiştir. Özellikle, sosyal medya üzerinden yayılan gerçek dışı bilgi ve görseller nedeni ile toplumun provoke edilmeye müsait olduğu görülmüştür. Bu husus, kararın “Hakkaniyet Açısından Denetim” kısmında ayrıca açıklanmaktadır.

239) Bu paylaşımları yayanların münferit bireylerden çok marjinal örgütlerden ibaret oldukları, Türkiye genelinde faaliyette buldukları gibi Türkiye dışından da destek aldıkları değişik kesimlerce dile getirilmektedir.

240) Bu minvalde yaşanan olaylar esnasında kolluk birimlerince gerçekleştirilen müdahalenin hukukî değerlendirmesi, şikâyet başvurularında yer verilen iddialar esas alınarak dosyada mevcut bilgi, belgeler, ses ve görüntü kayıtları ile teknik raporlara göre aşağıda kaydedilmiştir.

241) Polisin Zor Kullanma Yetkisi:

242) Zor kullanma yetkisi sadece kanun uygulayıcı güçlere, görevlerini yerine getirirken, lüzumu halinde kullanmaları için verilmiş çok hassas bir yetkidir. Bu nedenle zor kullanma yetkisini belirleyen mevzuat demokratik ülkelerde çok hassas bir politika alanıdır. Mevzuatımızda polise zor kullanma yetkisi veren çok sayıda düzenleme mevcuttur. Burada sadece, toplumsal olaylara müdahale sadedinde zor kullanma yetkisi veren 2559 sayılı temel Kanun ile **toplantı ve gösteri** özgürlüklerini düzenleyen 2911 sayılı Kanun arasındaki bağlantı irdelenecektir.

243) 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 16. maddesinde, “Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

244) Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.” hükmü yer almaktadır.

245) Zor kullanmanın şekli ve şartları ise aynı maddede, “Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı madde polisin silah kullanımı konusunda ise “Polis; a) meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında, b) Bedeni kuvvet ve maddi güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde, c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde, silah kullanmaya yetkilidir.” şeklinde tespit edilmiştir.

- 246)** Sonuç olarak, polisin direnen gruplara yönelik 2559 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine uygun şekilde bedenî kuvvet, (direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî güç) maddî güç (direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedeni kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçları) ve silah kullanması kamu düzeni açısından mevzuata uygun yasal bir yetkidir. Ancak burada kanun koyucunun yer verdiği, “bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanma” vurgusunun bir “ölçülülük” vurgusu olduğunu akıldan çıkarmamak gerekmektedir.
- 247)** İfade açıklaması ve toplanma özgürlüklerinin kullanımında yukarıda açıklanan müdahale yönteminde anahtar kelime olarak karşımıza çıkan “direnme” kavramı, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda açık bir şekilde tanımlanmamış, sadece 32. maddesinde, direnmeden, “kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılanlar, ihtara ve zor kullanmaya rağmen dağılmamakta ısrar ederlerse...” ve “ihtara ve zor kullanmaya rağmen kolluk görevlilerine karşı cebir veya tehdit kullanılarak direnilmesi halinde...” şeklinde direnmenin gerçekleşeceğini tespit etmiştir. .
- 248)** 2559 sayılı ve 2911 sayılı Kanunların sarih hükümlerinden anlaşılan, bir ifadeyi açıklama ve toplanma özgürlüğünün kullanılmasına müdahale şartının, katılımcıların “direnme” içerisine düştükleri noktada olacağıdır. 2911 sayılı Kanun ise direnmenin temel şartını, “kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri” noktasına inhisar etmektedir. Aynı Kanunun, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerini tanımlandığı 22 ve 23. maddelerinde ise ifadeyi açıklama ve toplanma özgürlüğüne dayalı toplumsal olayları, yer, zaman ve şekil açısından aşırı ve orantısız bir şekilde kısıtlamaktadır. 24. maddesi ise toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin dağıtılmasının şartlarına amirdir.
- 249)** Bu durumda, 2559 sayılı Kanun gereği, polisin “direnme” gösteren göstericilere müdahale etme zorunluluğu ve 2911 sayılı Kanunun olur olmaz her durumu “direnme” olarak kabul eden sınırlayıcı niteliği, Türkiye’de ifade açıklaması ve toplanma özgürlüklerinin kanuna uygun şekilde kullanımını aşırı sınırlamaktadır.
- 250)** Özgürlükçü ve bireyci bakış açısından ve insan haklarının öneminden kuvvet alan modern devlet anlayışı gerekleri ve günümüz modern bilgi çağı toplumunun demokratik talepleri ve beklentileri karşısında, 1983 yılında kabul edilmiş bulunan 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun lafzı ve ruhu yetersiz kalmaktadır.

Mevzuatın AİHS ve AİHM’le uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

251) Aşırı ve Orantısız Şekilde Göz Yaşartıcı Biber Gazı Kullanımı İddiaları:

252) İstanbul Valiliğinin teyidinde istinaden, yalnızca İstanbul ilinde yaşanan olaylar sadedinde, 31.05.2013 ile 17.06.2013 tarihleri arasında gerçekleştirilen yasa dışı gösterileri engellemek amacıyla gaz fişeği, gaz el bombası, FN-303 Savunma Tüfeği fişeği, ses ve ışık fişeği ve OC gaz solüsyonunun kullanıldığı bildirilmiştir.

253) Ülke genelinde yaşanan olaylar sadedinde kullanılan göz yaşartıcı gaz mühimmatı miktarı İçişleri Bakanlığından talep edilmiştir. Bu kapsamda ülke çapında yaşanan olaylara müdahale esnasında, gösterilerin yoğun şekilde meydana geldiği 12 ilde (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Eskişehir, Hatay, Kocaeli, Manisa, Mersin ve Samsun) söz konusu gösterilere müdahale sadedinde 31 Mayıs 2013 - 17 Haziran 2013 tarihleri arasında belli oranda ve gerektiği kadar mühimmat kullanıldığı bilgisi aktarılmıştır.

254) Başvuru konusu yaşanan olaylar sadedinde, göz yaşartıcı gazların kullanımının hukuka aykırılığı hususunda kapsamlı tartışmaların yaşandığı gözlenmiştir. Bu cihetle, söz konusu gazın yasal olarak kullanılıp kullanılamayacağı ve kullanımı ile ilgili önce uluslararası ve sonra ulusal standartların tespitinin yapılması gerekli görülmüştür.

255) Göz yaşartıcı biber gazı ve benzerlerinin kullanımı noktasında uluslararası standartların bütünü açısından bir değerlendirme yapmazdan önce, bu konuda getirilen standartların ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

256) BM Kolluk Kuvvetleri Etik Kuralların 3. maddesi, “Kolluk görevlileri, sadece durumun kesin olarak gerektirdiği zaman ve görevlerinin ifasının gerekli kıldığı ölçüde kuvvet kullanabilirler.” hükmü ile kolluk görevlileri tarafından kuvvet kullanılmasının istisna olması gerektiği, şartların makul olarak gerekli kıldığı hallerde ise orantılı olarak kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır.

257) BM Kanun Adamlarının Zor ve Silah Kullanmalarına Dair Temel Prensiplerin 4. maddesi, “Kanun adamları görevlerini yaparlarken, zora ve silaha başvurmadan önce mümkün olduğu kadar şiddet içermeyen araçları kullanırlar. Sadece başka araçların etkisiz kalması veya hedeflenen sonucun gerçekleşme ümidinin bulunmaması halinde zor veya silah kullanabilirler.”, 5. maddesi, “Kanun adamlarının, zor veya silah kullanmaları kaçınılmaz hale geldiği zaman: a) Suçun ciddiliğiyle ve gerçekleştirilmek istenen meşru amaçla orantılı bir ölçüde zor kullanılır; b) Meydana gelecek zarar ve hasarı en aza indirilir ve insan yaşamına

saygı duyulur ve korunur; c) Yaralanan ve zarara maruz kalan kişilere mümkün olan en kısa sürede tıbbi yardım ve destek verilmesi sağlanır; d) Yaralanan veya zarara maruz kalan kişinin akrabaları veya yakın arkadaşlarına mümkün olan en kısa sürede haber verilmesi sağlanır.”, 13. maddesi, “Yasadışı olmakla birlikte şiddet unsuru içermeyen toplantıların dağıtılmasında, kolluk güçleri kuvvete başvurmaktan kaçınacaklardır, ya da bunun uygulanabilirliği bulunmayan hallerde bu tür kuvvet kullanımını gereken asgari ölçüyle sınırlı tutacaklardır.” hükümleri ile BM Etik Kurallarından daha ileri şekilde, müdahale öncesi **şiddet dışı uzlaşma araçlarına** başvurulacağını, mümkün olmadığı durumda ise **kademeli şekilde zor kullanma ajanlarını** kendilerine karşı güç kullanılan kişi ya da kişilerin dışında kalan kimselerin zarar görme risklerini asgaride tutulacak şekilde kullanılmalarına işaret etmekte ve bunların kullanımında **alınacak tedbirleri** göstermektedir.

258) BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ve Medeni ve Siyasî Haklar Sözleşmesi de “barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin” dağıtılmasında şiddet kullanılmasından kaçınılması gerektiğini belirtmektedir. Şiddet kullanmadan dağıtmanın mümkün olmaması halinde ise “gereklilik” ve “orantılılık” ilkelerine işaret etmekte, **bu noktada yasal olmayan toplantı ayırımı yapmaksızın, barışçıl nitelikli tüm toplanma özgürlükleri için bu durumu geçerli kılınmıştır.**

259) BM, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme kapsamında İşkenceye Karşı Komite de kolluk müdahale araçlarının kullanımında gereklilik ve orantılılık kriterlerini esas almaktadır. Ayrıca, Sözleşmeye taraf devletlerin kolluk kuvvetlerince görevlerini yerine getirirken uygulanan güç kullanımının sınırlı olabilmesini sağlamak için silah kullanımı başta olmak üzere güç kullanımına ilişkin eğitim ve öğretim programlarının geliştirmesi ve gözden geçirmesi gerektiği belirtilmektedir.

260) BM İşkence Özel Raportörünün belirlediği standartlara göre ise gazın kullanımında, göstericiler ile gösterici olmayanlar ve sağlıklı olanlarla olmayanlar arasında ayırım gözetilmesi; ayrıca göstericilerin ve dolaylı olarak üçüncü kişilerin daha fazla acı çekmesine neden olabilecek şekilde gazın kimyasal bileşiminde herhangi bir değişikliğe uğratılmaması gerektiği belirtilmektedir.

261) İşkencenin ve Gayri İnsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelelerin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi kapsamında Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesinin ise bu konuda, Çek Cumhuriyetini ziyareti vesilesi ile hazırladığı raporda, biber gazının potansiyel olarak tehlikeli bir madde olduğu, kapalı alanlarda kullanılmaması gerektiği, istisnâ olarak

açık alanlarda kullanılması ihtiyacı doğduğunda, tıp doktoruna erişim ve rahatlatıcı önlemler gibi koruyucu önlemlerin bulunması gerektiğini hatırlatmaktadır. Komite ayrıca, biber gazı kullanımının kontrolüne ilişkin düzenlenecek bir mevzuatta yer alması gereken esasları aşağıdaki gibi belirlemektedir:

262) Biber gazının hangi durumda kullanılabileceğine dair talimatlar, kapalı alanlarda kullanılmaması gerektiğini açıkça belirtmesi,

Biber gazına maruz kalan tutukluların derhal doktora ulaştırılmalarına ve kendilerine kurtulma tedbirlerinin sunulmasına dair hakları,

Biber gazı kullanma yetkisi verilmiş personelin nitelikleri, eğitimleri ve yeteneklerine ilişkin bilgi,

Biber gazının kullanımına ilişkin yeterli bir raporlama ve denetim mekanizmasının mevcudiyeti.

263) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise Sözleşmeye taraf ülkeler ve Türkiye hakkında verdiği müteaddit mahkûmiyetler ile göz yaşartıcı biber gazının kullanımı konusunda standartlar belirlemiştir.

264) Disk-Kesk-Türkiye Kararında, (Başvuru no:38676/08) hastane sınırları içerisinde gaz bombası kullanılmasının, gerekli ya da orantısız olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

265) Ali Güneş - Türkiye Kararında, (Başvuru no:9829/07) Oya Ataman-Türkiye Kararında, (Başvuru no:74552/01) vb. “göz yaşartıcı gaz” veya “biber gazı” kullanımının **solunum problemleri**, bulantı, kusma, soluk borusu irritasyonu, göz irritasyonu, spazm, göğüs ağrısı, dermatit ve alerji gibi sorunlara yol açabileceği sonucuna varmış, aşırı doz halinde bu gazın, solunum ve sindirim borularında doku ölümüne, akciğer ödemi ve iç hemorajiye yol açabileceğini,

266) Ama aynı Kararında, Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretilmesi, Saklanması ve Kullanılması ve Yok Edilmesine dair 1993 tarihli Sözleşme (Kimyasal Silahlar Sözleşmesi (CWC)) uyarınca, göz yaşartıcı gazın, kimyasal bir silah olarak düşünülmediğini, ayrıca bu gazın kullanımına, iç karışıklıkların kontrol altına alınması da dâhil olmak üzere, yasaların uygulanması amacıyla izin verildiğini belirtmiştir.

267) Mahkeme **Abdullah Yaşa ve diğerleri – Türkiye** (Başvuru numarası:44827/08) **davası** hakkında 16 Temmuz 2013 tarihinde verdiği, Sözleşmenin 3. maddesi ihlâlinden kaynaklanan

mahkûmiyet Kararında; **“başvuruya dayanak olan gösterinin barışçıl nitelikte bir gösteri olmadığını, göstericilerin güvenlik güçlerine doğru taş atmakta olduğunu”, “bu nedenle, göstericilerin biber gazı kullanılarak dağıtılmasını Sözleşmenin 3. maddesi bakımından bir sorun olmadığını”** ancak sorunun **“salt biber gazı kullanılıp kullanılmaması değil, gaz kapsülünün göstericilere doğru fırlatılmış olması”** noktasında belirlediğini tespit etmiştir.

268) Devamla Mahkeme, **“bir gaz kapsülünün bir fırlatıcı vasıtasıyla atılması, kapsül fırlatıcısı uygunsuz bir şekilde kullanıldığı takdirde, ağır yaralanma ve hatta ölüm riski doğurmaktadır. Kullanılan aygıtın doğurduğu tehlike göz önüne alındığında, Mahkeme, bu davada, potansiyel olarak ölüme sebebiyet verebilecek bir kuvvet kullanıldığına”,**

269) Mahkeme Türkiye aleyhinde yukarıda yer verilen mahkûmiyetlerinde genel olarak, kolluğun barışçı ve kamu düzenini açıkça tehdit etmeyen gösterilerde yaygın olarak orantısız güç kullandığına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur.

270) Göz yaşartıcı biber gazı ve benzerlerinin kullanımı noktasında uluslararası standartların bütünü açısından bir değerlendirme yaptığımızda, bu maddenin toplumsal olaylara müdahalede kullanılmasını yasaklayan bir hüküm bulunmadığını görmekteyiz. Birleşmiş Milletlerin ve Avrupa Konseyinin kolluğun zor kullanma yetkisini düzenleyen yukarıda yazılı sözleşmeleri ve bunların denetim mekanizmaları açısından, biber gazı ve benzerlerinin kullanımında esas yaşanan tartışma, göz yaşartıcı biber gazı ve benzerlerinin kullanılıp kullanılmayacağından ziyade, bu maddelerin kullanımı açısından kişinin fiziki ve ruhsal bütünlüğünün korunmasının önemi noktasında düğümlenmektedir. Bir diğer ifade ile “işkence ve kötü muamele yasağı” ile “özel yaşama saygı gösterilmesi hakkının” ihlâl edilmeme gereğidir. Zira bu iki hak, kişinin fiziksel ve zihinsel bütünlüğünü koruyan haklardır.

271) Bu gereklilikten hareketle uluslararası standartlar açısından biber gazı ve benzerlerinin kullanımında temel alınan kıstasların, “gereklilik”, “orantılılık”, “eğitim almış kişilerce kullanım”, “kullanım talimatları”, “kapalı alanlarda kullanılmasının yasak olması”, “kullanımı durumunda doktora erişim ve diğer sağlık tedbirlerinin alınması”, “diğer kişilerin etkilenmemesi” ve “kullanım miktarlarına dair denetim ve raporlama” şeklinde oluştuğunu görmekteyiz. Dolayısı ile yukarıda yer verilen uluslararası mevzuat hükümlerini iç hukukunun birer parçası haline getiren tüm devletler, birer gazının kullanımında bu kriterlere uymakla mükelleftirler. Aksi uygulama uluslararası hukukun ihlâli anlamına gelecektir.

272) Biber gazının kullanımı ile ilgili ulusal mevzuat hükümleri aşağıdaki gibidir:

273) 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası “Kişinin Dokunulmazlığı, Maddî ve Manevî Varlığı” başlıklı 17. maddenin birinci fıkrası, “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”, aynı maddenin üçüncü fıkrası, “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.” hükmünü,

274) 5564 sayılı Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması Hakkında Kanun 2. maddesi e bendi, “Toplumsal olayları denetim altında tutmakta kullanılan gereçler: Bu Kanuna ekli cetvellerde gösterilmeyen, insanlarda, kimyasal maddeye maruz kaldıktan kısa bir süre sonra ortadan kaybolan, duyuşal tahriş veya güçsüz kılıcı fiziksel etkileri süratle meydana getirebilen herhangi bir kimyasal maddeyi,” ve f bendi, “Yasaklanmamış amaçlar: Sınai, tarımsal, bilimsel araştırmayla ilgili, tıbbi, farmasötik veya diğer barışçı amaçlara yönelik etkinlikleri; toksik kimyasal maddelere karşı korunmayla ve kimyasal silahlara karşı korunmayla doğrudan doğruya ilişkili olan amaçları; kimyasal silahların kullanımıyla ilişkili olmayan ve kimyasal maddelerin zehirli özelliklerinin bir savaş yöntemi olarak kullanımına bağlı olmayan askeri amaçları; iç karışıklıkların bastırılması da dâhil olmak üzere asayişin sağlanmasıyla ilgili amaçları”, hükmünü,

275) 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu “Toplantı veya Gösteri Yürüyüşünün Dağıtılması” başlıklı 24. maddesi, “Kanuna uygun olarak başlayan bir toplantı veya gösteri yürüyüşü, daha sonra 23. maddede belirtilen Kanuna aykırı durumlardan bir veya birkaçının vuku bulması sebebiyle, Kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşü haline dönüşürse;

a) Hükümet komiseri toplantı veya gösteri yürüyüşünün sona erdiğini bizzat veya düzenleme kurulu aracılığı ile topluluğa ilan eder ve durumu en seri vasıta ile mahallin en büyük mülkî amirine bildirir.

b) Mahallin en büyük mülkî amiri, yazılı veya acele hallerde sonradan yazı ile teyit edilmek kaydıyla sözlü emirle, mahallin güvenlik amirlerini veya bunlardan birini görevlendirerek olay yerine gönderir.

Bu amir, topluluğa Kanuna uyularak dağılmalarını, dağılmazlarsa zor kullanılacağını ihtar eder. Topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır. Bu gelişmeler hükümet komiserince tutanaklarla tespit edilerek en kısa zamanda mahallin en büyük mülkî amirine tevdi edilir.

(a) ve (b) bentlerindeki durumlarda güvenlik kuvvetlerine karşı fiili saldırı veya mukavemet veya korudukları yerlere ve kişilere karşı fiili saldırı hali mevcutsa, ihtara gerek olmaksızın zor kullanılır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne 23. madde (b) bendinde yazılı silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların bulunması halinde bunlar güvenlik kuvvetlerince uzaklaştırılarak toplantı ve gösteri yürüyüşüne devam edilir. Ancak, bunların sayıları ve davranışları toplantı veya gösteri yürüyüşünü Kanuna aykırı addedilerek dağıtılmasını gerektirecek derecede ise yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşüne silah, araç, alet veya maddeler veya sloganlarla katılanların tanınması ve uzaklaştırılmasında düzenleme kurulu güvenlik kuvvetlerine yardım etmekle yükümlüdür.

Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanuna aykırı olarak başlaması hallerinde; güvenlik kuvvetleri mensupları, olayı en seri şekilde mahallin en büyük mülkî amirine haber vermekle beraber, mevcut imkânlarla gerekli tedbirleri alır ve olaya müdahale eden güvenlik kuvvetleri amiri, topluluğa dağılmaları, aksi halde zor kullanılarak dağıtılacakları ihtarında bulunur ve topluluk dağılmazsa zor kullanılarak dağıtılır.” hükmünü,

Aynı Kanunun “Kışkırtma Yasağı” başlıklı 27. maddesi, “Halka karşı, doğrudan doğruya veya ses yükselten veya ileten herhangi bir alet veya araç ile söz söyleyerek veya seslenerek veya basılmış veya çoğaltılmış veya elle yazılmış veya çizilmiş kâğıtları duvarlara veya diğer yerlere yapıştırarak veya dağıtarak veya benzeri araç ve yollarla halkı Kanuna aykırı toplantı veya yürüyüşe özendirmek veya kışkırtmak yasaktır.

Bu hareketler güvenlik kuvvetlerince derhal men edilir.” hükmünü amirdir.

- 276)** Yukarıda yer verilen mevzuat uyarınca, toplumsal olaylara müdahalede göz yaşartıcı biber gazı ve benzerlerinin kullanılmasında hukukî bir engel bulunmadığı anlaşılmaktadır.
- 277)** İçişleri Bakanlığının 12/07/2004 tarih ve 2004/.... sayılı “Toplumsal Olaylar Müdahale ve Esasları” başlıklı Genelgesi, “... zor kullanma yetkisi sınırlarının aşılması vakalarının, bundan böyle, en aza, mümkünse sıfıra indirilmesi, vatandaşların dirlik, esenlik ve kamu düzeninden sorumlu bulunan il valilerinin en önemli önceliklerinden birisi olduğu... (valilerin) aşağıda yer verilen hususlarda talimatlandırıldığı:

- 278) Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü, toplumsal olaylara müdahale ile ilgili gelen yıllık eğitim programları, öngörüldüğü gibi titizlikle aksatılmadan uygulanacaktır.
- 279) İl Valileri ve İl kolluk birimlerinin en üst amirleri, toplumsal olaylara müdahale esnasında orantısız güç kullanımının altında yatan temel sebepleri (psikolojik, ailevi, eğitim, çalışma şartları vb.) ortaya çıkarmayı ve bu sebepleri gidermenin yollarını araştıracaklardır. Bu amaçla, lüzumu halinde, illerinde vuku bulan gösteri ve yürüyüşlerin türleri ile müdahale biçimlerinin belirlenmesinde yardımcı olabilecek veri tabanları hazırlatacaklar, gerektiğinde, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve diğer devlet kurumları ile işbirliği yapmanın yollarını arayacaklardır...
- 280) Toplumsal olaylara müdahale esnasında ilgi yazılarda belirtilen esas ve usullere uymayanlar ve orantısız güç kullandığı tespit edilen personel hakkında gerekli İdarî ve disiplin işlemleri derhal yapılacaktır....
- 281) Bu işlemlerin yapılmasında İl Valileri, İl Jandarma Komutanı ve İl Emniyet Müdürleri bizzat sorumlu olacaklardır.
- 282) Kolluk kuvvetlerinin toplumsal olaylara müdahalelerinde, zor kullanma yetkilerini ciddi ölçüde aştığı yönünde iddia ve şikâyetlerin olması veya müdahale esnasında toplumu incitici ve rahatsız edici fiillerin kamuoyuna yansması durumunda... bütün bilgi, belge, görüntü ve diğer yardımcı dokümanlar ile konu hakkında İl Valilerinin şahsi özel değerlendirme ve görüşleri derhal gönderilecektir...”
- 283) **İçişleri Bakanlığının 15.02.2008 tarih ve 2008/.... (EGM Genelge numarası) sayılı “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatı” başlıklı Genelgesi ve eki “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı” başlıklı Talimatnamesi.**
- 284) 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’nun 16. maddesi, 5564 sayılı Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretimi, Stoklanması ve Kullanımının Yasaklanması Hakkında Kanunun tanımlar başlığının 2. maddesinin (e) bendi ve Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği’nin 25. maddesinin c bendine atıf yapılarak, göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatların, bütün modern ülke güvenlik teşkilatlarında olduğu gibi, gerek kanuna aykırı olarak düzenlenen gerekse sonradan kanuna aykırı hale dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşleri, özel maharet gerektiren operasyonlar ile benzeri eylemlerde; toplulukları dağılmaya zorlamak, belirli istikametlere yönlendirmek, güvenlik güçlerine karşı yapılan direnişi kırmak ve saldırganları

etkisiz hale getirmek gibi amaçlarla Emniyet Teşkilatında başta Çevik Kuvvet birimleri olmak üzere Özel Harekât ve Asayiş birimlerince de kullanıldığı kaydedilmektedir.

285) Genelgenin ekinde ise yasa dışı toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde göstericilerin kalıcı bir zarara meydan verilmeden dağıtılmaları, güvenlik güçlerine karşı direnişte bulunan kişilerin direnişlerine son verilebilmesi için Emniyet Teşkilatı olarak kullanılmakta olan göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatları hakkında genel bilgiler, kimyasal maddelerin yayılma yolları ve insanlar üzerindeki fizyolojik etkileri, kapalı alanların temizliği, ilkyardım esasları, eğitim esasları, kullanım taktikleri, depolanma ve imha esasları ile silah ve mühimmat çeşitleri konularında ayrıntılı hükümler içeren 18 sayfalık “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları Kullanım Talimatı**” yer almaktadır.**

286) İçişleri Bakanlığının, il emniyet müdürlüklerine muhatap 14.06.2013 tarih ve 1183737526-48285-(12470) sayılı, “Toplumsal Olaylara İlişkin Müdahale Esasları” başlıklı Talimatnamesi. “... Mahallin en büyük mülkî idare amirince görevlendirilen olay yerindeki güvenlik amiri tarafından, topluluğa makul bir süre tanınarak ihtarın en az üç kez ses yükselten cihazlar ile yapılmasına özen gösterilmesi, ancak güvenlik güçlerimize doğrudan saldırı olması halinde mevzuat çerçevesinde hareket edilmesinin sağlanması,

287) Kanuna aykırı veya kanuna uygun olarak başlayıp kanuna aykırı hale dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, topluluğun dağıtılmasına yetkili merciler tarafından karar verildikten sonra, şartlar uygunsa öncelikle su kullanılması, ancak; fiili saldırı ve mukavemette bulunmayan topluluk ve gruplara karşı ise mümkün olduğunda sabırlı ve sağduyulu hareket edilmesi,

288) Gaz kullanmadan önce gazların etki alanı dahilinde okul, hastane, kreş ve huzurevi gibi kurum ve kuruluşlar bulunup bulunmadığına dikkat edilmesi, kanuna aykırı toplumsal olaya karışmayan vatandaşların etkilenmemesi için azami özen gösterilerek, gaz kullanımının kısa aralıklarla yapılması,, kontrolsüz ve gereksiz kullanıma mahal verilmemesi,”

289) İçişleri Bakanlığının 26/06/2013 tarih ve 2013/28 sayılı “Çevik Kuvvet Personeli” başlıklı Genelgesi. Son dönemde yaşanan olaylarda gerçekleştirilen müdahalelerde gerek olaylara karışmayan vatandaşların, gerekse de emniyet personelinin gaz kullanımında olumsuz etkilendiğinin altı çizilmekte ve göz yaşartıcı mühimmatın kullanımının azaltılması için yapılması gerekenler aşağıdaki gibi kaydedilmektedir:

- 290) “Kanuna aykırı hale dönüşen basın açıklaması ve miting gibi toplumsal olaylara gaz kullanarak müdahale edilmesi gerektiğinde, müdahale öncesinde çok ani gelişen bir durum yoksa İl Emniyet Müdürü bilgilendirilerek talimatları alınacaktır.
- 291) Toplumsal etkinlikler esnasında alınacak tedbirlerde Çevik Kuvvet veya Güvenlik Şube Müdürlüğünden sorumlu Emniyet Müdür Yardımcılarının görev alması sağlanacaktır.
- 292) Sorumlu amir, görev alacak personel ile toplumsal olaylar öncesi mutlaka toplantı yaparak, müdahale gerektiğinde hareket tarzının nasıl olacağı hususunda personeli bilgilendirecektir.
- 293) Kanuna aykırı toplumsal olaylarda göz yaşartıcı gaz kullanmadan önce gaz mühimmatının kullanılacağı konusunda ses yükseltici araçlar ile duyurularak gösterici gruptan ayrılmak isteyenler ile üçüncü kişilerin uzaklaşmasına fırsat verilecektir.
- 294) Kanunsuz toplumsal olaylarda, **gazlı müdahaleden önce su püskürtücü panzer ve TOMA’lar kullanılarak tazyikli su ile müdahale edilecektir.**
- 295) Toplumsal olaylarda gaz mühimmatı kullanmaya başlamadan önce içinde boya veya biber gazı olan kapsüller atabilen ve orta mesafede etkili olabilen darbe etkili savunma tüfeğinin ara silah olarak kullanılması sağlanacaktır.
- 296) Gaz kullanmadan önce gazların etki alanı dâhilinde okul, hastane, kreş ve huzurevi gibi kurum ve kuruluşlar bulunup bulunmadığına dikkat edilerek kanuna aykırı toplumsal olaya karışmayan vatandaşların etkilenmemesi için azami özen gösterilecek, kullanılan gaz türünün ve miktarının belirlenmesinden olay mahallindeki en üst rütbeli amir yetkili ve sorumlu olacaktır. Bu konuda kontrolsüz ve gereksiz kullanıma mahal verilmeyecektir.
- 297) Müdahale edilecek olan grubun (yaşlı, bayan, engelli vs.) profili dikkate alınarak, müdahale stratejisi belirlenecektir.
- 298) Gaz ve savunma tüfeği kursu almış personel rütbeli bir personelin sevk ve idaresinde olacak ve bu rütbeli personelin talimatları doğrultusunda hareket edilecektir.
- 299) Kapalı mekânlarda ve özellikle spor alanlarında gaz el bombaları ve gaz fişekleri kullanılmayacaktır.
- 300) Gazlı müdahalelerde olayın uzun sürmesi halinde gaz kullanımına bir süre ara verilerek grubun dağılması sağlanacak ve diğer araç-gereçlerimizin kullanılmasına ağırlık verilecektir.

- 301) Çevreye ve güvenlik güçlerine karşı fiili olarak saldırı veya direniş olmadıkça, gazlı müdahaleden kaçınılacak, **direniş ve saldırısına son vermiş kişi veya gruplara karşı kesinlikle gaz kullanılmayacaktır.**
- 302) Bazı durumlarda gaz fişegi yerine grubu tedirgin edip dağılmalarını sağlamak açısından ses ve ışık fişegi ya da yüksek ses çıkartan diğer mühimmat kullanılacak ve kesinlikle Çevik Kuvvet personeli dışında diğer birim personeli tarafından gaz fişeklerinin kullanılmasının önüne geçilecektir.
- 303) Zırhlı araçlarla mobil müdahale birimleri oluşturularak hareket kabiliyeti artırılacak, yakalama ve gözaltı işlemleri yapılmak sureti ile daha az gaz mühimmatı kullanılması sağlanacaktır.
- 304) Kanunsuz gösterilerde dağılmamakta ısrar edene karşı mümkünse müdahale anında, değilse teknik tespit yapıp daha sonra gözaltı işlemleri yapılacaktır.
- 305) Orantısız güç ve aşırı gaz kullanımı iddialarını önlemek için, müdahale ve gözaltı işlemlerinin kamera ile kayıt altına alınması ilgili birimlerce sağlanacaktır.
- 306) Müdahale sonrası gaz sarfiyatının bilinmesi, kullanım esnasında kontrolün sağlanabilmesi ve keyfi hareketlerin önüne geçilebilmesi açısından, olayların sonunda mutlaka gaz mühimmatını kullanan personel ve bu personelden sorumlu amir tarafından tutanak tutulacaktır.
- 307) Personelin eğitimleri gözden geçirilerek, uygulamalı eğitimlere ağırlık verilecek, Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatı konulu genelge ve emir yazılara uygun davranılması sağlanacaktır.
- 308) Çevik Kuvvette görevli Şube Müdürleri ve amirlerin mümkün olduğunca değiştirilmemesi, tecrübeli personelden uzun süreli istifade edilmesi sağlanacaktır.”
- 309) **İçişleri Bakanlığının 22/07/2013 tarih ve 2013/33 sayılı “Toplumsal Olaylarda Hareket Tarzları” başlıklı Genelgesi**, Göz yaşartıcı gaz kullanılarak müdahale edilmesi gereken ve 40 metreden daha kısa mesafede bulunan gruplara karşı, öncelikle olarak gaz el bombaları, OC gaz püskürtücü tüpler, namlu ağzı fişekleri ve el spreyleri kullanılması, gaz fişeklerinin ise belirtilen mesafelerde (Tip1-Tip2) kullanılmamasına özen gösterilmesi, göz yaşartıcı gaz fişeklerinin direkt olarak şahıslar hedef alınarak kullanılmaması ve müdahalenin kamera ile kayıt altına alınmasının sağlanması.”

310) 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair İçişleri Bakanlığı Yönergesi, Yönergenin “Tanımlar” başlıklı 4’üncü maddesi aşağıdaki tanımlamaları içermektedir:

“Bedeni kuvvet: Direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullanılan bedenî gücü,

Gösteri yürüyüşü: Belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak sureti ile o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzelkişiler tarafından 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu çerçevesinde düzenlenen yürüyüşleri,

Göz yaşartıcı gaz silahı ve mühimmatı: Göz yaşartıcı özellikte olan OC, CS veya benzer maddeleri içeren gaz spreyi, gaz el bombası, gaz tüfeği ve fişeği, gaz tüpü ve gaz solüsyonu ile gelişen şartlara göre Genel Müdürlük envanterine alınan diğer ürünleri,

Maddi güç: Direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullanılan kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını,

Orantısız güç: Toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahalede topluluğu dağıtma veya şahısları yakalama sırasında yere düşerek direnci kırılmış, yakalanarak savunmasız hale gelmiş ve polise karşı direniş göstermeyen kişilere karşı zor kullanılmaya devam edilmesi ile topluluk tarafından yapılan direnme ve saldırı karşısında amacı aşacak ölçüde aşırı güç kullanılması halini,

Toplumsal olay: Kamu düzenini bozan, kişi hak ve hürriyetlerini kısıtlayan veya tehdit eden ve kitlesel olarak gerçekleştirilen, toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile eylem ve etkinlikleri,

Zor kullanma: Güvenlik güçlerine karşı yapılan direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartlar gerçekleştiğinde silah kullanma yetkililerini,

Zor kullanma araçları: Cop, kalkan, kelepçe, fiziki engeller, göz yaşartıcı gaz mühimmatı, tazyikli su püskürtücü araçlar, polis köpekleri ve atları, şahısları etkisiz hale getirici veya savunmaya elverişli her türlü alet ve silahları,” ifade eder.

311) Yönergenin “Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale sırasında alınacak tedbirler ve genel prensipler” Başlıklı 10’uncu maddesi (2) bendi, “Yapılacak müdahaleler, topluluğu dağıtma, dağıtılanların tekrar toplanmasını önleme ve şüphelileri yakalama

amaçlarına uygun olarak yerine getirilir...”, (4) bendi, “Toplulukları zor kullanarak dağıtmanın en son çare olduğu, ikna edici yol ve yöntemlerle dağıtılmasının ön planda tutulması hususunda sıralı amirlerce gerekli hassasiyet gösterilir.”, (5) bendi, “Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde olaya müdahale eden güvenlik görevlilerince topluluğa karşı toplantının kanunsuz olduğu duyurusu yapılır ve toplantının en arka tarafından duyulacak şekilde en az üç kez “dağılın” ihtar yapılarak topluluğun dağılması için makul bir süre verilir...”, (7) bendi, “Topluluğu dağıtma işlemi sırasında grubun gösterdiği cebir, şiddet, karşı koyma veya saldırının derecesine göre “kademeli şekilde artan” nispette ve “orantılılık” ilkelerine göre güç kullanılır.”, (10) bendi, “Güvenlik güçlerine karşı fiili saldırı, mukavemet veya korudukları yerlere ve kişilere karşı fiili saldırı hali mevcutsa, ihtara gerek olmaksızın zor kullanarak topluluğa müdahale edilir.”, (23) bendi, “**Zor kullanarak etkisiz hale getirilmiş ve polise karşı direniş göstermeyen göstericilere karşı zor kullanmaya devam edilemez.**”, (26) bendi, “Kapalı yerlerde yapılacak müdahalelerde gaz mühimmatı kullanılması durumunda, ateşleme sistemi ile çalışan, alev alan ve yangın çıkartabilen türde mühimmatların kullanılmamasına özen gösterilir.” şeklindedir.

- 312)** Yönergenin “Takip edilecek zor kullanma aşamaları” başlıklı 12’nci maddesi birinci fıkrası a) bendi, “Mahallin en büyük Mülkî Amirince görevlendirilen olay yerindeki güvenlik amiri tarafından topluluğa makul bir süre tanınarak “yapmış oldukları eylemin kanuna aykırı olduğu, kanuna uyararak dağılmaları gerektiği, dağılmamaları halinde zor kullanılarak dağıtılacağı” ihtar en az üç kez yapılır.”, b) bendi, “Yapılan ihtara rağmen göstericilerin dağılmamakta direnmeleri halinde, dağıtılmaları için **ilk aşamada su püskürtücü araçlar kullanılır.** Göstericilerin üzerine uygun mesafelerden tazyikli su sıkılarak topluluğun dağıtılması sağlanır. Ayrıca, bu müdahale sırasında suç işleyenlerin tespiti amacıyla boyalı su da kullanılabilir.”, c) bendi, “Su püskürtücü araçlar ile yapılan müdahalelerde polise karşı direniş göstererek dağılmayan göstericilerin dağıtılmaları için **ikinci aşamada eğitimli personel tarafından göz yaşartıcı gaz silahları ve mühimmatları ile göz yaşartıcı gaz karıştırılmış su kullanılır... polise karşı direniş veya saldırısına son vermiş kişilere karşı göz yaşartıcı gaz mühimmatı kullanılmasına son verilir.**”, ç) bendi, “Göz yaşartıcı gaz mühimmatı ile yapılan müdahaleye rağmen dağılmayan veya direnişi kıramayan göstericilerin dağıtılması için **üçüncü aşamada cop kullanılır...**”, d) bendi, “Göstericilerin dağıtılması amacıyla cop kullanılmasına rağmen, güvenlik güçlerine ateşli silah dışında taş, sopa, molotof kokteyli, sapan ve misket vb. cisimlerle direnen veya karşılık veren, fiziksel

olarak da hemen yakalanması mümkün olmayan ve şiddetin devamlılık gösterdiği hallerde, daha önceki aşamalarda kullanılan bedeni kuvvet ve maddi güçle birlikte **dördüncü aşamada saldırı ile müdahale arasında bir denge kurulabilmesi için saldırıları etkisiz hale getirci darbe etkili, göz yaşartıcı gaz veya boya içeren kapsül vb. türde mühimmat atan savunmaya yönelik diğer silahlar kullanılır.**”, aynı maddenin 2’nci fıkrası, “Güvenlik kuvvetlerine, korudukları yerlere ve kişilere karşı doğrudan taş, sopa, molotof kokteyli, sapan veya msket vb. cisimlerle saldırıda bulunulması durumunda; ihtara gerek olmaksızın ve yukarıdaki zor kullanma aşamaları izlenmeksizin saldırı ile orantılı olarak gruplara müdahale edilir. Gösterici gruplar tarafından yapılan saldırının derecesine göre, saldırıyı bertaraf edecek nispette ve saldırı ile orantılı olacak şekilde yukarıda sayılan zor kullanma araçlarından uygun görülenler kullanılarak saldırganların etkisiz hale getirilmesi, dağıtılmaları veya yakalanmaları sağlanır.”, aynı maddenin 5’inci fıkrası, “Zor kullanmanın derecesi olaya müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.” şeklindedir.

- 313)** Yönergenin “Orantısız güç kullanan personel” başlıklı 13’üncü maddesi, “Toplumsal olaylara müdahale esnasında orantısız güç kullandığı tespit edilen personel hakkında gerekli adlî ve idarî işlemler derhal yapılır.” şeklindedir.
- 314)** Ayrıca, “Çevik Kuvvet Temel Eğitimi, Eğitici El Kitabı, Emniyet Genel Müdürlüğü Katalog No: 508,” ve “Savunma Tüfeği Eğitim Kitabı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Güvenlik Dairesi Başkanlığı Yayın No: 04, 2013” isimli eğitim belgelerinde, polisin gaz kullanımını dâhil müdahale ajanlarına ve bunların kullanım şartlarına dair ayrıntılı ve teknik bilgilendirmeler bulunmaktadır.
- 315)** Yukarıda yer verilen uluslararası ve ulusal mevzuat hükümler ışığında, göz yaşartıcı gaz ve benzerlerinin kullanımının hukukî durumu hakkında aşağıdaki sonuca varılmıştır.
- 316)** Kolluk organlarının kanuna aykırı toplumsal olaylara müdahale araçları, teknolojik ilerlemeye de bağlı olarak zaman içerisinde çeşitlilik kazanmıştır. Birçok demokratik hukuk devletinde, kolluğun bu tarz olaylara müdahalesinde prensip olarak, göstericilerle bire bir temas kuracak yakınlığa girmeden, meşru sonuca en az etki ile ulaştıracak uzaktan müdahale araçlarına yöneldiğini görmekteyiz.
- 317)** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye’yi, özellikle 1990’lı yıllarda gerçekleşen kanuna aykırı toplumsal eylemlere müdahalelerde, tazyikli su ve biber gazı gibi müdahale araçlarına sahip olmaması ve cop gibi klasik yakın müdahale araçları ile veya doğrudan ateşli

silah kullanımı yoluyla gerçekleşen müdahalelerde çok sayıda ihlâl yol açtığı gerekçesi ile mahkûm etmiştir. Güleç Türkiye Kararında AİHM, “kolluğun çok güçlü bir silah kullandığını, çünkü coplarının, koruyucu kalkanlarının, su toplarının, plastik mermilerinin veya göz yaşartıcı gazlarının olmadığını, bu malzemelerin olmayışının tamamen anlaşılmaz ve kabul edilemez olduğunu” belirterek, doğrudan ateşli silah kullanımından kaynaklanan ihlâlden dolayı Türkiye’yi mahkûm etmiştir. Benzer şekilde Şimşek ve diğerleri Türkiye Kararında, 12 Mart 1995 tarihinde İstanbul Gaziosmanpaşa Semtinde yaşanan olaylarda (Gazi Olayları) gerçekleşen müdahalelerde, ateşli silah kullanımından kaynaklanan yaşam hakkı ihlâllerinin gerekçelerinden birisinin de polisin silah haricinde su, gaz vb. müdahale araçlarına sahip olmaması olduğunun altı çizilmiştir.

- 318)** Bu da göstermektedir ki göz yaşartıcı biber gazının kanun dışı toplumsal olaylara müdahalelerde kullanılması hukuka aykırılık oluşturmamaktadır. Fakat ulusal mevzuat ve uluslararası insan hakları hukukunun temel standartları, göz yaşartıcı gazların kullanımını belirli kurallara bağlamış bulunmaktadır.
- 319)** Gaz kullanımının aşağıda sıralanan hukuka uygunluk şartlarına uygun şekilde kullanılması, aksi uygulamanın hukuka aykırılık oluşturacağı tespit edilmiştir. Bu şartlar aşağıda sıralanmıştır.
- 320)** Mutlak zorunluluk: (Gereklilik) Kolluk, kanuna aykırı bile olsa, kamu düzeni açısından bir mecburiyet oluşturmayan yani meşru dağıtma gerekçesi olmayan toplanma özgürlüklerine herhangi bir şekilde müdahalede bulunamaz. Müdahalede bulunması için, ikna ve uzlaşımın sağlanamaması ve kamu düzeninin müdahaleyi zorunlu kılması şartlarının aynı anda gerçekleşmiş olması gerekmektedir.
- 321)** Kolluk güçleri ancak güç kullanmaktan başka seçenekleri kalmadığı bir durumda ve meşru bir amaç için orantılı şekilde yetkilerini kullanabilirler. Bu güç kullanımı, hedeflenen amaçla orantılı bir şekilde yapılmalı ve kademeli olarak artış gösteren özellik taşımalıdır. Aksi şekilde uyarılara rağmen dağılmayan grubu doğrudan fiziki müdahale ile dağıtmaya çalışmak gereklilik ilkesi ile bağdaşmaz.
- 322)** Orantılılık: Müdahale, topluluğu dağıtma veya şahısları yakalama ile sınırlı olmalıdır. Dağılmış, etkisiz hale gelmiş gruplara veya yere düşerek direnci kırılmış, yakalanarak savunmasız hale gelmiş veya polise karşı direniş göstermeyen kişilere karşı gaz ve diğer zor unsurlarının kullanılmasına devam edilmesi orantısız güçtür.

- 323)** Aşırı dozdan sakınma: Topluluk tarafından yapılan direnme veya saldırı karşısında meşru amacı (etkisiz hale getirme veya yakalama) sağlayacak ölçüde kullanılmalıdır. Örneğin sadece iki kişinin bulunduğu bir noktaya biber gazı ile müdahale aşırı dozdur.
- 324)** Kademeli müdahale yöntemi: Müdahale aracının kullanım sırasının belirlenmesinde temel kıstas, olayın büyüklüğü ve niteliğine göre en az olumsuz etki doğuracak yöntemin seçimi noktasında belirmektedir. Teorik olarak bakıldığında, ses bombası, ardından tazyikli su ve göz yaşartıcı gaz uygulaması en az etki ile meşru amaca ulaşma fırsatı verdiği gözlenmektedir. Bununla birlikte müdahale aracının tespitinde olayın niteliği göz önünde bulundurulur.
- 325)** Kapalı mekânlarda kullanmama: Kapalı bir mekânda gaz kullanımını meşru kılacak meşru bir amaç tahayyül edilemez. Kapalı bir mekâna sığınmış ve dolayısı ile zaten etkisiz hale getirildiği düşünülebilecek veya yakalanmaları kolaylıkla mümkün olan insan grubunu yakalamanın veya etkisiz hale getirmenin (dağıtmanın) daha insancıl yöntemlerine başvurulmalıdır.
- 326)** Hastane, bakımevi, kreş, dersane ve okul, düğün salonları ve benzeri toplu yaşam alanları veya incinebilir grupların bulunduğu ortamlarda kullanımının yasaklanması: Sayılan ortamları etkisi altına alabilecek gaz kullanımı, mağdurların fizik ve ruh sağlığına müdahale olduğu gibi, toplum vicdanında onarılmaz yaralar açmaktadır.
- 327)** Diğer kişilerin etkilenmemesi: Dozun miktarı ve gaz kullanma emrinin yerindeliği ile ilintilidir. Dağıtılması ve yakalanması gereken birey veya birey gruplarına müdahalede yöntem belirlenirken, bu durumla ilgisi olmayan kişilerin olumsuz etkilenmemelerini sağlayacak tedbirleri almak idarenin en temel sorumluluklarındandır.
- 328)** Tıp doktoruna erişim: Toplumsal olaylara müdahalede gözetilmesi gereken tıp doktoruna erişim imkânları, gaz kullanımı açısından özellikle göz önünde bulundurulmalıdır.
- 329)** Eğitim almış, sertifika sahibi personel tarafından kullanımı: Toplumsal olaylara müdahalede görevli Çevik Kuvvet personeli içerisinde özel eğitim almış kişilerce ve gaz mühimmatı ve silahlarının kullanılması gerekmektedir.
- 330)** Başvuru dosyasında mevcut bilgi ve belgeler ayrıca görüşme, ses ve görüntü kayıtlarına⁸ ve teknik raporlara istinaden, yukarıda kayıtlı uluslararası standartlar ve ulusal mevzuat hükümlerine göre, İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi ve bununla bağlantılı

8.

Meydan ve Gezi Parkı düzenlemesi çalışmalarına engel olmak amacıyla gerçekleşen toplumsal olaylara müdahale sadedinde göz yaşartıcı gaz kullanımı açısından yaşanan yer yer hukuk kuralı ihlalleri aşağıda sıralanmıştır.

- 331)** Kamera görüntüleri, tanık beyanları ve yetkililerle gerçekleşen görüşmelere istinaden, göstericiler veya gösterilerle ilgisi olmayan çok geniş bir kitlenin gaz nedeni ile olumsuz etkilendiği, özellikle İstanbul İli Beyoğlu ve Beşiktaş ilçelerinde ikamet eden vatandaşların olumsuzluklar yaşadıkları, zaman zaman kolluk güçlerince makul gaz kullanım ölçüsünün aşıldığı,
- 332)** Organize olmuş şiddet uygulayan muhalif birey ve grupların, gösteride bulunanların arasına karıştıkları, kolluk güçlerine, çevreye saldırmaları sonucu barışçıl gösteri yapan kitleden ayrıştırılmaları mümkün olmadığından, bu nedenle de barışçıl amaçlı gösterilere katılanların da polis müdahalelerinden etkilendikleri,
- 333)** Gösterilere müdahalede şartların zorlaması ile kadro personelinin (çevik kuvvet) dışında personelin kullanıldığı tespit edilmiş olup, bu durumun büyük kitlesel gösterilerde müsamahaya karşılanabileceği ancak her durumda tekrarına fırsat verilmemesinin beklendiği,
- 334)** Gaz mühimmatının eğitim almış kişiler tarafından kullanılacağı kuralına riayet edildiğinin tespiti ile beraber, eğitim almış personelin, söz konusu mühimmatı kullanma noktasında zaman zaman zorlandıkları,
- 335)** Son kullanma tarihi sona ermiş gaz kapsüllerinin kullanımından kaynaklanan bir ihlâlin söz konusu olmadığı, zira bu durumdaki kapsüllerin ateş alma özelliğini yitirdikleri için zaten kullanılmaz duruma geldikleri ve gazın bileşimini değiştirip etkisini şiddetlendirecek bir içerik yaymadıkları,
- 336)** Tıbbi yardım konusunda ise mevzuatta münhasıran göz yaşartıcı gaza muhatap kalmış olan kişilere yönelik yardımda bulunmayı düzenleyen bir esas olmamasına rağmen kolluğun mağdur olanlara gerekli yardımda buldukları,
- Tespit edilmiştir.
- 337)** Sonuç olarak, Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi ve bununla bağlantılı Meydan ve Gezi Parkı düzenlemesi çalışmalarına engel olmak amacıyla ülke genelinde yaşanan toplumsal olaylara müdahaleler esnasında kolluk birimlerinden sorumlu kamu idarelerinin,

338) İçişleri Bakanlığının 12/07/2004 tarih ve 2004/... sayılı “Toplumsal Olaylar Müdahale ve Esasları” başlıklı Genelgesi, 15/02/2008 tarih ve 2008/...sayılı “Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatları” başlıklı Genelgesi ekinde yer alan Talimatname, İçişleri Bakanlığının, il emniyet müdürlüklerine muhatap 14.06.2013 tarih ve 1183737526-..... sayılı, “Toplumsal Olaylara İlişkin Müdahale Esasları” başlıklı yazısı, İçişleri Bakanlığının 26/06/2013 tarih ve 2013/... sayılı “Çevik Kuvvet Personeli” başlıklı Genelgesi, İçişleri Bakanlığının 22/07/2013 tarih ve 2013/... sayılı “Toplumsal Olaylarda Hareket Tarzları” başlıklı Genelgesi hükümlerine,

339) 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair İçişleri Bakanlığı Yönergesininin 4, 10, 12 ve 13. maddeleri hükümlerine (özellikle büyük kitlelerin gösteri yaptığı, bu kitleler arasına katılan marjinal ve yasadışı unsurların şiddet uygulamaları dahil) uyulmasına özen göstermeleri gerekmektedir.

340) Tazyikli Su, Plastik Mermi ve Diğer Müdahale Araçlarının Aşırı ve Orantısız Şekilde Kullanımı İddialarının Hukukî Durumu:

341) 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 16. maddesi, polisin görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkili olduğunu; zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette **bedenî kuvvet, maddî güç** ve kanunî şartları gerçekleştiğinde **silah** kullanılabileceğini hüküm altına almaktadır. Madde, **bedenî kuvvet, maddî güç** tanımını aşağıdaki şekilde yapmaktadır:

“a) Bedenî kuvvet; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde doğrudan doğruya kullandığı bedenî gücü,

b) Maddî güç; polisin direnen kişilere karşı veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller, polis köpekleri ve atları ile sair hizmet araçlarını, ifade eder.” Aynı maddenin dördüncü fıkrasında da “Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder. Ancak, toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tayin ve tespit edilir.” hükmüne yer vermektedir.

- 342)** Görüleceği gibi Kanun, polisin görevini gerçekleştirirken direnişle karşılaşması durumunda başvurabileceği maddi güç unsurlarının sınırını çizmemektedir. Polis, anılan maddede yer verilen kelepçe, cop, basınçlı su, göz yaşartıcı gaz veya toz gibi unsurlar yanı sıra madde de yer verilmeyen “sair hizmet araçlarını” da kullanabilecektir. Sair hizmet araçlarının neler olduğunu tespit etme noktasında idareye takdir yetkisi tanımıştır.
- 343)** Polise zor kullanma araçlarından sair müdahale araçlarının neler olduğu konusunda ilgili yönetmeliklerde (30 Aralık 1982 tarih ve 17914 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği 09 Ağustos 1982 tarih ve 18836 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik) yukarıda belirtilen Kanun hükmünden farklı bir tanımlama yer almamaktadır. Sadece, 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair İçişleri Bakanlığı Yönergesi, 4’üncü maddesi (o) fıkrasında zor kullanma araçlarının tanımını yaparken, Kanunda yer alan araçları saydıktan sonra, “şahısları etkisiz hale getirici veya savunmaya elverişli her türlü alet ve silahlar” şeklinde açıklama getirilmiştir.
- 344)** Savunma Tüfeği Eğitim Kitabı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Güvenlik Dairesi Başkanlığı Yayın No: 04, 2013 sayfa 29 vd., polisin kullanımına sunulan savunma tüfekleri hakkında teknik bilgiler ve kullanım şartları tanımlanmaktadır. Belgede yer alan bilgilere göre savunma tüfeğinin, değişik fişek çeşitleri-kapsüller (boya, biber gazı ve plastik mermi) atabilen ve orta mesafede etkili olabilen, bir zor kullanma aracı olan darbe etkili ara silahlardır. Bu silahların kullanım alanı, toplulukların kontrolü, şehirde asayişin sağlanması, stadyumlarda disiplinin sağlanması ve şiddet yanlısı kişilerin işaretlenmesi, rehinelere kurtarılması, hapishane isyanlarının bastırılması, silahsız saldırganların etkisiz hale getirilmesi, intihar eğiliminde olanların kontrolü, aile içi şiddetin önlenmesi, barikat arkasına gizlenmiş göstericilerin etkisi hale getirilmesi şeklinde belirlenmiştir.
- 345)** Görüleceği gibi savunma silahlarının kullanım alanı oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Ayrıca rehine kurtarılması gibi gayet ciddi, tehlikeli ve sert tedbirlerin uygulanabileceği bir operasyon ile toplumsal olaylara müdahale gibi oldukça sosyal ve narin olaylar, zor kullanım araçlarının kullanımını açısından paralel hale getirilmiştir.
- 346)** Savunma silahlarının kullanmanın riski açısından söz konusu Kitabın 34’üncü sayfasında, “diğer bütün sistemler gibi FN 303 daha az öldürücü bir sistem olarak tanımlanmış, ancak, öldürücü olmayan olarak tanımlanmamıştır. Öldürücü olmama durumu, diğer adıyla sıfır risk,

şu an için ulaşılması imkânsız olarak görünmektedir... her zaman omuz çizgisinin aşağısına ve hatta mümkünse, gövdenin orta kısmına nişan alınmasını hararetle tavsiye edebiliriz. Bu şekilde, merminin kafaya ve boyun bölgesine çarpma riskini büyük ölçüde azaltmış oluruz. Çok kısa mesafeli atışlarda (10 metrenin aşağısı) ayaklara atılması tavsiye edilmektedir... bu kurallara uyularak yapılan bütün müdahale ve operasyonlarda, yaralanma ve benzeri bir durumla karşılaşmamıştır.” ifadelerine yer verilmektedir.

- 347)** Sosyal olaylar tabiatı gereği karmaşık, spontane gelişen, sonuçları öngörülemeyen olaylardır. Mevzuatın polise zor kullanım araçlarını seçme serbestliği vermesi bu noktada makul karşılanacaktır.
- 348)** Polis, olayın vahameti ve cesametine göre kanun dairesinde dilediği zor kullanma araçlarını seçme özgürlüğüne sahip olsa da başta yaşam hakkı olmak üzere, kişinin fizik ve ruh sağlığına zararlı sonuçlar doğuracak bir araç ve usul kullanamaz.
- 349)** Kamu Başdenetçisinin elde ettiği inceleme ve araştırma bulguları, başvuru dosyasında mevcut bilgi ve belgeler ayrıca ses ve görüntü kayıtları⁹ ve teknik raporlara istinaden, yukarıda kayıtlı uluslararası standartlar ve ulusal mevzuat hükümlerine göre, Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi ve bununla bağlantılı Meydan ve Gezi Parkı düzenlemesi çalışmalarına engel olmak amacıyla gerçekleşen toplumsal olaylara müdahale sadedinde tazyikli su, savunma silahı ile kullanılan gaz, darbe ve boya kapsüllerinin kullanılmasına dayalı olarak kolluk birimlerinin;
- 350)** BM Kolluk Görevlilerinin Davranışlarına İlişkin Etik Kuralların 3’üncü maddesi, BM Kanun Adamlarının Zor ve Silah Kullanmalarına Dair Temel Prensiplerin 4 ve 5’inci maddelerine,
- 351)** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Türkiye aleyhinde verdiği yukarıda sıralanan mahkumiyet kararlarında tesis ettiği hükümlere,
- 352)** İçişleri Bakanlığının 12/07/2004 tarih ve 2004/.... sayılı “Toplumsal Olaylar Müdahale ve Esasları” başlıklı Genelgesi, İçişleri Bakanlığının, il emniyet müdürlüklerine muhatap 14.06.2013 tarih ve 1183737526-..... sayılı, “Toplumsal Olaylara İlişkin Müdahale Esasları” başlıklı yazısı, İçişleri Bakanlığının 26/06/2013 tarih ve 2013/... sayılı “Çevik Kuvvet Personeli” başlıklı Genelgesi, İçişleri Bakanlığının 22/07/2013 tarih ve 2013/... sayılı “Toplumsal Olaylarda Hareket Tarzları” başlıklı Genelgesi hükümlerine,

353) 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair İçişleri Bakanlığı Yönergesinin 4, 10, 12 ve 13. maddeleri hükümlerine, (İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 28/08/2013 sayılı yazılarında yasadışı unsurların uyguladıkları cebir, şiddetin sonuçlarını açıkladığı üzere) yer yer aykırı hareket ettikleri, kolluğun bireylere ısrarlı, sistematik ve hasmane tutum içinde oldukları tespit edilememiştir. Kolluğun makulü aşan davranışlarının ülkede asayişin sağlama ve kaosu önleme gayretinin sonucu olduğu gözlemlenmiştir.

II) Hakkaniyete Uygunluk Denetimi Yönünden

354) Genel Bakış:

355) Kurumumuzun bir başka başvuru vesilesi ile vermiş olduğu 2013/24 numaralı Kararda da belirtildiği gibi, suç ve suçluyla mücadele ve kamu düzeninin sağlanması noktasında kullanılan yetkilerin bütünü şeklinde tarif edilen “kolluk yetkisi”, devlet organlarının kullandıkları yetkilerden sonuçları en derinden hissedilenidir.

356) Söz konusu yetki, gündelik somut hayatı ve bireyin bizatihi kendisini ve onun refah, mutluluk ve esenliği üzerine kurulu toplumsal düzeni doğrudan köklü şekilde etkileme gücüne sahiptir. Şartları dairesinde bir şüphelinin yakalanması, gözaltına alınması ve hürriyetinden mahrum bırakılması ve hatta hukukun çizdiği sınırlar çerçevesinde olmak kaydıyla yaşam hürriyetinden mahrum bırakılmasına varıncaya dek kullanılan yetkiler de hukuka uygun birer kolluk yetkisidir.

357) Bu denli keskin bir yetkinin kullanımında, kamu düzeni anlayışına dayanan güvenlik kaygısı kadar, özgürlüklerin temeli olan insan haklarının korunması gerçeğinin de gözetilmesi gerekmektedir. Bunun için de insan hakları kavramının öncelikle bilincine varılması ve bu bilinç çerçevesinde gerekli örgütsel ve fonksiyonel değişikliklerin yapılması gerçeğinin idrak edilmesi gerekmektedir.

358) Bu noktada temel kıstas, kolluk uygulamaları ile özgürlükler rejimi arasında hassas bir dengenin sağlanması noktasında düğümlenmektedir. Kamu otoritesinin şüphesiz en temel vazifelerinden birisi olan ve toplumsal barış ve huzurun varlığı için yürütmekte mükellef olduğu “kamu güvenliği hizmeti kolluk görevi” ile ferdi ve toplumsal gelişmenin, ilerlemenin temel itici gücü konumunda bulunan “özgürlükler rejimi” arasındaki bu denge, esasen kâğıt üzerindeki basitlikten uzak, toplumsal hayatın içerdiği ayrıntılar eşliğinde çok karmaşık ve değişken bir meseledir. Bunun anlamı, toplumsal gelişimini sağlamış demokratik ülkeler dâhil

tüm ülkelerde kolluk mensuplarının münferiden de olsa hak ihlallerinde bulunma riskinin bulunmasıdır.

- 359)** Kamu idareleri, özellikle güvenlik zafiyetinin ortaya çıktığı ve kamu düzeni bakımından tehditlerin arttığı olağanüstü dönemlerde, ifade açıklaması, toplantı ve gösteri yürüyüşü gibi temel hak ve özgürlükleri kısıtlayarak kontrolü sağlama eğilimindedirler.
- 360)** Oysa toplumsal eylemlerin, toplumdaki huzursuzlukların sebebi değil neticesi olduğunu görmek gerekir. Toplumsal olayların sebep, sonuç ve çözüm ilişkisi içerisinde hukuk ve kolluk birimlerine düşen görev aslında çok kısıtlıdır. Yani kolluk, toplumsal gösterilerin ne sebebi ne de çözüm üretme merciidir. Sebep genellikle sosyal, ekonomik veya politiktir. Olaylara çözüm arandığında, her problemin çözümünün yine kendi cinsinden olduğu görülür.
- 361)** Türkiye, uzun yıllar içerisinde, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan haklarına saygı hususunda önemli adımlar atmıştır. Avrupa Birliğine (AB) katılım süreci bu noktada çok özel bir öneme sahip bulunmaktadır. Özellikle AB'ye katılım sürecinde aday ülkelerin karşılaması gereken asgarî standartları ifade eden “Kopenhag Siyasî Kriterleri” ve AB müktesebatının “Yargı ve Temel Haklar” ile “Adalet, Özgürlük ve Güvenlik” fasılları altında gerçekleştirilen reform adımları, temel hak ve özgürlükleri daha da güçlendirerek, yıllar içerisinde modern, çağdaş ve demokratik bir Türkiye'nin oluşmasına fırsat vermektedir.
- 362)** Türkiye, sadece AB katılım sürecinin sorumlulukları ile bağlı olmayıp, diğer demokratik ülkeler gibi, başta Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi olmak üzere, çok sayıda uluslararası ve bölgesel kuruluşun ve bu kuruluşların insan hakları alanında tesis etmiş oldukları “denetim mekanizmaları”nın izleme, değerlendirme ve denetim yetkisini tanımış bulunmaktadır.
- 363)** AB katılım sürecinin yükümlülükleri ve diğer uluslararası ve bölgesel organizasyonların saygın bir üyesi sıfatıyla Türkiye, bunlardan kaynaklanan sorumluluklarının bilinci ile hareket ederek, temel hak ve hürriyetlerin korunması ve geliştirilmesi mekanizmalarını kararlılıkla kurumsallaştırmaya çalışmaktadır. Bu sayede Türkiye, faklı inanç ve kültürlerin barış içerisinde bir arada yaşamasına fırsat veren tarihî devlet geleneği ile modern, sivil ve demokratik hayatın gerekliliklerini birleştirdiği nispette; sadece kendi vatandaşları için değil, aynı zamanda bölge coğrafyası için de ideal bir örnek teşkil etme imkânına sahip konumda olacaktır.
- 364)** Toplumsal gelişimin bir neticesi olarak, devlet idaresinde de kurumsal ve fonksiyonel temelde değişim bir mecburiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle “iyi yönetim” kavramı

altında tanımlanan çağdaş yönetim anlayışı aslında, özgürlükçü bakış açısının korunması anlayışına işaret eden, insan haklarının öneminden ivme bulan ve günümüz modern toplumun demokratik talepleri ve beklentileri ile şekillenen nihayeti olmayan bir mecradır. Bu ilkeler, sadece Türkiye açısından gerekli olmayıp, insanca yaşamının önemine inanan her ülke ve her coğrafyada hayata geçirilmeye ihtiyaç duyulan temel ilkeler bütünüdür.

- 365)** Nitekim Avrupa Birliği'nin 2000'li yılların başlangıcında kabul ettiği “Avrupa Yönetişimi Hakkında Beyaz Kitap” ve “**Avrupa Doğru İdarî Davranış Yasası**” yukarıda zikredilen ilkeler temelinde hazırlanmıştır. Şüphesiz bu ilke ve kurallar sadece AB kurum ve kuruluşlarının kamu ile olan ilişkilerinde uymaları gereken kurallar olmayıp, kamu yetkisi kullanan tüm makamlar için de yol gösterici niteliktedir.
- 366)** Söz konusu iyi yönetim ilkelerinin ayrıca, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının “İyi idare hakkı” başlıklı 41'inci maddesinde somutlaştırdığını görmekteyiz. Herkesçe bilinen bu ilkeler, (I) hesap verebilirlik, (II) şeffaflık, (III) katılımcılık, (IV) etkinlik, (V) tutarlılık, (VI) öngörülebilirlik, (VII) sorumluluk, (VIII) adil olma, (IX) hukuka bağlılık, (X) yerindenlik ve (XI) ölçülülük şeklinde tanımlanabilir.
- 367)** Günümüz toplumları, özellikle Türk toplumu, her anlamda değişim, gelişim ve ilerlemeye dayalı dinamik bir karakter sergilemektedir. Buna paralel olarak bireylerin vatandaşlık bilinci de gelişmektedir. Ülkemizde artık, temel hak ve özgürlüklerine güçlü şekilde sahip çıkan ve bunların mücadelesini veren, yüksek kamu hizmeti standartları talep eden ama aynı zamanda bu standartların oluşumunda ve hayata geçirilmesinde aktif rol alan, bu yönde örgütlenen yeni bir birey ve vatandaşlık kimliği oluşmuştur.
- 368)** Günümüz dinamik toplumsal yapılarını yönetme iddiasındaki idarelerin hizmet anlayışı bu değişime ayak uydurmak mecburiyetindedir.
- 369)** Bu modern yönetim anlayışı; **(a)** devlet organlarının ve kamu hizmeti veren kuruluşların katılımcılığı özendirilmesi ile başlar, (bireyin ve sivil toplumun siyasî, ekonomik, şehircilik, planlama, çevre vs. konularda karar alım sürecine katılımı) **(b)** kararlarının tutarlılık, şeffaflık ve hesap verebilirliğinden geçer ve **(c)** kararlarla uygulamaların âdil ve etkin olmasıyla sonuçlanır.
- 370)** Bir başka boyuttan meseleye yaklaştığımızda, modern yönetim anlayışı, güçlü devletin karşısında bireylerden müteşekkil toplumun gözetilmesi, statüker devletçi anlayışın aşılıp bireyin maddi manevi özünün (varlığının) geliştirilmesi, birey merkezli toplumsal bilincin

oluşturulması, aşırı merkezi yetkilerle hantallaşan kamu yönetimi aygıtının birey ve yerelleşme politikalarıyla hem siyasî hem de ekonomik açıdan bireyin üzerinde yük olmaktan çıkartılması gibi günümüzde çok daha derin ve işlevsel anlamları içeren “**insan onuru**” kavramına dayanan bir modeldir. **Ayrıca bu bilinç çerçevesinde gerekli örgütsel ve fonksiyonel değişikliklerin yapılması gerçeğinin ve birçoğunun yapıldığının altı çizilmelidir.**

- 371)** Yüzyıllarca boyunca devlet geleneğimizin yönetim felsefesine hâkim olan temel ilke, “**insanı yaşat ki devlet yaşasın**” anlayışıdır. Bu ilkenin günümüzde ifade ettiği anlam ise “geleneksel güçlü devlet” anlayışına karşın, bireyi öne çıkaran ve insanımızın gündelik hayatının mutlu ve huzurlu geçmesini sağlayacak düşünce yapısıdır.
- 372)** Unutulmamalıdır ki özellikle siyasî, hukukî ve idarî alanlardaki reformların hayata geçirilmesi ayrı bir öneme sahiptir. Kanun ve diğer hukuk kurallarının kamu görevlileri ve bireylerin davranışlarına yansımaları, bilinç düzeyinin artmasına bağlı olarak zaman alıcı bir süreçtir. Bir diğer ifade ile “geceden sabaha” mümkün olmayan ve ancak özverili gayretlerin sonucunda ulaşılabilecek bir hedefdir. Zira modernleşmenin mevzuat alanında sağlanması kadar, bunun gerektiği gibi ve etkili bir biçimde uygulanması da büyük önem arz etmektedir. Bir başka deyişle, mevzuat alanındaki iyileştirmelerin, idarî uygulama ve yargısal uygulama alanlarındaki işleyişe de yansıtılması önem arz etmektedir.
- 373)** Cumhuriyet döneminde ihtiyaç hâsıl oldukça, günün gereklerine uyum sağlanması amacıyla, insan hakları alanında hukukî, idarî ve siyasî iyileştirmeler yapılagelmiştir. Türkiye’nin en başta kendi vatandaşlarına standartları yüksek bir yaşam imkânı sunma fırsatı verecek bu iyileştirme adımlarının geldiği mesafe göz önünde bulundurulduğunda, **bu ülkede yaşayan her bireyin, kamu otoritelerinden, uluslararası alanda temel hak ve özgürlükler alanında tesis edilen güvencelerin ve kuralların uygulanması noktasında, insan haklarına saygı, demokratik toplum anlayışı ve özgürlüklere içtenlikle bağlılık göstermesini talep etme hakkı vardır.**
- 374)** Toplumsal hayatın ilk dönemlerinden itibaren hassas bir denge olarak karşımıza çıkan özgürlük ile güvenlik, biri diğerine feda edilemeyecek en temel insan ihtiyacıdır. Özgürlük, ferdi ve toplumsal gelişimin dinamiğidir, temelidir. Güvenlik te benzer şekilde toplumsal huzur ve barış açısından vazgeçilmesi mümkün olmayan bir temel ihtiyaçtır.

375) Biri diğ erinin alanını daraltan özgürlük ile güvenlik ihtiyacı ve aralarındaki denge meselesi, kâğıt üzerindeki basitlikten uzak, toplumsal hayatın iç erdiği ayrıntılar eşliğinde çok karmaşık ve değışken bir meseledir. Bununla birlikte şüphe oluşturmayan husus, birisi adına diğ erinden vazgeçmenin mümkün olamayacağıdır.

376) Kamu yetkisi kullanan organların ve kurumların, yetkilerini hukuka uygun surette icra etmeleri esastır. Bu sayede biz o ülkedeki kamu uygulamalarını, demokratik, hukuka dayanan, insan haklarına saygılı ve modern şeklinde tanımlayabiliriz. Zira kamu yetkisi ve bunu kullanan organlar ve yetkililer, insanoğ lunun ilk var olduğu günlerden itibaren olagelmıştır. Bugün en geri kalmış devlet modellerinde de kolluk diye isimlendirebileceğimiz bir dizi kurum ve görevliler vardır. Mühim olan bu kamu yetkisinin kendisi değıl, bu yetkinin insan hakları ve onuruna layık şekilde örgütlenmesi ve icrasındır.

377) Unutulmamalıdır ki birey, birey grupları ve özel hukuk tüzel kişilerinden farklı olarak, devlet organları ve kamu yetkisi kullanan kişiler, her şart, durum ve olayda, hukukla bağıl olmak zorundadırlar. Özel hukuk gerçek veya tüzel kişileri çok değışik gerekçelerle hukuku çığneyebilirler. Bu durum, hukuk kurallarının geçersizliğine, önemsizliğine veya çığnenmesinin göz ardı edilebileceğı anlamına tabii ki yol açmaz. Ama idare hata yapma, hukuku çığneme lüksüne hiçbir zaman sahip olamaz. **İdare hata yapma lüksü olmayan, her daim hukuka bağıl hareket etmek durumunda kalan toplumda yegâne güçtür.** Bu anlayış sayesinde modern demokratik kamu idaresi anlayışı o toplumda yer bulmaktadır.

378) Sonuç olarak ülkemiz “Gezi Olayları”nda önemli sonuçlar çıkarma durumundadır. Ülkede demokratik seçimle gelen iktidarı bu çapta kitlesel ve şiddet uygulayan, üreten kitlelerce devirmeye teşebbüs ilk kez yaşanmıştır. Bu asla kabul edilemez. Bu noktada barışçıl gösteride bulunanları ayrıkt tuttuğ umuzu hemen ifade etmeliyiz.

Gezi olaylarıyla Ülke sosyal, kültürel, çevresel, tarihi açıdan zarar gördüğü yadsınamaz. İşte burada geçen paragraflarda değındiğ imiz üzere kamusal yarar kişisel yararlardan önce gelir. Ülke ekonomisinin zayıflaması, sokak muhalefeti ile yönetimin devrilmesi, gösteri yapmayan, ülkede üreten ve tüketen milyonların zararındır. Bu gerçek unutulmamalıdır. Bu nedenle toplumsal barışı ve kamu yararı için asayışı sağlamak da ötelenemez.

379) Başvuru konusu şikâyetlerin hakkaniyete uygunluk açısından değılendirilmesinde göz önünde bulundurulması gereken bir diğ er nokta da başta Avrupa Birliğı ve (AB) Avrupa Konseyi (AK) olmak üzere, uluslararası kurum ve kuruluşlarca Türkiye’ye yönelik üslup

meselesidir. Bunun Türkiye'nin içişlerine müdahale olarak algılanması da mümkün olmakla birlikte, AB ve AK ile diğer yetkililerin bu açıklamalarının iyi niyetli olduğu değerlendirilmektedir.

- 380)** AB ve diğer uluslararası aktörlerin hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı ekseninde Türkiye'ye yönelik işaret ettiği hususlar, AB'nin de kuruluş felsefesini oluşturan ve Türkiye'nin AB katılım sürecinde yükümlülük altında olduğu ve samimiyetle benimsediği temel ilkeler olduğu hususunda şüphe yoktur.
- 381)** Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin, iktidar-muhalefet ayırımı olmaksızın, siyasî partiler üstü bir mesele olarak AB tam üyeliğini ve uluslararası toplumun modern bir üyesi olma emelini, bir devlet politikası olarak benimsedikleri hususu, hatırlatılmaya gerek olmayan bir diğer hakikattir.
- 382)** Katılım sürecinde vuku bulan veya bulacak bir dizi aksaklıkların, hatalı söylem, tutum ve davranışların, Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve yetkililerinin yukarıda sayılan AB temel ilkelerini ve yükümlülüklerini inkârı olarak yorumlanmasına yol açılmamalıdır. Türkiye katılım sürecindeki yükümlülüklerine bağlılık konusunda ne kadar sorumluysa, AB ve diğer uluslararası aktörler de eylem ve söylemleri ile Türkiye'yi reform yolunda cesaretlendirici davranmakla sorumlu bulunmaktadır. Bir diğer anlatımla Gezi Olayları bağlamında olaylar sığağı sığağına devam ederken, gerçekçi ve olgulara dayalı tespit ve analizde bulunmak Türkiye Cumhuriyeti yetkililerinin olduğu kadar yukarıda sayılan uluslararası aktörlerin de sorumluluğu dâhilindedir.
- 383)** Şüphesiz ki demokratik ve özgürlükçü toplumun olmazsa olmazlarından birisi de özgür ve bağımsız medya ile sivil toplumun varlığıdır. Özellikle Türkiye'de güçlü bir medya kesimi ile uluslararası medyanın, ayrıca sivil toplumun bir bölümünün olağanüstü hallerde daha gerçekçi ve sorumlu davranmaları gerekir.
- 384) Güçlü bir “yazılı devlet geleneğine” sahip Türkiye’de,** Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyetine kadar uzanan süreçte köklü bir arşiv ve kayıt geleneği oluşmuştur. Bu anlamda AB ve diğer uluslararası kurum ve kuruluşların, en az sivil toplum kadar devlete ve yetkililerinin açıklamalarına itimat etmeleri, tarafsızlıklarının ve samimiyetlerinin bir göstergesidir. Bu noktada söz konusu uluslararası aktörlere düşen sorumluluk, devletin veya yetkililerin yorumlarına ve değerlendirmelerine katılsalar da katılmasalar da devlet

yetkililerinin olgulara yönelik açıklamalarına hep kuşkuyla bakıp yadsımaları karşılıklı güven sorunu doğurabilir.

- 385) Zira Ülkemiz özellikle 2000’li yılların başlangıcından itibaren hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını esas alan şeffaf bir yönetim anlayışını tesis etmede çok ciddi bir mesafe kat etmiştir. Bu itibarla AB ve diğer uluslararası aktörlerin, Türkiye’ye yönelik yaklaşımlarında onu cesaretlendirecek, dışlamayacak, eleştirilerde makulü terk etmeyecek tutum ve davranışları geliştirmeleri, Türkiye’de daha da ileri bir demokrasi anlayışının yerleşmesinde önem arz etmektedir. Şüphesiz bu tespitler, AB ve diğer aktörlerin makul ve yapıcı eleştiri ekseninde Türkiye’yi yakından takibine engel değildir.
- 386) Ancak barışçıl bir anlayışla başlayan, daha sonra ideolojik bir zeminde şiddete dönüşerek yaygınlaşan bu kitlesel sokak eylemleri ve kalkışma eylemlerine, demokratik yoldan gelen iktidarın meşru yollarla önlem alması, demokrasinin ve hukukun gereği olduğu hususu da unutulmamalıdır. Bunlar göz ardı edilerek sadece insan hakları ihlallerinin olduğunu ifade edip eleştiri getirmek hakkaniyete uygun olmayacaktır.
- 387) Gösterilerin ve göstericilerin kanuna uygun veya aykırı durumundan bağımsız olarak, devlet organları kamu yetkisini kullanırken her şartta hukuka uymak mecburiyetindedir. Bu açıdan gösterilerin barışçıl veya kanuna aykırı ayrımının önemi yoktur. Nitekim Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi ve bununla bağlantılı Meydan ve Gezi Parkı düzenlemesi çalışmalarına engel olmak amacıyla gerçekleşen toplumsal olaylar esnasında, göstericiler arasına karışan bir dizi birey ve birey grubunun yol açtığı şiddet ve suç olayları yaşanmıştır. Diğer bir ifade ile **sürece müdahil oldukları bilinen aşırı grupların ve terör örgütlerinin, meşru protestoları bahane ederek, siyasî anlamda öne çıkan bir dizi kamu binasını işgal ederek kamu düzenini felç edip, bir halk ayaklanması gerçekleştirmeye ve böylece hükümeti devirmeye çalıştıkları müteaddit ses ve görüntü kayıtları ile tespit edilmiştir.** Gösterici kimliği altında toplumu terörize eden, hukuka ve vicdana son derece muhalif şiddet ve suç işleyen bu kişiler toplumun vicdanında her zaman kınanmaya mahkûmdur. Kolluk yetkisi kullanan kurum ve kişilerin maruz kalmış oldukları bu saldırılar, şiddet olayları hiçbir hukuk ve vicdan ilmeğinde haklılık bulamayacaktır. **Ama yaşanan bu şiddetin ve suç eylemlerinin vahameti ve cesameti, idarenin hukuka bağlı kalma noktasındaki inancını asla sarsmamalıdır.** Yaşanan olaylar sadedinde, idare, bireylerden kaynaklanan en hukuk dışı durumlara bile hukukun çizdiği sınırlar içinde mukabele etmek zorunda olan tek toplumsal güçtür.

388) Birey ve birey gruplarının hukuku aşan, şiddet içeren eylemlerinin hukuk âleminde birer hak olarak koruma kalkanı bulamaması, bu eylemlere yönelik kamu idaresinin müdahale usul ve kurallarını değiştirmez. **Yani ister barışçıl amaçla şiddet unsuru içermeyen toplanmalar olsun, isterse de şiddet içeren ve barışçıl amaçtan uzak eylemler olsun, kamu idaresinin müdahalesi her şartta hukukun çizdiği sınırlar içerisinde kalmak zorundadır.** Birey, birey grupları ve özel hukuk tüzel kişilerinden farklı olarak, devlet organları ve kamu yetkisi kullanan kişiler, her şart, durum ve olayda, hukukla bağlı olmak zorundadırlar.

389) Bu husus ifadeyi açıklama ile toplanma ve gösteri yürüyüşü hakkı açısından özellikle geçerlidir. Hukuk, sadece barışçıl amaçlı ve şiddet içermeyen eylemleri hak kavramı altında koruma kalkanına almış, barışçıl olmayan ve şiddet içeren eylemleri kapsam dışında bırakmış olsa da bu olaylara müdahale noktasında, o eylemin içerisinde yer alan her birey ve birey gruplarının, işkence ve kötü muamele görmeme ve hukuka uygun şekilde muamele görme hakları vardır. Yani eyleme hukuksuz olduğu gerekçesi ile müdahale edilirken de hukuka uygun şekilde muamele edilmek mecburiyeti vardır. Bu durum, müdahale edilen eylemin hukuksuzluğunun derecesi veya şiddet vasfının boyutundan bağımsız aynı hukukî hassasiyeti gerektirir.

390) Türkiye’de Yaşanan Toplumsal Olayların Temel Karakteri, Toplumsal Olaylarda Yaşanan Şiddet ve Bunlara Müdahalelerde Gözlenen Genel Sıkıntılar

391) İçişleri Bakanlığı verilerine göre Türkiye’de 2012 yılında yaklaşık 25.635 toplantı ve gösteri yürüyüşü tarzında çeşitli adlar altında etkinlik düzenlenmiş olup, bu etkinliklere yaklaşık 7.500.000 kişi katılmıştır. Gerçekleştirilen etkinliklerin (%60)’ı basın açıklaması olarak adlandırdığımız spontane toplantılar şeklinde düzenlenmiştir. Bu tür toplantılar için idarî makamlara bir bildirim verilmesi şartı aranmamaktadır. Etkinliklerin %6’sı (1534 eylem) kanuna aykırı olarak gerçekleştirilmiş ve ancak eylemlerden %3’üne, (802 eylem) güvenlik güçlerinin bütün ikazlarına rağmen dağılmadıkları ve güvenlik güçlerine karşı şiddet yöntemlerine başvurdukları gerekçesi ile zor kullanmak suretiyle müdahale edilmiştir. Bu istatistik esasen toplumsal olaylara müdahale konusunda, Türk kolluk birimlerinin oldukça profesyonel ve insan haklarına saygılı olduklarına işaret etmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de toplumsal olaylar ve bu olaylara müdahale noktasında öne çıkan çok temel meselelerin bulunduğu bir gerçektir. Bu meseleleri özetle aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

- 392) Toplumsal olaylar tabiatı gereği kökenleri olan meselelere dayanmaktadır.¹⁰
- 393) “Sosyal Olaylar”, “Polisiye Olaylardan” farklı olarak toplumsal farklılıkların kesim noktasında oluşan travma ve uyuşmazlıklardan neşet eden, çözümü uzun vadeli, kalıcı ve köklü çarelere dayanan meselelerdir. Polisiye olaylar ise sosyal kökenleri olmakla birlikte, esas itibari ile münferiden ortaya çıkan, yüzeysel ve göreceli olarak basit ekonomik, siyasî ve İdarî sorunlardan kaynaklanan olaylardır.
- 394) Bu durumda, sosyal olaylara yönelik alınacak tedbirler ile polisiye olaylara alınacak tedbirler çok farklı olmak durumundadır.
- 395) Türkiye gibi toplumsal değişim sürecini henüz ikmal etmemiş toplumlarda bu çok daha keskin şekilde hissedilmektedir. Her alanda kendini geliştiren, özgüvene ve kalifiye bilgiye sahip, ilerlemeci, sınırları aşan ve dünya ile entegre olmaya çalışan bireylerden müteşekkil günümüz Türkiyesinde devlet organları bu baskıyı daha güçlü şekilde hissetmektedir.
- 396) Bu durumun en somut sonuçlarından birisi, Türkiye’nin gündemini işgal eden demokratikleşme sorunlarının geniş bir toplumsal uzlaşma zemininde ele alınmaya başlanarak, hukuk sisteminin ve idarî sistemin çağdaş normlara kavuşturulmaya başlanmasıdır. Günümüz bilgi çağının toplumsal karakteri göz önünde bulundurulduğunda, sadece hukukîlik kriteri ile idareyi denetlemeye dayalı sistemlerin yetersiz kaldıkları görülmektedir.
- 397) 20’nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyadaki teknolojik, toplumsal ve ekonomik gelişmelere paralel olarak, devletlerin yönetim anlayışında da değişimler ortaya çıkmıştır. Karar alma süreçlerinin, vatandaşların, sivil toplumun, medyanın ve diğer tüm paydaşların işbirliği ve katılımı ile işlemekte olduğunu, yöneticilerin uzlaşmacı, saydam, hesap verebilir, etkin ve sorumlu bir yönetim anlayışı içerisinde davranmak mecburiyetinde kaldıklarını görüyoruz.
- 398) Toplumsal hayatın gelişmesi ile beraber ekonomi, şehirleşme, çevre, bilişim teknolojileri gibi alanlarda gözlenen ilerlemeler, toplumsal hayatın günümüzde ulaştığı insan odaklı anlayış, bireylerin ve birey gruplarının değişen ve gelişen kavrayışları, hayatı ve olayları algılama yolları, suç ve suçla mücadele tekniklerinin gelişmesi, sosyal olaylarda gözlemlenen sayıca ve çeşitlilikçe artış; idareyi, genelde kamu hizmetlerinin sunumunda, özellikle de insan hakları uygulamaları noktasında, eskiden olduğundan çok daha ileriye getirmiştir. **İdarece**

¹⁰ polisiye olay sosyal olay kavramlarının tanımında, Prof. Dr. İbrahim Cerrah’ın çalışmalarından esinlenilmiştir.

kararların yerele, bireye danışılmadan merkezden tek elden alındığı, gönüllülükten uzak emir komuta sistemine göre uygulanan bir yönetim anlayışından uzaklaşarak, katılımcı, daha demokratik bir yönetim anlayışının benimsendiği yönünde gelişmeler ve çalışmalar olduğu da görülmektedir.

399) Cezasızlık Kültürü

400) Türkiye’de insan haklarına yönelik ihlâl iddialarının etkin bir şekilde incelenmediği ve diğer faktörlerle birlikte ihlâlde bulunan kamu görevlileri hakkında etkin bir ceza verilmediği hususu, başta aday ve müzakereci ülke sıfatıyla Avrupa Birliği organlarınca olmak üzere, insan hakları alanında Türkiye’nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bünyesindeki mekanizmalar ve bu alanda muteber insan hakları örgütlerince, dile getirilmektedir.

401) Geçmişte İnsan hakları alanında yaşanan ihlâllerin özellikle idarî anlamda soruşturulması noktasında çok değişik gerekçeler ile cezasızlık kültürünün varlığına işaret eden uygulamalar yaşandığı bilinmektedir. Kolluk sektöründe özellikle idarî soruşturmalar açısından cezasızlık kültürünün yer bulmasının çok değişik gerekçeleri bulunmaktadır. Bunlar arasında, disiplin mevzuatının gereksiz ayrıntıya sahip olmakla beraber yeterli müeyyidelere sahip olmayışı, mesleki dayanışma, bağımsız ve özerk bir kolluk şikâyet mekanizmasının bulunmayışı sayılabilir. Tüm bunlara karşı suç işlediği iddia edilen kolluk mensuplarının idarî, disiplin ve adlî soruşturmaları mutlaka yapılmakta ve bunun geç de olsa sonuçları alınmaktadır. Nitekim olayların başlangıcında hem idareciler hem de Hükümet yetkililerince yasa dışı davrananlarla ilgili inceleme ve soruşturmanın başladığı açıklanmıştır. Bazı kamu görevlilerinin işten el çektilirip haklarında soruşturma açıldığı da bilinmektedir. Bu süreç geç işlemekle birlikte cezasızlık kültürünün iddia edilen oranda olmadığı söylenebilir. (Bu konuda “ülkedeki idarî ve adlî soruşturma yöntemi” için ileriki sayfalarda “Etkili Başvuru” bölümünde gösterilmiştir.)

402) Bu cihetle cezasızlık kültürünün sebepleri ve önüne geçilmesine yönelik atılması gereken hususlar, müstakil bir inceleme ve araştırma konusu olmayı hak eden Türk insan hakları karnesinin çok ciddi bir sorun alanını oluşturmaktadır. Bu meselenin üstesinden gelmek için ciddi bir stratejinin benimsenmesi önem arz etmektedir.

403) Sosyal Medya ile Kitle Psikolojisi Arasındaki İlişki ve Algı Yönetimi

- 404)** Bazı toplumsal olaylar belirli siyasî, ekonomik, sosyolojik vb. sebeplere dayanan derinlikli olaylardır. Ülkede genel olarak yaşanan tartışmaların bir sonucu olarak belirmektedir. Yani bir sebep değil sonuçtur. Bu sonuçları oluşturan, biçimlendiren siyasî, ekonomik vs. sebepler ise çok kez toplumsal algılar üzerine oturmaktadır. Siyasî iktidarların icraatları toplumun değişik kesimlerince farklı algılanmaya müsaittir. Algılar gerçeklere dayanmasa bile, demokratik bir yönetim anlayışını benimseyen siyasî iktidarların bu algıları gözetmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle toplumsal olayların oluşmasına sebebiyet veren siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel sebeplerin iyi analiz edilmesi gerekmektedir.
- 405)** Özellikle günümüz bilgi ve teknoloji çağında, toplumsal algıların yönetilmesi çok ciddi bir gereklilik göstermektedir. Eskisinden farklı olarak, herhangi bir bilgi, anında küresel boyutta yayılma ve kitleleri etkileme gücüne ulaşmaktadır. Ayrıca bilginin bu hızda yayılması noktasında klasik medyanın yanında sosyal medyanın da etkisi belirleyici olmaktadır. (Bkz. Uzman Abdullah Çiftçi röportajı par. 149)
- 406)** Nitekim internet ve sosyal medyanın yaşanan olayların hızlandırıcısı ve çabuklaştırıcısı olarak Türkiye’de ilk kez bu yaşanan olaylarda bu çapta kullanılır hale geldiği, sosyal medyanın devlet uygulamalarının bizzat toplum tarafından doğrudan denetlenmesine fırsat veren, siyaset açısından kontrol edilmesi çok daha zor özgür birer müzakere zemini oluşturma, geniş kitlelerin karar alım veya yönetim - müzakere sürecine katılmasına yardımcı olma, toplumun müzakereci kültüre ve müzakereci demokrasi anlayışına doğru ilerlemesine katkıda bulunma gibi olumlu yönlerinin bulunmasına rağmen; yaşanan geniş çaplı toplumsal olaylarda, sosyal medyanın son derece gerçek dışı ve provakatif gelişmelere zemin hazırladığı görülebilmektedir.
- 407)** Özellikle görsel ve basılı klasik medya kuruluşlarının yaşananlara duyarsız kaldığı, veya profesyonel meslek kurallarını çiğneyerek toplumu terörize eder şekilde yayın yaptıkları, toplumun sağlıklı ve gerçek bilgiye erişim kanallarının belirgin şekilde tıkandığı, yukarıda açıklandığı üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bu konuda toplumu yeterince aydınlatmadıkları, bu kurumların kurumsal iletişim mekanizmalarının etkin işlemediği, toplumun geniş bir bölümünün, gerçek ve sağlıklı bilgiye erişim hakkından mahrum kaldığı bu dönemde, sosyal medya üzerinden geniş kitlelere yayılan ve bu kitleleri galeyana getiren gerçek dışı paylaşımların, gösteriye katılanların sayılarının artmasına neden olduğu gözlenmiştir.

- 408) Dolayısı ile olumlu yönleriyle birlikte sosyal medyanın, ifade özgürlüğünün istismarı, nefret duygusunu körüklemesi, özel hayatın gizliliğinin ihlâli, kişisel verilerin istismarı, kara propagandanın ve dezenformasyonun kolaylaşması, gerçek dışı içerik ile kitleleri hareketliliğe sevk etmesi inkâr edilemez bir gerçektir.
- 409) Kamuoyunu sağlıklı ve gerçek bilgiler ile buluşturma noktasında, klasik medya kurumlarının bir gerekçe ile pasif kaldığı veya terörize yayın yaptıkları, resmî makamların da yetersiz kaldıkları bu dönemde, gerçek dışı bilgi ve görseller nedeni ile sosyal medya tarafından toplumun provoke edilmeye müsait olduğu görülmüştür. Oysa topluma sağlıklı gerçek bilgi ve belge ile bilgilendirme görevi öncelikle devlete aittir. Kamu idaresinin bu görevini artık sosyal medya araçlarını da kullanarak yerine getirmesi gerekmektedir. Üstelik bu noktada sosyal medya, algı yönetiminin en etkili araçlarından birisidir. Bu manada İstanbul Valisi ve İBB Başkanının bu aracı geç te olsa kullanmaları olumlu bir uygulamadır.
- 410) Bilgiye dayalı günümüz modern toplumlarını yönetme iddiasındaki kamu kurumlarının, hayatın her anında özellikle de toplumsal çalkantıların yaşandığı dönemlerde, diğer kanallar yanı sıra sosyal medya ve internet üzerinden de topluma muhatap olmaya, bireylerin gerçek bilgiye erişim haklarını karşılaması önem arz etmektedir.
- 411) Sadece örnek olması açısından, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna göre, “yurdun iç güvenliğinin ve asayişinin sağlanması, kamu düzeninin ve genel ahlâkın korunması”ndan sorumlu bulunan İçişleri Bakanlığının resmî internet sayfasında Kurumumuzun yetkilisince bizzat izlenmesi sonucunda, olayların en şiddetli yaşandığı günlerde (27 Mayıs 2013 - 31 Mayıs 2013) hiçbir açıklamaya rastlanmamıştır. Kaldı ki ilerleyen günlerde de aynı sayfada sadece iki adet çok kısa basın açıklaması dışında bir yayıma rastlanmamıştır. 01/06/2013 - 03/06/2013 tarihli bu açıklamalarda da sadece halkın uyarılmaya çalışıldığı, polisin müdahale koşullarından bahsedilmiştir.
- 412) **Toplumsal olaylara müdahalede görevli polislerin maruz kaldığı zorluklar, problemler ve zor çalışma şartları¹¹**
- 413) Toplumsal olaylara müdahalede görev alan polis mensuplarının maruz kaldığı zorluklara dair çok sayıda inceleme ve araştırma yapılmış olması bile bu konuda karşılaşılan sorunların ne kadar köklü olduğuna işaret etmektedir. Son yaşanan olaylarda gözlenen eksiklikler de esasen, mezkûr sorunlara hala çözüm getirilemediğini göstermektedir.

¹¹ Bu paragrafın yazımında, Mülkiye Başmüfettişleri Selahattin Ateş ve Dr. Kasım Turgut'un S.A.151/13 nolu İnceleme-Araştırma Raporundan ve Doç. Dr. Önder Aytaç'ın genel çalışmalarından yararlanılmıştır.

- 414) Sözü edilen olayların polis açısından oluşturduğu sıkıntıyı veya güçlüğü tek cümle ile ifade etmek gerektiğinde; siyasî arenada yaşanan gerginliklerin, sosyal olaylar şeklinde dışa vurulmasından kaynaklanan toplumsal gerginliğin önüne geçmişte polisiye tedbirler ile geçilmesi neticesinde, polisin hem “**sahipsiz**” hem de “**serbest**” kalması şeklinde açıklamak gerçek dışı bir ifade olmayacaktır.
- 415) Ülkede bu kapsamda ilk kez yaşanan son olayların da ışığında, toplumsal olaylarda görevli polislerin karşı karşıya buldukları problemleri, toplumsal olaylara yansımaları boyutu ile birlikte aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:
- 416) **Strese açık bir meslek gurubu olması** sebebiyle, toplumsal olay polisinde zamanla şiddete meyil ortaya çıkmaktadır. Bu noktada, çalışma şartlarının saat bağlamında belirsizliği, izinlerin ve dinlenme zamanlarının sürekli kesintiye uğraması, ikinci bir emre kadar hazır bekleme, toplumsal olay öncesi uzun süre olay yerinde bekleme toplumsal olay polisinde stres oluşturan sebeplerden bazılarıdır.
- 417) Emniyette bazı birimlerin bir sürgün yeri olarak görülmesi veya algılanması personelin yaptığı işin önemine inanmasının sağlanamaması ve dolayısıyla iç mutluluğunun sağlanamamış olması stres üreten bir başka etken olarak sıralanabilir.
- 418) Burada söz konusu stresi üreten en büyük faktörün, polis amirlerinin aşırı temkinli yaklaşım göstererek, toplumsal olayların yönetimi konusundaki mevzuat hükümlerini, emri altındaki polis görevlileri açısından keyfi uygulamak olduğu görülmektedir. Özellikle emniyet teşkilatında uygulanan ikinci bir emre kadar görevden ayrılmanın yasaklanması uygulaması bu keyfiliğe örnek oluşturmaktadır. Uzun ve belli olmayan çalışma süresi emniyet personeli üzerinde son derece yaygın bir yılgınlık üretmektedir.
- 419) Toplumsal olay polislerinin aynı mesleği yapan memurlar arasında dezavantajlı konumda görülmesi, personel arasında kayırmacılık iddiaları, “hiçbir vasfı olmayan işe yaramayanların” bu birime gönderildiği yer olarak algılanması, stres oluşturan diğer bir sebep olduğu gözlenmektedir.
- 420) Ülkemizde toplumsal ilişkilerin dayandığı duygu-yoğun iletişim, polis görevlileri ile amirleri arasındaki iletişime de damgasını vurmakta, amirler ve toplum bireyleri arasındaki iletişimde sorunların dile getirilmesinde hâkim olan duygusal dil de stres oluşturan diğer bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır.

- 421) Sürekli tahkikat geçirme endişesi, sürekli kameralara muhatap olma, **kanunî görevini yerine getirirken kameralar tarafından sanki bir suçlu konumda sunulması da** önemli bir stres nedeni olarak görülmektedir.
- 422) Ayrıca belirtmek gerekir ki toplumsal olaylara müdahale görevinde bazı zamanlar polis haksız ithamlara hedef olmaktadır. Medyaya yansıyan olaylar zaman zaman polisin şevkini bozmaktadır. Polisin sadece mevzuata göre başvurmak zorunda kaldığı bir dizi tedbir hakkında, bu konuları düzenleyen mevzuat hükümlerinin medya ve halk tarafından tam olarak bilinmemesi nedeni ile yanlış değerlendirmeler yapılabilmektedir
- 423) **Sosyalleşme süreci ve polis alt kültürü** de polis davranışlarını olumlu ya da olumsuz anlamda belirleyen en önemli etkenlerden biridir. Arkadaşlık-kardeşlik, biz-onlar ayrımı yapılması, otoriter ve sert davranma gereğine inanma anlayışı gibi genel polis alt kültürü unsurları toplumsal olay polisininin davranışlarına bazen olumsuz yönde yansımaktadır.
- 424) Bu durum da şiddet meylini doğurmaktadır. Esasen Türkiye’deki toplumsal olaylarda şiddet genelde iki yönlü oluşmaktadır. Kitle psikolojisi ortamında bireyler akılcı davranma ve sağduyulu olma kabiliyetlerini kaybetmekte ve irade dışı bir dizi şiddet unsuruna malzeme olabilmektedirler. Bu husus toplumsal göstericiler açısından söz konusu olduğu gibi, polis alt kültürünün aşırı etkisi altındaki polis görevlileri açısından da geçerlidir.
- 425) Aslında, toplumun yapısı ne ise mesleki alt kültür unsurları haricinde poliste onu yansıtmaktadır. Toplumda genel bir şiddet eğilimi varsa kanunen zor kullanma yetkisi verilen poliste de bu gücün kullanımı doğal olarak yansımaktadır.
- 426) Gerek topluluğun gerekse polisin birbirlerini düşman olarak görmeleri, toplumsal olay polisininin başka birimlerde çalıştırılması, günlük eğitimlere girmeyen personelin yeterince bu konularda aydınlatılamaması, personelin uzun süre aynı yerde bekletilmesi, bekleme yerlerinde ihtiyaç giderilememesi nedeniyle strese girmeleri, sosyal ve ekonomik durumlarının yeterli olmaması, amirlerinin personeline yeterli ilgi ve sevgiyi göstermemesi, ferdi hareket edilmesi, standardı yüksek personel temini sıkıntısı, göstericilerin polisi düşman olarak görmesi, toplumsal olayın basına yansımaları için tahrik unsurlarının kullanılması, mesai saatlerinin uzaması, okulda öğretilenlerle gerçek hayatta karşılaşılanların birbirine uymaması, personelin birbirlerini yanlış yönde etkilemesi, olaya daha önceden psikolojik olarak hazırlanamaması, önceki yapılan müdahalelerde görülen eksikliklerin giderilmemesi gibi

birçok nedenin de polis alt kültür özelliklerine eklenmesi ile personelin agresifleşebileceği ve şiddete meyilli olabileceği görülmektedir.

- 427) Toplumsal olay polisinin görev alanının sınırı** ilgili mevzuat tarafından belirlenmiş olmasına rağmen, toplumsal olay polisine her türlü görevin verildiği bilinmektedir. Toplumsal olay polisi, aslî görevi sayılan miting, yürüyüş, basın açıklaması gibi toplumsal olaylarda görevlendirilmekten çok, diğer birimlere destek amacıyla çok farklı görevlere gönderildikleri öne sürülmektedir. Toplumsal polisin, sportif faaliyetler, törenler, sergiler, açılışlar, spor müsabakaları, sahne gösterileri, ilkokul öğrencilerinin okullar arası faaliyetleri gibi insanların bir araya geldiği her türlü olay ve faaliyetlerde abartılı bir şekilde kullanıldığı, aslî görevler haricindeki görevlendirmelerden kaynaklanan iş yoğunluğu ve aksayan çalışma düzeni, çoğu zaman personelin eğitimini, sosyal faaliyetlerini, asgari bedensel dinlenme imkânını engellediği, bu sorunun uygulamada, personelin depresyona ve yılgınlığa girmelerine veya agresifleşerek insan hakları ihlalleri yapmalarına neden olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur.
- 428) Toplumsal olay polisinin hizmet içi eğitimi** için eğitim ortamının yetersizliği sıklıkla dile getirilmektedir. Pratik eğitim için uygun ortam ve mekânların hazırlanması, teorik ve pratik eğitimler çağdaş şartlara uygun personelin ilgisini çekecek şekilde verilmelidir. Kurs görmemiş personelin, toplumsal olaylarda köpek ve gaz kullanımında görevlendirilmesinin sakıncalı olduğu kabul edilmesine rağmen zaman zaman kurs görmemiş personelin toplumsal olaylarda görev aldığı ve aşırı güç kullanımına sebebiyet verdikleri iddialarının önüne geçilmelidir.
- 429) Günümüz Türk polis eğitim kurumlarının en büyük açmazı,** mensuplarını mevcut devlet düzenini koruyan tek güç olarak görmesi, devlet ile arasında duygusal bir bağ örerek polislik mesleğini hukuksal boyuttan duygusal boyuta çıkarması noktasında belirlemektedir. Bu duygusal bağlılık polisin kendisini mevcut devlet düzeninin tek yetkili organı olması duygusallığına kaptırmakta, polisin benliğinde bu hükmedici çizgi, göstericilerle arasında çatışmalar doğmasında duygusal alt yapının oluşmasını hazırlamaktadır. Polisin kendisini mevcut devlet düzenini koruyan tek güç olarak görme eğilimi, polisi her an provokasyonlara açık hale getirebileceği ve aşırı güç kullanımı doğurabileceği üzerinde durulmaktadır.
- 430) Toplumsal olay polisinin davranışlarına,** almış oldukları eğitimin etkisi de büyüktür. Polis eğitiminin amacı savunma amaçlı olmalıdır. Toplumsal olay polisine verilecek eğitimde hukukun üstünlüğü, insan hakları uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan

yükümlülüklerimiz gibi konuların eğitim sürecine yansıtılması gerekmektedir. “Ben devletin temsilcisiyim, bu kalabalıklar da bana karşı gelmekle devlete karşı geliyor” anlayışının silinmesi ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanılmasının, devlete karşı gelme olmadığı yaklaşımının polise kazandırılması gerekmektedir.

- 431)** Sadece toplumsal olay polisine değil, tüm emniyet personeline yönelik psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yetersiz olduğu bilinmektedir.
- 432)** Toplumsal olaylarda, olay öncesi olay anı ve olay sonrası süreleri belli olmadığı için görev değişimi yapılamamaktadır. Dolayısıyla görev süreleri aşılmaktadır. Görevli bulunan bir Çevik kuvvet personeli görev süresinin bitiminde olaylar devam ediyorsa görevini bırakamamakta olayın bitimine kadar görevi sürebilmektedir. Yorgunluk ve olayın stresi, personel üzerinde gerek fizyolojik, gerekse psikolojik yıpratıcı etki oluşturmaktadır. Üstelik fazladan çalışılan bu saatler için personele fazla mesai ücreti verilmemektedir. Bu çeşit fazla çalışma bir sonraki gün yapılacak görevi de etkilemektedir. Çevik kuvvetin sürekli olarak zor şartlar altında, hafta sonu izninde sabahın erken saatlerinde görev alması ve bundan hiçbir ek gelirinin olmaması profesyonel olarak güvenlik hizmeti sunma anlayışından uzaklaşmasına, psikolojik ve fiziksel olarak daha fazla yıpranmasına yol açmaktadır.
- 433)** Çevik kuvvetin genel yaş ortalamasının genç olması, çevik kuvvet personelini tahrik ve provokasyona yatkın hale getirmektedir. Çalışma esnasında ya da dinlenme ortamlarında, sürekli kalabalık gruplar halinde bulunmaları grup psikolojisine daha kolay girmelerine ve grup psikolojisiyle hareket etmeye daha açık olmalarına bir neden teşkil etmektedir.
- 434)** Ayrıca pratik değer olarak, sivil yöneticilerin nezaret edeceği müdahalelerde, güvenlik birimleri tek elden sevk ve idare edilecek, sağduyulu ve soğukkanlı kararlar verilecek ve ferdi müdahalelerden kaçınılacaktır. Aksi durumda, akıl ve mantık yerine refleks ile hareket edilecek ve aşırı ve orantısız güç kullanımı gerçekleştirilebilecektir.
- 435)** Personelin gerekli gereksiz soruşturmaya tabi tutulması, görev dışı zamanlarının büyük kısmında da soruşturmacılara ve adli makamlara sanık veya tanık olarak ifade verir halde olmaları, onları ailelerinden ve sosyal etkinliklerden uzaklaştırmakta ve dinlenme ihtiyaçlarının giderilmesinden mahrum bırakmaktadır.

436) Kolluk Sektörünün Toplumsal Olaylara Müdahale Noktasında Politika Önceliğinin Belirlenmesi:¹²

437) Toplumsal olaylara müdahale konusu tabiatı gereği zaten hassas bir meseledir. Üstelik Türkiye toplumsal olayların çok sık yaşandığı, çok kez demokratik protesto haklarını kullanma şeklinde gerçekleşen olayların, zaman zaman ülke gündemini yoğun şekilde işgal eden tartışmalara sahne teşkil ettiğini görmekteyiz. Bu durumda, yaşanan son olayları da fırsat bilerek, kolluğun toplumsal olaylara müdahale kapasitesini, aşağıda yer verilen başlıklar altında gözden geçirilmesinin gerekli olduğu görülmektedir:

438) Politikanın amacı

Hem kolluk sektörü çalışanlarını bağlayacak şekilde hem de toplum ve bireyler için yol gösterici olacak şekilde, kolluk sektörünün ne yönde yönetileceğine dair politika önceliklerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu politika önceliklerinin, güvenlik kaygılarını giderecek ama toplumun ve bireyin ufkunu açacak şekilde özgürlükçü ve bireyci bir noktada tespiti önemlidir.

439) Öldürücü ve öldürücü olmayan silahların tanımlanması:

Kolluk sektörü veya bir diğer tabir ile iç güvenlik sektörünün yönetimine dair kuralların net bir şekilde mevzuatta öngörülmesi önem arz etmektedir. Mesela mevzuatımız maddi güç, bedeni güç ve silah kullanımının tanımlarına yer vermiştir. Ama öldürücü olan ve öldürücü olmayan silahların tanımını yapmamıştır ve bu silahların hangi şartlarda kullanılacağını çok ayrıntılı belirlememiştir. Zira 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ölümcül ya da ölümcül olmayan silah kullanma ayırımına gitmemiş, doğrudan zor kullanma çeşitlerini sıralamıştır. Oysa yerine göre bazı zor kullanım araçlarının öldürücü olabildiklerini görmekteyiz. Bu noktaya göre zor kullanım araçlarının “öldürücü” ve “öldürücü olmayan” araçlar şeklinde tanımlanması önem arz etmektedir.

440) Eğitim gerekleri

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda polisin eğitim ihtiyaçları konusunda bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliğinde bu konuda gerekli hükümler yer almaktadır. Her branş polis personelinin özellikle toplumsal olaylarda görev alan personelin hizmet öncesi ve içi eğitim sisteminin günümüz toplumsal gelişmeleri ışığında

¹² Bu paragrafın yazımında, Dr. Emniyet Amiri Hüseyin Akdoğan ve Dr. Emniyet Amiri Yasin Köse'nin “Türk ve ABD Polis Teşkilatlarının Zor Kullanma Politikalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” isimli çalışmasından yararlanılmıştır.

gözden geçirilmesi ve özellikle toplumsal olaylara müdahale araçlarını yalnızca eğitim almış ve sertifikalandırılmış personelin kullanabilmesinin sağlanması önem arz etmektedir.

441) Orantısız ve aşırı güç kullanımından kaçınma

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, polisin zor kullanma esnasında, hangi araç ve gerecin kullanılması gerektiği konusunda açık bir yol göstermemiştir. Olayın niteliğine ve mahiyetine göre kullanılacak araç ve gereci polisin takdirine bırakmıştır. Bu durumda polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin edecektir. Böylesi önemli bir kararın daha soğukkanlılıkla verilmesine fırsat verecek bir mekanizma oluşturulması önem arz etmektedir.

442) Tıbbi yardım

Türkiye'deki toplumsal olaylarda ama kolluğun müdahalesi ama gösteri ortamından kaynaklanan nedenler ile çok sayıda yaralanma vakaları oluşmaktadır. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, zor kullanımından sonra, zor kullanılan kişiye uygulanacak tıbbi yardım ile ilgili olarak herhangi bir ifade içermemektedir. Ancak, polis görevi esnasında yakaladığı ve zor kullandığı şahıslara derhal doktor raporu alacağını belirten Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesi bu zorunluluğu ifade etmektedir.

443) Ancak, 2559 sayılı Kanun ve diğer hiçbir mevzuat hükmü, kimyasal bir madde (sprey, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar vb.) kullanılan kişiye ne gibi acil müdahaleler yapılacağı hususunu yazılı olarak belirtmemiştir. İçişleri Bakanlığınca yayımlanan 15.02.2008 tarih ve 19 Sayılı Genelge ekinde yer alan Talimatnamede ise "İlk Yardım Esasları" başlığı altında, göz yaşartıcı gaza maruz kalan şahıslara karşı ne gibi ilk yardım esaslarının uygulanacağı kayıt altına alınmıştır. Uygulamada özellikle toplumsal olaylarda kimyasal maddeler (sprey, göz yaşartıcı gazlar vb.) yoluyla zor kullanılan kişilere polis yetkilileri ilk müdahaleleri yapmakta, yardım etmektedir. Toplumsal olaylara müdahalenin ardından beliren tıbbi yardım ihtiyacı konusunun daha kurumsal hale getirilmesi önem arz etmektedir.

444) Olayların rapor edilmesi gerekleri

2559 sayılı Kanun ve diğer mevzuat kalemleri, toplumsal olaylara müdahale esnasında kullanılan araç ve gereçlerin, polisin tutmuş olduğu tutanaklara yazılması konusunda herhangi özel bir hüküm içermemektedir. Ancak 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda

Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair İçişleri Bakanlığı Yönergesinin 11'inci maddesinde, Çevik Kuvvet birimlerince zor kullanımının gerçekleştiği her olay neticesinde, "Olay Değerlendirme Raporu"nun hazırlanacağı ve söz konusu Raporun hangi bilgileri içereceği hakkında hüküm mevcuttur. Ancak Raporda, kullanılan kimyasal maddelerin türü ve miktarı konusunda bir kayıt mecburiyeti bulunmamaktadır. Fiilen, polis tutanaklarında olay detaylı bir biçimde yazılmakta, zor kullanma biçimi (bedeni, maddi ve silah) ve zor kullanmada faydalanılan araç ve gereçler ayrıntılı olarak yazılmaktadır.

445) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda da yakalama işleminin bir tutanakla tespit edileceği hükmü yer almaktadır. Aynı şekilde Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği 6'ncı maddesinde yakalama işleminin bir tutanağa bağlanacağı, belirtilmektedir. Ancak sadece toplumsal olaylara müdahale vakaları için özel bir tutanak düzenlenmesini ön gören bir hüküm yer almamaktadır.

446) Bundan başka özellikle göz yaşartıcı gazın kullanım miktarının da kontrolü açısından özel bir raporlamanın gerektiği anlaşılmaktadır.

447) Siyasî Partilere düşen görevler:

Şüphesiz siyasî partiler demokratik devletin vazgeçilmez unsurlarıdır. Ayrıca toplumsal barışın sağlanmasında bireylerin olduğu kadar hükümetlerin ve siyasî partilerin üzerlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. İktidar kadar muhalefet partilerinin de insan hakları ihlalleri, temel hak ve özgürlükleri konusunda sorumlulukları bulunduğu tartışmasız bir gerçektir. Kamusal yararın ön planda olduğu, muhalefet partilerinin bu tür kitlesel gösterilerde hukukun üstünlüğünden yana olma mecburiyeti bir tarafa; cebir, şiddet, yasa dışı davranışlara karşı koyma ve bunları kamuoyunda kınama sorumluluklarının da bulunduğu altının çizilmesi gerekmektedir. Bu anlamda Avrupa Parlamentosu tarafından alınan 13 Haziran 2013 tarihli kararda siyasî partiler ile hükümet ve muhalefete getirilen ve devlet ile toplumun modernleşmesi ve demokratikleşmesini sağlamak üzere birlikte çalışmaya davet eden çağrısına katılmamak mümkün değildir.

Sonuç olarak; demokratik devletin vazgeçilmez unsurları olan ve kamu hizmeti gören özel hukuk tüzel kişisi konumundaki muhalefet partilerinin de gezi olayları sürecinden istifade etmekten kaçınarak İnsan Hakları, Temel Hak ve Özgürlükler konusunda cepheleşme ve kutuplaşma siyasetinden uzak durup Hükümetle hukukun üstünlüğü çerçevesinde işbirliğine giderek toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde cebir, şiddet ve yasadışı davranışlara karşı devlet ile

toplumun kaynaşması ve demokratikleşmesine katkıda bulunmaları son derece yerinde olacaktır.

448) Şehir Yöneticileri (Vali, Belediye Başkanı)

Devlet, toplum, birey ilişkilerinin demokrasi temelinde kurulması ve bu ilişkilerin güçlendirilmesi demokratik toplumun vazgeçilmez koşullarından biri haline gelmiştir. Bireysel hak ve özgürlükleri toplumsal sorunların çözümü için aktif olarak hareket eden bir toplumsal kimlik olarak algılayarak “birey” anlayışımızı daha fazla geliştirmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda demokratik yönetişimin olmazsa olmazları olan hukukun üstünlüğü, adalete hızlı ve güvenli erişimin, insan haklarında uluslararası norm ve standartlarına uygunluğunun sağlanmasının öneminin de altını çizmek gerekir. Aynı şekilde toplumun tüm kesimlerinin kamusal karar alma süreci aşamalarına katılımının ve süreci etkileyebilmelerinin sağlanmasının önemi açıktır. Modern demokratik devlet yönetiminin bir fren ve dengeler mekanizması olduğu; bu sistemin yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında denge sağlanarak erkler ayrılığı çerçevesinde yürütülmesi gerektiği yadsınmamalıdır. Demokratik devletin; ifade ve basın özgürlüğü başta olmak üzere insan haklarına ve temel haklara saygılı, demokratik bir toplumun çoğulculuğunu gerçek anlamda yansıtan katılımcı bir siyasî kültüre dayanması mecburiyeti unutulmaması gereken önemli bir olgudur. Türkiye’de de yerel ve ulusal makamların tüm kentsel ve bölgesel kalkınma planları konusunda çoğulculuğun icabı olarak halkın fikirlerine değer verme, sosyal, çevresel, kültürel ve tarihi faktörlerle dengelenmesi gerektiği gerçeğinden hareketle “Beyoğlu ilçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi”nin (kısaca Gezi Projesi) izinlerinin alınıp belediye meclisinin tüm üyeleri tarafından oy birliği ile kabul edilerek hayata geçirilmesi, mümkün mertebe sürecin ilgili odalar dâhil tüm aktörlerin katılımına fırsat verecek şekilde işletilmesi, hakkaniyet adına ifade edilmesi gereken bir husustur. (Bkz. İBB’nin 16/08/2013 tarihli ve 150068 sayılı yazıları) Aynı şekilde İstanbul Valisinin daha sonra sosyal medya yoluyla ve gençlerle, gruplarla, STK’larla birebir görüşmeleri takdire şayan çoğulculuğu önceleyen demokratik davranışlardır. Bu olaylardan önce İstanbul Valiliğinin ve İBB’nin yöntemlerini kullanarak yapılmak isteneni ve gerçek durumu kamuoyuna ve çevre duyarlılığı bulunan kesimlere daha iyi anlatması ve açıklaması beklenirdi.

Yukarıda ifade edildiği gibi bireylerin yaşadıkları şehir yönetimine veya kamusal kararlara katılmaları demokrasilerin önde gelen özelliklerinden biridir. Bu manada halk oylaması veya plebisit önerileri yadırganmamalı, demokratik yönetim yönünden desteklenmelidir.

Türkiye'nin ekonomik, sosyal, çevresel, tarihi çıkarlarına, imajına zarar veren, hak etmediği suçlamalara bir daha muhatap olmaması, ülkemizin zarar görmemesi için bu konularda gerekli çalışma ve düzenlemeler yapılması, üzerinde düşünülmesi gereken hayati noktalardan biridir.

449) Demokrasilerde Bireylere Tanınan Haklara Karşılık Bireylerin Sorumlulukları vardır.

450) Demokrasi, bireyin tercihlerini kendi hür iradesi ile belirleyip gerçekleştirmesi ilkesine dayandığı kadar, aynı bireylerin kamu düzenine zarar veren tutum ve davranışlarını müeyyide altına almayı da gerekli kılmaktadır. Yani demokrasi, özgürlüklerin olabildiğince geniş tutulması ve yaşanması ilkesi ile hata, kusur ve suç işlendiğinde de bunlara karşılık müeyyidenin etkin işletilmesi anlayışına dayanır.

Kamu görevlilerinin barışçıl gösterilere katılması şüphesiz ifade ve toplanma özgürlüğü kapsamındadır. Ancak başta Devlet Memurları Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde kamu görevlilerinin yaptıkları ve buldukları göreve göre idarî ve disiplin ihlalleri söz konusuysa bunun incelenip soruşturulması eşitlik ve hukuk devletinin gereğidir. Doktor, öğretmen, öğrenci, işçi vb. idarî ve disiplin yönünden inceleme ve araştırmalarında bu ölçüt göz ardı edilmemelidir.

451) Ne kadar masum, ne kadar kitle psikolojisinin altında galeyana gelmiş, ne kadar siyasî iktidarın politikalarından etkilenip, siyasî sisteme inancını yitirmiş olursa olsun herkes, demokratik hukuk kurallarına uymakla mükelleftir. Hukuk kurallarını ihlâl etmenin hiçbir mazereti olamaz. Burada kastedilen hukuk kuralları, siyasî arenaya ait politik tutumları belirleyen ilkeler olmayıp, araç, bina yakmamak, insan yaralamamak gibi objektif nesnel ilkelere dir.

452) Bu açıdan başvuru konusu olaylara yaklaşıldığında, bilinç, eğitim ve gelir itibari ile toplumun öne çıkan kesimlerinden gelmiş olmalarına rağmen göstericilerin önemli bir kısmının hukuk kurallarını çiğnediklerini görmekteyiz.

453) Suç işleyerek veya hukuk kurallarını ihlâl ederek, meşru bir ifade açıklaması ve toplanma özgürlüğü veya genel olarak hak arama mücadelesi yürütülemez. Günümüz modern bilgi çağına layık olmakla övündüğümüz toplumunun, hak aramanın meşru ve insani araçları dışında şiddet ve kitlesel eylemlerle bir sonuca ulaşamayacağını bilincine varmaya ihtiyacı vardır.

- 454) İfadeyi açıklama ve toplanma özgürlüklerini düzenleyen mevzuatın çağın gerekleri karşısında gözden geçirilmesi,**
- 455)** 6 Ekim 1983 tarihinde kabul edilen, 8 Ekim 1983 tarih ve 18185 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, zaman içerisinde müteaddit defalar değişikliğe uğramıştır. Bununla birlikte Kanunun lafzı ve ruhu hala, çıkarıldığı dönemin kimliğinden sıyrılamamıştır.
- 456)** Burada söz konusu Kanunun hukukî analizi yapılamayacaktır. Ancak şunu belirtmek gerekir ki konunun uzmanları, eğer söz konusu Kanun lafzi anlamda yorumlanacak olursa, bugün Türkiye’de ifade açıklaması ve toplanma özgürlüğü kullanımlarının büyük kısmının, yasanın izin verdiği sınırların dışına çıkma riski ile karşı karşıya olduğunu belirtmektedirler.
- 457)** Özellikle söz konusu Kanun, kolluğun müdahale zorunluluğunu belirleyen göstericilerin “direnme”si koşulunu çok geniş tanımlamıştır. 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun polise yüklemiş olduğu “direnenlere” müdahalede bulunma sorumluluğu göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye’deki toplumsal gösterilerin bir polis müdahalesi olmaksızın gerçekleştirilebilmesinin önü neredeyse kapanmaktadır.
- 458)** Zira 2559 sayılı ve 2911 sayılı Kanunların sarih hükümleri, bir ifadeyi açıklama ve toplanma özgürlüğünün kullanılmasına müdahale şartını, katılımcıların “direnme” göstermeleri noktasında oluşturmaktadır. 2911 sayılı Kanun ise direnmenin temel şartını, “kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri” noktasına inhisar etmektedir. Aynı Kanunun, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerini tanımlandığı 22 ve 23’üncü maddelerinde ise söz konusu toplumsal olayları eylemlerin kullanılmasını, yer, zaman ve şekil açısından dengesiz ve aşırı bir şekilde kısıtlamaktadır.
- 459)** Bu durumda, 2559 sayılı Kanun gereği, polisin “direnme” gösteren göstericilere müdahale etme zorunluluğu ve 2911 sayılı Kanunun olur olmaz her durumu “direnme” olarak kabul eden sınırlayıcı niteliği, Türkiye’de ifade açıklaması ve toplanma özgürlüklerinin kanuna uygun şekilde kullanımını aşırı sınırlamaktadır.
- 460)** Özgürlükçü ve bireyci bakış açısından ve insan haklarının öneminden kuvvet alan modern devlet anlayışı gerekleri ve günümüz modern bilgi çağı toplumunun demokratik talepleri ve beklentileri karşısında, 1983 yılında kabul edilmiş bulunan 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun lafzı ve ruhu yetersiz kalmaktadır.

461) İçişleri Bakanlığı 2911 sayılı Kanunun özgürlükleri daraltıcı mahiyetini göz önünde bulundurarak 2000’li yılların ortalarına doğru bir dizi Genelge ile “basın açıklaması” gibi bir grup toplumsal gösterileri 2911 sayılı Kanunun kapsamından çıkartmıştır. Bu olumlu bir adım olmakla beraber, kalıcı bir çözüm değildir.

462) Asıl çözüm, modern, gelişmiş, ilerlemeci günümüz toplumunun beklentilerine cevap verecek bir yeni Kanunun ve alt düzenlemelerinin oluşturulmasında yatmaktadır.

463) **İşkence:**

464) 1982 Anayasasının 17/3 AİHS’in 3. maddesi kapsamında “İşkence” yasağının ihlâlinin olup olmadığı konusuna gelince,

465) Öncelikle gösterilerin barışçıl nitelikte bir gösteri olmadığı durumlarda (polise fiili saldırı, taş atma vb.) kolluk güçlerinin göstericileri biber gazı ile dağıtmasında Anayasa 17/3 ve AİHS 3. maddeleri bakımından bir ihlâlin söz konusu olmadığı hususunun altını çizmekte yarar görülmektedir.

Ayrıca AİHS 17. madde hakların kötüye kullanılmasını yasaklamaktadır. “Bu maddeye göre iş bu sözleşmede tanınan hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya mezkur sözleşmede derpiş edildiğinden daha geniş ölçüde tahditlere tabi tutulmasını istihdaf eden bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya matuf herhangi bir hak sağladığı şeklinde tefsir olunamaz.” Dolayısıyla barışçıl gösteride bulunmayan veya barışçıl gösteride bulunanlar arasına katılan yasadışı unsurlara (marjinal gruplara) asayişi sağlamak polisin orantılı şekilde müdahalesinde herhangi bir ihlâl söz konusu olamaz. (Bkz. Abdullah Yaşa ve diğerleri-Türkiye (Başvuru no:44827/08)) 01/06/2013 tarihinden sonra değişik kentlerde yapılan gösterilerde kolluk güçlerine saldırıların yoğun bir şekilde olduğu ve bunun üzerine biber gazı, gaz bombası, toma vs. mühimmatın kullanıldığı bilinmektedir. Şüphesiz barışçıl gösterileri için toplananlara yapılan müdahaleler tek başına işkence kapsamı içerisinde değerlendirilemez. Yere düşen, direnci kırılan, yakalanan, savunmasız hale gelmiş ve polise direnmeyen bireylere güç kullanılmaması uluslararası ve AB norm ve standartlarının benimsediği bir ilkedir. Bunlar 25/08/2011 tarihli İçişleri Bakanlığının yönergesinde belirtilmektedir. Kurumumuza şikâyet ve başvuruda bulunanlardan hiçbiri bedeninde kolluk güçlerinin oluşturduğu yaralanmalardan bahsetmemiştir. Yer yer görüntülerde gözlenen orantısız güç kullanma görüntüleri Anayasa 13/3 ve AİHS 3. madde kapsamında değerlendirilebilirse de somut olarak bu görüntülerde polisin güç kullanımının neden olabileceği şartlar net olarak tespit edilememiştir. Diğer bir

anlatımla amaçlanan hedef (barışçıl olmayan bir gösterinin dağıtılması) ile kullanılan gücün orantısızlığı eldeki bulgulara göre yaygın olarak tespit edilememiştir. Ancak yaygın olmasa da kolluk güçlerinin kamu düzenine büyük tehlike oluşturma riski bulunmayan ve şiddete bulaşmayan kitleye orantısız güç kullanmaktan her zaman sakınması izahtan varestedir.

466) Etkili başvuru hakkı:

467) Etkili başvuru hakkı, temel hak ve özgürlükleri ihlâl edilen herkesin, iç hukuk yollarını kullanmak sureti ile bu ihlâlin önlenmesini ve ihlâlden kaynaklanan zararın tazmin edilmesini bir yetkili makamdan talep etme hakkı olarak tanımlanmaktadır.

468) Bu hak, ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda mevzuat tarafından güvence altına alınmış bulunmaktadır. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi) 13'üncü maddesinin etkili başvuru hakkını, "Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlâl edilen herkes, söz konusu ihlâl resmî bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir." şeklinde tanımladığını görmekteyiz.

469) Etkili bir iç hukuk başvuru yolunun nasıl olacağını ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ülkemiz ve diğer taraf devletler aleyhinde verdiği birçok kararda görmekteyiz. Özellikle ülkemizin birçok kez Sözleşmenin 13'üncü maddesinin ihlâli gerekçesiyle mahkûm olması, benzer şekilde Avrupa Birliği organları ve ulusal ve uluslararası insan hakları mekanizmalarınca da eleştiriye tabi tutulması, etkili bir başvurma hakkının tanınmasının ülkemiz açısından önemine işaret etmektedir.

470) Etkili başvuru hakkını hem idarî hem de yargısal süreç açısından ele almak gerekmektedir. idarî anlamda, Anayasanın 74'üncü maddesi uyarınca, vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptirler. Aynı şekilde müteakabiliyet şartı aranmaksızın bireyler ve tüzel kişilerin Kamu Denetçiliği Kurumuna (Ombudsmanlık) başvuru hakları da bulunmaktadır. Günümüzde, somut olarak insan hakları alanındaki ihlâl iddialarının iletilebileceği, yasama organına veya yürütme organına bağlı şekilde çalışan sayıları yirmiyi aşan ve insan haklarının korunması ve geliştirilmesinden sorumlu "yargı dışı" insan hakları inceleme ve denetleme kurumu mevcuttur.

- 471)** Bundan başka, 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 10'uncu maddesi uyarınca, ilgililer, haklarında idarî davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idarî makamlara başvurabilmektedirler.
- 472)** Yargısal anlamda ise Anayasanın 36'ncı maddesi uyarınca, herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.
- 473)** Yukarıda tarif edilen İdarî ve yargısal başvuru hakkı, devlete, ihlâlde bulunan kamu görevlilerinin tespit edilmesi, ceza ve idare hukuku açısından cezalandırılması ve şikâyetçinin mağduriyetini giderecek titiz ve etkili bir soruşturma yürütülmesi yükümlülüğü getirmektedir. Dolayısı ile sadece başvuru hakkının tanınması değil, bunun etkili bir şekilde işleminin sağlanması da önem arz etmektedir.
- 474)** Başvuru dosyasındaki mevcut belgelere istinaden, İstanbul ili Beyoğlu ilçesi Taksim Meydanı ve civarının çevre düzenlemesi ve bağlantılı proje çalışmalarına engel olmak amacıyla gerçekleşen olaylara müdahale sadedinde aşırı ve orantısız güç uyguladıkları iddiası ile İçişleri Bakanlığı tarafından
...sayılı araştırma raporu; sayılı tevdi raporu..... sayılı ön inceleme ve sayılı disiplin soruşturma raporu düzenlendiği tespit edilmiştir. Sonuçta bu raporla verilen kararlar bağımsız yargının denetiminde olduğundan, sübut bulan hak ihlalleri, haksız eylem ve söylemlerin failleri cezalandırılacaktır.
- 475)** Yaşanan olaylara müdahale sırasında değişik şekillerde yaralanan vatandaşlarımız tarafından başta İstanbul ve Ankara olmak üzere diğer Cumhuriyet Başsavcılıklarına şikâyet dilekçelerinin intikal ettiği, dilekçelerin her birisi için ayrı soruşturma gerçekleştirilmekte olduğu, müştekilerin bahsettiği olayların detaylıca araştırılması, mobese kamera görüntüleri ve işyeri kamera görüntülerinin temini, şikâyet dilekçelerinde yer verilen bilgiler eşliğinde tanıkların, diğer dinlenecek kişilerin ve şüphelilerin tespiti, şüpheli güvenlik görevlilerinin açık kimlik ve görev yeri bilgileri ile fotoğraflarının gönderilmesi ve delillerin toplanması talimatının verildiği,
- 476)** Ayrıca televizyon kanalları, haber ajansları vs. yayın gruplarından, olayların başlangıcından itibaren özellikle güvenlik güçlerinin müdahalelerine ilişkin olarak tespit edilmiş olan

fotoğraf, görüntü ve sair belgelerin, yer ve zaman kaydı yapılarak gönderilmesinin talep edildiği,

- 477)** Görüntülerin bir kısmının ulaştığı, halen görüntü vs. delillerin uzmanlardan oluşan bilirkişi komisyonlarınca değerlendirildiği,
- 478)** Başta meşru savunmada sınırın aşılması sureti ile öldürme olmak üzere, kamu görevlileri aleyhinde değişik isnatlar ile kamu davalarının açılma noktasında olduğu tespit edilmiştir.
- 479)** Bununla birlikte idarî ve adli soruşturmalar, şikâyet konusu olayların detaylıca araştırılması, delillerin toplanması, bilirkişi ve tanık dinlenmesi, şüpheli kamu görevlilerinin tespiti gibi doğası gereği zaman alıcı bir vafsa sahiptir.
- 480)** Hukukumuzda kamu görevlilerinin yargılanmasının usul ve esasları, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu tarafından düzenlenmiştir. 4483 sayılı Kanunun 3'üncü maddesi uyarınca, bir kamu görevlisi hakkında görevinden dolayı işlediği iddia edilen suçlarda soruşturma izni alınmaksızın kovuşturmaya başlanamamaktadır. İlgili kamu görevlisinin unvanına göre soruşturma izni verecek makamlar değişiklik göstermektedir. Soruşturma izni istenen kamu görevlisi hakkında aynı kanunun 5'inci maddesi uyarınca otuz (30) gün içerisinde bir "ön inceleme" gerçekleştirilir. Ön inceleme sonucunda, ilgili kamu görevlisi hakkında soruşturma açılması veya açılmaması gerektiği yönünde karar verilir. Söz konusu karara cumhuriyet başsavcıları, şikâyetçi ve ilgili kamu görevlisinin itiraz hakkı bulunmaktadır. Bu durumda soruşturma izni verilmesi hakkında karara, hakkında inceleme yapılan kamu görevlisi, soruşturma yapılmaması gerektiği yönündeki karara ise cumhuriyet başsavcılığı veya şikâyette bulunan itiraz edebilirler. Söz konusu itirazların çözüm mercii Danıştay, bölge veya idare mahkemeleridir. İtirazlar görevlisine göre süresi içerisinde karara bağlanır.
- 481)** Görüleceği gibi ihlâlde bulunan kamu görevlilerinin adlî soruşturulması, hukuk sistematığı gereği diğer ülkelerde olduğu gibi bir dizi usul ve kurala bağlanmış bulunmaktadır. Soruşturmaların zaman alıcı niteliği esasen hukuk güvenliği ve savunma kutsallığı açısından değerlendirilmelidir.
- 482)** Adlî ve idarî soruşturmaların hukuka ve yasaya uygun olması zorunluluğu soruşturmaların, usul gereği zaman alıcı vasfı göz önünde bulundurulduğunda, etkin başvuru yollarının işletilmediği kanaatini uyandıracak bir eksikliğin bulunduğu değerlendirmesi gerçekçi olmayacaktır.

483) Diğer yandan idarî soruşturmalar açısından gerek başta Cumhurbaşkanı, Başbakan ve İçişleri Bakanı olmak üzere üst düzey devlet görevlileri gerekse de başta İstanbul Valisi ve diğer üst düzey kamu görevlilerinin açıklamalarına istinaden, yaşanan olaylarda hata ve kusurları bulunan kamu görevlilerinin gerektiği şekilde soruşturulmaları ve cezalandırılmaları noktasında ciddi bir kararlılığın mevcut olduğu tespit edilmiştir. Esasen bir hukuk devletinde bunu aksini düşünmek mümkün değildir. Hukukun üstünlüğüne önem verilen ve bu konuda birçok yargısal ve idarî reformlar yapılan ülkemizde hiçbir şikâyet, ihbar ve suçun üstü örtülemez. Geçmişte yaşanan hukuk dışılıklar bugün bağımsız yargı tarafından soruşturulup, kovuşturulmaktadır. Nihâyetinde iç hukuk sistemindeki yanlış uygulamalar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde dava konusu edilebilmektedir.

484) Bu noktada, idarî soruşturmaların sonuçlarına göre verilecek idarî/disiplin cezalarının ve adli soruşturmaların sonucuna göre açılacak kamu davalarında suçluluğu tespit edilecek kamu görevlilerinin hak ettikleri cezalara çarptırılmalarının beklenmesi gerekmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME:

485) İstanbul ili Beyoğlu ilçesi Taksim Meydanı ve civarının çevre düzenlemesi ve bağlantılı proje çalışmalarına engel olmak amacıyla, bir araya gelen küçük ölçekteki birey ve birey gruplarının, Taksim Dayanışması Grubunun ifade ettikleri gibi Ekim 2012 tarihinden itibaren spontane veya sürekli şekilde Gezi Parkı civarında çadır kurdukları, oturma eylemi yaptıkları ve benzeri gösterilerde buldukları, 27 Mayıs 2013 tarihine kadar sözü edilen gösterilerin tam anlamıyla kamuoyunun dikkatini çekecek boyuta ulaşmadığı, ayrıca söz konusu ifade açıklama ve toplanma eylemlerinin kamu düzenini, güvenliğini ve toplumsal yaşamını sekteye uğratacak boyuta ulaşan bir olumsuzluk içermediği,

486) Olayların başlangıcı anındaki protesto gösterilerinin, 2911 sayılı Kanunun hükümlerine aykırılığı tespit edilmekle birlikte, AVM yapılması, ağaçların sökülmesi vb. kamuoyunda oluşan **algıların** kamuoyu tarafından tolere edilmesine neden olduğu,

487) Bununla birlikte protestoların, ilerleyen günlerde 31 Mayıs 2013 akşam saatlerinden itibaren, **2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun tarif ettiği ifade ve toplantı özgürlüğü kullanımı** kapsamının dışına çıktığı, ayrıca demokratik bir hukuk devletinde olması gereken bir hak arama mücadelesi sınırını da zaman zaman aşan, **hukuk dışı kitlesel sokak eylemlerine** dönüştüğü,

- 488)** Basılı ve görsel medyanın, sosyal medyanın da etkisi ile göstericilerin 31 Mayıs 2013 gecesi ila 1 Haziran 2013 günü zirve noktasına ulaştığı, bu tarihin aynı zamanda, olayların başta Ankara ve İzmir olmak üzere diğer şehirlere ve ülke geneline yayılmasına da işaret ettiği,
- 489)** Olayların, Gezi Parkında yapılması planlanan projenin protesto edilmesi amacı ile başlamasına rağmen takip eden günlerde toplumdaki değişik gruplar tarafından fırsat alanı olarak değerlendirildiği, siyasî iktidara yönelik toplumsal muhalefetin topluca bir anda boşalması şeklinde şiddet içererek devam ettiği, demokratik bir hukuk devletinde görülebilecek bir hak arama mücadelesi sınırını aşmış olduğu,
- 490)** Bu tarihten sonra gelişen olaylarda, Taksim Meydanının kullanıma açık alanlarının göstericilerce işgal edildiği, barikatlar kurularak yolların kapatıldığı, barışçıl amaçla toplanan geniş gösterici grupları arasına sızan belirli gruplarca taş, sopa, bilye, molotof kokteyli, kesici aletler, havai fişek ve ateşli silah kullanılması ve provokatif yönlendirmeler sureti ile toplumsal olayların seyirinin çok farklı bir aşamaya geldiği,
- 491)** Gezi Parkı içerisinde çadır kuran göstericilerin protestolarının, İstanbul ili ve Türkiye genelinde yaşanan ve şiddet içeren kitlesel sokak eylemlerini açıklamaya kifayet etmeyeceği, bunun ulusal ve uluslararası boyutunun aydınlatılması gerektiği,
- 492)** Geniş kitlelerce gerçekleştirilen ifadeyi açıklama ve toplanma özgürlüklerinin, tüm ikazlara ve tedbirlere rağmen, şiddeti araç edinen bir dizi grupların manipülasyonundan arındırılmadığı, bunun mümkün olmadığı,
- 493)** Büyük oranda münferit bireylerin oluşturduğu göstericilerin arasına yasa dışı terör ve diğer örgütlerin ve grupların karışması ile birlikte ayrıca sosyal medyanın bu noktadaki bilgi kirliliği ve kışkırtmalarının da etkisi ile gösterilerin ve göstericilerin genel profilinin, sayıları on binleri bulan geniş çaplı, zaman zaman siyasî iktidara yönelik yasa dışı örgütlü bir direniş, bir başkaldırı şekline büründüğü,
- 494)** Münferiden barışçıl şekilde hareket eden ama galeyana gelmiş ve heyecana kapılmış olan göstericilerin içerisine karışan yasa dışı örgüt üyeleri veya yasa dışı kimliğe sahip olmamakla beraber, karıştıkları olaylar itibari ile hiçbir hukukî gerekçeye sığınamayacak bireylerin yol açtıkları manzaranın, gündelik hayatı tamamen kesintiye uğratan, kamu düzenini büsbütün ortadan kaldıran, can ve mal güvenliğine kasteden ve dolayısı ile demokratik hukuk devletlerinde asla müsamaha edilemeyecek türden şiddet ve suç örnekleri oluşturduğu,

- 495) Yaşanan olaylarda siyasi anlamı olan bazı kamu binalarına yönelerek işgal girişiminde bulunulduğu; kamu kurum ve kuruluşları, bankalar, araçlar ile kişilere ait işyerlerine zarar verildiği, yağmalamada bulunulduğu; ana cadde ve sokaklarda barikat kurma, ateş yakma ve yol kapama eylemlerinin gerçekleştirildiği, halk üzerinde korku, panik ve endişe oluşturulmaya çalışıldığı; toplumda öne çıkan bir dizi kişilerin önderliğinde, **geri kalmış ve anti demokratik ülkelerde** örnekleri yaşanan, sivil direniş, şiddet dışı pasif aktivizm teorisine uygun mücadele yöntemlerinin de uygulandığı,
- 496) Ayrıca görsel ve basılı medya kuruluşları hakkında da kamuoyunda derin soru işaretleri oluşturan gelişmelerin gözlemlendiği; yukarıda ifade edildiği üzere bazı televizyon kanallarının ilk günlerde yaşanan olaylara duyarsız kaldığı, bir kısım televizyon kanallarının da siyasi iktidara yönelik muhalif duruşlarını, toplumda çatışma, şiddet, kin ve nefreti körükleyen hatta suça teşvik eden yayınlar gerçekleştirmek sureti ile yansıttıkları,
- 497) Bundan başka, toplumun sağlıklı ve gerçek bilgiye erişim kanallarının belirgin şekilde tıkandığı, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bu konuda toplumu yeterince aydınlatmadıkları, bu kurumların kurumsal iletişim mekanizmalarının etkin işlemediği, toplumun geniş bir bölümünün, gerçek ve sağlıklı bilgiye erişim hakkından mahrum kaldığı, klasik medya kuruluşlarının geneli hakkında beliren, sağlıklı ve gerçek bilgiye erişim ihtiyacının, büyük oranda sosyal medya ve internet yayımları ile giderildiği,
- 498) İnternet ve sosyal medyanın yaşanan olayların hızlandırıcısı ve çabuklaştırıcısı olarak Türkiye’de ilk kez bu çapta kullanılabilir hale geldiği, sosyal medyanın devlet uygulamalarının bizzat toplum tarafından doğrudan denetlenmesine fırsat veren, siyaset açısından kontrol edilmesi çok daha zor özgür birer müzakere zemini oluşturma, geniş kitlelerin karar alım veya yönetim müzakere sürecine katılmasına yardımcı olma, toplumun müzakereci kültüre ve müzakereci demokrasi anlayışına doğru ilerlemesine katkıda bulunma gibi olumlu yönlerinin bulunmasına rağmen; yaşanan geniş çaplı toplumsal olaylarda, sosyal medyanın son derece gerçek dışı ve provakatif gelişmelere zemin hazırladığı,
- 499) Dolayısı ile olumlu yönleriyle birlikte sosyal medyanın, ifade özgürlüğünün istismarı, nefret duygusunu körüklemesi, özel hayatın gizliliğinin ihlali, kişisel verilerin istismarı, kara propagandanın ve dezenformasyonun kolaylaşması, gerçek dışı içerik gibi olumsuz etkilerine de yaşanan olaylar esnasında yoğun şekilde şahit olunduğu,

- 500)** Siyasî iktidarlara yönelik oluşan toplumsal muhalefetin, kendini meşru eylem ve gösterilerle dışa vururken bunun şiddet ve saldırı içeren eylemler üreten gruplar tarafından manipüle edilmesinin siyasi tarihimizde daha önce gözlemediği ancak bu ölçekte ve yaygınlıkta kalabalık örgütlenmeler şeklinde şiddet içeren ve suç teşkil eden hukuk dışı sokak eylemlerinin yakın zamana kadar gözlemlenmediği,
- 501)** Sokağa yansıyan bu şiddetin, bir demokratik hak arama mücadelesi olarak değerlendirilemeyeceği gibi kamu düzeni, mal ve can güvenliği açısından müdahale edilmesinin zorunlu bulunduğu,
- 502)** Zira kamu kurumlarına ve özel şahıslara ait çok sayıda taşınır ve taşınmaz zarar verildiği, bunlar arasında; toplu taşıma araçları, ambulans, itfaiye, kan alma, özel, medya, çöp, polis araçları; özel işyerlerine, kamu kurumlarına, siyasî partilere, özel gerçek ve tüzel kişilere ait binalar; kaldırım, reklam panoları ile trafik levhaları ve sinyalizasyonları, sokak aydınlatmaları, çöp konteynırları, polis noktaları, mobese kamera ve direkleri, ATM cihazları, telefon saha cihazları; park ve çevre gibi umumi alanların yer aldığı,
- 503)** Daha vahimi, yaşanan olaylarda çok sayıda kişinin değişik şekilde yaralandığı, bunlar arasında 4 vatandaşın hayatını kaybettiği ve bir polis görevlisinin şehit düştüğü,
- 504)** Tüm bu zeminde gelişen olaylarda; bir yanda bazı göstericilerin yol açtığı şiddet manzaraları, diğer yanda da zaman zaman özellikle göz yaşartıcı gaz, tazyikli su kullanımı ve gaz, boya ve darbe etkili mermi atan sahip savunma silahı ile yapılan müdahalelerden kaynaklanan görüntüler ekseninde kamuoyunda derin tartışmaların yaşandığı,
- 505)** Beyoğlu İlçesi Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi çalışmalarını protesto etmek ve yıkıma engel olmak amacıyla İstanbul ilinde başlayan ve kısa sürede Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlere ardından ülke geneline yayılan toplumsal olayların ülke genelinde derin iz bıraktığı, ulusal ve uluslararası medyada geniş yankı bulduğu ve ülke ekonomisi, turizm, siyasî atmosfer ve toplumsal yaşantı üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı,
- 506)** Neticede, Söz konusu toplumsal olayların, Ülkemizin şu an sahip olduğu ekonomik refah düzeyi, yaşam standardının birçok gelişmiş Avrupa ülkelerine göre daha yüksek bulunması ve halkın genel ekonomik beklentilerinin olumlu oluşu, demokrasinin standartlarının yükselmiş olması, siyasi istikrarın varlığı, siyasal ve sosyal katılım yollarının açık olması, demokrasi ve hukuk devletine halkta olan sağlam inanç gibi faktörlerin de etkisi ile toplumun ezici çoğunluğunun desteğini alamayarak yatışma gösterdiği,

Tespit edilmiş olup, yaşanan olaylara yönelik gerçekleştirilen müdahalede gözlenen eksiklikler dikkate alınarak, aşağıda kayıtlı hususların bir kez daha vurgulanması ve idarenin dikkatinin çekilmesi gerekmiştir.

507) Toplumsal olaylara müdahale noktasında mevcut politikaların gözden geçirilmesi:

508) Toplumsal olaylara müdahale konusunda mevcut yasal düzenleme ve idarî uygulamaların, özellikle Avrupa Birliği katılım sürecinde gerçekleştirilen reformlar ve yabancı ülke kurumları ile yürütülen projelerden elde edilen veriler ışığında gözden geçirilmesi önem arz etmektedir. Bu yapılırken;

509) Toplumsal olaylara müdahale konusunda politika önceliklerinin, güvenlik kaygılarını giderecek ama toplumun ve bireyin ufkunu açacak şekilde özgürlükçü ve bireyci bakış açısıyla belirlenmesi,

510) Kolluğun zor kullanım araçlarının, **öldürücü ve öldürücü olmayan silahların** tanımlamasını sağlayacak şekilde yeniden belirlenmesi,

511) Kolluğun zor kullanma kararının ve ne tür zor kullanım aracının seçileceği kararının soğukkanlılıkla verilmesini sağlayacak bir mekanizmanın teşkil edilmesi,

512) Göz yaşartıcı gaz vb. kimyasal içerikli müdahale araçları kullanılarak müdahalede bulunulan toplumsal olaylarda yaralananlara tıbbi yardım mekanizmasının daha kurumsal hale getirilmesi,

513) Toplumsal olaylara müdahale esnasında kullanılan araç ve gereçlerin, zor kullanma biçimi (bedeni, maddi ve silah) ve zor kullanmada faydalanılan araç ve gereçler ayrıntılı olarak yazılması, özellikle göz yaşartıcı gaz gibi kimyasal içerikli müdahale araçlarının **kullanım miktarlarının** da kaydedildiği, **münhasıran toplumsal olaylara müdahale vakaları için özel bir tutanak ve raporlama sisteminin** geliştirilmesi,

514) Toplumsal olaylarda görev alan personelin hizmet öncesi ve içi eğitim sisteminin günümüz toplumsal gelişmeleri ışığında gözden geçirilmesi ve özellikle toplumsal olaylara müdahale araçlarını yalnızca eğitim almış ve sertifikalandırılmış personelin kullanabilmesinin sağlanmasında daha dikkatli ve özenli olunması,

515) Toplumsal olaylara müdahalede görevli polis memurları ve polis amirleri ile mülkî amirler ile Cumhuriyet Savcılarının “toplumsal katmanlar ile iletişim”, “kitle psikolojisi”, “müzakere anlayışı” ve “ikna gücü” konularında özel eğitime tabi tutulmaları,

Hususlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

516) İfade açıklaması ve toplanma özgürlüklerinin kullanımını düzenleyen mevzuatın gözden geçirilmesi:

517) İfade açıklaması ve toplanma özgürlüklerini düzenleyen ulusal mevzuatın sadece lafzi anlamda yorumlanması durumunda, Türkiye’de ifade açıklaması ve toplanma özgürlüğü kullanımlarının büyük oranda, mevzuatın izin verdiği sınırların aşma riski ile karşı karşıya olduğu birçok uzman tarafından dile getirilmektedir. Bu nedenle mevzuatın acil olarak gözden geçirilmesi gerekmektedir.

518) Özgürlükçü ve bireyci bakış açısından ve insan haklarının öneminden kuvvet alan modern devlet anlayışı gerekleri ve günümüz modern bilgi çağı toplumunun demokratik talepleri ve beklentileri karşısında asıl çözüm, modern, gelişmiş, ilerlemeci günümüz Türk toplumunun beklentilerine cevap verecek, örneğin, güncel olayların seyrine göre, bildirim yapma imkânı olmaksızın ani gelişen toplanma özgürlüğü hakkına fırsat verecek ve diğer eksiklikleri ortadan kaldıracak bir yeni temel Kanunun ve alt düzenlemelerinin oluşturulmasında yatmaktadır.

519) Cezasızlık kültürü ile mücadele:

520) Son dönemde atılmış bulunan çok sayıda reform adımına rağmen, Türkiye’de insan haklarına yönelik ihlâl iddialarının bulunduğu, kamu görevlileri bakımından daha etkin bir şekilde inceleme ve soruşturma sağlayacak yeni bir yapılanmaya gidilmesi ihtiyacı bulunmaktadır. Bu stratejinin temelinde ise insan hakları ihlâl iddialarının, “bağımsız” ve “etkin” bir şekilde soruşturulmasını temin edecek idarî yapılanmaya gidilmesi gerekmektedir. Hâli hazırda gündemde olan “Kolluk Gözetim Komisyonu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısının”, kurulması planlanan **Komisyonun bağımsızlığını güçlendirecek ilave tedbirlerle** birlikte yasallaşmasının sağlanması veya bu komisyonun görevinin 6328 sayılı yasada yapılacak değişiklikle bağımsız ve tarafsız Kamu Denetçiliği Kurumuna verilmesi yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

521) Sosyal medya, kitle psikolojisi ve algı yönetimi konusunda alınması gerekli tedbirler:

522) Siyasî iktidarların icraatları toplumun değişik kesimlerince farklı algılanmaya müsaittir. Algılar gerçeklere dayanmasa bile, demokratik bir yönetim anlayışını benimseyen siyasî iktidarların bu algıları gözetmesi,

- 523) Bilgiye dayalı günümüz modern toplumlarını yönetme iddiasındaki kamu idarelerinin, hayatın her anında özellikle de toplumsal çalkantıların yaşandığı dönemlerde, diğer kanallar yanı sıra sosyal medya ve internet üzerinden de topluma muhatap olmaya, bireylerin gerçek bilgiye erişim haklarını karşılamaya özen göstermeleri, önem arz etmektedir.
- 524) Yaşanan olaylarda kamu idarelerinin kurumsal iletişim mekanizmalarını etkin işlemedikleri gözlenmiştir. Vatandaşlar, kamu idarelerinin onların her an yanında olduğunu, diğer yöntemler yanı sıra sosyal medya araçları ile de belli edilmesini talep etme hakları vardır. Kamu idarelerinin de vatandaşlarına, teknoloji çağına yakışır surette kurumsal iletişim sistemlerini seferber etme sorumluluğu bulunmaktadır.
- 525) **Temel hak ve hürriyetlerin korunması ve geliştirilmesi mekanizmalarının kararlılıkla kurumsallaştırılması:**
- 526) Yaşanan olayların gölgesinde özellikle altı çizilmesi gereken bir husus; Türk toplumunun, her anlamda değişim, gelişim ve ilerlemeye dayalı dinamik bir karakter sergilemekte olduğu, buna paralel olarak bireylerin vatandaşlık bilincinin de gelişmekte olduğu, artık temel hak ve özgürlüklerine güçlü şekilde sahip çıkan ve bunların mücadelesini veren, yüksek kamu hizmeti standartları talep eden ama aynı zamanda bu standartların oluşumunda ve hayata geçirilmesinde aktif rol alan, bu yönde örgütlenen yeni bir birey ve vatandaşlık kimliğinin oluşmakta olduğu görülmektedir.
- 527) Günümüz dinamik toplumsal yapılarını yönetme iddiasındaki idarelerin hizmet anlayışı bu değişime ayak uydurmak, modern yönetim anlayışı gereği karar alım mekanizmalarına bireyin ve sivil toplumun siyasî, ekonomik, şehircilik, planlama, çevre vs. konularda karar alım mekanizmalarına katılımını öngörmek; kararlarla uygulamaların âdil ve etkin olmasını temin etmekle sorumludur. Kamu idaresi bu noktada örgütsel ve fonksiyonel reform adımları atmakla yükümlüdür.
- 528) Bu bağlamda; Türkiye, Avrupa Birliği katılım sürecinin ve diğer uluslararası ve bölgesel organizasyonların yükümlülüklerinden kaynaklanan sorumluluklarının bilinci ile hareket ederek, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da temel hak ve hürriyetlerin korunması ve geliştirilmesi mekanizmalarını kararlılıkla kurumsallaştırmaya çalışmalıdır.

VII-HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL MEVZUAT

529) I-Dava Açma Süresinin Yeniden Başlaması

530) 14/06/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 21'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, bu tavsiye Kararı üzerine otuz gün içinde herhangi bir işlem tesis edilmez veya eylemde bulunulmaz ise durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

531) II-İlgili İdarenin İşlemine Karşı Yargı Yolu

532) 2709 Sayılı 1982 Anayasası'nın Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması Başlıklı 40. maddesinin 2. fıkrasında, "Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır." hükmü yer almakta olup, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ilgili idarenin işlem ve eylemine karşı, dava açma süresinden arta kalan süre içinde, olayların yaşandığı veya suçun/yahut ihlallerin işlendiği yer adli veya idarî yargı yolu açıktır.

KARAR:

1. Türk Hukukunda, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların öncelikle ve doğrudan uygulanmasını öngören Anayasanın 90. maddesi uyarınca AIHS'nin iç hukukta kanun hükmünde olduğu;
2. AIHM kararlarının sadece kararın kendisine karşı verilmiş olan devletler bakımından sonuçlar doğurmayıp, AIHM'nin ihlâl kararına konu olan benzer sorunun var olduğu devletler açısından da söz konusu sorunu yasama ya da içtihat yolu ile ortadan kaldırma yükümlülüğü olduğu dikkate alındığında;

2/1-Kamu Denetçiliği Kurumlarının (Ombudsmanlık), genel olarak kamunun ve bu bağlamda bireyin de haklarını koruma adına Yüksek mahkemeler ve AIHM uygulamalarını takip etme,

2/2-Türkiye aleyhine verilen ihlâl kararlarının, mahiyetine göre kamu kurum ve kuruluşlarınca AIHS'ye aykırılık taşıyan hususların tekrarını önlemeye yardımcı olma,

2/3-Bu doğrultuda, insan hakları ihlallerin tekrarının önlenmesi için mevzuatın değiştirilmesini, iyileştirilmesini ve AIHS ile uyumlu hale getirilmesini isteme,

3. Ayrıca, BM Genel Kurulu'nun 20 Aralık 1993 tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilen, 30 Eylül 1997'de Avrupa Konseyi tarafından üye devletlere tavsiye edilen, İnsan haklarının

korunmasından sorumlu ulusal kamu kuruluşlarının statü ve fonksiyonlarını düzenleyen Paris İlkeleri uyarınca;

3/1-Ombudsmanlık Kurumlarının insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin konularda görüş bildirme,

3/2-Yürürlükteki mevzuatın ve uygulamaların insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler ve mekanizmalarla uyumlu hale getirilmesi ve hayata geçirilmesi için idarî önlemlerin alınmasını veya değiştirilmesini tavsiye etme,

Görevi olduğu göz önünde tutularak açıklanan gerekçelerle **ŞİKÂYETİN KABULÜNE,**

- 1) İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 5. (İşkence ve Kötü Muamele), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. (İşkence), Medeni ve Siyasî Haklar Sözleşmesi'nin 7. (İşkence ve Eziyet), İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 2. (İşkencenin Önlenmesi Tedbirleri), Anayasamızın 5. (...Temel Hak ve Hürriyetler...), 12., 13., 14., 15. (Temel Hak ve Hürriyetlerin, Sınırlanması, Kötüye Kullanılması, Durdurulması), 25. ve 26. (Düşünce ve Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti), 34. (Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı), maddelerine aykırı olarak İstanbul (Gezi Parkı) başta olmak üzere değişik kentlerde yer yer gerçekleştirilen makul ölçüyü aşan kolluk müdahalesinin tespitine;
- 2) İfade açıklaması ve toplanma özgürlüklerinin kullanımını düzenleyen başta 2911 sayılı Yasa olmak üzere mevzuatın, uluslararası ve AB norm ve standartlarına uygun olarak özgürlükleri öne çıkaran ve insan haklarının öneminden kuvvet alan modern devlet anlayışı gerekleri ve günümüz modern bilgi çağı toplumunun demokratik talepleri ve beklentilerini gözeterek tarzda değiştirilmesi,
- 3) Toplumsal olaylar esnasında kolluk görevlilerinin, bireylerin uluslararası sözleşmelerde garanti altına alınan hak ve özgürlüklerine hâle getirmeksizin ancak zaruri olduğunda kademeli ve orantılı olarak güç kullanmalarını teminen, kontrol, gözetim ve denetimlerinin etkin bir şekilde yapılması, hatalı davranan kolluk görevlilerinin tespit edilmesi ve hesap verebilirliklerini sağlayacak bir izleme mekanizmasının oluşturulması ile ilgili yürütülen yasa çalışmasının ivedilikle tamamlanması,
- 4) Toplumsal olaylar esnasında güç kullanımının gerekli, makul ve orantılı olup olmadığının öngörülebilir, açık ve şeffaf bir şekilde tespit edilerek, hatalı davranan kolluk görevlileri

hakkında süratli, etkin bir inceleme ve soruşturma için süreci uzatan veya tıkayan işlemlerin kısaltılması veya kaldırılması yönünde gerekli tedbirlerin alınması,

- 5) Kolluk görevlilerinin Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler temelinde bireylerin hak ve özgürlüklerine saygılı ve hoşgörülü olarak yetiştirilmeleri için insan hakları alanındaki uluslararası mevzuat ve uygulamalar hakkında uzun süreli ve meslek hayatları boyunca sürekli eğitime tabi tutulmaları bu bağlamda "kolluğun toplumsal katmanlar ile iletişimi", "kitle psikolojisi", "müzakere anlayışı", "ikna gücü" yönündeki çalışmaların daha da geliştirilmesi,
- 6) Göz yaşartıcı gaz vb. kimyasal içerikli müdahalelerde tıbbî yardım mekanizmasının ve münhasıran toplumsal olaylara müdahale vakıaları için özel bir tutanak ve raporlama sisteminin geliştirilmesi,
- 7) Toplumsal olaylarda müdahalede görevli kolluk personelinin sosyal ve ekonomik haklarının, yeterli dinlenme süresi başta olmak üzere çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve gerektiğinde psikolojik destek sağlanması konusuna daha fazla önem verilmesi,
- 8) Gelecekte olabilecek Gezi benzeri kitlesel gösteriler karşısında yasadışı grupların meşruiyet kazanmalarının önüne geçilebilmesi için, önceden nasıl hareket edileceği, protesto gösterilerinin kitlesel bir eyleme dönüşmeden nasıl yatıştırılabileceği konusunda ilgili karar mercilerinin öngörülü olarak aktif bir yaklaşım göstererek inisiyatif kullanması gerektiği hususlarında İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA, bağlantılı olarak İstanbul Valiliğine ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına TAVSİYEDE BULUNULMASINA, kararın bilgileri için BAŞBAKANLIĞA gönderilmesine,

6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, bu karar üzerine tesis edilecek işlem ya da tavsiye edilen çözümün uygulanabilir nitelikte görülmediği takdirde gerekçesinin otuz (30) gün içinde Kurumumuza bildirilmesinin zorunlu olduğuna;

Bu kararın şikâyetçilere, İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA, İstanbul Valiliğine, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına ve bilgileri için BAŞBAKANLIĞA tebliğine,

Kamu Başdenetçisi'nce karar verildi.

M. Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başdenetçisi